

ผลสำเร็จโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๘๕ พรรษา
ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา

ที่ รล ๐๐๕.๓/๗๑๒

สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๑๙ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาต
เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อ้างถึง หนังสือที่ กร ๐๐๑๐/๓๙๒๕ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๓

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเชิญภาพพระราชกรณียกิจ ตามสำเนา
ที่แนบไป ไปลงพิมพ์บนปกและในหนังสือเฉลิมพระเกียรติ ชุดความรู้การพัฒนา ชุดหนังสือ ๓๒ ปี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ชุดหนังสือพระราชดำริ ชุดคำศัพท์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ชุดหนังสือรวบรวมผลสำเร็จของโครงการ และชุดหนังสือเกร็ดความรู้
การทำงาน และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเผยแพร่สารคดีเฉลิมพระเกียรติ ความยาวตอนละ ๓๐ นาที จำนวน ๕๒ ตอน และความยาว
ตอนละ ๒ นาที จำนวน ๘๔ ตอน ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ ตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว พระราชทานพระบรมราชานุญาต

กองข่าว

โทร ๐๒ ๒๒๐ ๗๒๐๐ ต่อ ๓๔๐๖

โทรสาร ๐๒ ๒๒๐ ๗๓๒๒

เว็บไซต์ : www.ohmpps.go.th

(นายเกษณ กัญจนบุญชร)

รองราชเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน

ราชเลขาธิการ

คำนำ

ด้วยพระมหากษัตริย์คุณอันยิ่งใหญ่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีต่อประชาชนชาวไทยและประเทศชาติมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน แห่งการครองสิริราชสมบัติ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ ทรงริเริ่มโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในทุกภูมิภาค กระจายอยู่ทั่วประเทศกว่า ๔,๑๐๐ โครงการครอบคลุมงานพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อสร้างสมดุลแห่งการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกิดขึ้นภายใต้หลักการพัฒนาโดยมองทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติเชื่อมต่อกัน เป็นการมองการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) ที่มีได้แยกส่วนเสียในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหา ที่ทั้งหมดล้วนมีจุดประสงค์ร่วมเดียวกันคือการยกระดับคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ปรากฏออกมาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง ซึ่งผลสำเร็จเหล่านี้ได้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของประชาชนชาวไทยและนานาชาติอารยประเทศ

ในวาระมหามงคลยิ่งใหญ่ว่าประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าต่างสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ เนื่องด้วยเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๔ พรรษา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จึงจัดทำหนังสือ **ผลสำเร็จโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา** ขึ้นเพื่อสะท้อนผลสัมฤทธิ์แห่งการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ อันเอื้อประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวไทยได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

สารบัญ

บทที่ ๑

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา

๑.๑ พระราชปณิธาน

บทที่ ๒

ผลสำเร็จโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เขตพื้นที่ภาคกลาง

๖

๒.๒ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๙๐

๒.๓ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เขตพื้นที่ภาคเหนือ

๑๒๖

๔๔

สารบัญ

๒.๔ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เขตพื้นที่ภาคใต้

๒.๕ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑๕๕

๑๘๑

๒.๖ เศรษฐกิจพอเพียง :
ตัวแบบความสำเร็จด้านต่างๆ

บทที่ ๓
สมดุลาแห่งการพัฒนา

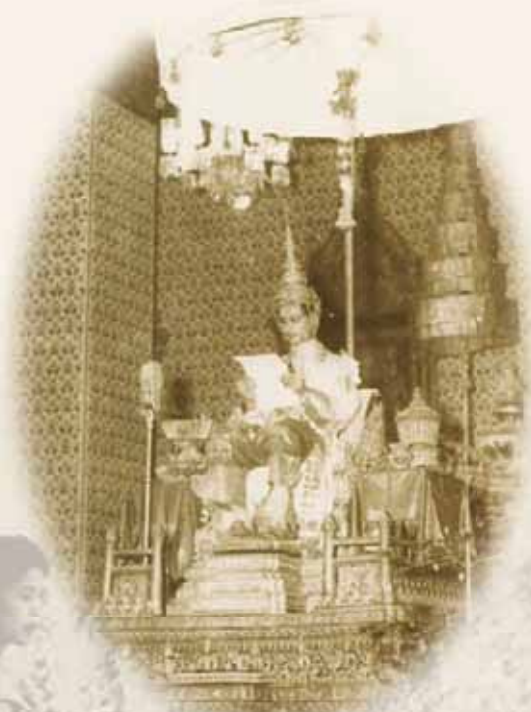
๒๒๐

๒๓๗

บทที่ ๑

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา

๑.๑ พระราชปณิธาน

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

นับแต่วาระแรกที่ทรงขึ้นครองราชสมบัติเมื่อ ๖๕ ปีที่ผ่านมา มีวาทะยิ่งใหญ่อันเป็นอมตะ ที่มั่นคงยืนหยัดต่อการพิสูจน์ของกาลเวลา เป็นเสมือนแสงดาวที่สว่างอยู่กลางฟ้ามืด คนไทยทั้งปวงได้ยินได้ฟัง กันมานานด้วยความซาบซึ้งในหัวใจ และยังคงรำลึกในพระมหากษัตริย์คุณอันยิ่งใหญ่ล้นพ้นอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย นั่นคือประโยคที่ว่า

พระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ มีความหมายลึกซึ้ง แสดงให้เห็นถึงพระราชปณิธานตั้งมั่นที่จะทรงอุทิศ พระวรกาย พระราชหฤทัย และหยาดพระเสโทบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขทั่วแผ่นดิน ด้วยพระองค์ทรงถือว่าทุกข์สุขของราษฎรประดุจดังทุกข์สุขของพระองค์เอง ทรงคิดค้นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นจำนวนมากเพื่อช่วยเหลือเหล่าพสกนิกรให้พ้นจากสภาพความแร้นแค้นเดือดเคืองไปสู่ความพออยู่พอกินและมีความสุข

เสด็จเยี่ยมราษฎรภาคกลาง พ.ศ. ๒๔๙๕

เสด็จเยี่ยมราษฎรภาคเหนือ พ.ศ. ๒๕๐๑

• ทุกถิ่นที่ ทำเป็นธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มเสด็จพระราชดำเนินไปทั่วประเทศ โดยเริ่มต้นในภาคกลางในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ภาคเหนือในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ และเสด็จเยี่ยมราษฎรภาคใต้อีกหลายครั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ พระราชภารกิจดังกล่าวเป็นการทรงงานเพื่อรับทราบทุกข์สุข ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และทรงศึกษาข้อมูลจากสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริง รวมไปถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ของแต่ละภาค จนกล่าวได้ว่า ผืนแผ่นดินทุกตารางนิ้วในประเทศไทย ไม่มีที่ใดเลยที่พระองค์จะมีได้ทรงเหยียบย่างไปถึง นับเป็นการทรงงานอย่างหนักเพื่อต่อสู้กับความยากจน ศัตรูตัวฉกาจของราษฎรไทย

เสด็จเยี่ยมราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๔๙๘

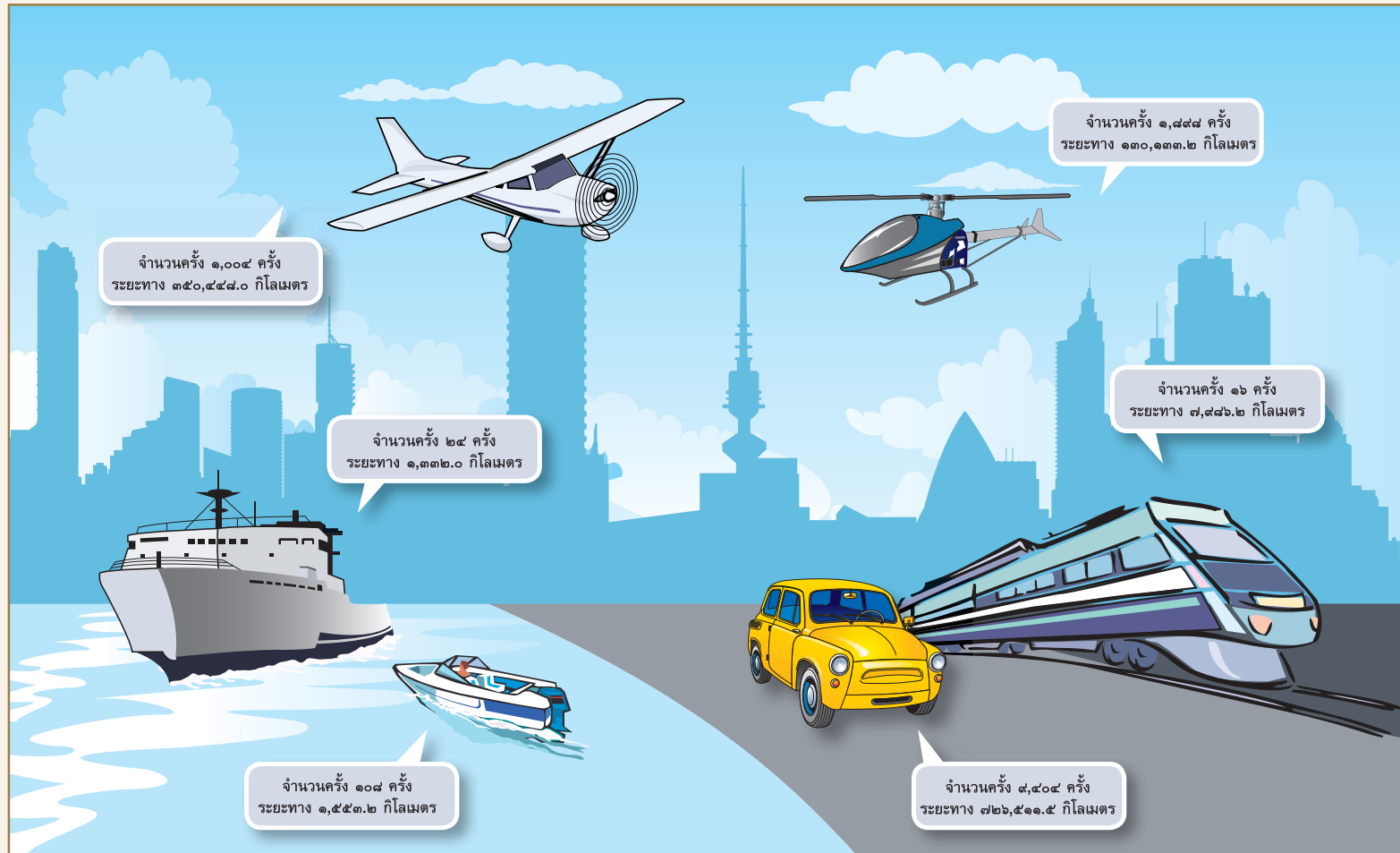

เสด็จเยี่ยมราษฎรภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๐๑

หนึ่งหมื่นสองพันครั้ง หนึ่งล้านสองแสนกิโลเมตร

จำนวนครั้งและระยะทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงงานทั่วประเทศ ในช่วงพุทธศักราช ๒๕๑๒ - ๒๕๓๔ เสด็จรวม ๑๒,๔๕๔ ครั้ง รวมระยะทาง ๑,๒๑๗,๙๖๔.๑๐ กิโลเมตร แยกเป็นการเดินทางโดยรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน เฮลิคอปเตอร์ เรือ เรือหลวงจันทร์ แสดงให้เห็นการเข้าถึงทุกพื้นที่ทั่วไปเพื่อรับทราบปัญหาและทรงหาทางแก้ไข

ที่มา : หนังสือรวบรวมสถิติและเอกสารสำคัญที่เกิดขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในรอบ ๖๐ ปีแห่งการครองราชย์

• เอาดินดินผืนป่าต่างห้องกรงาน

ช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ - ๒๕๒๕ นั้น ระยะเวลาโครงการพัฒนา
ด้านต่างๆ มีลักษณะเป็นโครงการส่วนพระองค์ โดยทรงใช้พระราชทรัพย์
ส่วนพระองค์ในการริเริ่มโครงการต่างๆ มากมาย เช่น โครงการก่อสร้าง
ถนนห้วยมงคล โครงการพัฒนาชนบทแห่งแรก โครงการอ่างเก็บน้ำเขาเต่า
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำแห่งแรก ปรานิลพระราชทาน ฝนหลวง การป้องกัน
และรักษาโรคเรื้อน โครงการหลวงเพื่อพัฒนาชาวเขาแก้ปัญหายาเสพติด
และการให้การศึกษานในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น

พระองค์ทรงใช้ผืนดินผืนป่าต่างห้องกรงาน ข้ามลำห้วย
ลำธารเพื่อศึกษาข้อมูลด้านกายภาพแท้จริง ไม่ใช่การอิงอยู่กับตำรา
และหลักวิชาการเพียงอย่างเดียว พลสนิกรจึงมักจะเห็นภาพการ
ทรงงาน โดยประทับราวกับราษฎรเสมอเหมือนในพื้นที่เดียวกัน มิใช่ว่า
ที่ตรงนั้นจะเปียกจะแฉะ เป็นดินลูกรัง หรือบนสะพานไม้ ทั้งหลาย
เหล่านี้เพื่อเข้าถึงปัญหาแท้จริงของราษฎร และพระราชทานพระราชดำริ
เพื่อแก้ไขความทุกข์ยากทั้งมวล ทรงอุทิศพระองค์อย่างมิรู้จัก
เหน็ดเหนื่อย เพื่อคลายร้อนผ่อนลำเค็ญ นำพาความร่มเย็นเป็นสุข
มาสู่ปวงชนชาวไทยทั่วประเทศ สมกับที่ทรงได้รับการยกย่องให้เป็น
พระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนักที่สุดในโลก และทรงเป็นพระมหากษัตริย์
แห่งพระมหากษัตริย์ผู้เปี่ยมพร้อมด้วยทศพิธราชธรรม

• สร้างสมดุพัฒนาสู่ประทั่วไทย

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ รัฐบาล ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เพื่อจัดระบบการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินงานสนองพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศให้ดำเนินงานเป็นไปโดยสอดคล้องกัน

ตลอดระยะเวลากว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมา สำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานขนาดเล็ก กะทัดรัด คล่องตัวสูง มีหน้าที่สำคัญคือ ดำเนินการ กำกับดูแล ติดตามผล ประสานการดำเนินงานของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งการพิจารณาอนุมัติแผนงาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามโครงการ ส่งผลให้งานพระราชกรณียกิจเพื่อการพัฒนาเกิดเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

ผืนดินคือห้องทรงงาน

ตัวแบบกษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย

ตัวแบบการทำงานที่มีส่วนร่วมระหว่างรัฐ - ท้องถิ่น - ประชาชน

สู่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๔,๑๐๐ โครงการ

- แนวคิดการพัฒนา เรียบง่ายและยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อการพัฒนาไว้ มีหลักสำคัญคือ มุมมองในลักษณะองค์รวมเพื่อให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างธรรมชาติกับคน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั่วประเทศจึงยึดโยงอยู่กับการรวมขอมและเอื้อเพื่อเกื้อกูลกับธรรมชาติ จากท้องฟ้าจรดทะเล โดยทรงเน้นใช้แนวทางการปฏิบัติที่เรียบง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ความคิดและเทคนิควิชาการจะต้องสมเหตุสมผล ทำได้รวดเร็ว สามารถแก้ไขปัญหาให้เกิดประโยชน์ได้จริงแก่ประชาชนในพื้นที่ นำไปสู่วิถีแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน

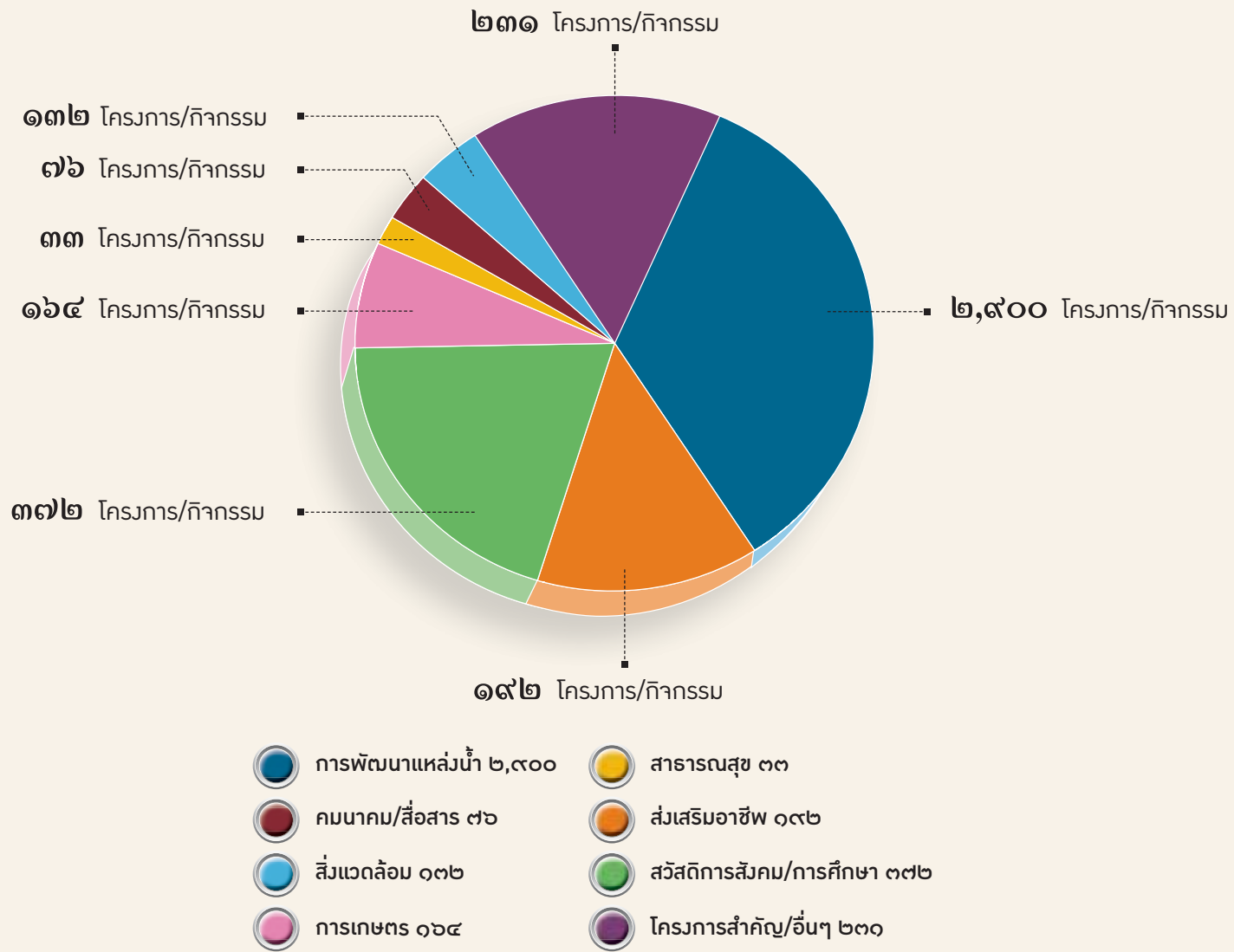
• ๔,๑๐๐ โครงการ สร้างภูมิคุ้มกันให้คน เสริมความมั่นคงให้ประเทศ

นับตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติมาจนถึงปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวนกว่า ๔,๑๐๐ โครงการ ให้แก่พสกนิกรทั่วไทย ทุกโครงการล้วนเกิดขึ้นมาจากน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงมุ่งหวังให้ราษฎรได้พ้นจากความทุกข์ยากในการดำรงชีวิต ที่สำคัญการทรงงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นมิติใหม่แห่งการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้าง ความสมดุลครอบคลุมมิติคุณภาพชีวิตของคน และความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงเป็นเสมือนรากฐานการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้คน และเสริมความมั่นคงให้ประเทศ

ที่มา : สำนักงาน กปร. ข้อมูล ณ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแบ่งตามประเภทโครงการ

ที่มา : สำนักงาน กปร. ข้อมูล ณ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๒ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : ความมั่นคงของความเป็นคน

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มต้นพระราชภารกิจเพื่อการพัฒนาประเทศไทยในภาพรวมยังมีสภาพอ่อนแอและไม่มั่นคง ด้วยมีภัยคุกคามทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง พระองค์ทรงแก้ปัญหาทุกข์สุขของราษฎรในทั่วทุกภูมิภาค จึงทรงเริ่มต้นแก้ปัญหาด้วยการเติมวัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันประเทศให้มีความแข็งแรง ให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ก่อน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในระยะต้นรัชกาลจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างความแข็งแรงด้านสุขภาพอนามัยให้แก่ประชาชนก่อน จากนั้นจึงขยายการพัฒนาไปสู่โครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานด้านต่างๆ เพื่อเปิดเส้นทางพัฒนาให้ทุกพื้นที่ทั่วไทย ก่อเกิดเป็นโครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำอันเป็นต้นทางการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและการทำเกษตรกรรม ส่งเสริมการศึกษาและสร้างอาชีพเสริม ทั้งหมดนี้เพื่อเอื้อต่อการพึ่งตนเองได้ของคน ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน

๑.๒.๑ สาธารณสุข ภูมิคุ้มกันเพื่อนมนุษย์

“...การแพทย์และการสาธารณสุขเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ไม่มีประเทศใดในโลกจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างสมบูรณ์แบบ หากประชากรในประเทศนั้นยังมีสุขภาพอนามัยไม่ดีพอ...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การพัฒนาที่ให้ผลสัมฤทธิ์จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาคนก่อนเป็นอันดับแรก และการจะพัฒนาคนให้มีภูมิคุ้มกันชีวิตที่แข็งแรงได้ ประชาชนจะต้องมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงเสียก่อน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในระยะแรกจึงมุ่งเน้นไปที่การแพทย์ การสาธารณสุข และการศึกษา เพราะเมื่อราษฎรมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้

แนวพระราชดำริด้านการแพทย์และสาธารณสุขในระยะต้นแห่งรัชกาล
โดยยังผลสำเร็จสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

พุทธศักราช ๒๔๙๓ สร้าง “อาคารมหิตลวงศานุสรณ์” สำหรับใช้ในกิจการ
ผลิตวัคซีน BCG ให้แก่เด็กเพื่อป้องกันวัณโรค

พุทธศักราช ๒๔๙๔ - ๒๔๙๕ พระราชทานทุนทรัพย์เป็นเงินทุน โปлио
สงเคราะห์ และสร้างตึก อานันทมหิตล ในโรงพยาบาลศิริราช เพื่อใช้รักษา
เด็กที่เป็นโรคติดต่อและบริการรักษาโรคโปลิโอ

พุทธศักราช ๒๔๙๗ จัดตั้ง “หน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทาน”

พุทธศักราช ๒๔๙๘ จัดตั้งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ทางน้ำ “เวชพาหน์”

๑.๒.๒ คมนาคและสื่อสาร หมุดเชื่อมการพัฒนา

การคมนาคมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการนำความเจริญไปสู่ชนบท การก่อสร้างถนนหนทางเป็นการเปิดประตูนำความเจริญเข้าไปสู่พื้นที่ทุรกันดาร เมื่อมีถนนก็สามารถพัฒนาความเจริญด้านคมนาคมและสื่อสาร เกิดเส้นทางค้าขาย สร้างความเจริญและความเติบโตทางเศรษฐกิจให้ราษฎรในพื้นที่เหล่านั้น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านคมนาคมสื่อสารส่วนใหญ่จึงเป็นโครงการเกี่ยวกับการสร้างและปรับปรุงถนนหนทางเพื่อการสัญจรไปมาได้สะดวกและทั่วถึง

- ถนนห้วยมงคล ประตุสู่การพัฒนา

“...ที่ข้างในหนองพลับแต่ก่อนนี้เข้าไม่ได้ แต่ครึ่งทางไปหนองพลับก็ไปไม่ได้ ...ปี ๒๔๙๕ เพิ่งได้รถบลูโตเซอร์ แล้วเอารถไปให้ค่ายนครสวรรค์ให้สร้างถนนให้โถถนนเข้าไปถึงห้วยมงคล ซึ่งเดี๋ยวนี้ห้วยมงคล ๒๐ นาทีก็ถึง ตอนนั้นเข้าไปตั้งแต่ ๘ - ๙ โมงเช้า ไปถึงร่วมป้ายโมง รถจี๊ปเข็นเข้าไปลากเข้าไป...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงเล่าภายหลังการสร้างถนนห้วยมงคล

พุทธศักราช ๒๔๙๕ เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แต่ด้วยเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก รดยนต์พระที่นั่งเกิดติดหล่ม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภขึ้นว่า

“แม้แต่พระองค์เองซึ่งเดินทางโดยพาหนะอันทันสมัยยังได้รับความลำบากถึงเพียงนี้ แล้วประชาชนในพื้นที่จะประสบกับความทุกข์ยากขนาดไหน”

ภายหลังที่โครงการถนนห้วยมงคลตามพระราชดำริแล้วเสร็จ การเดินทางจากเดิมที่ต้องใช้เวลาครึ่งค่อนวัน เหลือเพียง ๒๐ นาที เป็นการลงทุนที่เกิดประโยชน์โดยตรงต่อราษฎรในพื้นที่ ทำให้ปัจจุบันสามารถนำสินค้าพืชผลทางการเกษตรเข้าไปจำหน่ายยังตลาดหัวหินได้อย่างรวดเร็ว ลดค่าใช้จ่าย ทำให้ราษฎรมีผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมีคุณภาพ

เส้นทางสายห้วยมงคล ถือเป็น “โครงการพัฒนาชนบทแห่งแรก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” และเปรียบเสมือนการเปิดประตูสู่การพัฒนา ต่อเนื่องที่ก่อให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอื่น ๆ อีกจำนวนมาก ในทั่วทุกภูมิภาคทุกจังหวัดของประเทศ เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๑.๒.๓ เพิ่มพูนแหล่งน้ำ พัฒนาชีวิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาปัญหาเรื่องน้ำอย่าง
เข้าพระทัยลึกซึ้งในกฎธรรมชาติ ระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ปัญหา
ให้ราษฎรจึงเกิดขึ้นแบบองค์รวมภายใต้ความสัมพันธ์ของดิน น้ำ ป่า และผู้คน
ตัวอย่างเช่น ในพื้นที่ขาดน้ำ ทรงใช้ฝนหลวงเป็นเครื่องมือเพิ่มน้ำ
สร้างฝายเพิ่มความชุ่มชื้นให้ผืนดิน ในพื้นที่ลุ่มทรงใช้การกักเก็บน้ำ
ด้วยเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ เป็นเครื่องมือบริหารปริมาณน้ำให้เพียงพอ
ต่อการทำเกษตรกรรมตลอดปี และป้องกันอุทกภัยรุนแรง เป็นต้น

ปัจจุบันมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากโครงการ
ในพระราชดำริจำนวน ๒,๙๐๐ โครงการ หรือกว่าร้อยละ ๙๐ ได้สะท้อน
ให้เห็นความสำคัญของความหมายที่ว่า **น้ำคือชีวิต** และระบบบริหาร
จัดการน้ำแบบบูรณาการ

- ฝนหลวง ปฏิบัติการแล้งดับภัยกับเมฆ

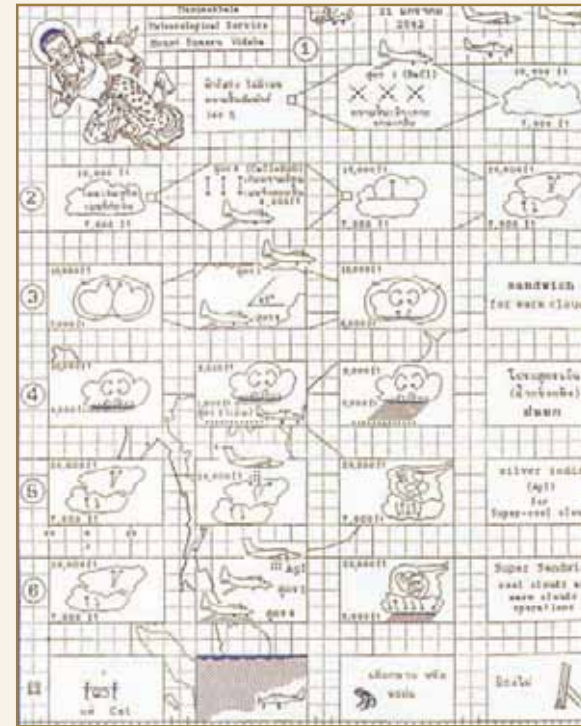
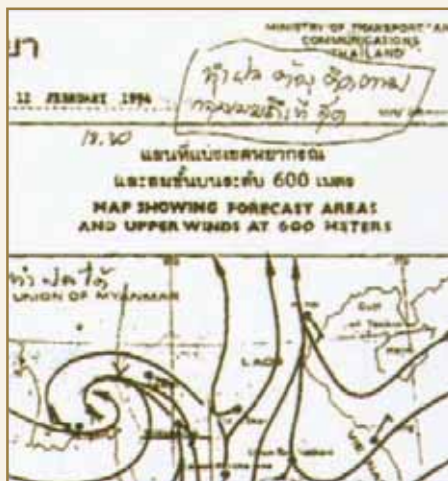
“...เงยหน้าดูท้องฟ้ามีเมฆ ทำไมไม่มีเมฆอย่างนี้ ทำไมจะดึงเมฆนี้ลงมาให้ได้ ก็เคยได้ยินเรื่องทำฝน ก็มาปรารภกับคุณเทพฤทธิ์ ฝนทำได้ มีหนังสือ เคยอ่านหนังสือ ทำได้...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้ทดลองเป็นครั้งแรก ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ และได้รับรายงานยืนยันด้วยวาจาจากราษฎรว่า เกิดฝนตกลงสู่พื้นที่ทดลองอุทยานเขาใหญ่ในที่สุด นับเป็นนิมิตหมายบ่งชี้ให้เห็นว่า การบังคับเมฆให้เกิดฝนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

ปัจจุบันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวง ๕ ศูนย์ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ และในการออกปฏิบัติการฝนหลวงแต่ละครั้งจะมีการถวายรายงานกราบบังคมทูลให้ทรงทราบผลการทำงานทุกครั้ง

ลายพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ที่ทรงพระราชทานข้อแนะนำเทคนิค
การทำฝน พ.ศ. ๒๕๓๗

ตำราฝนหลวง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประดิษฐ์ภาพด้วยคอมพิวเตอร์ แสดงขั้นตอนกรรมวิธีการตัดแปรสภาพอากาศให้เกิดฝนจากเมฆอ่อนและเมฆเย็น พระราชทานแก่นักวิชาการฝนหลวงถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

ผลสำเร็จปฏิบัติการฝนหลวง

ผลสำเร็จปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อแก้ไข
ปัญหาภัยแล้งระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๙- ๒๕๕๒
ฝนตกในพื้นที่เป้าหมายที่กำหนดร้อยละ ๙๕
ของจำนวนวันที่ขึ้นบินปฏิบัติการ พื้นที่
เกษตรกรรมและป่าไม้ที่ได้รับประโยชน์
ไม่ต่ำกว่า ๑๖๐ ล้านไร่ต่อปี

ผลสำเร็จปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อแก้ไขปัญหา
ภัยแล้งปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ฝนตกในพื้นที่เป้าหมาย
ที่กำหนดร้อยละ ๙๘ ของจำนวนวันที่ขึ้นบิน
ปฏิบัติการ พื้นที่เกษตรกรรมและป่าไม้ที่ได้รับ
ประโยชน์ ๑๗๓ ล้านไร่ต่อปี

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

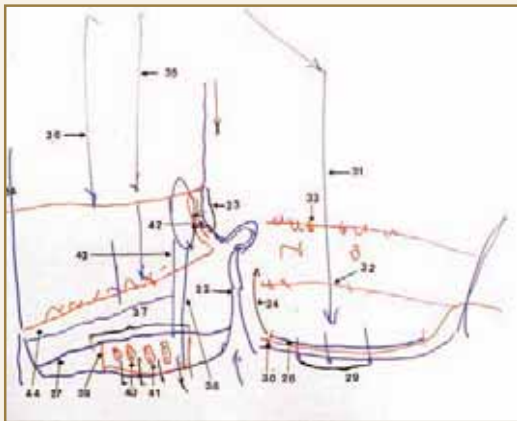
- แก้มลิง พักน้ำ ลดอุทกภัย

“...ตามปกติ เวลาเราให้กล้วยกับลิง ลิงจะเคี้ยวแล้วเก็บไว้ในแก้มลิง...
เขาเคี้ยวแล้วเอาไปเก็บในแก้ม น้ำท่วมลงมา ถ้าไม่ทำ “โครงการแก้มลิง”
น้ำท่วมนี้จะเปราะไปหมด อย่างที่เปราะปีนี้
เปราะไปทั่วภาคกลาง จะต้องทำ “แก้มลิง” เพื่อที่จะเอาน้ำปีนี้ไปเก็บไว้...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

แนวพระราชดำริในการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม คือหนึ่งในวิธีการบริหารจัดการปัญหาน้ำท่วม และโครงการแก้มลิงถูกนำมาใช้แก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และบรรเทาอุทกภัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีวิธีการดำเนินงานสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติดั้งเดิมของกรุงเทพมหานครที่เป็นพื้นที่ลุ่ม ทำให้เมื่อเกิดภาวะน้ำท่วม สามารถระบายน้ำโดยการขุดลอกคูคลองต่างๆ เพื่อชักน้ำให้ไหลมารวมกันแล้วนำมาเก็บไว้ในบ่อพักน้ำอันเปรียบเสมือนแก้มลิง แล้วจึงระบายน้ำลงทะเลเมื่อปริมาณน้ำทะเลลดลงโดยใช้หลักการทฤษฎีแรงโน้มถ่วงโลก และเมื่อระดับน้ำทะเลสูงกว่าระดับน้ำในคลอง ให้ปิดประตูระบายน้ำเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำไหลย้อนกลับ

๑.๒.๔ สาสนมดูล ดิน น้ำ ป่า

ความสมดุลของธรรมชาติ อันได้แก่ ป่า น้ำ ดิน และสิ่งมีชีวิต ต่างพึ่งพิงกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์และเชื่อมโยงด้วยวิถีทางธรรมชาติอย่างเป็นวัฏจักร โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกโครงการจึงเป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพดีขึ้น

ทรงตั้งต้นที่น้ำ แนวพระราชดำริจะประกอบเป็นองค์รวม มองภาพปัญหาเรื่องน้ำทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง และน้ำเสีย และใช้การแก้ไขปัญหาน้ำโดยองวิธีธรรมชาติ เช่น เมื่อมีพระราชดำริให้แก้ไขปัญหาน้ำแล้งโดยการสร้างฝนหลวง เมื่อสร้างน้ำได้ก็หาวิธีกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่สูงโดยทำเป็นฝายชะลอความชุ่มชื้น ตามหุบเขาต่างๆ ทำให้ดินมีความชุ่มชื้น ฝนป่าก็กลับมาเจริญงอกงามกลายเป็นป่าอุดมสมบูรณ์

แนวพระราชดำริในการรักษาป่า ก็สามารถปฏิบัติกันได้ไม่ยากเย็น ทั้งยังเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ท้องถิ่น เรียบง่ายและประหยัด มีทั้งการปลูกป่าทดแทน ปลูกป่าต้นน้ำ ป่าเปียก และการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก เป็นต้น

เรื่องของดินก็เช่นกัน ทรงริเริ่มพลิกผืนดินแห้งแล้งให้ฟื้นคืนสภาพ สามารถทำการเกษตรได้ด้วยหลักการแก้ไขปัญหาน้ำ ๓ ส่วน คือ ปรับปรุงน้ำ ปรับปรุงดิน และเลือกกิจกรรม (พืช สัตว์เลี้ยง) การรักษาดินจะเอื้อประโยชน์กับป่าไม้ เพราะการปลูกป่าช่วยรักษาดินไม่ให้ถูกชะล้างหน้าดินได้ง่าย แต่หากสภาพดินมีปัญหาโดยกายภาพ เช่น ดินพรุหรือดินเปรี้ยว และดินเค็ม ก็ทรงให้แนวทางแก้ไขฟื้นฟูสภาพดินให้สามารถปลูกพืชและทำเกษตรกรรมได้

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริจึงมิใช่การอนุรักษ์หรือห้ามใช้ประโยชน์ฝ่ายเดียว แต่ยังรวมไปถึงสิ่งที่ขาดและมองไม่เห็น นั่นคือ การบริหารจัดการและบูรณาการอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด

สมดุลพัฒนา : ดิน-น้ำ-ป่า

น้ำ

• น้ำแล้ง

- ฝนหลวง
- เขื่อน/อ่างกักเก็บน้ำ
- ฝายทดน้ำ
- ชุดลอกหนอง บึง
- ประตุระบายน้ำ
- สระเก็บน้ำ

• น้ำท่วม

- ทางผันน้ำ
- ปรับปรุงสภาพลำน้ำ
- สร้างคันกันน้ำ
- ระบายน้ำออกจากที่ลุ่ม (แก้มลิง)

• น้ำเสีย

- ใช้น้ำดีไล่น้ำเสีย
- ใช้ผักตบชวาเป็นเครื่องกรองน้ำธรรมชาติ
- ใช้ระบบบ่อบำบัดและพืชน้ำ
- เต็มออกซิเจนให้น้ำด้วยกังหันน้ำชัยพัฒนา

ป่า

- การปลูกป่าทดแทน
- ปลูกป่าต้นน้ำ
- ป่าเปียก
- การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก

ดิน

- ดูกชะล้าง ใช้หญ้าแฝกป้องกันดินทลาย
- ดินพรุ/ดินเปรี้ยว แกล้งดินทำให้ดินโกรธและปรับปรุงดินให้ปลูกพืชได้
- ดินเค็ม ใช้ระบบชลประทานล้างเกลือที่ตกค้างบนผิวดินและลำห้วย

- ฝ่ายชะลอความชุ่มชื้น ดักน้ำ เคียงกัน เลี้ยงป่า

“...ให้ดำเนินการสำรวจทำเลสร้างฝายต้นน้ำลำธารในระดับที่สูง
ใกล้บริเวณยอดเขามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ลักษณะของฝายดังกล่าว
จำเป็นต้องออกแบบใหม่ เพื่อให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ปริมาณน้ำ
จะหล่อเลี้ยงและระดับประคองกล้าไม้พันธุ์ที่แข็งแรงและโตเร็ว
ที่ใช้ปลูกแซมในป่าแห้งแล้งอย่างสม่ำเสมอ โดยการจ่ายน้ำไปรอบ ๆ
ตัวฝายจนสามารถตั้งตัวได้...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- แผลก กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต

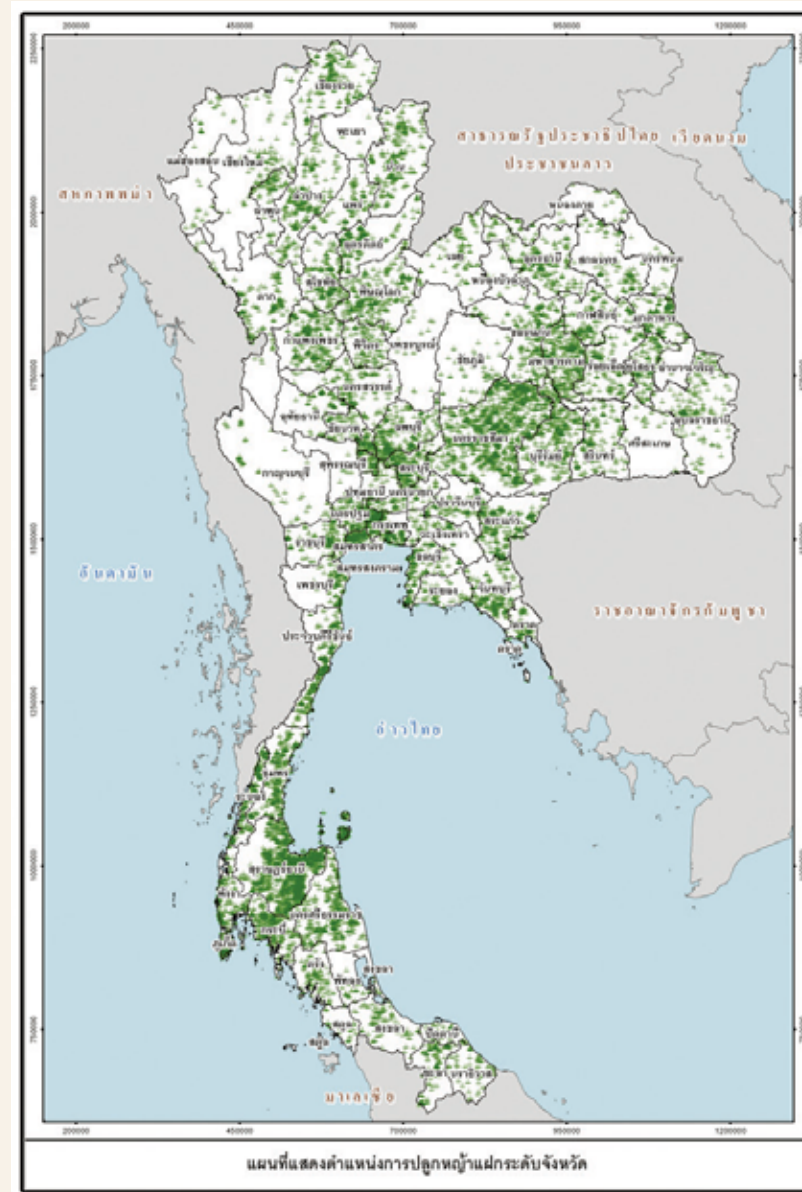
“...ให้ใช้หญ้าแฝกในการพัฒนา ปรับปรุงบำรุงดิน พื้นฟูดิน
ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม
ดำเนินการขยายพันธุ์ ทำให้มีกล้าหญ้าแฝกเพียงพอ
ให้ทุกหน่วยงานและหน่วยงานราชการ
ที่มีศักยภาพในการขยายพันธุ์ ให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดิน
ในการผลิตกล้าหญ้าแฝก และแจกจ่ายกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ
ให้เพียงพอ...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ณ ศาลาเริง วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖

กว่า ๔,๕๐๐,๐๐๐,๐๐๐ กล้ากับผลสำเร็จในการใช้หญ้าแฝก
ปรับปรุงและรักษาหน้าดินจำนวนไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ ไร่
ทั่วประเทศในปัจจุบัน แสดงให้เห็นศักยภาพของ “หญ้าแฝก”
ที่ทำหน้าที่เสมือนกำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต ช่วยชะลอการไหลของน้ำ
และแรงปะทะของลม คอยกักกันตะกอนดิน ไม่ให้หน้าดินพังทลาย
ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมาปลูกโดยไม่ต้องดูแลมากนัก อีกทั้งยังช่วย
ประหยัดค่าใช้จ่าย

หน้าปก ๔,๕๐๐,๐๐๐,๐๐๐ กล้า อุนริกษิติน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ ไร่

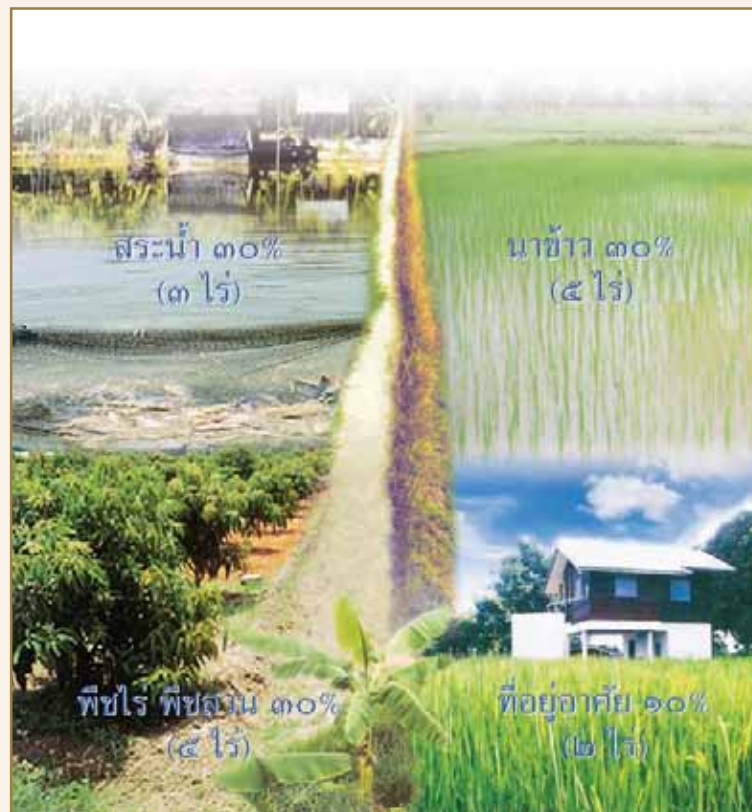
๑.๒.๕ พัฒนาเกษตรกรรม ภูมิคุ้มกันเพื่อชีวิตที่ยั่งยืน

- ทฤษฎีใหม่ หลักการพึ่งตนเองที่ยั่งยืน

“...ทำทฤษฎีใหม่เพื่อที่จะให้ประชาชนมีโอกาสทำเกษตรกรรมให้พอกิน ถ้าน้ำมีพอดีนปีไหน ก็สามารถประกอบกิจการเกษตรหรือปลูกข้าวที่เรียกว่านาปีได้ ถ้าต่อไปในหน้าแล้ง น้ำมีน้อยก็สามารถที่จะใช้น้ำที่กักไว้ในสระเก็บน้ำของแต่ละแปลงมาทำการเพาะปลูก ไม่ต้องเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่ เพราะมีของตัวเอง แต่ก็อาจปลูกผักหรือเลี้ยงปลาหรือทำอะไรอื่น ๆ ก็ได้ ทฤษฎีใหม่นี้มีไว้ป้องกันความขาดแคลน ในยามปกติก็จะทำให้ร่ำรวยขึ้น ในยามที่มีอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวได้เร็ว ให้ประชาชนมีโอกาสพึ่งตนเองได้อย่างดี...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ปัญหาหลักของเกษตรกรในอดีตจนถึงปัจจุบันคือ การขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตการเกษตรที่อาศัยฝนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นนาข้าวและพืชไร่ ผลผลิตและการทำการเกษตรจึงขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ ซึ่งมีความเสี่ยงและความเสียหายมากหากสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน พระราชประสงค์สำคัญคือ การทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ ทรงให้การสนับสนุน

๓๐-๓๐-๓๐-๑๐

การปลูกพืชแบบผสมผสาน เน้นการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพิงสภาพดินฟ้าอากาศ มีการปลูกข้าว พืชสวนพืชไร่ ขุดสระเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ และทำให้เกษตรกรสามารถมีรายได้ตลอดทั้งปี ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริเพื่อเป็นแนวทางช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาดังกล่าว ทรงเรียกแนวทางนี้ว่า ทฤษฎีใหม่

• ฟาร์มโคนม อุดมคุณค่าโภชนาการ

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจังหวัดราชบุรีได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาถึงปัญหาความเดือดร้อนที่ไม่มีตลาดจำหน่ายน้ำนมดิบเพียงพอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความช่วยเหลือในการที่จะสร้างโรงงานนมผงขึ้น ณ ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยใช้ต้นแบบจากโรงงานนมผงสวนจิตรลดา พระราชทานชื่อว่า “โรงงานหนองโพ” ให้มีการดำเนินการบริหารในรูปแบบของบริษัท คือ บริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ด้วยเหตุผลสำคัญดังพระราชปรารภว่า

“การที่จะให้การเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่มั่นคงได้นั้น ผู้เลี้ยงโคนมควรจะได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ เพื่อสมาชิกจะได้รับประโยชน์มากที่สุด และระหว่างที่สหกรณ์ยังไม่พร้อมนั้น ควรให้จัดตั้งในรูปแบบบริษัทที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไร บรรดาเงินกำไรสุทธิที่บริษัทหาได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้น จึงไม่มีการแบ่งกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้น แต่ให้บริษัทนำกำไรสุทธิส่วนหนึ่งให้แก่สมาชิกสหกรณ์ ซึ่งนำนมสดมาขายให้แก่โรงงานนมผงเป็นประจำ และอีกส่วนหนึ่งของกำไรเข้ากองทุนสะสม เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาของบรรดาบุตรหลานสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม อันจะเป็นประโยชน์แก่สหกรณ์และท้องถิ่น”

ปัจจุบันเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้รวมกลุ่มกันดำเนินการในรูปแบบของสหกรณ์ตามแนวพระราชดำริเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย ทำให้ผลิตน้ำนมดิบได้มากกว่าร้อยละ ๘๕ ของผลผลิตทั้งประเทศ จนทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมและการบริโภคนมของประชากร

๑.๒.๖ สร้างอาชีพ พึ่งพาตนเองได้

การส่งเสริมอาชีพตามแนวพระราชดำริ เป็นการช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายคือ การที่ประชาชนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและทำให้เกิดรายได้เลี้ยงครอบครัวและพึ่งพาตนเองได้

- ผู้พิชิตยาเสพติด

“...โครงการชาวนานั้น มีประโยชน์โดยตรงกับชาวนา เพื่อที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวนามีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถที่จะเพาะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นรายได้กับเขาเอง ...ถ้าสามารถช่วยชาวนาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติด คือ ฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับการปราบปรามการสูบฝิ่นและการค้าฝิ่นได้ผลดี...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. ๒๕๑๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินโครงการหลวงสำหรับพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของชาวนา เปลี่ยนพฤติกรรมถางและเผา เปลี่ยนจากไร่เลื่อนลอย ไร่ฝิ่น มาเป็นสวนพืชและผักผลไม้เมืองหนาว รวมทั้งการปลูกไร่กาแฟ ช่วยให้ชาวนามีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีที่ดินทำกินถาวร ลดการตัดไม้ทำลายป่าอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารเพื่อทำไร่ ลดพื้นที่ในการปลูกฝิ่นที่เป็นปัญหาร้ายแรงของประเทศและของโลกไปโดยปริยาย

ที่สำคัญ การปลูกพืชพรรณเหล่านี้ยังได้ขยายผลมาถึงประชาชนทั่วไปให้สามารถเข้ามาศึกษางานในโครงการหลวงซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้แล้วนำกลับไปสร้างอาชีพ พึ่งพาตนเองได้ ทั้งหมดนี้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานความสุขของราษฎร

ช่วยเขา ช่วยเรา ช่วยโลก

ผักกว่า ๑๐๐ ชนิด เช่น ตระกูลผักกาดหอม กะหล่ำปลี ตระกูลแตง เซเลอรี่ ฯลฯ

ดอกไม้เมืองหนาวกว่า ๕๐ ชนิด อาทิ เยอบีร่า ดาเลีย ฯลฯ

ผลไม้เมืองหนาวกว่า ๒๐ ชนิด เช่น พีช พลัม สตรอว์เบอร์รี่ ราสป์เบอร์รี่ บลูเบอร์รี่ กีวี ฯลฯ

พืชไร่ เช่น กาแฟ ถั่วแดงหลวง ถั่วขาว มันฝรั่ง ฯลฯ

ที่มาข้อมูล : มูลนิธิโครงการหลวง

- ปลาพระราชทาน โปรตีนราคาถูก

จากปลา ๕๐ ตัวสุ่มพันธุ์ปลาพระราชทาน ๑๐,๐๐๐ ตัว กลายเป็นจุดเริ่มต้นอาชีพให้กับเกษตรกร ที่สร้างรายได้เพิ่ม และทำให้ราษฎรไทยมีอาหารโปรตีนสูงราคาถูกริโภค

พ.ศ. ๒๕๐๘ เจ้าฟ้าชายอากิฮิโตะ มกุฎราชกุมารแห่งประเทศญี่ปุ่นทูลเกล้าฯ ถวายลูกปลาสกุลเดียวกับปลาหมอเทศ ซึ่งเจริญเติบโตเร็ว ทนทาน และออกลูกง่าย จำนวน ๒๕ คู่ (๕๐ ตัว) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำไปทดลองขยายพันธุ์ในบ่อปลาสวนจิตรลดา ทรงพระราชทานชื่อปลาชนิดนี้ว่า “ปลานิล” ผลสำเร็จจากการทดลองเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลานิล จึงพระราชทานพันธุ์ปลานิลสายพันธุ์จิตรลดาจำนวน ๑๐,๐๐๐ ตัวให้แก่กรมประมง เพื่อนำไปขยายพันธุ์ที่สถานีประมงของจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ และให้แจกจ่ายแก่พสกนิกร รวมทั้งปล่อยลงตามแหล่งน้ำต่างๆ

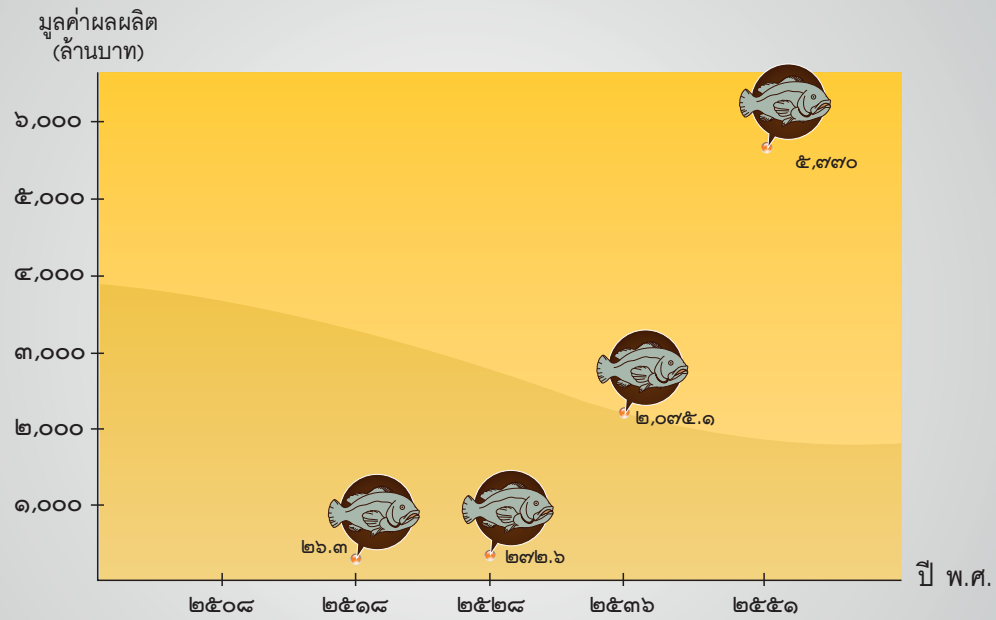

พระราชทานพันธุ์ปลานิลแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า

ปลานิลได้กลายเป็นปลาสำคัญของไทยที่มาแทนที่ปลาหมอเทศ ช่วยให้เกษตรกรมีอาชีพการเพาะเลี้ยงปลานิลขาย เป็นปลาที่แพร่หลาย ราคาถูก ทำให้ราษฎรแม้ยากจนก็สามารถหามาบริโภคได้

จากปลา nil ๕๐ ตัวสู่มูลค่าผลผลิต ๕,๗๗๐ ล้านบาท

จำนวนมูลค่าผลผลิตของปลา nil

๑.๒.๗ ให้การศึกษา สร้างสวัสดิการสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้แนวความคิดการพัฒนายึดหลักการประสานสามสถาบันหลักที่ยึดเหนี่ยววิถีชีวิตของสังคมไทยให้มีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน สถาบันทั้งสามคือ : บ้าน วัด ราชการ อันหมายรวมถึงโรงเรียนด้วย

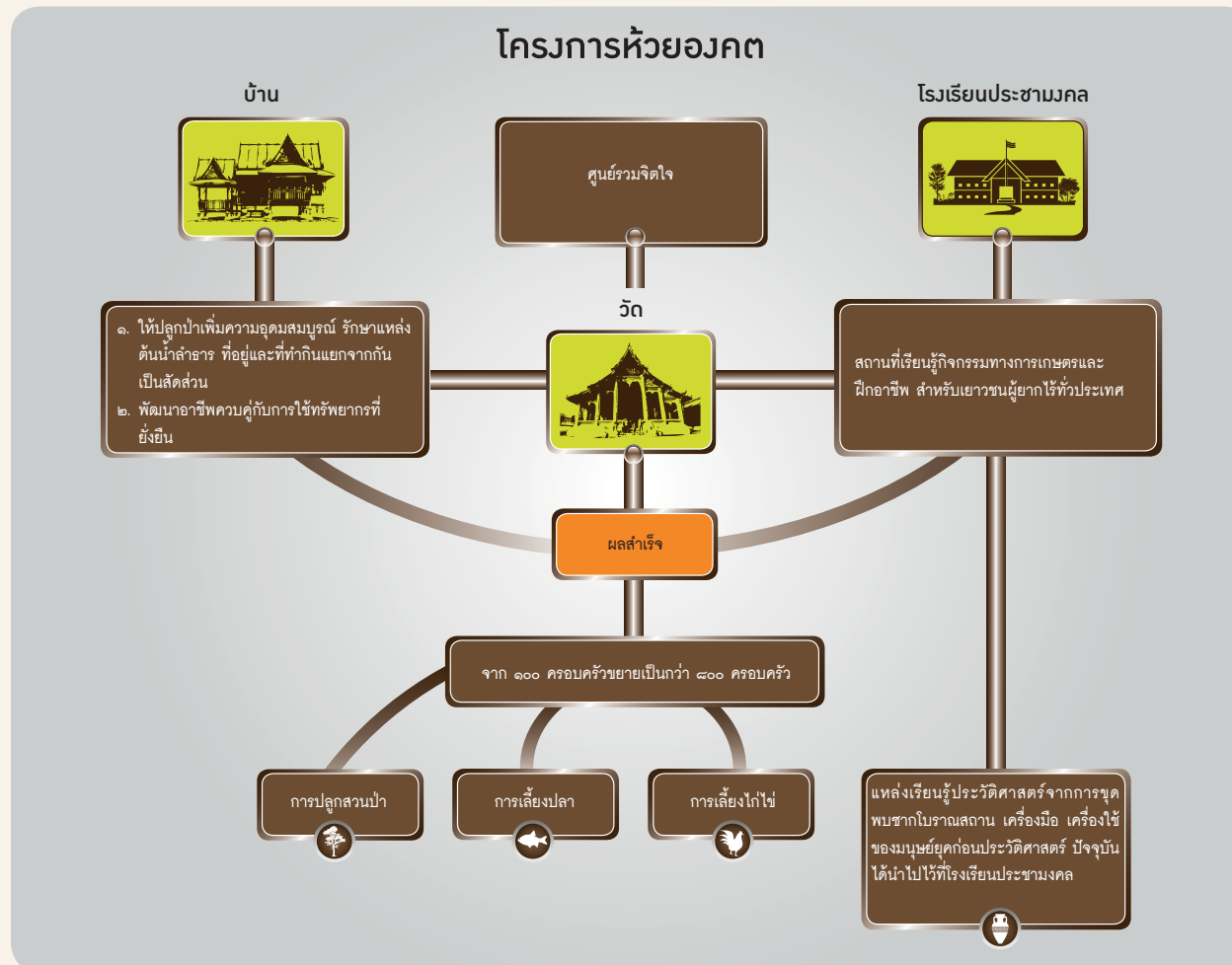
เพราะบ้านคือจุดเริ่มต้นของทุกอย่าง วัดเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนา มีพระเป็นส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนไทยมาแต่โบราณ เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดและปลูกฝังวัฒนธรรม จริยธรรมทางสังคม ราชการก็เป็นตัวแทนของภาครัฐที่มีความใกล้ชิดและสัมผัสกับประชาชนในพื้นที่โดยตรง รวมถึงโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้แก่เยาวชน การประสานสามสถาบันหลักเข้าไว้ด้วยกันควบคู่ไปกับการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เหมาะสม จะให้ผลสำเร็จของการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้

- บวร สามประสานงานพัฒนาที่ยั่งยืน

โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาญจนบุรี

เริ่มดำเนินการโดยนำพื้นที่ป่าสงวนในพื้นที่ซึ่งถูกบุกรุกทำลายจนมีสภาพเสื่อมโทรมจำนวน ๒๐,๖๒๕ ไร่ มาดำเนินการจัดสรรให้แก่ราษฎรผู้ยากจนเข้าไปประกอบอาชีพ โดยได้จัดเป็นที่อยู่อาศัยครอบครัวละ ๑ ไร่ ปัจจุบันมีราษฎรมาอยู่อาศัยและทำกินกว่า ๘๐๐ ครอบครัว

- วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก วัดต้นแบบเพื่อชุมชน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้ทำการปรับปรุงพื้นที่และพัฒนาชุมชนบริเวณบึงพระราม ๙ ก่อสร้างวัดเพื่อเป็นแบบอย่างในการสร้างวัดเล็กๆ ให้เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง และเพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในการเผยแพร่ศีลธรรมและจริยธรรมในการพัฒนาชุมชน โดยในส่วนของพระอุโบสถได้จัดสร้างให้มีขนาดกะทัดรัดสอดคล้องกับลักษณะของชุมชน จากที่ออกแบบให้จุคนได้ ๑๐๐ คนเศษก็ให้ลดขนาดเหลือเพียงจุคน ๓๐-๔๐ คน ทำให้ลดงบประมาณจากที่ตั้งไว้ ๕๗ ล้านบาทเหลือไม่เกิน ๓ ล้านบาท

วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก วัดต้นแบบเพื่อชุมชน

- ครูของแผ่นดิน

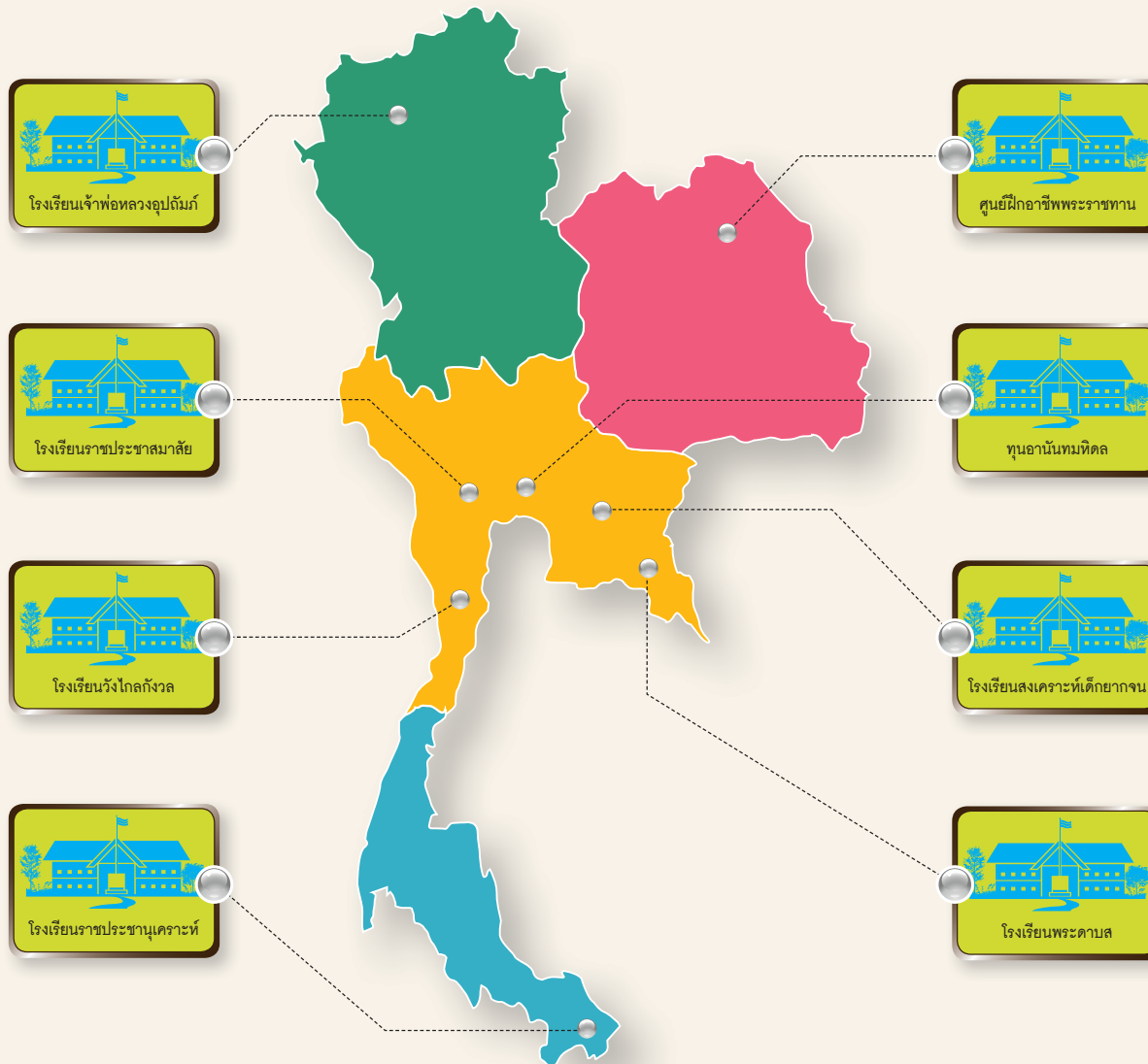
“...ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น
ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ
...ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติ
ในวันข้างหน้า...”

พระราชดำรัส วันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระมหากรุณาธิคุณด้านการศึกษาทั้งใน
กรุงเทพฯ และในท้องถิ่น โดยเฉพาะการศึกษาในรูปแบบที่ทางราชการยังไม่สามารถ
ดำเนินการไปทั่วถึงได้ ทรงริเริ่มและพระราชทานจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน
การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาทุกระดับตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถมศึกษา
มัธยมศึกษา ชั้นอุดมศึกษา ไปจนถึงการศึกษาค้นคว้าวิจัยและทดลองทางวิชาการ
และการปฏิบัติ อาทิ โรงเรียนจิตรลดา โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนวังไกลกังวล โรงเรียน
ราชประชาสมาสัย โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย โรงเรียนเพื่อลูกหลานชนบท โรงเรียน
ร่มเกล้า โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน โรงเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน
อื่นๆ

พระราชทานจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของไทย

พุทธศักราช ๒๕๐๒ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ สร้างขึ้นครั้งแรก
ที่ตำบลปง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับเยาวชนไทยภูเขาได้
เรียนรู้หนังสือไทย

พุทธศักราช ๒๕๐๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างโรงเรียนราช-
ประชานุเคราะห์ทดแทนโรงเรียนที่เสียหายจากวาทภัยครั้งใหญ่ที่ภาคใต้ในปี
พ.ศ. ๒๕๐๕

พุทธศักราช ๒๕๐๙ โรงเรียนมัธยมวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ เป็นโรงเรียน
สงเคราะห์เด็กยากจนในพระบรมราชานุเคราะห์แห่งแรก จัดตั้งขึ้นในปี
พ.ศ. ๒๕๐๙

พุทธศักราช ๒๕๐๖ โรงเรียนราชประชาสมาสัย เป็นโรงเรียนที่สร้างความ
เป็นธรรมในสังคม จัดสร้างขึ้นครั้งแรกปี พ.ศ. ๒๕๐๖ สำหรับบุตรผู้ป่วย
โรคเรื้อน

พุทธศักราช ๒๕๑๙ โรงเรียนพระดาบส ให้การศึกษา อบรมวิชาชีพควบคู่
ไปกับการอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม

พุทธศักราช ๒๕๑๑ ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทานสำหรับผู้ที่มีบาดเจ็บพิการ
จากการสูญเสียแขน/ขา และฟื้นฟูสมรรถภาพของร่างกายส่วนที่เหลือดีพอ
รวมทั้งการฝึกหัดอาชีพใหม่ตามถนัด ศูนย์ฝึกอาชีพมูลนิธิสหายใจไทยฯ

พุทธศักราช ๒๕๐๒ ทุนอนันตมหิตลให้การสนับสนุนนักเรียนไทยผู้ม
ีความสามารถทางวิชาการอย่างยอดเยี่ยม มีคุณธรรมสูง ได้มีโอกาสไป
ศึกษาวิทยาการจนถึงขั้นสูงสุดในต่างประเทศ เพื่อนำความรู้กลับมาทำ
คุณประโยชน์พัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้าต่อไป

พุทธศักราช ๒๕๓๘ โรงเรียนวังไกลกังวล มีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
เพื่อแก้ไขการขาดแคลนครูในชนบท ขยายเครือข่ายไปยังโรงเรียนมัธยม
ประจำจังหวัดทั่วประเทศ รวม ๓,๐๐๐ โรงเรียน

๑.๒.๘ พระราชดำริสำคัญด้านอื่นๆ

นอกเหนือจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๘ ประเภทที่ระบุนมาแล้วข้างต้น ยังมีโครงการพระราชดำริที่สำคัญประเภทอื่นๆ อีก ได้แก่ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖ แห่งทั่วประเทศ โครงการศิลปาชีพ และยังรวมถึงโครงการด้านการศึกษาการวิจัย การจัดการและพัฒนาที่ดินอีกหลายโครงการ ทั้งหมดนี้เพื่อประโยชน์สุขของปวงประชาชาวไทยอย่างแท้จริง

บทที่ ๒

ผลสำเร็จโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เขตพื้นที่ภาคกลาง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมราษฎรภาคกลาง

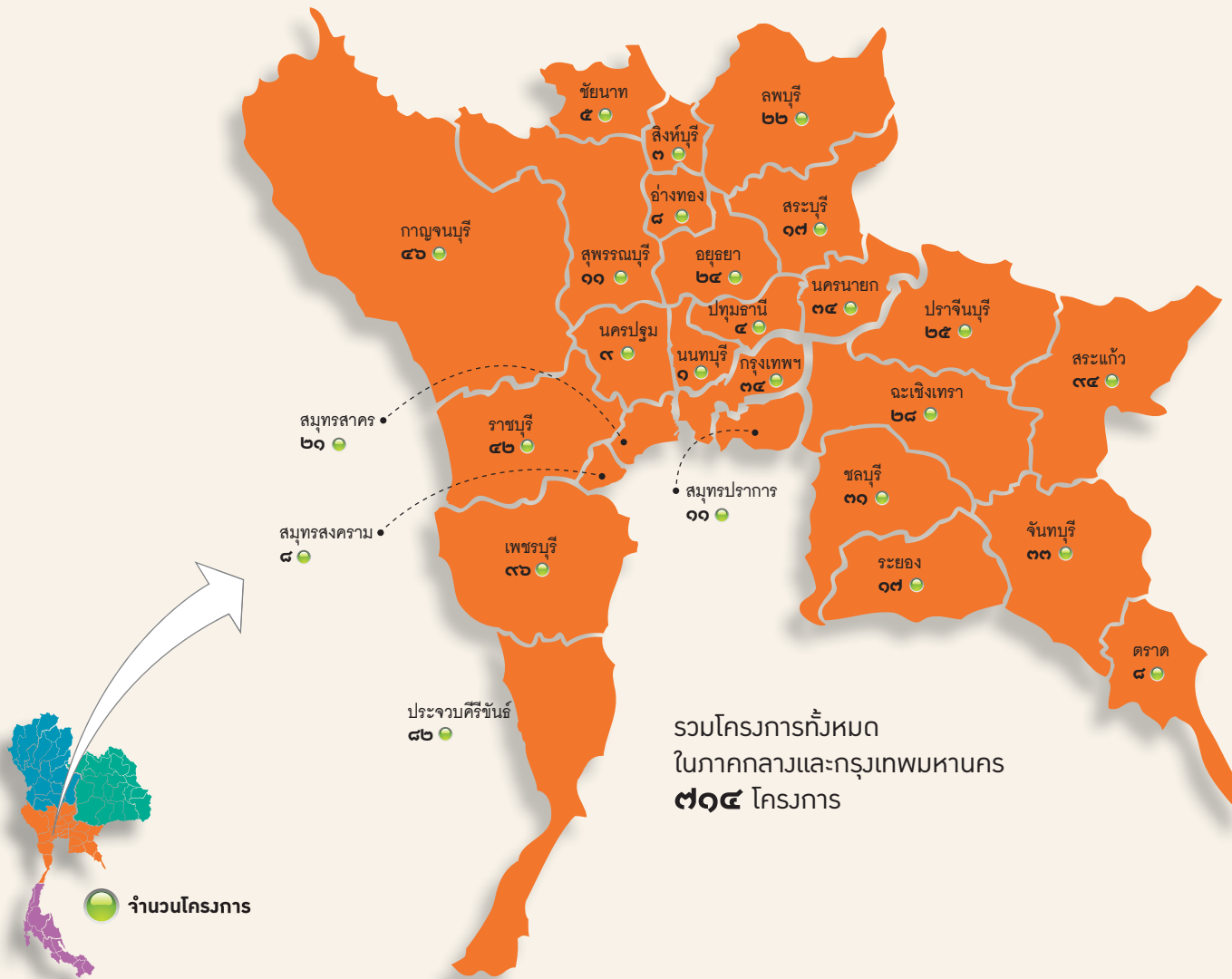
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคกลางตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ทรงศึกษาปัญหาและพระราชทานพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องโดยมิได้จำเพาะเพียงการแก้ไขปัญหาน้ำ แต่ยังรวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าอีกด้วย

เขตพื้นที่ภาคกลางมี ๒๖ จังหวัด สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนใหญ่คือ ปัญหาเรื่องน้ำ ในฤดูปริมาณน้ำเหนือมากจะไหลบ่าเข้าท่วมไร่นาเสียหาย ขณะที่ในฤดูแล้ง เกษตรกรขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค และทำเกษตรกรรม ทั้งยังมีปัญหาน้ำเน่าเสียอันเกิดจากการขยายตัวของชุมชนและขาดความรู้ในการอนุรักษ์น้ำ

ปัจจุบันเขตพื้นที่ภาคกลางมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริรวม ๙๑๔ โครงการ ครอบคลุม ๘ ประเภท

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร

ประเภทและจำนวนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ในเขตพื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร

ประเภทของโครงการ	จำนวน
ด้านแหล่งน้ำ	๔๗๔
ด้านการเกษตร	๔๘
ด้านสิ่งแวดล้อม	๒๙
ด้านการส่งเสริมอาชีพ	๒๔
ด้านสาธารณสุข	๔
ด้านคมนาคม/สื่อสาร	๒๒
ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	๕๕
บูรณาการ/อื่นๆ	๕๘
รวม	๗๑๔

ประเภทและจำนวนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในเขตพื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานครแยกรายจังหวัด

จังหวัด	ประเภทและจำนวนของโครงการ								รวม
	แหล่งน้ำ	การเกษตร	สิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมอาชีพ	สาธารณสุข	คมนาคม/สื่อสาร	สวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
กรุงเทพฯ	๑๓	๑	๒	๐	๐	๑๒	๐	๖	๓๔
กาญจนบุรี	๒๖	๑	๑	๒	๑	๐	๑๒	๓	๔๖
จันทบุรี	๑๗	๒	๒	๐	๒	๐	๗	๓	๓๓
ฉะเชิงเทรา	๒๒	๑	๐	๐	๐	๑	๓	๑	๒๘
ชลบุรี	๑๙	๑	๓	๑	๐	๐	๐	๗	๓๑
ชัยนาท	๑	๔	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๕
ตราด	๕	๐	๐	๐	๐	๐	๒	๑	๘
นครนายก	๒๐	๔	๓	๒	๐	๑	๐	๔	๓๔
นครปฐม	๐	๐	๐	๑	๐	๑	๕	๒	๙
นนทบุรี	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑
ปทุมธานี	๒	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๑	๔
ประจวบคีรีขันธ์	๕๘	๓	๓	๖	๐	๓	๗	๒	๘๒
ปราจีนบุรี	๑๒	๒	๕	๑	๐	๐	๑	๔	๒๕
พระนครศรีอยุธยา	๙	๕	๐	๓	๑	๐	๓	๓	๒๔
เพชรบุรี	๗๔	๖	๕	๕	๐	๐	๒	๔	๙๖
ราชบุรี	๓๒	๓	๑	๐	๐	๑	๒	๓	๔๒
ระยอง	๑๑	๒	๑	๐	๐	๐	๐	๓	๑๗
ลพบุรี	๒๐	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๒๒
สมุทรปราการ	๖	๐	๒	๐	๐	๒	๑	๐	๑๑
สมุทรสงคราม	๓	๒	๑	๑	๐	๐	๐	๑	๘
สมุทรสาคร	๑๙	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๒๑
สระบุรี	๑๔	๑	๐	๐	๐	๐	๑	๑	๑๗
สระแก้ว	๗๕	๓	๐	๐	๐	๑	๙	๖	๙๔
สิงห์บุรี	๒	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๓
สุพรรณบุรี	๑๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑๑
อ่างทอง	๓	๑	๐	๑	๐	๐	๐	๓	๘
รวม	๔๗๔	๔๘	๒๙	๒๔	๔	๒๒	๕๕	๕๘	๗๑๔

โครงการสำคัญในเขตพื้นที่ภาคกลาง

๑. สร้างหนึ่งได้ตั้งสี่ เขื่อนขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก

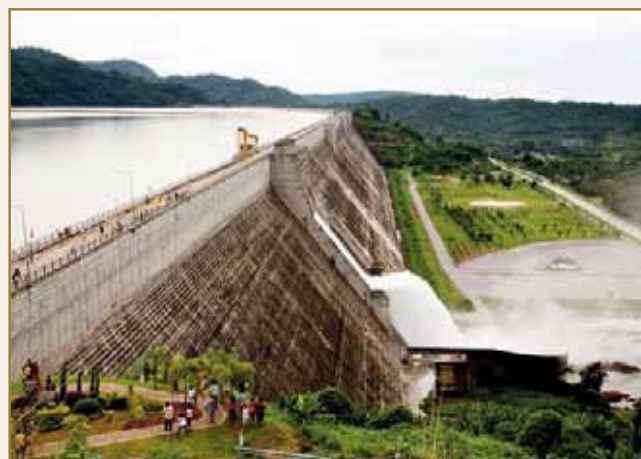
“...จังหวัดนครนายก เป็นจังหวัดที่มีปัญหาน้ำท่วม ฝนแล้ง
ดินเปรี้ยว จำเป็นมากที่จะต้องมีการกักเก็บน้ำขนาดใหญ่
ในคลองท่าด่าน...”

พระราชดำริสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

ดำเนินการเพื่อบรรเทาปัญหาอุทกภัยในเขตจังหวัดนครนายก
และใช้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภค - บริโภค
นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวในอำเภองครักษ์ ซึ่งพื้นที่
ส่วนใหญ่เป็นนาข้าวขนาดใหญ่และประสบปัญหาเกี่ยวกับดินเปรี้ยว
มาเป็นเวลานานมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน
พระราชดำริความว่า

“จะต้องหาน้ำมาชะล้าง แก้ไขปัญหาดินเปรี้ยว เพราะว่าทุ่งนา
ที่องครักษ์เป็นล้านไร่ประสบปัญหาเรื่องดินเปรี้ยว ทำให้ผลผลิตต่ำเป็น
อย่างมาก”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์
เขื่อนคลองท่าด่าน วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔ และในวันที่ ๒ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๕๔๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อเขื่อนคลองท่าด่านว่า
“เขื่อนขุนด่านปราการชล” ปัจจุบันเป็นเขื่อนคอนกรีตบดอัด (RCC DAM)
ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เก็บกักน้ำได้สูงสุดถึง ๒๒๔ ล้านลูกบาศก์เมตร
สามารถส่งน้ำให้พื้นที่การเกษตรกรรม ๑๘๕,๐๐๐ ไร่ สร้างประโยชน์
แก่ประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงอย่างมหาศาล

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. การบริหารจัดการน้ำ

มีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่รับผลประโยชน์ครอบคลุมพื้นที่รวมทั้งสิ้น ๑๘๕,๐๐๐ ไร่ โดยแบ่งพื้นที่รับผลประโยชน์เป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกคือ พื้นที่ชลประทานทำด้านเดิมและส่วนขยายโครงการเชื่อมขนด้านปรากฏารชล จำนวน ๒๐,๐๐๐ ไร่ ใช้วิธีการส่งน้ำผ่านระบบส่งน้ำลงคลองสายใหญ่ ๑ สาย และสายซอยอีกจำนวน

๔ สาย ส่วนที่สอง เป็นพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครนายก จำนวน ๑๖๕,๐๐๐ ไร่ มีการจัดสรรน้ำไปยังพื้นที่ต่างๆ เพื่อการทำนาปรัง เพื่อการอุปโภค-บริโภค เพื่อแก้ปัญหาดินเปรี้ยว และช่วยลดความเสียหายจากอุทกภัยหรือปัญหาภัยแล้ง

๒. การใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร

ทำให้น้ำใช้เพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี ส่งผลให้มีผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น อีกทั้งปริมาณน้ำใต้ดินเพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ก่อนสร้างเขื่อนขุนด่านฯ

หลังสร้างเขื่อนขุนด่านฯ

การเพิ่มขึ้นของจำนวนผลผลิตข้าวนาปี/ข้าวนาปรังต่อไร่

(หน่วย : ถัง)

	ก่อนสร้างเขื่อนขุนด่านฯ	หลังสร้างเขื่อนขุนด่านฯ
ผลผลิตข้าวนาปี	๔๘.๖๔	๖๔.๐๗
ผลผลิตข้าวนาปรัง	๕๓.๓๓	๗๒.๘๖

๓. การแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยว

ส่งผลให้ระดับน้ำใต้ดินสูงขึ้น สามารถเจือจางสารไฟโตรีตซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาดินเปรี้ยว ทำให้ดินลดความเป็นกรดลง ตลอดจนการใส่ปุ๋ยมาร์ลควบคู่กับการปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีอินทรีย์ ทำให้สามารถบรรเทาปัญหาดินเปรี้ยวในพื้นที่ได้กว่า ๑๐๐,๐๐๐ ไร่

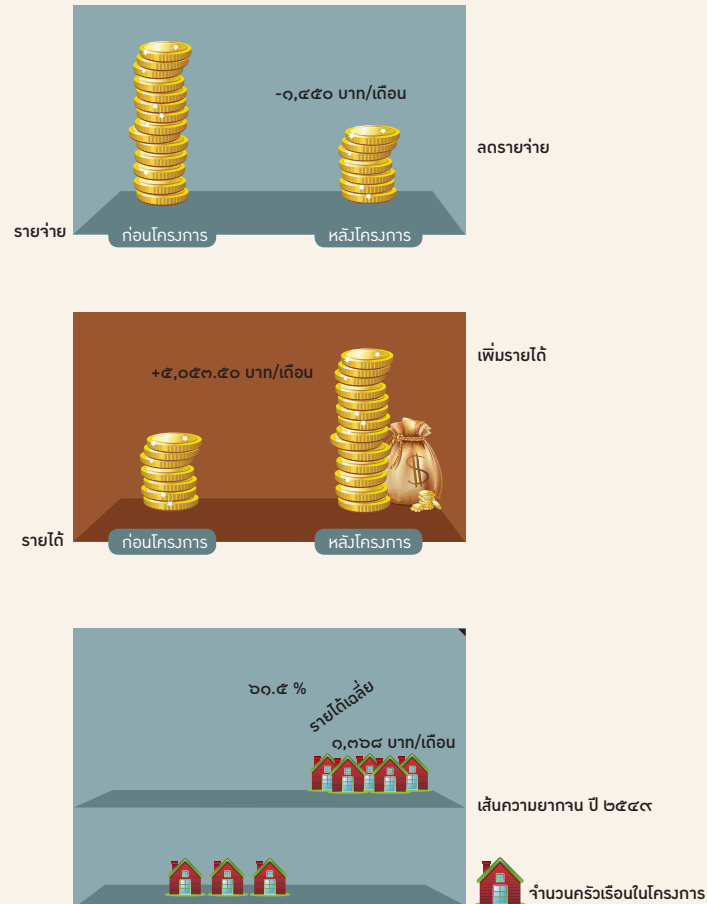
๔. งานพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

มีการพัฒนาส่งเสริมอาชีพทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาแหล่งประมง และการพัฒนาปศุสัตว์ ซึ่งก็ได้ประสบความสำเร็จในการลดรายจ่ายให้ครัวเรือนได้ถึง ๑,๔๕๐ บาทต่อเดือน และมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นครัวเรือนละ ๕,๐๕๓ บาท ส่งผลให้จำนวนครัวเรือนร้อยละ ๖๑.๕ ของครัวเรือนในโครงการทั้งหมด มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนในปี ๒๕๔๙ คือ มีรายได้สูงกว่า ๑,๓๘๖ บาทต่อคนต่อเดือน

๒. พื้นที่ รักษา น้ำ

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่ากุยบุรีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เชื่อนขุนด่านปราการชลสร้างคุณภาพการให้กับประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงมากมาย ต่อเนื่องไปยังการดำเนินงานในอนาคตที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้เริ่มทำการก่อสร้างโรงไฟฟ้าขนาดเล็ก มีกำลังการผลิต ๑๐ เมกะวัตต์ บริเวณท้ายเขื่อน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ นี้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ร่วมพระบารมีต่อไป

“...ให้ดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่ากุยบุรี โดยใช้รูปแบบในการฟื้นฟูเช่นเดียวกับการดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี และโครงการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม จังหวัดราชบุรี...”

พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับวิธีการฟื้นฟูสภาพป่าให้กับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่ากุยบุรีอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายครั้ง กล่าวคือ

- การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ ทำให้ประหยัดงบประมาณไปได้มาก
- ปลูกสับปะรดที่คุณภาพไม่ต้องดีนัก รวมทั้งพืชที่เหมาะสมอื่นๆ เช่น อ้อย เพื่อเป็นอาหารช้างและสัตว์ป่า โดยทดลองนำพันธุ์พืชขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปโปรยกลางป่าลึก กระจายกันไป เพื่อให้เติบโตเป็นอาหารสัตว์ป่า
- สำรวจพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำฝายชะลอน้ำแบบผสมผสาน (Check Dam)
- พัฒนาที่ดินโดยใช้หญ้าแฝก ซึ่งมีระบบรากยาว ช่วยอุ้มน้ำสร้างความชุ่มชื้นได้มาก

ฟื้นฟูพื้นที่ด้วยการปลูกป่า

- เนื่องจากแม่น้ำกุยบุรีเป็นแม่น้ำสายสำคัญ ปัจจุบันมีปริมาณน้ำน้อยและตื้นเขินในฤดูแล้ง จึงควรพิจารณาจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้มีน้ำเพื่อการเกษตรและเพื่อการใช้สอยได้ตลอดปี

ฝายชะลอน้ำตามแนวพระราชดำริ

พื้นที่ดำเนินการจำนวน ๒๒๘,๖๕๖ ไร่ (ประมาณ ๓๖๕.๘ ตารางกิโลเมตร) ครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำกุยบุรีและพื้นที่เกษตรกรรมของราษฎร ๓ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านรวมไทย บ้านพุดอน และบ้านย่านซื่อ

ผลสำเร็จของโครงการ

➤ ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า

๑. เพิ่มแหล่งน้ำในพื้นที่

ก. ฝายชะลอน้ำแบบผสมผสาน (Check Dam)

จำนวน ๑,๕๐๐ แห่ง

ข. ฝายต้นน้ำลำธารกึ่งถาวร จำนวน ๑๑ แห่ง

ค. อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก จำนวน ๙ แห่ง

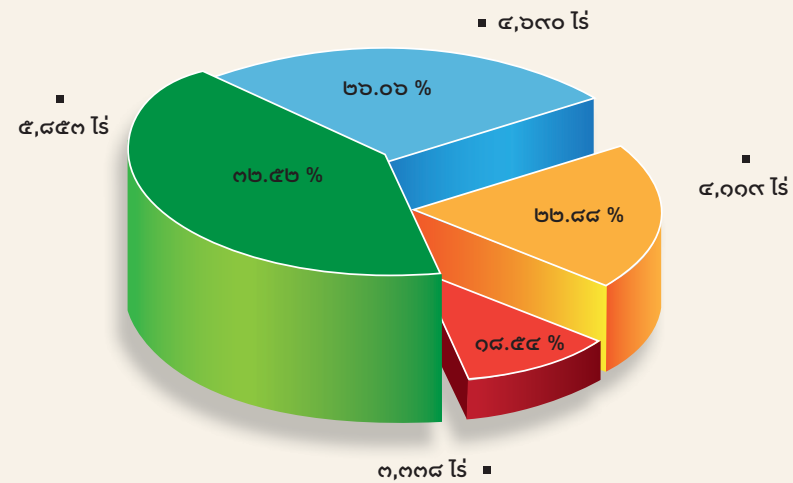

 ฝายชะลอน้ำแบบผสมผสาน (Check Dam)

 ฝายต้นน้ำลำธารกึ่งถาวร

 อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก

๒. ปลูกป่าและดูแลรักษาป่า จำนวน ๑๘,๐๐๐ ไร่ ดำเนินการ
โดยกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และบริษัท ปตท.
จำกัด (มหาชน)

 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ร่วมฟื้นฟูสภาพป่าตามธรรมชาติ

 กรมอุทยานแห่งชาติปลูกป่าและฟื้นฟูสภาพป่า

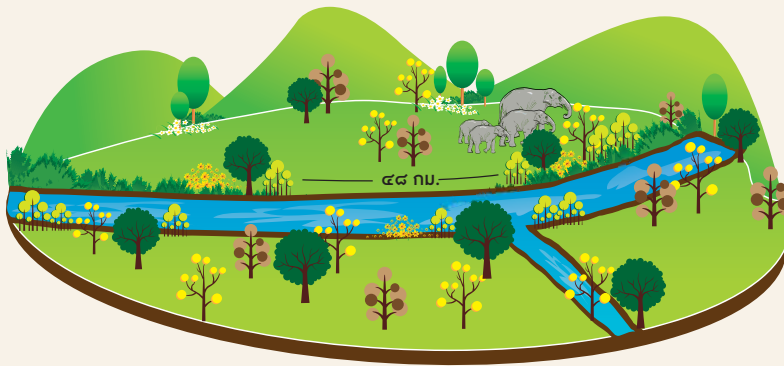
 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ร่วมปลูกป่า

 พื้นที่ส่วนที่เหลือ

๓. สร้างแปลงอาหารช้าง

ด้วยวิธีการโปรยหว่านเมล็ดพันธุ์พืชตามเส้นทางเดินช้างป่า เป็นระยะทาง ๔๘ กิโลเมตร โดยพันธุ์พืชที่ถูกนำไปโปรยหว่าน ได้แก่ มะขามเปรี้ยว มะเกลือ กระถิน และมะค่า

ต้นมะค่า

ต้นมะเกลือ

ต้นกระถิน

ต้นมะขามเปรี้ยว

๔. ปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ

ทำการปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ ๔,๐๐๐ ไร่ รวม ๕๐๐,๐๐๐ กล้า

➤ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

ตารางข้อมูลแสดงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ แก่เกษตรกรในโครงการ

กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	จำนวน
๑. ชุดบ่อน้ำประจำไร่นาให้เกษตรกร	๗๐ บ่อ
๒. จ้างงานเกษตรกรปลูกหญ้าแฝก	๗๐,๐๐๐ กล้า
๓. ส่งเสริมการปลูกพืชผสมผสานและเลี้ยงไหม	๓๒ ราย
๔. ส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ	๒๐ ราย
๕. ส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์	๙ ราย
๖. ส่งเสริมการเลี้ยงแพะ	๕๐ ราย
๗. แจกจ่ายพันธุ์ปลาให้เกษตรกร	๒๐ ราย

๓. ธรรมชาติบำบัด : ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี

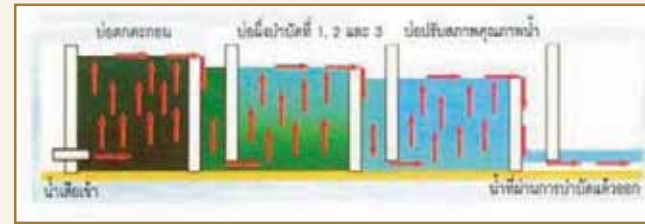
“...ปัญหาสำคัญคือ เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องน้ำเสียกับขยะ ได้ศึกษามาแล้วเหมือนกัน ทำไม่ยากนัก ในบางเทคโนโลยี ทำได้ แล้วในเมืองไทยเองก็ทำได้...แล้วก็ต้องทำการเรียกว่า การกรองน้ำ ให้ทำน้ำนั้นไม่ให้โสโครก แล้วปล่อยน้ำลงมา ที่เป็นที่ทำการเพาะปลูกหรือทำทุ่งหญ้า หลังจากนั้นน้ำที่เหลือ ก็จะลงทะเลโดยไม่ทำให้น้ำนั้นเสีย...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓

ปัญหาขยะและน้ำเสียในชุมชนเป็นเรื่องใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในปัญหาดังกล่าว และทรงเล็งเห็นว่า การบำบัดน้ำเสียและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมนั้น หากนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพียงอย่างเดียวก็จะเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้น จึงได้พระราชทานคำแนะนำเรื่องเทคโนโลยีที่ง่าย ราคาถูก และอาศัยธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ผ่านโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ในเนื้อที่ประมาณ ๖๔๒ ไร่

การบำบัดน้ำเสีย

บำบัดน้ำเสียด้วยบ่อบำบัด ๕ บ่อ ซึ่งได้แก่ บ่อดกตะกอน ๑ บ่อ บ่อฝุ่น ๓ บ่อ และบ่อปรับสภาพ ๑ บ่อ แต่ละบ่อใช้เวลาในการบำบัด ๗ วัน

ลักษณะการไหลของน้ำระหว่างบ่อบำบัด

บำบัดน้ำเสียด้วยพืชและหญ้ากรอง พืชที่นำมากรองน้ำเสีย ได้แก่ หญ้าสตาร์ หญ้าคาล่า หญ้าโดสครอส ฐปฤณี กกกลม และหญ้าแฝก เป็นตัวกรองให้น้ำเสียไหลผ่านแปลงหญ้ากรองน้ำเสีย โดยใช้เวลา ๕ วัน ปล่อยทิ้งไว้ให้แห้ง ๒ วันเพื่อปรับสภาพจุลินทรีย์ในดิน

ลักษณะของแปลงระบบบำบัดน้ำเสียด้วยพืชและหญ้ากรอง

น้ำที่ได้รับการบำบัดแล้ว ในที่สุดก็จะถูกปล่อยลงสู่ป่าชายเลน และไหลสู่ทะเลต่อไป

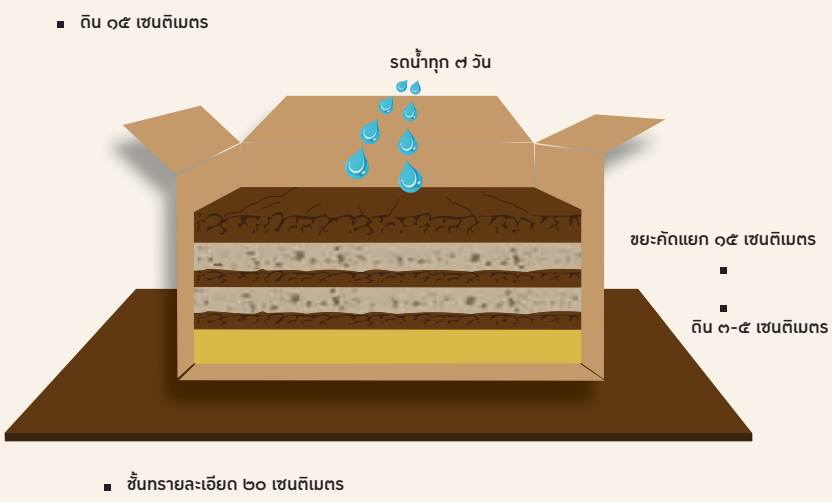
บำบัดด้วยแปลงพืชป่าชายเลน อาศัยกระบวนการขึ้น-ลงของ น้ำทะเลตามธรรมชาติ โดยให้น้ำทะเลไหลเข้าสู่แปลงป่าชายเลน ในช่วง ที่น้ำขึ้นสูงสุดในรอบวัน แล้วปล่อยน้ำเสียเข้าไปในแปลงในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑๖ (น้ำเสีย ๑ ส่วนต่อน้ำทะเล ๑๖ ส่วน) เพื่อเจือจางและเร่งการ ตกตะกอน โดยพืชจะช่วยดูดสารอาหารจากการย่อยสลายสารอินทรีย์ ของจุลินทรีย์ในดิน สร้างความเจริญเติบโตแก่พืชป่าชายเลน

เทคโนโลยีการบำบัดน้ำเสียตามแนวพระราชดำริที่เน้นการ ใช้ธรรมชาติร่วมธรรมชาตินี้ แต่ละท้องถิ่นสามารถนำไปดำเนินการ และประยุกต์ใช้ได้ทุกพื้นที่ของประเทศไทย

การกำจัดขยะโดยใช้กล่องคอนกรีต

ขยะชุมชนเป็นอีกหนึ่งปัญหาในทุกสังคมเมือง จึงได้ทำการศึกษา ทดลองการกำจัดขยะโดยใช้กล่องเป็นชั้นๆ ชั้นล่างรองด้วยทรายละเอียด หนา ๒๐ เซนติเมตร จากนั้นใส่ขยะคัดแยกสลับกับชั้นดินแดงหรือ ดินธรรมดา รดน้ำเพิ่มความชื้น เพื่อเร่งการย่อยสลายของกระบวนการ หมักทุก ๗ วัน ใช้เวลา ๒๐ วัน ขยะที่ไว้ประโยชน์จะเปลี่ยนเป็นปุ๋ยหมัก รวดเวลานำกลับมาทำประโยชน์ให้กับการเกษตรอีกครั้ง

๔. เขื่อนกักเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพ

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี

“...โครงการป่าสักมีไว้สำหรับน้ำแห้งและมีไว้สำหรับน้ำเปียก น้ำมากน้ำเกินมันก็เปียก ทำให้มีความเสียหาย เสียหายทั้งทางเกษตร คือถ้าสิ่งทีเพาะปลูกถูกน้ำท่วมก็เน่า เมื่อเน่าแล้วเจ้าของคือเกษตรกรก็ไม่มีรายได้ ต้องช่วยเขา...เสียหายมากในด้านอื่น ในกรุงในเมืองก็มีน้ำมาก ไม่ได้ประโยชน์ก็ล้นมาท่วมถนน การจราจรติดขัด ธุรกิจต่างๆ หยุคชะงักเสียหาย...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

ปัญหาวิกฤตการณ์น้ำที่เกิดขึ้นแก่ประเทศไทยคือปัญหาน้ำท่วมกับปัญหาน้ำแล้ง สร้างความสูญเสียต่อเกษตรกรและประชาชนโดยทั่วไปอยู่เสมอ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์จึงได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นนายเหนือน้ำ ให้สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำได้ตามต้องการ ทั้งเป็นแหล่งต้นตุน้ำกักเก็บน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรกรรมในฤดูแล้ง ป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในบริเวณลุ่มน้ำป่าสักและลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างในฤดูน้ำหลาก ตลอดจนเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำเน่าเสียในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ในภาคกลาง

แม่น้ำป่าสักมีปริมาณน้ำไหลเฉลี่ยทั้งปีประมาณ ๒,๔๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เฉพาะปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยในเดือนกันยายนและตุลาคมจะมีถึงประมาณ ๑,๖๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดเขื่อน และได้พระราชทานชื่ออันเป็นมงคลว่า เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อันหมายถึงเขื่อนกักเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพ

“...อย่าให้ราษฎรเขาเดือดร้อน...”

“เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริเมื่อประมาณ ๓๐ กว่าปีมาแล้ว ทรงพระราชดำริว่า ‘อย่าให้ราษฎรเขาเดือดร้อน’ เพราะฉะนั้น หลักการดำเนินการที่เรานำเสนอกับรัฐบาลในตอนนั้นเป็นการชดเชยค่าที่ดินที่มากที่สุดเท่าที่เคยทำมา” นายกิจจา ผลภาษี อดีตอธิบดีกรมชลประทาน จำลึถึงเมื่อครั้งได้มีโอกาสทำงานสนองเบื้องพระยุคลบาท

โครงการนี้นับเป็นต้นแบบของการชดเชยให้แก่ราษฎรตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในอันที่จะไม่ให้ประชาชนต้องเดือดร้อน

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. แก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ

เพื่อให้มีการแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำอย่างทั่วถึง และใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีการพัฒนาระบบชลประทานเพื่อส่งน้ำไปยังพื้นที่เกษตรกรรมรวม ๑๗๔,๕๐๐ ไร่

ตารางแสดงการพัฒนาระบบชลประทาน โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสัก จังหวัดลพบุรี

ระบบชลประทาน	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
โครงการสูบน้ำพัฒนานิคม	๒๙,๓๐๐
โครงการสูบน้ำแก่งคอย - บ้านหมอ	๘๖,๗๐๐
โครงการสูบน้ำพัฒนานิคม - แก่งคอย	๒๘,๕๐๐
โครงการจัดหาน้ำเพื่อการเกษตรให้พื้นที่ ๓ อำเภอ (สระโบสถ์ โคกสำโรง โคกเจริญ)	๓๐,๐๐๐
รวมพื้นที่เกษตรกรรมรับประโยชน์	๑๗๔,๕๐๐

๒. บรรเทาปัญหาอุทกภัย ให้กับพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำป่าสักและพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา เช่น จังหวัดสระบุรี พระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ช่วยลดความเสียหายด้านเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยได้อย่างมหาศาล

๓. เพื่อการอุปโภค-บริโภคและอุตสาหกรรม ประกอบด้วย การส่งน้ำเพื่อใช้ผลิตน้ำประปา และน้ำใช้ในกิจการโรงงาน อุตสาหกรรมในจังหวัดลพบุรีและสระบุรี

๔. ฟันฟุ - รักษาสมดุลของระบบนิเวศ การกักเก็บน้ำของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ส่งผลให้ปริมาณน้ำใต้ดินบริเวณเขื่อนและพื้นที่ด้านท้ายน้ำมีระดับสูงขึ้น

๕. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาและแหล่งประมงน้ำจืดขนาดใหญ่
เขื่อนป่าสักมีพันธุ์ปลา ๑๓๐ ชนิด ซึ่งพบมากขึ้นถึง ๕๒ ชนิด
(จากเดิมประมาณ ๘๐ ชนิดพันธุ์) จึงกลายเป็นแหล่งประมง
ที่สำคัญแห่งใหม่ของประเทศ และสร้างอาชีพและรายได้ให้กับ
ราษฎรในพื้นที่

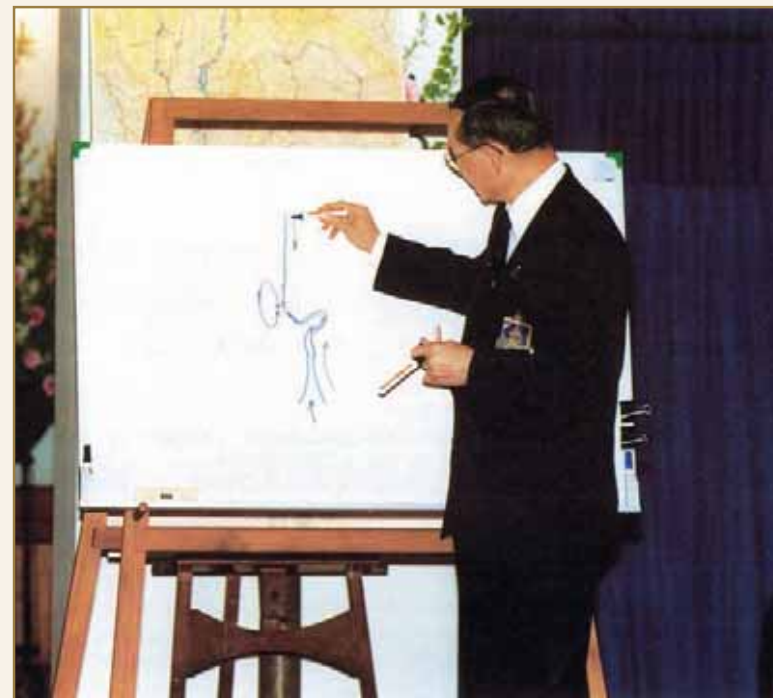
๖. เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีการสร้างเส้นทางเดินรถไฟ
พาดผ่านบริเวณเขื่อน อีกทั้งตลอดสองข้างทางถนนมุ่งสู่เขื่อน
มีการปลูกต้นทานตะวันดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว

๕. น้ำมาให้รับปล่อย

โครงการแก้มลิง กรุงเทพมหานคร

“...ถ้าเราส่งกล้วยให้ ลิงก็จะรีบปอกเปลือกแล้วเอาเข้าปาก
เคี้ยวๆ แล้วเอาไปเก็บที่แก้ม จะกินกล้วยเข้าไปไว้ที่กระพุ้งแก้มได้
เกือบทั้งหวี โดยเอาไปเก็บไว้ที่แก้มก่อน แล้วจะนำออกมาเคี้ยว
และกลืนกินเข้าไปภายหลัง ด้วยพฤติกรรมการนำกล้วย
หรืออาหารมาสะสมไว้ที่กระพุ้งแก้มก่อนการกลืนนี้
จึงเป็นพฤติกรรมตัวอย่างที่จะนำมาใช้ในการระบายน้ำท่วม
ออกจากพื้นที่น้ำท่วมขังบริเวณทิศตะวันออกและทิศตะวันตก
ของแม่น้ำเจ้าพระยา...”

พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร
สภาพน้ำท่วมด้วยพระองค์เองหลายครั้ง เพื่อวางแผนการระบายน้ำออก
จากพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยถึงความเดือดร้อน
ของราษฎร และพระราชทานคำแนะนำในการระบายน้ำ รวมทั้งการจัดหา
พื้นที่พักน้ำเพื่อบรรเทาความเสียหายเมื่อยามน้ำหลาก หรือที่เรียกว่า
“แก้มลิง” นับเป็นการนำพาชาวไทยให้รอดพ้นจากอุทกภัยที่นำความ
เดือดร้อนแสนลำเค็ญมาสู่ชีวิตที่อบอุ่นปลอดภัย

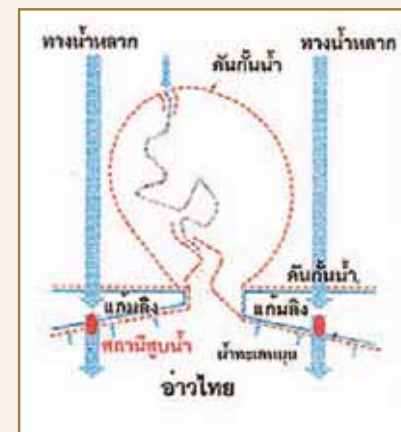

สภาพน้ำท่วมกรุงเทพมหานครในอดีต ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ และ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘

โครงการแก้มลิง เป็นส่วนหนึ่งของโครงการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลตามแนวพระราชดำริ โดยประกอบด้วย การขุดลอกคลองระบายน้ำ การปรับปรุงก่อสร้างสถานี

สูบน้ำและประตูระบายน้ำ ร่วมกับการทำแก้มลิงโดยการจัดหาพื้นที่สำหรับพักน้ำ ผันน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา และน้ำที่ขี้นมาตามซอยต่างๆ เมื่อน้ำทะเลหนุน ให้ไปเก็บไว้ที่บึงใหญ่ที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ชายทะเล และมีประตูน้ำขนาดใหญ่สำหรับปิดกั้นน้ำบริเวณแก้มลิงสำหรับฝั่งตะวันตก ซึ่งจะอยู่ที่คลองชายทะเล ส่วนแก้มลิงฝั่งตะวันออกจะอยู่ที่คลองสรรพสามิต เมื่อน้ำทะเลลดลงก็ให้เปิดประตูระบายน้ำออกไป เพื่อให้บึงสามารถรับน้ำชุดใหม่ต่อไปอีก

“โครงการพระราชดำริแก้มลิง” โดยใช้แนวถนนสุขุมวิทเป็นคันกั้นน้ำทะเลที่หนุนท่วมขึ้นมาจากชายฝั่งทะเล และใช้พื้นที่ด้านในของถนนสุขุมวิทเป็นพื้นที่พักน้ำที่ไหลมาจากตอนบน พร้อมทั้งดำเนินการก่อสร้างสถานีสูบน้ำตามคลองต่างๆ เลียบถนนสุขุมวิทตามแนวคลองชายทะเล ได้แก่ คลองตำหรุ คลองบางปลาร้า คลองบางปลา คลองเจริญราษฎร์ คลองด่าน คลองชลหารพิจิตร รวมปริมาณน้ำที่สามารถสูบน้ำออกทะเล ๒๖๗ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ทำให้น้ำสามารถไหลลงสู่ด้านล่างได้สะดวกรวดเร็วขึ้น

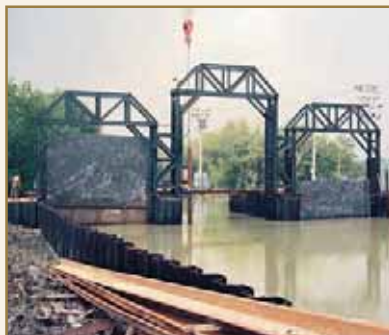
หลัก ๓ ประการที่ทำให้โครงการแก้มลิงบรรลุผลสำเร็จ

๑. การเลือกสถานที่ที่จะทำหน้าที่เป็นบ่อพักและวิธีการชักนำน้ำท่วมไหลเข้าสู่บ่อพักน้ำ

๒. เส้นทางน้ำไหลที่สะดวกต่อการระบายน้ำเข้าสู่แหล่งที่ทำหน้าที่บ่อพักน้ำ

๓. การระบายน้ำออกจากบ่อพักน้ำต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

“โครงการแก้มลิงฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา” ใช้คลองขายทะเลตั้งอยู่ริมทะเลด้านจังหวัดสมุทรปราการทำหน้าที่เป็นบ่อพักน้ำหรือบ่อรับน้ำ ส่วน “โครงการแก้มลิงในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา” ทำหน้าที่รับน้ำในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อระบายออกทะเลด้านจังหวัดสมุทรสาคร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อให้การระบายน้ำท่วมออกทะเลเร็วขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น โครงการแก้มลิง “แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง” ซึ่งใช้หลักการในการควบคุมน้ำในแม่น้ำท่าจีน คือ เปิดระบายน้ำจำนวนมากลงสู่อ่าวไทยเมื่อระดับน้ำทะเลต่ำ

๖. พื้นดินดิน คืบตืบป่า

โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม จังหวัดราชบุรี

“...ให้ดำเนินการศึกษาวิธีการปรับปรุงดินที่เสื่อมโทรมให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ โดยทำการทดสอบวางแผน และจัดระบบปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในลักษณะศูนย์ศึกษาการพัฒนาขนาดย่อม...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙

การใช้ดินอย่างขาดความระมัดระวัง และใช้ซ้ำซากโดยขาดการบำรุงรักษาจนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม ขาดคุณภาพ กลายเป็นดินที่ไม่มีแร่ธาตุสำคัญสำหรับพืช ส่งผลให้ผลผลิตลดลง ปัญหาดินเสื่อมโทรมเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขพัฒนาให้ดินอยู่ในสภาพนำกลับมาใช้ได้อีกครั้ง

ที่ดินเสื่อมโทรมสู่การพัฒนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำริเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙ ให้ดำเนินการศึกษาวิธีการปรับปรุงบำรุงดินที่เสื่อมโทรม พื้นที่โครงการทั้งสิ้น ๘๕๙ ไร่ ๓ งาน ๒๒ ตารางวา ให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ ทดสอบ วางแผน และจัดการระบบปลูกพืชที่เหมาะสม โดยดำเนินการในลักษณะเป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

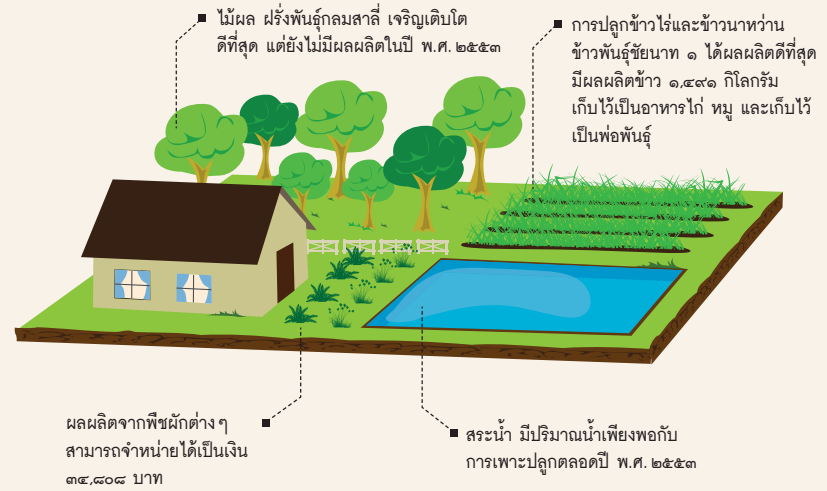

เปรียบเทียบกับสภาพพื้นที่โครงการในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งมีการฟื้นฟูบำรุงดินแล้ว

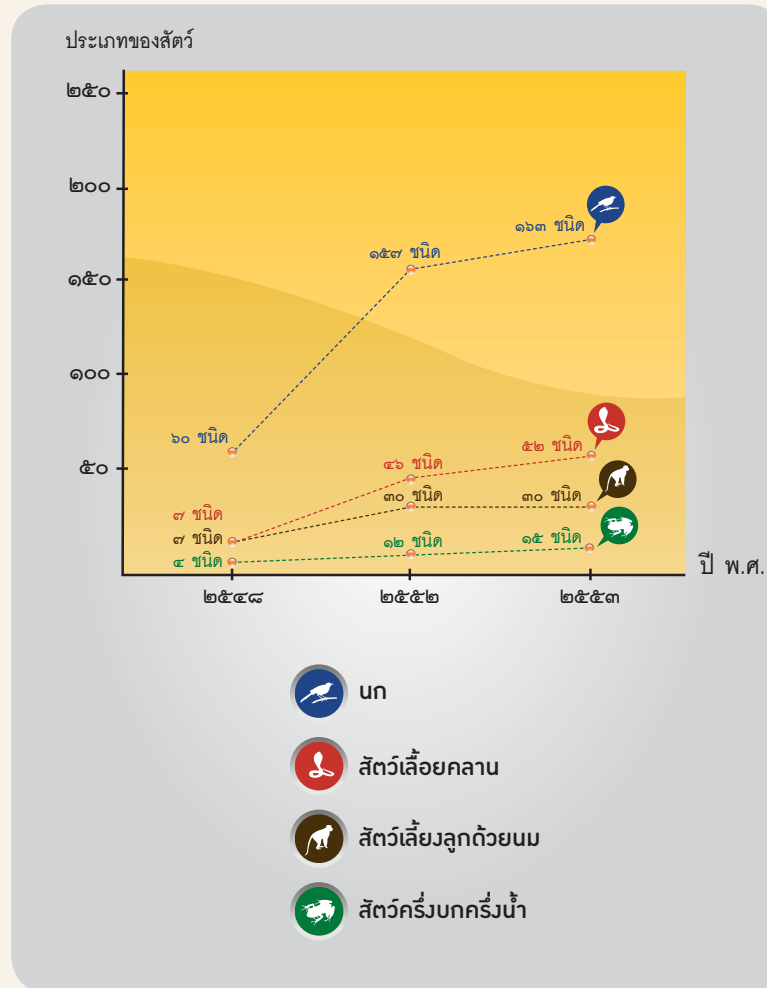
แปลงสาธิตการเกษตรทฤษฎีใหม่

พื้นที่จำนวน ๑๕ ไร่ของโครงการถูกจัดทำแปลงสาธิตสำหรับ
ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อให้เป็นตัวอย่างในการ
แก้ปัญหาการเกษตรให้เกษตรกรนำไปประยุกต์ใช้

เมื่อป่าสมบูรณ์ สัตว์ป่าก็กลับมา

งานศึกษาพัฒนาป่าไม้และสัตว์ป่า พื้นที่ดูแลรักษาแปลงปลูกสร้างแหล่งอาหารสัตว์ มีเนื้อที่ ๓๐ ไร่ โดยได้ทำการปลูกซ่อมต้นหว้า มะขามป้อม มะขวิด จำนวน ๑,๐๐๐ ต้น และได้ทำการสำรวจความเพิ่มพูนของทรัพยากรสัตว์ป่าบริเวณโครงการ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ พบจำนวนสัตว์เพิ่มขึ้นหลายสายพันธุ์ นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาแหล่งน้ำสนับสนุนพื้นที่โครงการ และช่วยเหลือราษฎรรอบโครงการช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ มีน้ำใช้อย่างเพียงพอ

ปี/ประเภทของสัตว์	นก	สัตว์เลื้อยคลาน	สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม
๒๕๕๑	๖๐ ชนิด	๗ ชนิด	๔ ชนิด	๗ ชนิด
๒๕๕๒	๑๕๗ ชนิด	๔๖ ชนิด	๑๒ ชนิด	๓๐ ชนิด
๒๕๕๓	๑๖๓ ชนิด	๕๒ ชนิด	๑๕ ชนิด	๓๐ ชนิด

ขยายผลสู่ราษฎร

โครงการนี้เป็นตัวอย่างของ “การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก” ที่ชัดเจนและสมบูรณ์มากที่สุด เพียงแต่คนไม่ทำลายธรรมชาติ ธรรมชาติก็จะฟื้นฟูธรรมชาติเอง พื้นที่เสื่อมโทรมเมื่อสามารถทำให้พลิกฟื้นกลับมาเป็นที่ดินอุดมสมบูรณ์ ในที่สุดก็มีการขยายผลการพัฒนาไปสู่หมู่บ้านบริเวณใกล้เคียงจำนวน ๑๒ หมู่บ้าน ประชากร ๒,๕๑๐ ครัวเรือน จำนวนราษฎร ๘,๖๓๕ คน รวมทั้งมีผู้สนใจมาศึกษาดูงานประมาณ ๒๐,๐๐๐ คนต่อปี

ประชาชนใส่ใจ เสี่ยงสะก๊อนจากใจพสกนิกร

หมอดินอาสา ไมตรี พวงอินทร์ ผู้ประสานงานกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการจังหวัดราชบุรี

“ขอขอบคุณศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูดินที่เสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้ครอบครัวผมมีชีวิตที่ดีขึ้น ได้รู้จักเทคนิคต่างๆ ด้านการเกษตรมาประกอบอาชีพเพื่อลดต้นทุนและปลอดภัย ได้รู้จักหญ้าแฝกซึ่งเป็นพืชมหัศจรรย์ของในหลวง ช่วยปรับสภาพพื้นที่ดินไม่ให้แข็งกระด้าง โชคดีที่คนไทยมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถในทุกด้าน พระองค์ทรงรักประชาชนของพระองค์มาก และเพื่อเป็นการตอบแทนพระองค์ที่ได้ช่วยเหลือพวกเรา เราจึงรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะทำความดีถวายในหลวง โดยสร้างเป็นจุดเรียนรู้ตามลักษณะการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จแล้วถึง ๕ จุด หญ้าแฝกช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูดินให้อุดมสมบูรณ์เพื่อโลก พวกเราจะขอทำตัวให้เหมือนหญ้าแฝก เพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคม เพื่อในหลวง”

๗. กักน้ำไม่ให้ล้น เติมน้ำไม่ให้แล้ง

โครงการช่วยเหลือเกษตรกรเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปราจีนบุรี

“...โครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จังหวัดปราจีนบุรี -
จังหวัดสระแก้ว เช่น โครงการอ่างเก็บน้ำพระปรอง
อ่างเก็บน้ำห้วยสะโดน อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก และอ่างเก็บน้ำ
อื่นๆ เป็นโครงการที่ดีมาก ทำให้มีปริมาณน้ำใช้เพิ่มมากขึ้น
และผลที่ได้รับเพิ่มเติมก็คือ ทำให้ที่ดินมีการพัฒนาตามมาด้วย...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔

พื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีประสบปัญหาอุทกภัยสร้างความเสียหาย
ให้แก่ประชาชนในพื้นที่มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่การเกษตร พื้นที่
ทำการประมง ขณะที่ในฤดูแล้ง ฝนทิ้งช่วง ก็ไม่สามารถทำการเกษตร
ได้เพราะขาดแคลนน้ำ ปัญหาคือความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

จากความรุนแรงของปัญหาปี พ.ศ. ๒๕๒๑ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวจึงได้มีพระราชดำริให้กรมชลประทานพิจารณาสร้าง
เขื่อนเก็บกักน้ำ ๓ เขื่อน อันได้แก่ เขื่อนห้วยพระปรอง เขื่อนห้วยยาง
และเขื่อนห้วยโสมง เพื่อจัดหาน้ำให้ราษฎรใช้ทำการเพาะปลูกได้ทั้งใน
ฤดูฝนและฤดูแล้ง รวมทั้งมีน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคตลอดปี

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้อนุมัติให้
กรมชลประทานทำการศึกษา สำรวจ ออกแบบ และก่อสร้างโครงการ
อ่างเก็บน้ำห้วยโสมง

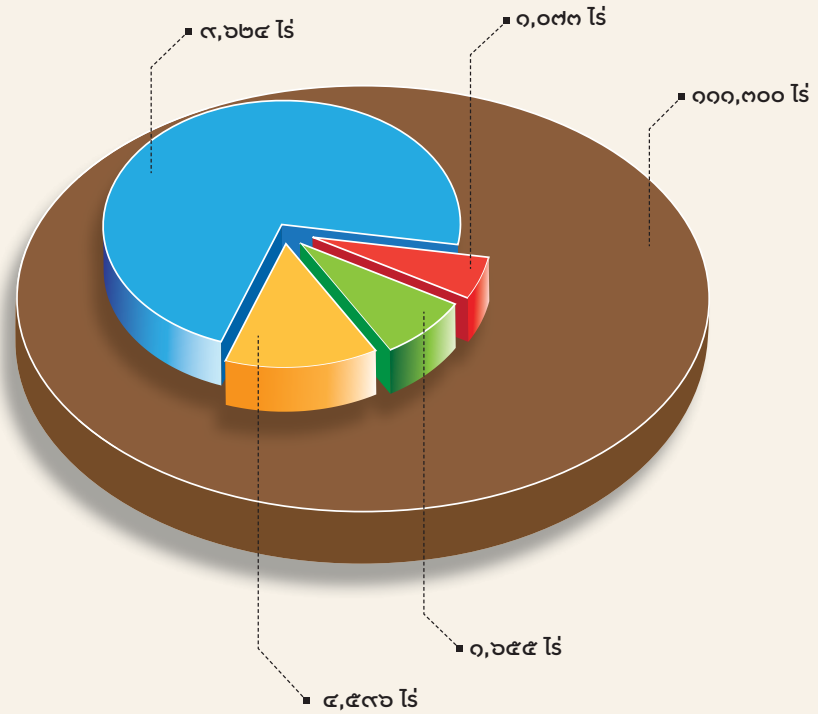
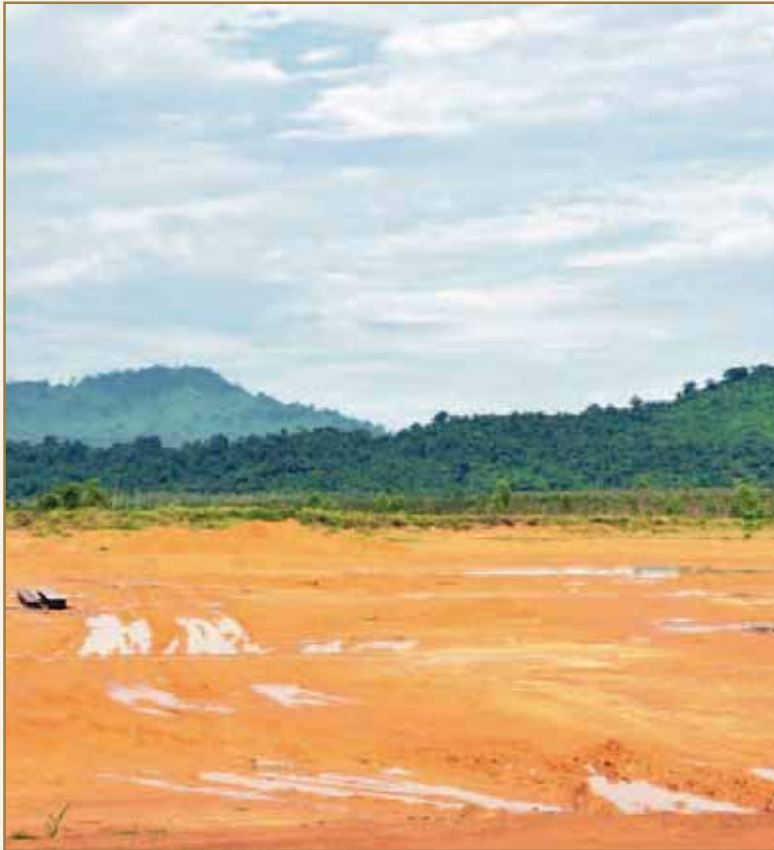

แผนที่แสดงพื้นที่โครงการช่วยเหลือเกษตรกร

การดำเนินงานสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยโสมง

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยโสมงตั้งอยู่ในเขตบ้านแก่งยาว ตำบลแก่งดินสอ อำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี เก็บกักน้ำได้ ๒๙๕,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร สร้างเสร็จจะครอบคลุมพื้นที่รับประโยชน์ทั้งหมด ๑๑๑,๓๐๐ ไร่ ของตำบลแก่งดินสอ อำเภอชาติ ตำบลเมืองเก่า ตำบลบ่อทอง และตำบลบ้านนา อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ใช้ระยะเวลาก่อสร้าง ๙ ปี โดยจะสามารถดำเนินการเสร็จสิ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๑

- เขตป่าเศรษฐกิจ
- พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์
- แหล่งมรดกโลกกับลาน
- อุทยานแห่งชาติปางสีดา
- พื้นที่รับประโยชน์หลังสร้างเขื่อนห้วยโสมง

พื้นที่ใช้สอยในโครงการทั้งหมดรวมเป็นพื้นที่ ๑๖,๙๔๘ ไร่

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

- เพิ่มแหล่งน้ำขนาดใหญ่มีความจุในระดับเก็บกัก ๒๙๕ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นเขื่อนดินสูง ๕๓ เมตร สันเขื่อนกว้าง ๙ เมตร ยาว ๓,๙๖๗ เมตร
- ช่วยบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรีและลุ่มน้ำบางปะกง ตอนบนที่เกิดขึ้นทุกปี และส่งน้ำเพื่อการเกษตรในเขตชลประทานได้ตลอดทั้งปี ครอบคลุมพื้นที่กว่า ๑๑๑,๓๐๐ ไร่ ในเขตอำเภอนาดีและอำเภอekinบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
- เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญเพื่อการอุปโภค-บริโภคอย่างมีน้ำต้นทุนในการรักษาระบบนิเวศ ผลักดันน้ำเค็ม น้ำเน่าเสียในแม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำบางปะกง
- เป็นแหล่งขยายและเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด เป็นแนวป้องกันการบุกรุกทำลายป่าในพื้นที่มรดกโลก เป็นแหล่งน้ำให้กับสัตว์ป่าและให้ความชุ่มชื้นแก่พรรณไม้ต่างๆ
- เป็นแหล่งน้ำสำรองในการดับไฟป่าซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำ
- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่สามารถให้ชุมชนใช้เป็นแหล่งเก็บเกี่ยวรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างยั่งยืน

๘. น้ำที่พอเพียงเพื่อชีวิตเพียงพอ

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่วังแฉม จังหวัดลพบุรี

“...ทฤษฎีใหม่เป็นวิธีการเพื่อการพออยู่พอกิน โดยเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภค ในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคนให้พออยู่พอกิน และสามารถพึ่งตนเองได้เป็นอันดับแรก...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

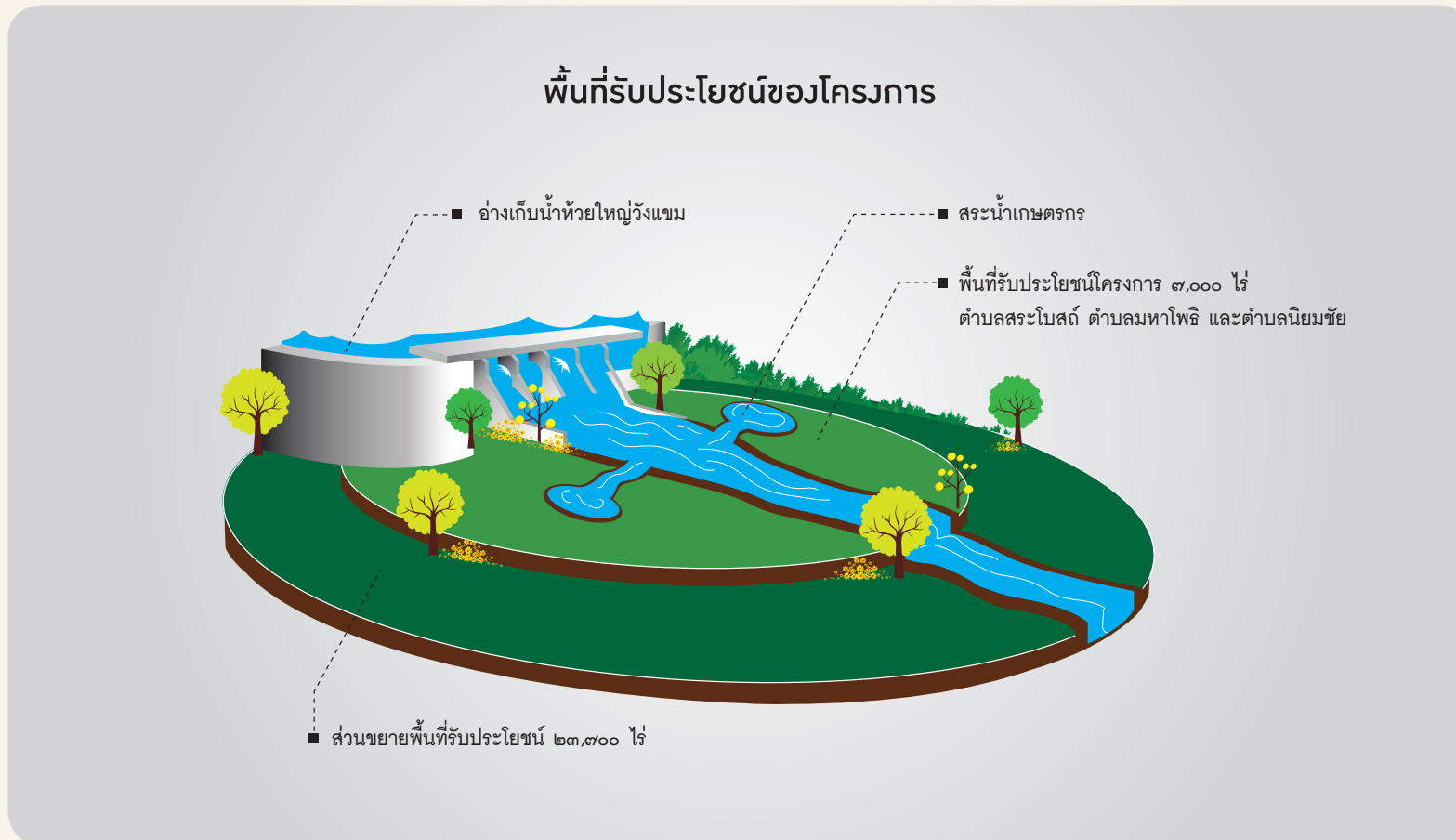
วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

ขอพระราชทานอ่างเก็บน้ำ

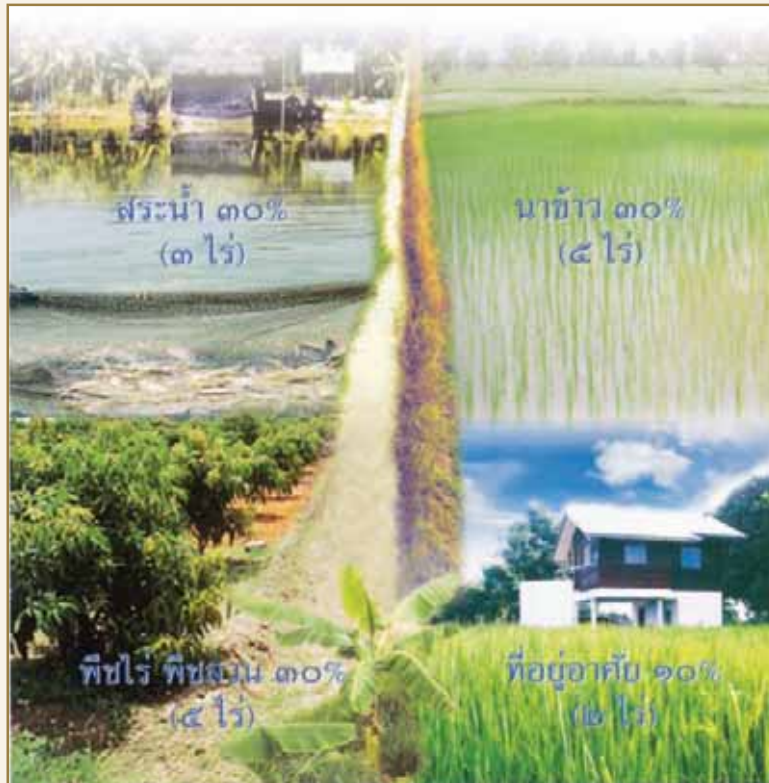
นายนิยม วรปัญญา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี ได้ถวายฎีกาขอพระราชทานโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่ (วังแฉม) ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยให้มีการส่งเสริมระบบทฤษฎีใหม่ในพื้นที่โครงการ ซึ่งกรมชลประทานได้ดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่ วังแฉม และชุดสระเก็บน้ำตามทฤษฎีใหม่ให้แก่เกษตรกรในโครงการร่วมกับระบบฝาย ทำให้ราษฎรในเขตพื้นที่ตำบลสระโบสถ์ ตำบลมหาโพธิ์ และตำบลนิคมชัย ประมาณ ๗,๐๐๐ ไร่ ได้มีแหล่งน้ำไว้ใช้สำหรับการ

อุปโภค-บริโภคและทำเกษตรกรรม โดยที่ในอนาคตได้มีการวางแผนขยายพื้นที่รับประโยชน์ด้วยการก่อสร้างระบบส่งน้ำเป็นคลองลาดคอนกรีตฝั่งซ้ายขวา รวมความยาว ๒๗.๑ กิโลเมตร ซึ่งจะสามารถขยายพื้นที่รับประโยชน์ได้มากขึ้นประมาณ ๒๓,๗๐๐ ไร่

เกษตรทฤษฎีใหม่...ที่ห้วยใหญ่วังแฉม ๓๐-๓๐-๓๐-๑๐

เกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจำนวนทั้งสิ้น ๖๐ ราย แบ่งเป็น ๒ รุ่น รุ่นละ ๓๐ ราย ที่ได้รับการส่งเสริมแนวทางการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

ทฤษฎีใหม่...สู่ประโยชน์ที่ยั่งยืน

การดำเนินงานโครงการห้วยใหญ่วังแวมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในระดับครัวเรือนอย่างชัดเจน จากการสำรวจกลุ่มเกษตรกรผู้รับประโยชน์จากโครงการ ปรากฏผลดังตาราง

กลุ่มเกษตรกร	จำนวนครัวเรือนที่สำรวจ	ได้รับประโยชน์	คิดเป็นร้อยละ
กลุ่ม ๑	๒๕ ครัวเรือน	๒๕ ครัวเรือน	๑๐๐
กลุ่ม ๒	๒๖ ครัวเรือน	๒๖ ครัวเรือน	๑๐๐
กลุ่ม ๓	๖๕ ครัวเรือน	๖๐ ครัวเรือน	๙๒.๓

กลุ่ม ๑ เกษตรกรได้รับประโยชน์โดยตรงจากการใช้น้ำโครงการห้วยใหญ่วังแวมร่วมกับสระเก็บน้ำที่ได้รับการสนับสนุนชุดให้ พร้อมทั้งปัจจัยการผลิต เพื่อส่งเสริมอาชีพตามแนวทฤษฎีใหม่

กลุ่ม ๒ เกษตรกรได้ใช้น้ำจากโครงการร่วมกับน้ำจากสระ

กลุ่ม ๓ เกษตรกรได้ใช้น้ำจากโครงการผ่านระบบฝายหรือการส่งน้ำตามคลองธรรมชาติ

ผลทางเศรษฐกิจ

เมื่อทำการสำรวจรายได้ของคนในครัวเรือนในเขตพื้นที่โครงการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่ามีรายได้เฉลี่ยคนละ ๔๘,๘๘๕ บาท สูงกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) หมวดเศรษฐกิจที่ว่า ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ ๒๓,๐๐๐ บาท/ปี และจากรายงาน จปฐ. ของครัวเรือนประชาชนทั้งหมดในอำเภอสระโบสถ์ ในช่วงเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา คือ ปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑ รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนนั้น ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรในเขตพื้นที่โครงการ

ผลทางสังคม

ภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ในโครงการช่วยเหลือผู้ว่างแรม ประชาชนในเขตพื้นที่โครงการมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันทางสังคมถึงร้อยละ ๔๘.๓ โดยเป็นกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุด นอกนั้นเป็นกลุ่มสตรี กรรมการหมู่บ้าน ส่วนการรวมกลุ่มทางอาชีพ มีการรวมกลุ่มร้อยละ ๓๑ ได้แก่ กลุ่มทำนา กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มสหกรณ์การเกษตร

การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันทางสังคม	ร้อยละ ๔๘.๓
การรวมกลุ่มทางอาชีพ	ร้อยละ ๓๑

เกิดการรวมกลุ่มสร้างรายได้ ประชาชนน้ำใส
ภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

๙. ทวงลัดป้องกันน้ำท่วม

โครงการวิเคราะห์ศักยภาพคลองลัดโพธิ์
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสมุทรปราการ

“...ให้พิจารณาใช้คลองลัดโพธิ์ จังหวัดสมุทรปราการ
เป็นทางลัดระบายน้ำเหนือ ซึ่งจะช่วยให้ช่วยระบายน้ำได้เร็ว
เพราะระยะทางสั้นเพียง ๖๐๐ เมตร ก็ออกทะเล
หากวันใดมีน้ำทะเลขึ้นสูง ก็ปิดประตูไม่ให้น้ำทะเลเข้ามา...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕

สนองพระราชดำริ...เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

กรุงเทพมหานครประสบปัญหาน้ำท่วมขังอยู่เสมอ โดยเฉพาะ
ในยามน้ำเหนือไหลบ่า น้ำทะเลหนุน โครงการคลองลัดโพธิ์อันเนื่อง
มาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัด
สมุทรปราการ ซึ่งกรมชลประทานได้เริ่มดำเนินการศึกษาความเหมาะสม
ของโครงการและสำรวจออกแบบปรับปรุงคลองลัดโพธิ์ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐
เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ แล้วเสร็จในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘
และเริ่มดำเนินการเปิดบานระบายเพื่อใช้งานในช่วงเดือนตุลาคมถึง
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๙

ประตูระบายน้ำคลองลัดโพธิ์

การบริหารจัดการน้ำคลองลัดโพธิ์

โครงการตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ซึ่งอยู่ในเขต
อิทธิพลน้ำทะเลหนุนขึ้น-ลง ดังนั้นการบริหารจัดการประตูระบายน้ำจะต้อง
ให้มีความสัมพันธ์กับจังหวะการขึ้น-ลงของน้ำทะเล ซึ่งต้องอาศัยการ
พยากรณ์มาตรฐานของกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ และการพยากรณ์
จากการเคลื่อนตัวของน้ำหนุนในแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง จากแบบจำลอง
ทางชลศาสตร์และระบบโทรมาตร

หลักเกณฑ์การเปิด-ปิดบานประตูระบายน้ำคลองลัดโพธิ์ เร่งระบายน้ำลงทะเล

ระยะทางจาก ๑๘ กิโลเมตร เหลือ ๖๐๐ เมตร

ระยะทางจาก ๘ ชั่วโมง เหลือ ๑๐ นาที

๑. ช่วงฤดูฝน (ระยะน้ำเหนือหลาก)

- ๑.๑ ระหว่างเดือนกันยายน-พฤศจิกายน ปริมาณน้ำไหลผ่านเขื่อนเจ้าพระยาตั้งแต่ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เปิดบานระบายเพื่อเร่งพร่องน้ำในลำน้ำเจ้าพระยาตอนล่างออกสู่ทะเล
- ๑.๒ พิจารณาเปิดบานเฉพาะช่วงที่ระดับน้ำด้านเหนือน้ำ (ด้านในแม่น้ำ) สูงกว่าระดับน้ำด้านท้ายน้ำ (ด้านทะเล) เท่านั้น
- ๑.๓ ควบคุมบานให้ความเร็วของน้ำไหลผ่านช่องลัดไม่เกิน ๑ เมตร/วินาที ควบคุมปริมาณน้ำผ่านประตูระบายน้ำไม่เกิน ๕๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที
- ๑.๔ ตรวจสอบระดับน้ำด้านเหนือและท้ายประตูระบายน้ำเป็นระยะเพื่อพิจารณาปรับค่าการเปิด-ปิดบานช่วงฤดูแล้ง (ผ่านพ้นระยะน้ำหลาก)

๒. ช่วงผ่านพ้นระยะน้ำหลาก

- ๒.๑ ปริมาณน้ำไหลผ่านเขื่อนเจ้าพระยาน้อยกว่า ๑๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ปิดบานระบายเพื่อชะลอน้ำไว้ในลำน้ำสำหรับใช้ในช่วงฤดูแล้ง
- ๒.๒ เปิดประตูระบายน้ำช่วงสั้น ๆ เป็นครั้งคราว เพื่อดูแลรักษาคุณภาพน้ำ เปิดเฉพาะในช่วงน้ำลงเท่านั้น

เสียงแห่งความยินดีของราษฎร

แต่เดิมคลองลัดโพธิ์เป็นคลองเล็กๆ มีสะพานข้ามเป็นทางสัญจรหลักของชุมชน แม้ว่ามิถุนนเพชรหงษ์แล้ว ก็ยังไม่เป็นที่นิยมใช้ เพราะอยู่ไกลและเปลี่ยว และมีน้ำท่วมพื้นที่ตามจังหวะการขึ้น-ลงของน้ำทะเล ซึ่งเป็นเรื่องปกติของชุมชน โครงการประตูระบายน้ำคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริช่วยร่นระยะทางจาก ๑๘ กิโลเมตร เหลือ ๖๐๐ เมตร ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงน้ำหลากสามารถลดผลกระทบน้ำท่วมต่อพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“หลังจากมีโครงการคลองลัดโพธิ์และโครงการถนนวงแหวนอุตสาหกรรม ทำให้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๐ น้ำไม่ท่วมพื้นที่เลย รวมทั้งปัญหาการจราจรก็หมดไป ประชาชนเดินทางสะดวกขึ้น อีกทั้งมูลนิธิชัยพัฒนาได้ร่วมกับกรมป่าไม้เข้ามาจัดทำพื้นที่สีเขียว เขตอนุรักษ์ มีการจัดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวมากขึ้น” นายวัชรเดนิมวรรณภัทท์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลทรงคะนอง ให้ความเห็นว่า

“หลังจากทราบข่าวว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้ก่อสร้างโครงการคลองลัดโพธิ์ ก็รู้สึกดีใจและแปลกใจว่าทำไมในหลวงทอดพระเนตรเห็นคลองลัดโพธิ์ด้วย ทำให้น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาไหลเร็วขึ้นไม่ต้องอ้อม อีกทั้งเมื่อมีโครงการวงแหวนอุตสาหกรรมทำให้ปริมาณรถน้อยลงมาก จราจรไม่ติดขัด ประชาชนไปมาสะดวกมากขึ้น” นางสุวรรณา มากลั่น ตัวแทนกลุ่มชาวไทยรามัญ หมู่ที่ ๘ ตำบลทรงคะนอง กล่าว

ไฟฟ้าพลังน้ำที่คลองลาดโพธิ์

เมื่อเริ่มเปิดใช้ประตูระบายน้ำคลองลาดโพธิ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชกระแสชื่นชมโครงการนี้กับนายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ความว่า

“โครงการนี้จะทำประโยชน์ได้อย่างมหัศจรรย์ มีพลังงานมหาศาล จะใช้พลังงานน้ำที่ระบายผ่านคลองทำประโยชน์อย่างอื่นด้วยได้หรือไม่”

กรมชลประทานจึงได้รับสนองพระราชดำริด้วยการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประดิษฐ์และทดลองกังหันพลังน้ำต้นแบบเพื่อเป็นต้นกำลังไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้าแบบแม่เหล็กถาวร ได้กำลังไฟฟ้าสูงสุด ๕.๗๔ กิโลวัตต์

เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์นี้ ได้รับการจดทะเบียนสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งต่อมาได้ถูกนำไปขยายผลในประตูน้ำแห่งอื่นๆ เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

๑๐. บวร : ความกลมเกลียวแห่งการพัฒนา

โครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาญจนบุรี

“...ให้ดำเนินการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และการทำมาหากินของราษฎรควบคู่ไปกับการพัฒนาและฟื้นฟูสภาพป่าให้กลับคืนสู่ความสมบูรณ์อีกครั้ง โดยเน้นการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่...”

พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
บวร : ๓ ประสาน บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ

การพัฒนาสังคม การสร้างความเข้มแข็งมั่นคงให้แก่ชุมชน การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในแง่ขององค์รวม ตลอดจนเรื่องของสังคมจิตวิทยา วิถีชีวิตไทยและวัฒนธรรมอีกด้วย หลักการดำเนินงานตามแนวคิด “บวร” ซึ่งหมายถึง ๓ สถาบันหลัก คือ บ้าน วัด และราชการ/โรงเรียน มีความร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม แนวความคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นพระวิสัยทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ลึกซึ้งกว้างไกลยิ่งนัก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกต้นจันทน์บริเวณวัดถ้ำวังหิน
ในพื้นที่โครงการห้วยองคตฯ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริเมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓ สรุปความว่า “ให้พิจารณาดำเนินการพัฒนา พื้นฟูพื้นที่ บริเวณตำบลหนองปรือ อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี (ปัจจุบัน อยู่ในเขตตำบลสมเด็จพระเจริญ อำเภอนองปรือ) เนื่องจากเป็นพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพเสื่อมโทรมและถูกร้างรกรุกตัดไม้ทำลายป่า เป็นบริเวณกว้าง และให้จัดหาที่ดินโดยบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และให้ราษฎรได้อยู่อาศัยทำกินร่วมกับการคงอยู่ของธรรมชาติอย่างเกื้อหนุนกันและกัน และได้พระราชทาน ชื่อโครงการว่า “โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” มีพื้นที่ ประมาณ ๒๐,๖๒๕ ไร่”

ถนนทางเข้าโครงการห้วยองคตฯ ระยะทาง ๒ กิโลเมตร
ปลูกต้นสะเดาสองข้างทาง ขณะนี้ต้นสะเดาอายุ ๑๗ ปี

อาคารเรือนประทับแรม

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. งานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จัดระเบียบชุมชนและชุมชนสัมพันธ์

๑.๑ ด้านแหล่งน้ำ แหล่งน้ำสำหรับอุปโภค-บริโภค การเกษตรกรรม และเป็นแหล่งขยายพันธุ์สัตว์น้ำ
จำนวน ๕ แห่ง คือ

ลำดับที่	อ่างเก็บน้ำ	ความจุ (ล้านลูกบาศก์เมตร)	หมายเหตุ
๑.	เขาพุซังหมอบ	๐.๖๕๕	- มีระบบส่งน้ำเข้าแปลงที่ทำกินของราษฎร
๒.	ห้วยหวาย	๐.๓๓๓	- มีระบบส่งน้ำเข้าแปลงที่ทำกินของราษฎร
๓.	ห้วยแม่ระวัง	๑.๐๗	- มีระบบส่งน้ำเข้าแปลงที่ทำกินของราษฎร
๔.	ห้วยพุซังหมอบ	๑.๑๔๖	- มีระบบส่งน้ำเข้าแปลงที่ทำกินของราษฎร
๕.	ห้วยพุตะเคียน	๔.๐๐	- มีระบบส่งน้ำเข้าแปลงที่ทำกินของราษฎร

พืชสำคัญที่ปลูกในพื้นที่การเกษตรที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำทั้ง ๕ แห่ง คือ ข้าว ข้าวโพด อ้อย และพืชผักต่างๆ นอกจากนี้ยังมี การก่อสร้างบ่อบักน้ำ ๓ แห่ง ฝ่ายทดน้ำในลำห้วยแม่ระวัง ๓ แห่ง

จุดสระน้ำประจำไร่นา ๕๕๔ แห่ง และจุดลอกลำห้วย ระยะทาง ๘,๘๐๐ เมตร เพื่อสนับสนุนแหล่งน้ำให้มีเพียงพอ สามารถช่วยเหลือพื้นที่การเกษตร ๘,๕๖๐ ไร่

อ่างเก็บน้ำห้วยพุตะเคียน

อ่างเก็บน้ำห้วยพุตะเคียน

ส่งน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมทุกแปลง จำนวน ๙๐๗ แปลง

บ่อบักน้ำในลำห้วยแม่ระวัง

๑.๒ ด้านสาธารณูปโภค ก่อสร้างถนนลาดยาง ระบบประปาหมู่บ้าน
ระบบไฟฟ้า และโทรศัพท์สาธารณะ

ก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค แหล่งน้ำ ถนน ไฟฟ้า และโทรศัพท์

๑.๓ ด้านที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย โครงการได้จัดแบ่งแปลงที่ดินทำกิน ครอบคลุมละ ๘ ไร่ ครอบคลุมใหญ่ ๑๖ ไร่ รวม ๙๐๗ แปลง และแปลงที่อยู่อาศัย ครอบคลุมละ ๑ ไร่ รวม ๗๔๐ แปลง มีหลักเกณฑ์ห้ามซื้อ-ขาย โดยให้เป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลานเท่านั้น

๒. งานพัฒนาสังคม

๒.๑ ด้านการศึกษา มีโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับ ม. ๑-๖ และระดับ ปวช. พร้อมหอพักสำหรับนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสระดับอนุบาล-ม. ๓ จำนวน ๒ แห่ง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน มีการจัดโครงการเข้าวัดวันพระ การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการห้องเรียนกลางแจ้งให้เรียนรู้ด้านธรรมชาติศึกษา เช่น เรื่องดิน น้ำ สิ่งแวดล้อม ทำให้เข้าใจธรรมชาติและเกิดความรักถิ่นฐาน มีทางเลือกประกอบอาชีพและมีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงมากขึ้น

โรงเรียนประชามงคล เปิดสอนระดับ ม. ๑-๖ และ ปวช. ๑-๓ มีทั้งนักเรียนไป-กลับและนักเรียนหอพักจำนวนรวมประมาณ ๑,๐๐๐ คน อาจารย์ผู้สอน ๕๐ คน

๒.๒ ด้านสุขภาพ

ก่อสร้างโรงพยาบาล ขนาด ๓๐ เตียง ๑ แห่ง ส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยกักตุนน้ำยุงลาย การฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำให้ราษฎรในพื้นที่โครงการและบริเวณใกล้เคียงได้รับการบริการทางด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและสะดวกมากยิ่งขึ้น จากเดิมที่ต้องเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลประจำอำเภอและจังหวัด

โรงพยาบาลพยาบาลสถานพระบารมี ขนาด ๓๐ เตียง

๒.๓ ด้านการรักษาความปลอดภัย

มีหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดนและตำรวจภูธรอยู่ในพื้นที่ ออกลาดตระเวนรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินและความเป็นอยู่ของราษฎร ทำให้ปัญหาการลักขโมยและปัญหายาเสพติดลดลง

๒.๔ ด้านวัฒนธรรม

จัดงานประจำปีประเพณีท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี มีการทำบุญตักบาตร การละเล่น/แข่งขันกีฬาพื้นบ้าน การประกวดพืชผลการเกษตรให้หน่วยงานแสดงผลงาน/นิทรรศการต่างๆ จัดงานวันผู้สูงอายุ และกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ให้ราษฎรมีศุนย์รวมจิตใจและร่วมกันรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

กิจกรรมกีฬาท้องถิ่น

ทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง
วันที่ ๕ ธันวาคม
ของทุกปี

๓. งานพัฒนาเศรษฐกิจ

๓.๑ พื้นฟูดินเสื่อมโทรมและระบบนิเวศ

ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้สารเร่งซูเปอร์ พด.๑ จำนวน ๓๓๐ ราย พื้นที่ ๘๐๐ ไร่ การใช้น้ำหมักชีวภาพ ๓๕๐ ราย การใช้ปุ๋ยพืชสดไกลบ เช่น ปุ๋ยคอก กิ่งข้าว พื้นที่ ๕๐๐ ไร่ การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ๗ กลุ่ม ๓๕๐ ราย ส่งเสริมให้ปลูกหญ้าแฝกอนุรักษ์ดินและน้ำ ๓๐ ไร่ สนับสนุนชุดสระขนาดเล็กในไร่นานอกเขตชลประทาน ๗๗ ราย ส่งผลให้ราษฎรมีน้ำทำการเกษตรเพิ่มขึ้น มีการทำน้ำหมักชีวภาพใช้เองเพื่อการปรับปรุงดินที่เสื่อมสภาพ ทำให้ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนประกอบอาชีพการเกษตร

สถานที่ฝึกอบรมให้ความรู้และจัดประชุม เพื่อติดตามผลการดำเนินงานโครงการ

โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง (ชนิดเม็ด) ของชุมชน

๓.๒ ด้านกลุ่มอาชีพ

ส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่มอาชีพ เช่น การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงสุกร มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงสัตว์ การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล การอบรมความรู้เพื่อให้ราษฎรที่มาศึกษาดูงานนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมา มีเกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานประมาณ ๑๒,๐๐๐ คน

กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่ไข่ ๒๐ ครอบครัว ครอบครัพละ ๑ โรงเรือน
มีรายได้ปีละ ๒๕๗,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน

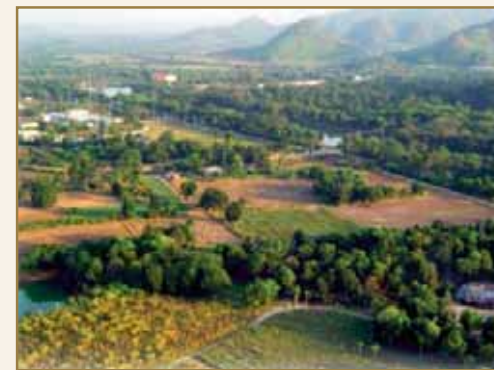
๔. งานฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สภาพพื้นที่ป่าไม้เดิมเป็นป่าเบญจพรรณ ไม้เด่นคือ ประดู่ป่า มะค่าโมง ตะแบกใหญ่ ไม้ไผ่ ฯลฯ สภาพป่าถูกบุกรุกทำลายเป็นบริเวณกว้าง ปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูประมาณร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ เนื้อที่ ๔,๐๓๐ ไร่ โดยปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ได้แก่ มะค่าโมง ประดู่ป่า สะเดา

ชี้เหล็กบ้าน ฯลฯ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีการศึกษาการทดแทนของสังคมพืช จากแปลงตัวอย่าง ชนิดพรรณไม้ใหญ่ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางความสูงเพียงอก ตั้งแต่ ๔.๕ เซนติเมตรขึ้นไป พบว่ามี ๒๙ ชนิด ประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ ต้น ความหนาแน่นของต้นไม้ประมาณ ๒๐๘ ต้น/ไร่ ต้นไม้ในแปลงปลูกป่า สามารถดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อนำไปสร้างมวลชีวภาพ ปริมาณ ๓๐,๕๘๘.๘๕ ตัน และปลดปล่อยก๊าซออกซิเจนสู่บรรยากาศ โดยกระบวนการสังเคราะห์แสงเป็นปริมาณทั้งสิ้นเท่ากับ ๒๔,๔๗๑.๐๘ ตัน

สภาพพื้นที่โครงการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕

สภาพพื้นที่โครงการในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้ราษฎรมีส่วนร่วม โดยจัดตั้งชุดอาสาสมัครพิทักษ์ป่า มีการลาดตระเวนเฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้ ส่งเสริมให้ราษฎรนำกล้าไม้ปลูกในพื้นที่ตนเอง และร่วมก่อสร้างฝายชะลอน้ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๑ จำนวน ๓๗๐ ฝาย ซึ่งสามารถชะลอการไหลของน้ำในพื้นที่ป่าไม้ได้ประมาณ ๒ เดือนในรอบปี และป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ป้องกันไฟป่า และสร้างความชุ่มชื้นแก่พื้นที่

เพาะชำกล้าไม้ไว้สนับสนุนเกษตรกรและหน่วยงานต่างๆ ปีละ ๑ แสนกล้า เช่น ประจักษ์ มะค่าโมง มะฮอกกานี ไม้รอกป่า สมอพิเภก และมะขามเปรี้ยว

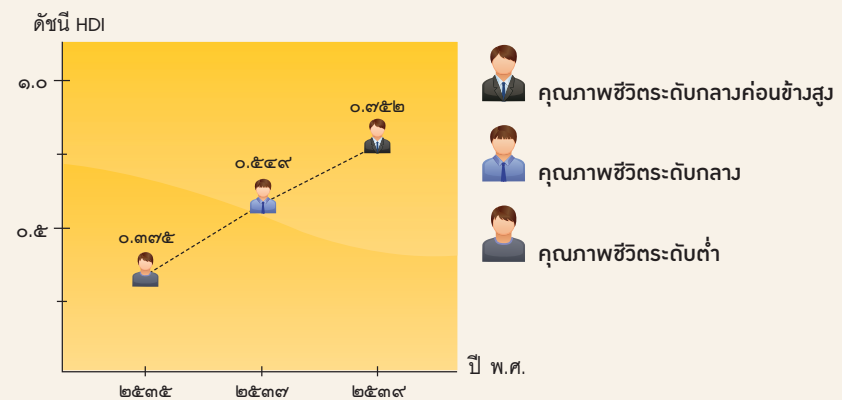
ฝายชะลอน้ำแบบผสมผสานตามลำห้วยบริเวณเชิงเขา จำนวน ๓๗๐ แห่ง สามารถชะลอน้ำในพื้นที่ป่าไม้ได้ประมาณ ๒ เดือนในรอบปี

ประโยชน์ของโครงการ

๑. ราษฎรในพื้นที่โครงการจำนวน ๘๗๐ ครอบครัว ๒,๘๘๓ คน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย อาชีพ คมนาคม การติดต่อสื่อสาร มีวัฒนธรรมในท้องถิ่น และมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ทั้งยังส่งผลให้ราษฎรพื้นที่ใกล้เคียงได้รับการบริการจากรัฐ การอำนวยความสะดวกทุกด้าน

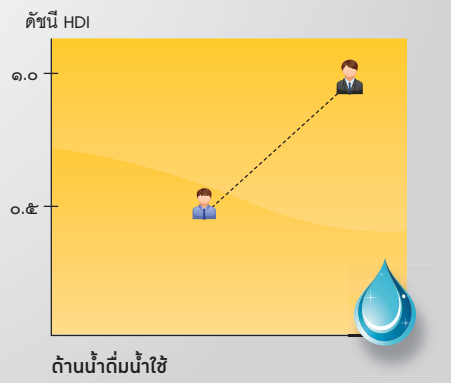
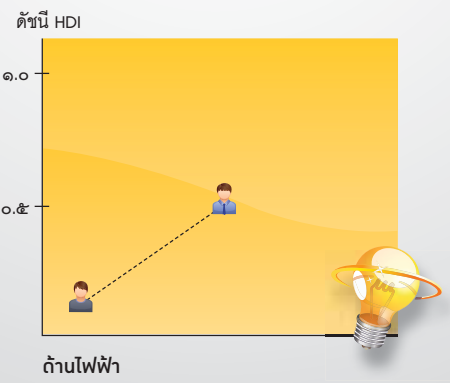
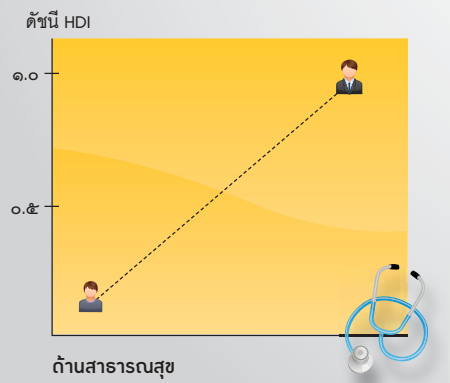
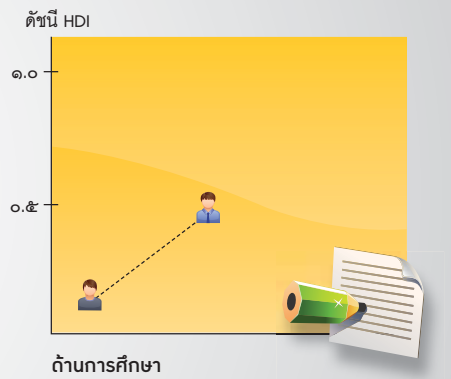
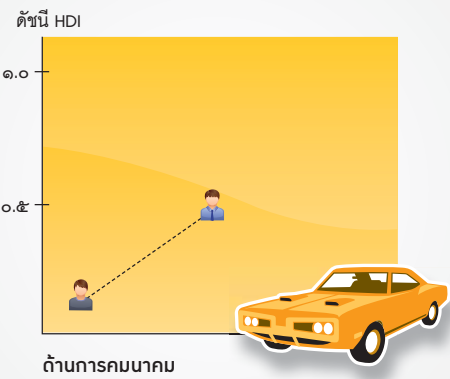
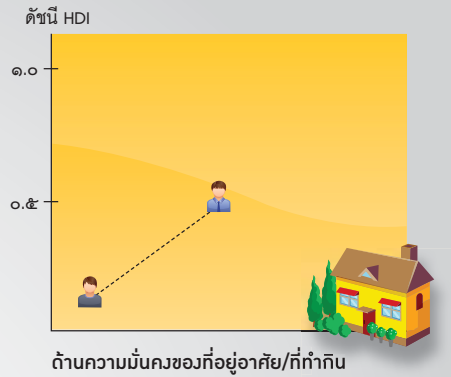
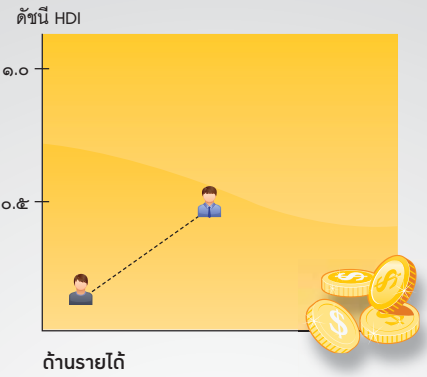
๒. สภาพป่าไม้เดิมที่ถูกทำลายเป็นบริเวณกว้าง ส่งผลกระทบถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิม จำนวน ๔,๐๓๐ ไร่ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการอนุรักษ์ ก่อให้เกิดความหวงแหน ส่งผลให้สภาพป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์และมีความยั่งยืนตลอดไป

กราฟเส้นแสดงคุณภาพชีวิตของประชาชนในโครงการ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙

ดัชนีคุณภาพชีวิตของคนจำแนกตามด้านต่างๆ ในภาพรวม

- คุณภาพชีวิตระดับสูง
- คุณภาพชีวิตระดับกลาง
- คุณภาพชีวิตระดับต่ำ

๒.๒ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ทรงศึกษาปัญหาและพระราชทานพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน ณ สิ้นเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๐๒๔ โครงการ ครอบคลุม ๘ ประเภท

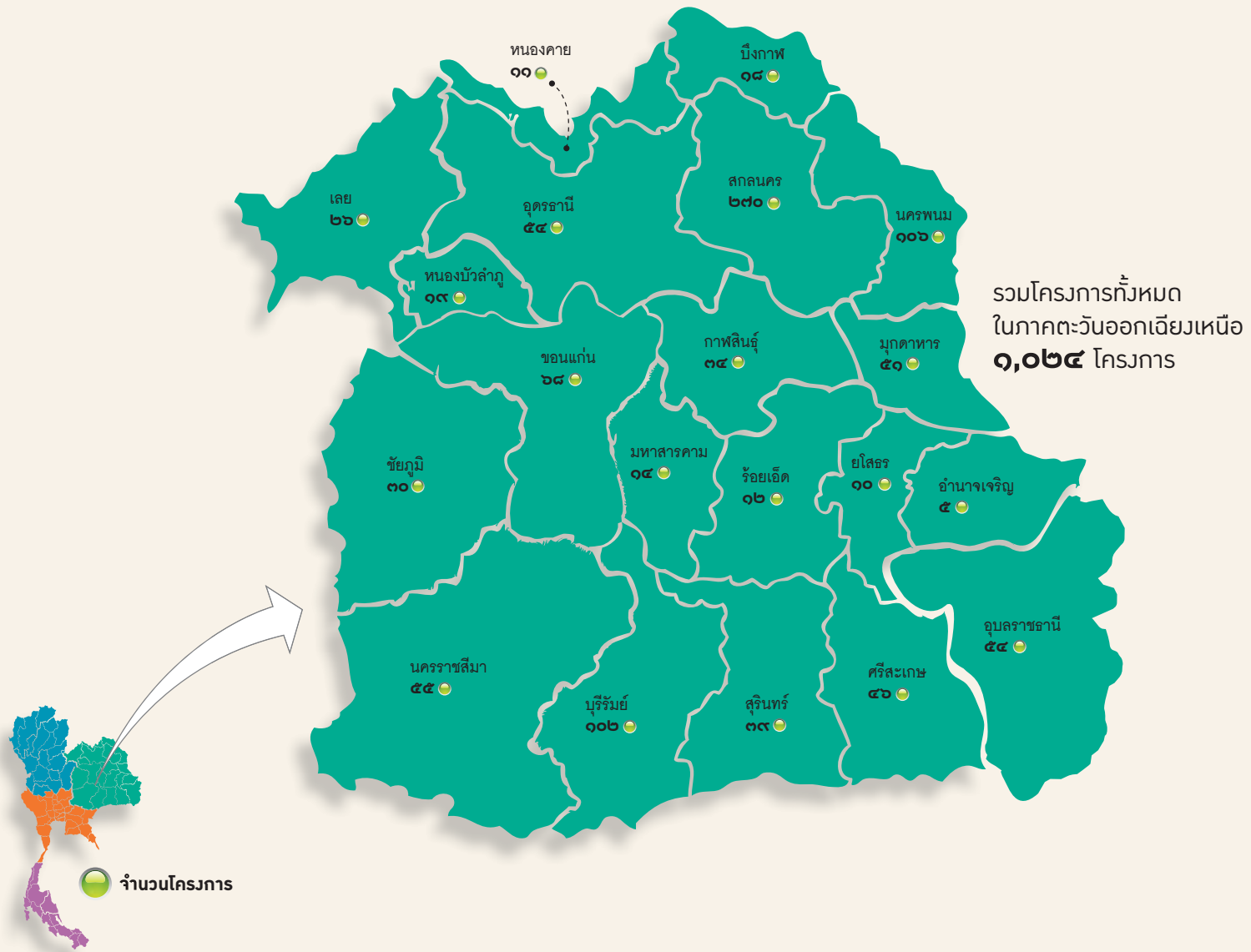
เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี ๒๐ จังหวัด ปัญหาที่ราษฎรต้องเผชิญมาโดยตลอดคือ ความแห้งแล้งกันดาร ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความยากจนอยู่มาก

ประเภทและจำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินเขต
พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเภทของโครงการ	จำนวน
ด้านแหล่งน้ำ	๗๕๑
ด้านการเกษตร	๔๓
ด้านสิ่งแวดล้อม	๒๗
ด้านการส่งเสริมอาชีพ	๗๑
ด้านสาธารณสุข	๙
ด้านคมนาคม/สื่อสาร	๑๙
ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	๕๓
บูรณาการ/อื่นๆ	๕๑
รวม	๑,๐๒๔

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเภทและจำนวนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แยกรายจังหวัด

จังหวัด	ประเภทและจำนวนของโครงการ								รวม
	แหล่งน้ำ	การเกษตร	สิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมอาชีพ	สาธารณสุข	คมนาคม/สื่อสาร	สวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
กาฬสินธุ์	๓๐	๐	๒	๑	๐	๐	๐	๑	๓๔
ขอนแก่น	๕๒	๔	๒	๗	๐	๐	๐	๓	๖๘
ชัยภูมิ	๒๔	๑	๒	๑	๐	๐	๐	๒	๓๐
นครพนม	๗๕	๗	๐	๘	๗	๑	๑	๗	๑๐๖
นครราชสีมา	๔๔	๖	๒	๐	๐	๐	๐	๓	๕๕
บึงกาฬ	๑๑	๑	๒	๐	๑	๓	๐	๐	๑๘
บุรีรัมย์	๖๕	๘	๑	๑๑	๐	๐	๑๐	๗	๑๐๒
มหาสารคาม	๙	๐	๐	๕	๐	๐	๐	๐	๑๔
มุกดาหาร	๔๓	๑	๑	๔	๐	๐	๑	๑	๕๑
ยโสธร	๗	๑	๐	๐	๐	๐	๑	๑	๑๐
ร้อยเอ็ด	๑๐	๑	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๑๒
เลย	๑๒	๑	๐	๓	๐	๑	๗	๒	๒๖
ศรีสะเกษ	๒๙	๓	๔	๓	๐	๐	๒	๕	๔๖
สกลนคร	๒๒๗	๓	๖	๑๓	๐	๑๑	๓	๗	๒๗๐
สุรินทร์	๒๒	๒	๑	๒	๐	๑	๖	๕	๓๙
หนองคาย	๖	๐	๒	๐	๑	๐	๐	๒	๑๑
หนองบัวลำภู	๑๙	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑๙
อำนาจเจริญ	๒	๐	๐	๒	๐	๐	๑	๐	๕
อุดรธานี	๓๕	๔	๒	๔	๐	๐	๘	๑	๕๔
อุบลราชธานี	๒๙	๐	๐	๗	๐	๒	๑๒	๔	๕๔
รวม	๗๕๑	๔๓	๒๗	๗๑	๙	๑๙	๕๓	๕๑	๑,๐๒๔

โครงการสำคัญในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. เอาชนะความแห้งแล้ง

โครงการทฤษฎีใหม่เขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

“...วิธีแก้ไขคือ ต้องเก็บน้ำฝนที่ลงมา ก็เกิดความคิดว่า
อยากทดลองดูสักสิบไร่ในทีอย่างนั้น สามไร่จะทำเป็นบ่อน้ำ คือ
เก็บน้ำฝน แล้วถ้าจะต้องใช้ปุ๋ยด้วยพลาสติก ก็ปุ๋ยด้วยพลาสติก
ทดลองดู แล้วอีกหกไร่ทำเป็นที่นา ส่วนที่เหลือนั้น
ก็เป็นที่บริการ หมายถึงทางเดินหรือเป็นกระดือบ หรืออะไร
ก็แล้วแต่ หมายความว่า น้ำสามสิบเปอร์เซ็นต์ ที่ทำนาหกสิบ
เปอร์เซ็นต์ ก็เชื่อว่า ถ้าเก็บน้ำไว้ได้ จากเดิมที่เก็บเกี่ยวข้าว
ได้ไร่ละหนึ่งถึงสองถึง ถ้ามีน้ำเล็กน้อยอย่างนั้น
ก็ควรจะเก็บเกี่ยวข้าวได้ไร่ละประมาณสิบถึงยี่สิบถึง
หรือมากกว่า อาจจะได้สามสิบก็ได้...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

เขาวง เกษตรทฤษฎีใหม่แห่งแรกของภาคอีสาน

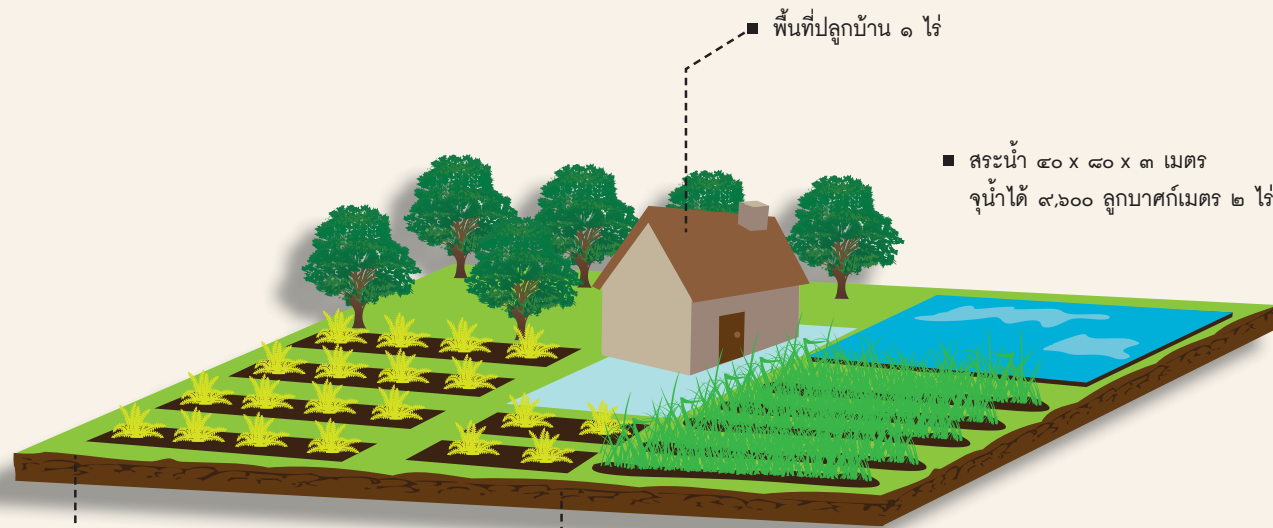
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม
ราษฎร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และมีพระราชดำริ
ให้จัดทำแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ขึ้นที่บ้านแดนสามัคคี ตำบลคุ้มเก่า
เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพเกษตรกรรวมทั้ง

เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรนาข้าวของเกษตรกรอำเภอกุฉินารายณ์
ซึ่งได้ผลผลิตต่ำเพราะสภาพความแห้งแล้ง เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

ขยายผลการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำ
ลำตะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับเป็นการนำแนวทางเกษตร
ทฤษฎีใหม่มาใช้เป็นแห่งแรกในภูมิภาคนี้

ภาพจำลองแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ของนายประชิด ศรีเสน

นายประชิด ศรีเสน

เกษตรกรบ้านนาวี ตำบลสงเปลือย อำเภอนาหวาง

เดิมเคยปลูกข้าวโพด ๑๘ ไร่ ได้ผลผลิตข้าวราว ๓ ตัน หรือเฉลี่ย ๐.๑๖ ตัน/ไร่ แต่หลังจากนำเอาหลักเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ ทำให้เหลือที่นาเพียง ๑๑ ไร่ แต่ได้ผลผลิตข้าวมากถึง ๗ ตัน คิดเป็น ๐.๖๔ ตัน/ไร่ ซึ่งเพิ่มจากเดิม ๔ เท่า ส่วนจำนวนที่นาที่ลดลงนั้นนำไปขุดบ่อเลี้ยงปลา ทำปุ๋ยสัตว์ และปลูกไถ่สวนผสม ทำให้ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน รวมทั้งยังเป็นตัวอย่างความสำเร็จให้เกษตรกรที่สนใจได้เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ของตนเอง

- เริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อลดความเสี่ยงในอาชีพเกษตรกรรม
- ใช้แรงงานในครัวเรือน ๒ คนเป็นหลัก และจ้างแรงงานในหมู่บ้าน
- มีรายได้ต่อปีประมาณ ๒๓๐,๐๐๐ บาท

การดำเนินการในโครงการเป็นไปในรูปแบบเกษตรกรรมผสม-ผสม มีการปลูกพืชร่วมกัน เลี้ยงหมูร่วมกับการเลี้ยงปลา โดยเน้นการใช้ปุ๋ยจี้จากพื้นที่ เมื่อน้ำภายในสระไม่พอใช้ก็ได้มีการผันน้ำมาจากอ่างเก็บน้ำในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยั้ง ซึ่งได้ดำเนินการควบคู่กันมากับโครงการทฤษฎีใหม่เขาวงนี้ ซึ่งต่อมามีการขยายผลไปยังประชาชนในเขตพื้นที่รอบนอก สร้างชีวิตใหม่ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

งานขยายผลเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

อำเภอเขาวงสามารถขยายผลเกษตรทฤษฎีใหม่ในเรื่อง “๑ ไร่ ๑ เล่ม ๑ ไร่ ๑ เล่ม ๑ ไร่ ๑ เล่ม” และมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ภาคประชาชน และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

เกิดผู้นำและขยายเครือข่ายตามธรรมชาติ “เครือข่ายอัครพลัง แบ่งปันอำเภอเขาวง” มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ราษฎรในพื้นที่โครงการ

ส่งเสริมให้ราษฎรผลิตสินค้าด้านการเกษตรเพื่อเป็นวัตถุดิบให้โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๓ (เต่างอย) จังหวัดสกลนคร

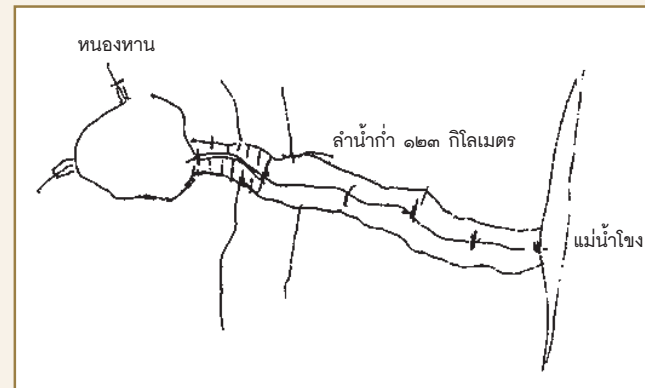
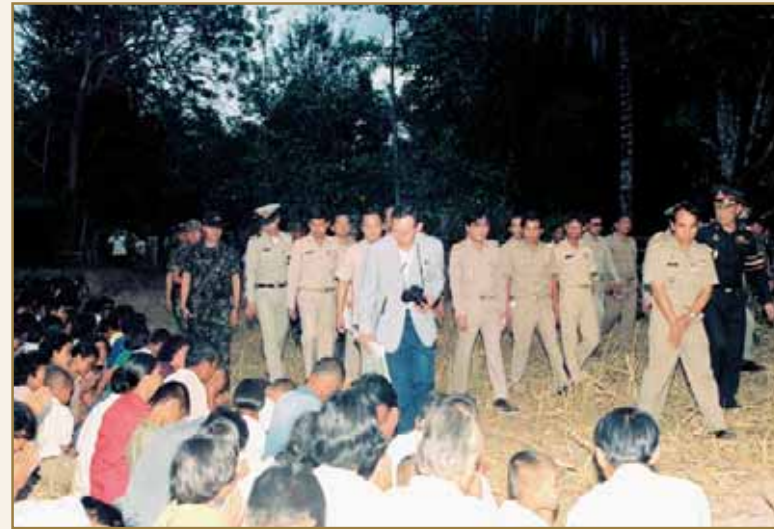

๒. น้ำท่า “กำกับน้ำ กำบังแล้ง”

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(จังหวัดสกลนคร - นครพนม)

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาวางโครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่าฯ จังหวัดสกลนคร - นครพนม เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรบริเวณสองฝั่งของลำน้ำท่าที่มีจะประสบปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ทำการเกษตรในช่วงฤดูฝน และขาดแคลนน้ำใช้สำหรับทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งมีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการจำนวน ๑๖๕,๐๐๐ ไร่

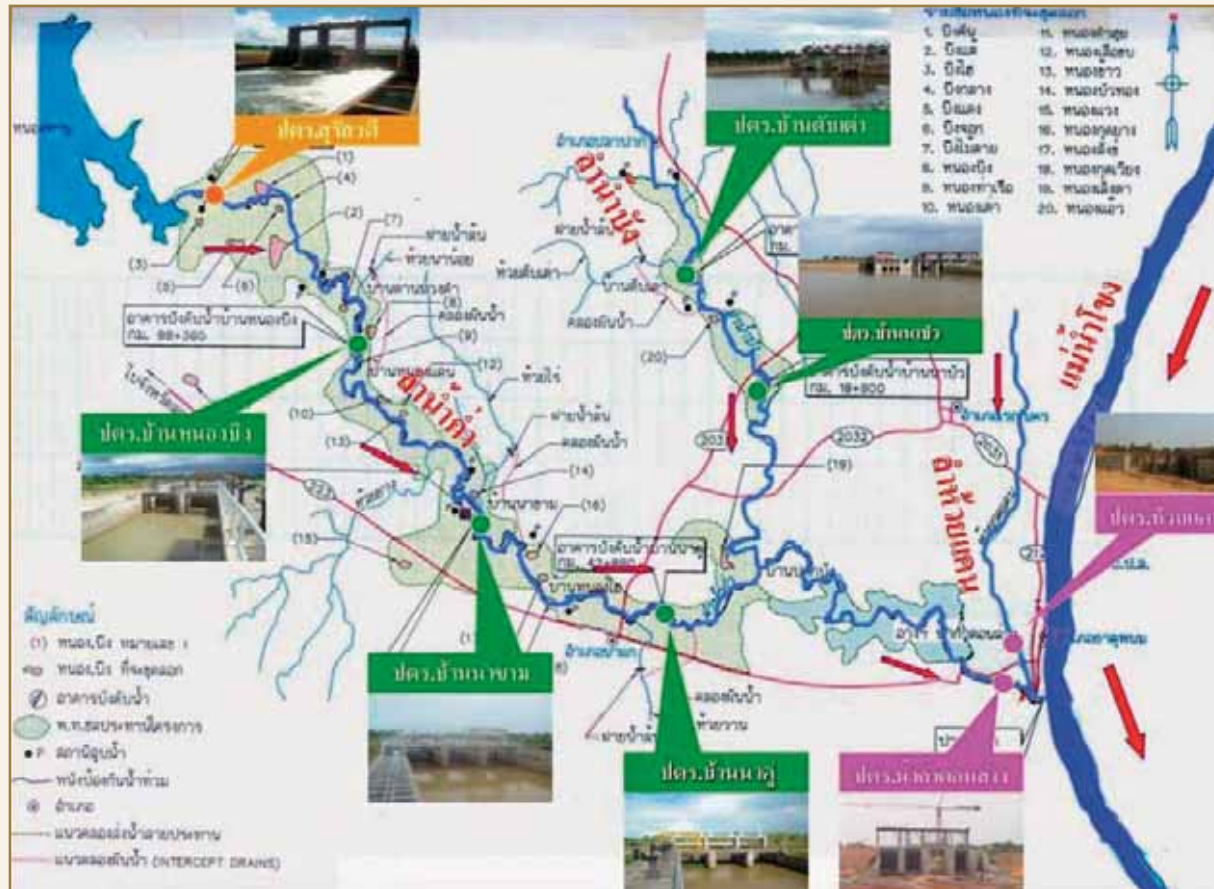
ร่างเค้าโครงพระราชทานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำท่า จังหวัดสกลนคร - นครพนม
ทรงวาดบนเครื่องบินพระที่นั่ง และต่อมาได้พระราชทานชื่อประตูประบายน้ำท่าตอนล่าง
ว่า “ธรรณิศนฤมิต” หมายถึง ประตูประบายน้ำพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชดำริสร้างขึ้น

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. พัฒนาหนองบึงขนาดใหญ่แล้วเสร็จ จำนวน ๑๕ แห่ง เพื่อเป็นแก้มลิงสำหรับกักเก็บน้ำจากลำน้ำท่าที่มีปริมาณน้ำมากในช่วงฤดูฝน และสำรองไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง สามารถเก็บกักน้ำได้ ๑๕.๒๖ ล้านลูกบาศก์เมตร

๒. ก่อสร้างประตูระบายน้ำ จำนวน ๗ แห่ง เพื่อเก็บกักน้ำไว้สำหรับใช้เพื่อการชลประทาน รวม ๕๒.๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และเป็นกลไกบริหารจัดการน้ำในช่วงฤดูฝน

ความจุและพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการ

ลำดับที่	กิจกรรม	ความจุ (ล้านลูกบาศก์เมตร)	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
๑.	ประตุน้ำหนองบึง	๒.๘๗	๑๒,๖๐๐
๒.	ประตุน้ำบ้านนาขาม	๓.๑๐	๒,๗๐๐
๓.	ประตุน้ำบ้านนาคู	๘.๗๕	๒๕,๒๐๐
๔.	ประตุน้ำห้วยแดน	๑.๙๐	๒,๕๐๐
๕.	ประตุน้ำบ้านดัดเต่า	๐.๗๓	๖,๐๐๐
๖.	ประตุน้ำบ้านนาบัว	๑.๐๕	๔,๕๐๐
๗.	ประตุน้ำน้ำท่าตอนล่าง	๑๖.๔๐	๗๒,๕๐๐
๘.	หนองบึงขนาดใหญ่ จำนวน ๑๓ แห่ง	๑๑.๖๓	-
รวม		๔๖.๔๓	๑๒๖,๐๐๐

๓. ก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ จำนวน ๒๖ แห่ง ซึ่งก่อสร้างโดยกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ มีน้ำต้นทุนจากประตุน้ำ สามารถส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ทำการเกษตรได้ โดยตรงประมาณ ๔๒,๒๐๐ ไร่

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นายมิตรไทย พรหมอารักษ์
บ้านหัวขัวใต้ ตำบลหนองย่างขึ้น
อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
อาชีพ : รับราชการครูและเกษตรกร

“ผมมีที่ดินทำกิน ๑๑ ไร่ อยู่
ในบริเวณริมลำห้วยแคน เป็นที่ดิน
มรดก ใช้ทำนาเลี้ยงชีพในช่วงฤดูฝน
มาตลอด มีปัญหาขาดแคลนน้ำเวลาฝน
ทิ้งช่วงบ้าง ปัญหาน้ำท่วมขังบริเวณริม

ลำห้วยบ้างในช่วงฤดูน้ำหลาก ผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอน ฤดูแล้งก็เพาะปลูก
หรือทำนาปรังไม่ได้ น้ำไม่พอ

“ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ กรมชลประทานได้ก่อสร้างประตูระบายน้ำห้วยแคน
ซึ่งอยู่ในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปิดกั้นลำห้วยแคนก่อนที่จะไหลลงสู่ลำน้ำก่ำ ทำให้
สามารถเก็บกักน้ำในลำห้วยไว้ใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตรได้ตลอดปี

“ปีต่อมา พ.ศ. ๒๕๕๓ กรมชลประทานก่อสร้างสถานีสูบน้ำและคลอง
ส่งน้ำโดยสูบน้ำจากลำห้วยแคน ซึ่งคลองส่งน้ำตัดผ่านที่นาของผม ทำให้
ผมทำนาในฤดูแล้งได้ ผลผลิตข้าวนาปรังของผมเฉลี่ยไร่ละ ๕๐๐ กิโลกรัม
คิดว่าในปีต่อไป ผลผลิตจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากปีนี้เป็นการทำนาปรัง
ในที่นาที่มีคลองส่งน้ำเป็นครั้งแรก และจะมีการปลูกพืชฤดูแล้งชนิดอื่นๆ
เพิ่มขึ้น เมื่อขายข้าวให้โรงสี หักค่าใช้จ่ายแล้วเหลือเงินเฉลี่ยไร่ละ ๓,๒๐๐ บาท

“ตอนนี้ปัญหาภัยแล้งก็หมดไป เนื่องจากมีน้ำไว้ทำการเกษตร
ได้ตลอดทั้งปี ปัญหาน้ำท่วมขังริมลำห้วยก็หมดไป เพราะตั้งแต่มีการ
ก่อสร้างผนังกันน้ำริมลำห้วยแคน น้ำก็ไม่ไหลล้นตลิ่งท่วมขังที่นาเหมือน
เมื่อก่อน นอกจากนี้คลองส่งน้ำยังมีถนนสำหรับลำเลียงผลผลิตการเกษตร
และสัญจรไปมา การคมนาคมสะดวกสบายขยายเป็นชุมชน ทำให้มูลค่า
ของที่ดินเพิ่มมากขึ้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อเกษตรกรพสกนิกรของพระองค์ให้มีคุณภาพชีวิต
ที่ดีขึ้น”

๓. ภูสิงห์ มีทุกสิ่งเพื่อเกษตรกร

โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดศรีสะเกษ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่จังหวัดศรีสะเกษ

ศูนย์กลางการเรียนรู้สู่ประชาชน

การดำเนินงานของศูนย์ฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วน ส่วนแรกคือ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมในพื้นที่ ๕๔๐ ไร่ โดยมีการจัดแปลงสาธิตด้านการเกษตรสาขาต่างๆ จัดฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิตให้แก่ประชาชนผู้สนใจ ซึ่งในแต่ละปีจะมีผู้เข้ามาศึกษาดูงานหลายพันคน เช่น แปลงสาธิตการผลิตมะนาวนอกฤดู การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การเลี้ยงปลาในกระชัง การผลิตงานศิลปาชีพ การเลี้ยงไก่สามสายเลือด และการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ส่วนที่สองคือ การขยายผลสำเร็จจากแปลงเรียนรู้ไปสู่ประชาชน รวมทั้งให้การสนับสนุนและส่งเสริมด้านปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร กลุ่มเป้าหมาย ๘๒ หมู่บ้าน ๗ ตำบล ในเขตอำเภอภูสิงห์ อาทิ การจัดหาแหล่งน้ำให้พื้นที่เกษตรกรรมประมาณ ๒๐,๐๐๐ ไร่ สนับสนุนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ให้คำแนะนำด้านการตลาดและสหกรณ์ ส่งเสริมงานศิลปาชีพในครัวเรือน เป็นต้น

มะนาวออกฤดูสูงลิ้งค์ ปลูก ๑ ไร่ ได้กำไรเงินแสน

- ต้นทุนต่อไร่ ๙๐,๐๐๐ บาท
- ๑ ปีมีรายรับไร่ละ ๒๒๔,๑๐๐ บาท
- รายได้สุทธิไร่ละ ๑๓๔,๑๐๐ บาท กำไรสูงกว่ามะนาวทั่วไป ๖ เท่า

การพัฒนาด้านการเกษตร

มะนาวออกฤดูสูงลิ้งค์ ปลูก ๑ ไร่ ได้กำไรเงินแสน

- ต้นทุนต่อไร่ ๙๐,๐๐๐ บาท
- ๑ ปีมีรายรับไร่ละ ๒๒๔,๑๐๐ บาท
- รายได้สุทธิไร่ละ ๑๓๔,๑๐๐ บาท
- กำไรสูงกว่ามะนาวทั่วไป ๖ เท่า

ไก่พื้นเมืองลูกผสม สร้างเกษตรกรเงินล้าน

- เลี้ยงง่าย โตเร็ว รสชาติดี ขายได้ราคาสูง
- เลี้ยง ๔ เดือน ไก่ ๔ หมื่นตัว ขายที่ตลาดขายแดนไทย-กัมพูชา กิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท มีรายได้กว่า ๔ ล้านบาท
- หักต้นทุนแล้วเหลือกำไรสุทธิกว่า ๑ ล้านบาท/ไก่ ๑ รุ่น

ผลสำเร็จที่โดดเด่น

ไก่พื้นเมืองลูกผสม สร้างเกษตรกรเงินล้าน

- เลี้ยงง่าย โตเร็ว รสชาติดี ขายได้ราคาสูง
- เลี้ยง ๔ เดือน ไก่ ๔ หมื่นตัว ขายที่ตลาดขายแดนไทย-กัมพูชา กิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท มีรายได้กว่า ๔ ล้านบาท
- หักต้นทุนแล้วเหลือกำไรสุทธิกว่า ๑ ล้านบาท/ไก่ ๑ รุ่น

ข้าวพันธุ์ดี ให้ผลผลิตสูง

- เมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ คุณภาพดี
- ผลผลิตเฉลี่ย ๙๖๐ กิโลกรัม ต่อไร่ ทำนา ๔ ไร่ รายได้กว่า ๓๗,๐๐๐ บาท ต่อปี

ข้าวพันธุ์ดี ให้ผลผลิตสูง

- เมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ คุณภาพดี
- ผลผลิตเฉลี่ย ๙๖๐ กิโลกรัม/ไร่
- ทำนา ๔ ไร่ รายได้กว่า ๓๗,๐๐๐ บาท/ปี

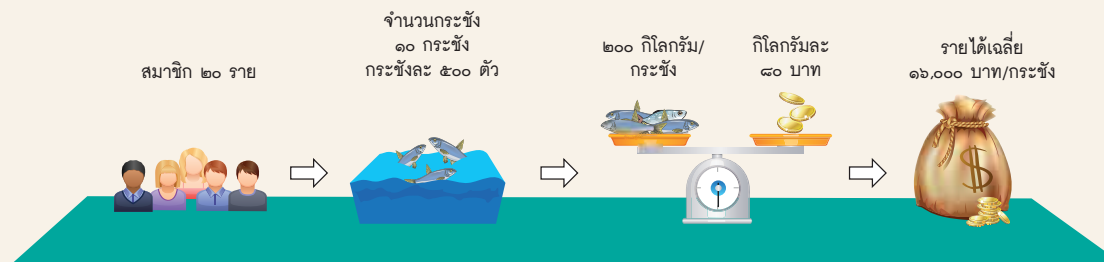
การพัฒนาด้านป่าไม้

สานิตงานพัฒนาด้านป่าไม้เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่า ส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้ ให้แก่ราษฎรและเครือข่ายเยาวชนรักป่า-รักน้ำ เพาะชำกล้าไม้เพื่อแจกจ่าย ให้แก่ราษฎรฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่เสื่อมโทรม และสนับสนุนการทำเกษตรด้วย ระบบวนเกษตร

การพัฒนาด้านประมง

ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชัง สมาชิก ๒๐ ราย จำนวน ๑๐ กระชัง กระชัง ละ ๕๐๐ ตัว เฉลี่ย ๒๐๐ กิโลกรัม/กระชัง ราคา กิโลกรัมละ ๘๐ บาท รายได้เฉลี่ย ๑๖,๐๐๐ บาท/กระชัง

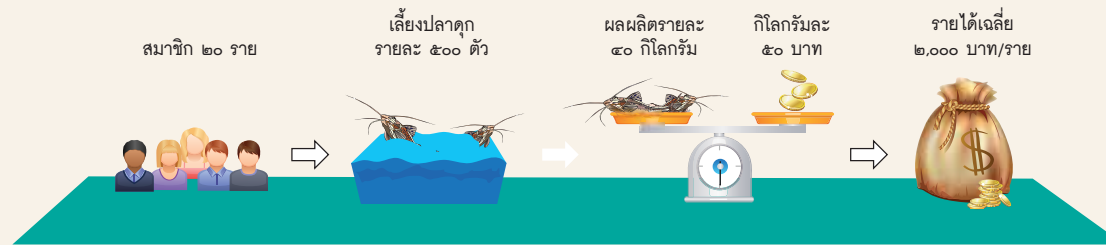
โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชัง

ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก แบบคร้วเรือน สมาชิก ๒๐ ราย เลี้ยงปลา ดุก รายละ ๕๐๐ ตัว ผลผลิตเฉลี่ย (เหลือจากบริโภค) รายละ ๔๐ กิโลกรัม กิโลกรัม ละ ๕๐ บาท รายได้เฉลี่ย ๒,๐๐๐ บาท/ราย

โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติกแบบครัวเรือน

โครงการส่งเสริมศิลปาชีพฯ

จัดฝึกอบรมทักษะการทอผ้าไหมแก่สมาชิกในโครงการศิลปาชีพ ซึ่งดูแลรับผิดชอบโดยกองทัพภาคที่ ๒ ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๒๘ คน

การพัฒนาด้านการปศุสัตว์

สาธิต ฝึกอบรม และส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ โดยมีผลการดำเนินงานที่โดดเด่นคือ การผลิตพันธุ์และส่งเสริมการเลี้ยงไก่สามสายเลือดและไก่พื้นเมือง

ประธานน้ำใส เสียสละก่อนจากใจพสกนิกร

นายคำ กล้าเกลี้ยง อายุ ๖๗ ปี บ้านเลขที่ ๔๒ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลห้วยตึกสูง อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ สมาชิก ๓ คน แรงงาน ๒ คน พื้นที่ทำการเกษตร ๙ ไร่

หลังจากที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่จากศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ นายคำก็ได้อกลับมาพลิกฟื้นผืนดินของตนเองทำการเกษตร และยังได้รับการสนับสนุนพันธุ์ไม้ผลต่างๆ จากศูนย์ฯ มาปลูกในพื้นที่ ๔ ไร่ ทำให้ปัจจุบันมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น "ที่สำเร็จได้ก็เพราะศูนย์ฯ ได้ส่งเสริม บวกกับความขยันหมั่นเพียรของตนเองด้วย ซึ่งปีที่แล้วมาก็ได้ผลตอบแทนเกือบแสนบาท ทางศูนย์ฯ ยังได้สนับสนุนในเรื่องของแหล่งน้ำอีกในปีแรกๆ ซึ่งสามารถสูบน้ำขึ้นมาทำนาปลูกไม้ผลได้ตลอดปี"

ต้นทุนการผลิต/ปี	รายได้/ปี
- ค่าเตรียมดิน ๖๐๐ บาท	- ข้าว ๑๖,๒๐๐ บาท
- ค่าเมล็ดพันธุ์ ๕๐๐ บาท	- ปลา ๒๐,๐๐๐ บาท
- ค่าจ้าง เก็บเกี่ยวใช้แรงงานในครัวเรือน	- ไม้ผล พืชผัก ๘๗,๐๐๐ บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์ปุ๋ยเคมี ๒๐,๐๐๐ บาท	
- ค่าขนส่ง ๒,๕๐๐ บาท	
รวม ๒๔,๐๐๐ บาท	รวม ๑๒๓,๒๐๐ บาท

รวมรายได้สุทธิ ๙๙,๒๐๐ บาท/ปี

๔. ลำพะย็ญภูมิพัฒน์ : พัฒนาถิ่นแล้งด้วยแหล่งน้ำ

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะย็ญ จังหวัดกาฬสินธุ์

"...น้ำลำพะย็ญแค่นี้ไม่พอหรอก แต่ว่าลุ่มน้ำอีกลุ่มหนึ่งข้ามภูเขาไป จังหวัดมุกดาหารมีจุดที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำได้ น้ำมากกว่าลำนน้ำลำพะย็ญ ไปสร้างที่อ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ จะเก็บน้ำได้ค่อนข้างมากเกือบๆ ๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และน้ำนี้ก็เหลือ ให้เจาะอุโมงค์มาเติมน้ำที่ลำพะย็ญ..."

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

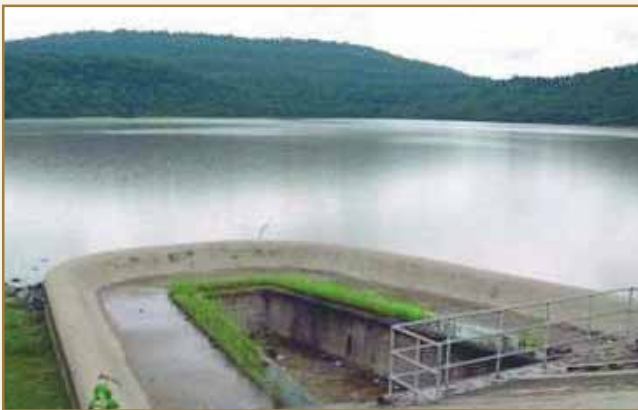
วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๘

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ทอดพระเนตร

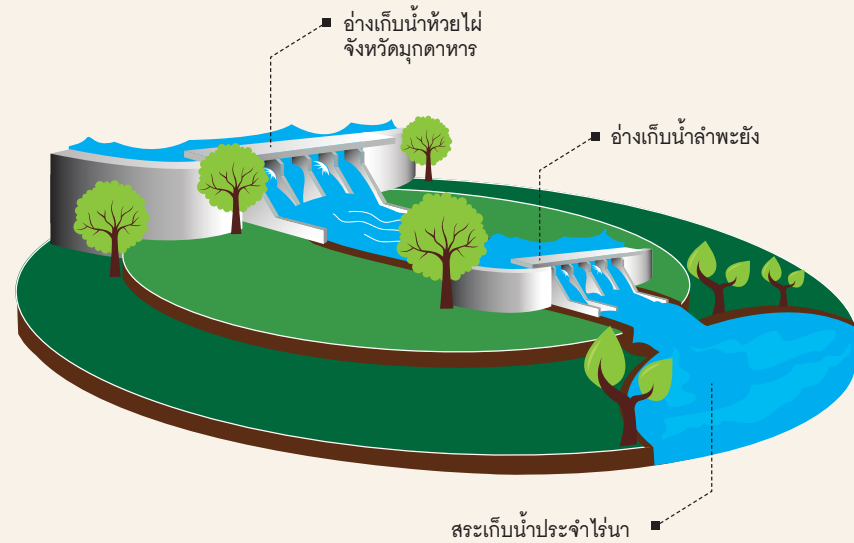

ความทุกข์ยากของราษฎรที่ทำนาไม่ได้ผล เมล็ดข้าวลีบเล็กเพราะไม่มีแหล่งน้ำ ต้นข้าวต้องอาศัยน้ำค้างในการเติบโต จึงมีพระราชดำริให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยั้งตอนบน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ และ ๒๕๔๒ ได้พระราชทานแนวทางให้ขยายพื้นที่ส่งน้ำ พร้อมทั้งขุดสระเก็บน้ำประจำไร่นาของเกษตรกร และให้พิจารณาผันน้ำผ่านอุโมงค์และระบบท่อจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ซึ่งอยู่ทางปากจังหวัดมุกดาหารมาเติมให้พื้นที่ลุ่มน้ำลำพะยั้งตอนบน เพื่อขยายพื้นที่รับน้ำชลประทานให้มากขึ้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ กรมชลประทานได้ดำเนินการยกระดับการเก็บกักน้ำอ่างลำพะยั้งตอนบนขึ้นอีก ๐.๘ เมตร ทำให้สามารถเก็บน้ำได้เพิ่มขึ้น จากเดิม ๓,๕๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เป็น ๔,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร รวมทั้งดำเนินการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผ่านอุโมงค์ลอดผ่านภูเขาไปยังพื้นที่รับประโยชน์โครงการอ่างเก็บน้ำลำพะยั้งตอนบน ทำให้ราษฎรอำเภอเขาวงมีน้ำใช้ทำการเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานชื่ออุโมงค์ผันน้ำดังกล่าวว่า "ลำพะยั้งภูมิพัฒน์" ซึ่งหมายถึงอุโมงค์ผันน้ำที่นำความเจริญมาสู่แผ่นดินลุ่มน้ำลำพะยั้ง

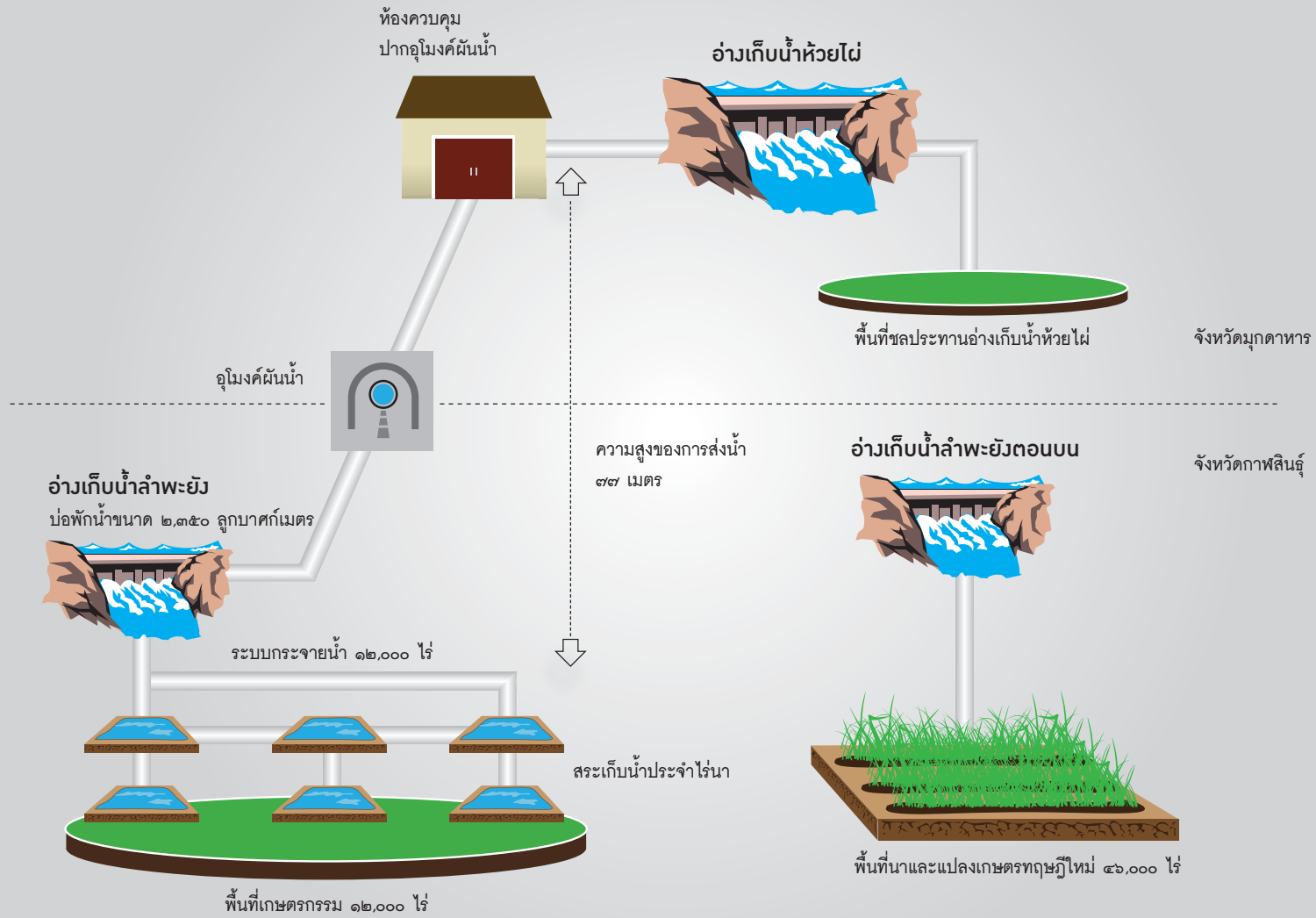
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยั้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ อ่างใหญ่เติมอ่างเล็ก...อ่างเล็กเต็มสระน้ำของราษฎร

บริเวณปากอุโมงค์ "ลำพะยั้งภูมิพัฒน์" ฝั่งจังหวัดกาฬสินธุ์

ระบบบริหารจัดการน้ำลำพะยัค

๕. พื้นป่า พิกักษ์แผ่นดิน

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดมุกดาหาร

“...ควรเปิดโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน
เนื้อที่ประมาณ ๑๐๒,๐๐๐ ไร่ โดยมีคณะกรรมการบริหาร
โครงการ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนส่วนราชการต่างๆ
และกำหนดพื้นที่โครงการออกเป็นเขตให้สอดคล้องกับ
โครงสร้างพื้นฐานที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนารูปแบบต่างๆ
ที่เหมาะสมคือ เขตพัฒนาอาชีพเสริม เขตพัฒนาการเกษตร
และเขตอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่า...”

พระราชดำริเกี่ยวกับงานพัฒนาแหล่งน้ำและงานพัฒนาอาชีพ
วันที่ ๕ และ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

สาระสำคัญของโครงการ

เป็นลักษณะการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ โดยหน่วยงานราชการ
ที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการเพื่อเร่งรัดการจัดการแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค-
บริโภคและทำการเกษตร ตลอดจนการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตร
และศิลปาชีพ รวมทั้งการพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่าและต้นน้ำลำธาร

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. พัฒนาแหล่งน้ำ

ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน ๗ อ่าง ความจุ ๒๔.๕๒ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์รวม ๘,๙๐๐ ไร่

ชื่ออ่างเก็บน้ำ	ที่ตั้ง	ความจุ (ล้านลูกบาศก์เมตร)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
อ่างเก็บน้ำห้วยทา	บ้านแก่งนาง	๒.๒๓	๑,๒๐๐
อ่างเก็บน้ำห้วยตะไถ	บ้านคำผักกูด	๐.๗๕๘	๔๐๐
อ่างเก็บน้ำบ้านसानแ้ว	บ้านसानแ้ว	๐.๕๔	๕๐๐
อ่างเก็บน้ำห้วยพุง	บ้านนาหินกอง	๔.๕	๒,๗๐๐
อ่างเก็บน้ำห้วยหอย	บ้านปากช่อง	๒.๐	๑,๓๐๐
อ่างเก็บน้ำห้วยพุง	บ้านนาโคกสูง	๔.๐	๑,๒๐๐
อ่างเก็บน้ำห้วยไผ่	บ้านแก่งนาง	๑๐.๕๐	๑,๖๐๐

๒. พัฒนาป่าไม้

ดำเนินการป้องกันรักษาป่าไม้ในพื้นที่โครงการกว่า ๑๘๔,๐๐๐ ไร่ พร้อมทั้งเพาะชำกล้าไม้ใหญ่เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำ อีกทั้งยังมีการฝึกอบรมเยาวชนรักษารักษาป่าพิทักษ์แผ่นดินแม่ เพื่อสร้างจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ ในส่วนของงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ มีการดำเนินการหลายประการ เช่น ยึดของกลางจำพวก เลื่อยโซ่ยนต์ รถบรรทุก และตัดฟันเผาทำลายไร่กัญชา

๓. พัฒนาดิน

ส่งเสริมการใช้พันธุ์หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและอนุรักษ์สภาพพื้นดิน ร่วมกับการส่งเสริมอบรมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันราษฎรสามารถทำการเพาะปลูกพืชเพื่อการพาณิชย์ได้เป็นอย่างดี

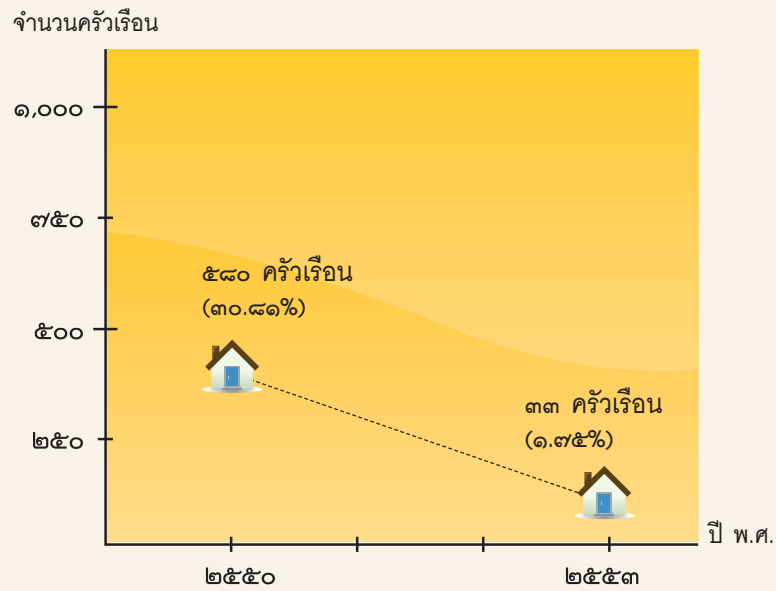
๔. พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพ

มีแผนการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตและฝึกอาชีพให้แก่ราษฎร เป็นต้นว่า การปลูกกาแฟตามรูปแบบวนเกษตร การอบรมสาธิต การปลูกสับปะรดเพื่อนำไปใช้แทนพลังงานเชื้อเพลิง ฝึกอบรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพารา รวมทั้งสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และมีการรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรห้วยบางทราย ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกมากกว่า ๑,๒๐๐ คน ปัจจุบันราษฎรมีรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

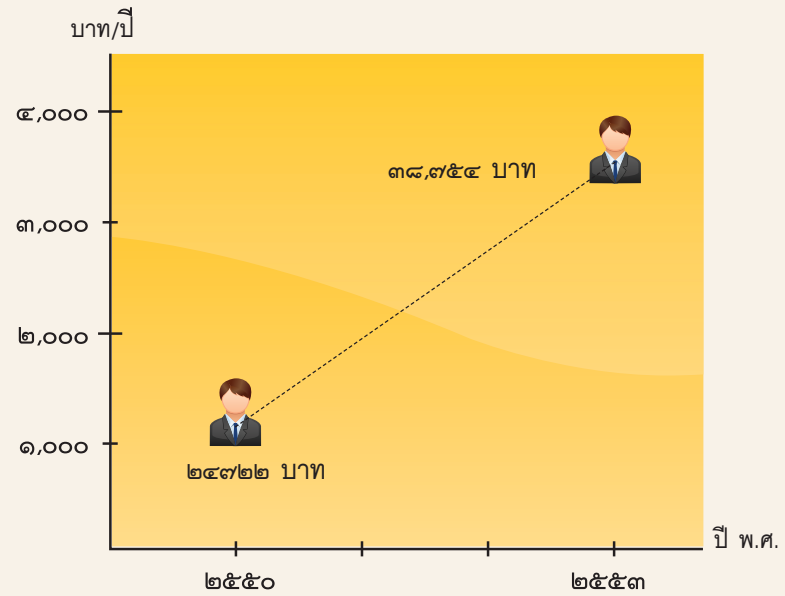

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน จังหวัดมุกดาหาร

แสดงการลดลงของจำนวนครัวเรือนในเขตตำบลกุดชุม
ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

การเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยต่อหัวของราษฎรในเขตตำบลกุดชุม

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นายทวี ประหา บ้านสุขสวัสดิ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เป็นเกษตรกรรายหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่ของโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งในอดีตเป็นพื้นที่แห้งแล้ง ป่าไม้ถูกทำลาย จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนเพื่อช่วยเหลือราษฎร

ปัจจุบันนายทวีทำอาชีพทางการเกษตรและมีความสุขกับการทำงานเคียงข้างภรรยาและลูก ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ทำให้ครอบครัวมีความสุข อีกทั้งยังทำงานร่วมกับข้าราชการและชุมชนที่มาจากหลากหลายท้องถิ่นด้วยความสนุกสนาน และด้วยน้ำพระราชหฤทัยของพ่อหลวงที่ทรงเมตตา ทำให้ได้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ และได้นำความรู้ที่ได้มาเผยแพร่ฝึกอบรมเกษตรกรในหลายพื้นที่ ทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วในนามของ “บ่าววี ทฤษฎีใหม่ ปราชญ์รวมใจเกิดไถ่องค์กรบ้าน”

นอกจากนี้ยังเป็นผู้จัดรายการสถานีวิทยุชุมชนเพื่อชีวิตเศรษฐกิจแบบพอเพียง กระจายเสียงออกไปใน ๓ จังหวัด ได้แก่ มุกดาหาร กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด และกำลังดำเนินการเพิ่มอีกหลายสถานี โดยการสนับสนุนขององค์กรเครือข่ายที่ศรัทธาปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง รวมตัวกันเป็นสมาคมวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย มีนายวิระ ประดิษฐ์ เป็นประธานสมาคม เพื่อเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว และถ่ายทอดอาชีพเสริม ๑๑๗ อาชีพ นำความรู้ทางด้านเกษตรมาปรับใช้ในการพัฒนาอาชีพให้สอดคล้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เปิดอบรมแก่ผู้สนใจ อบรมฟรีแบบพี่สอนน้อง จนผู้เข้ารับการฝึกอบรมพอใจและนำไปประกอบอาชีพได้

๖ . สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน

โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ห้วยซอน - ห้วยซิว (หลัก ๒๒) บ้านนายาว เมืองนาทรายทอง
นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

“...ถ้ามีประเทศสองประเทศอยู่ติดกัน จะหนีจากกันก็หนีไม่พ้น
จารีตประเพณีวัฒนธรรมก็ใกล้เคียงกันเหลือเกิน
แต่คนที่อยู่อย่างนี้ ถ้าไม่คบกันเป็นเพื่อนจะเป็นไปได้อย่างไร
ตรงกันข้าม แทนที่จะแข่งกัน จะกีดกันอะไรกัน
นโยบายที่ดีคือ ควรจะปรับสภาพให้เท่าเทียมกัน
มันถึงจะเป็นเพื่อน และความปรกติสุขก็จะเกิดขึ้น...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง
โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรขึ้น ณ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามที่ ฯพณฯ นายโกสอน พมวิหาน
ขอพระราชทานเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิด
ศูนย์พัฒนาฯ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๘

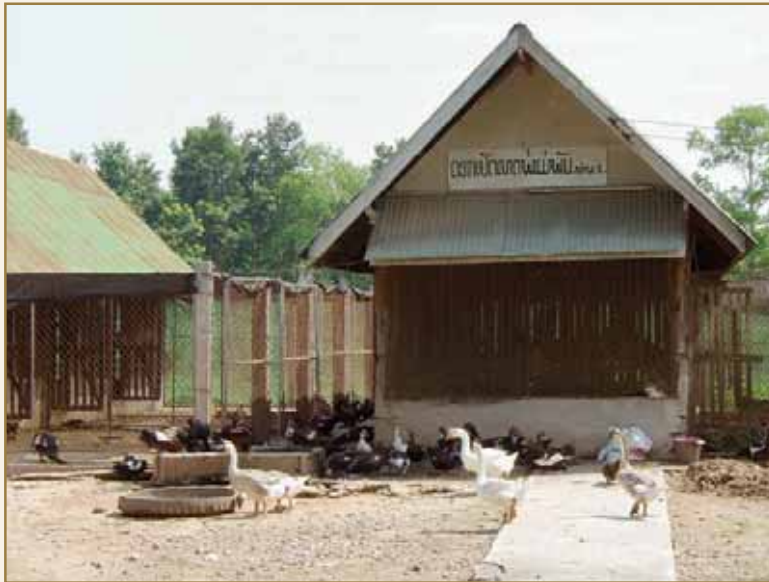

ความร่วมมือสองฝ่าย สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หน่วยงานของทั้งสองประเทศ
ได้ร่วมกันจัดทำระบบสาธารณูปโภคไฟฟ้า ประปา เส้นทางคมนาคม
อาคารที่ทำการศูนย์พัฒนาฯ อาคารฝึกอบรม โรงอาหาร โรงเก็บวัสดุและ
เมล็ดพันธุ์พืช คอกสัตว์ และบ่อเลี้ยงปลา

ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ได้มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยซอน
ความจุ ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร พร้อมระบบส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่ ๒,๕๐๐ ไร่
และชุดสระประจำไร่นา จำนวน ๒๒๕ สระ

การพัฒนาด้านการเกษตร มีความร่วมมือจัดทำแปลงสาธิต เมล็ดข้าวพันธุ์ดีและไม้ผล สามารถเพิ่มผลผลิตได้เป็นจำนวนมาก จนสามารถสนับสนุนพันธุ์พืชให้แก่เกษตรกรได้ ส่วนด้านปศุสัตว์และการประมง ทางศูนย์พัฒนาฯ สามารถเพิ่มผลผลิตพันธุ์สัตว์ให้เกษตรกรนำไปขยายผลพัฒนาอาชีพของตนได้อย่างต่อเนื่อง

แผนภูมิแสดงชนิดและจำนวนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ศูนย์ฯ สามารถผลิตได้

ข้าว		๑๐๐ - ๘๐๐ กิโลกรัม/ปี
มะม่วง		๑,๐๐๐ ต้น/ปี
ลิ้นจี่		๖,๐๐๐ ต้น/ปี
ลูกเป็ด		๖,๐๐๐ ตัว/ปี
หมู		๒๒๔ ตัว/ปี
วัว		๖ ตัว/ปี
ปลา		๒.๕ ล้านตัว/ปี

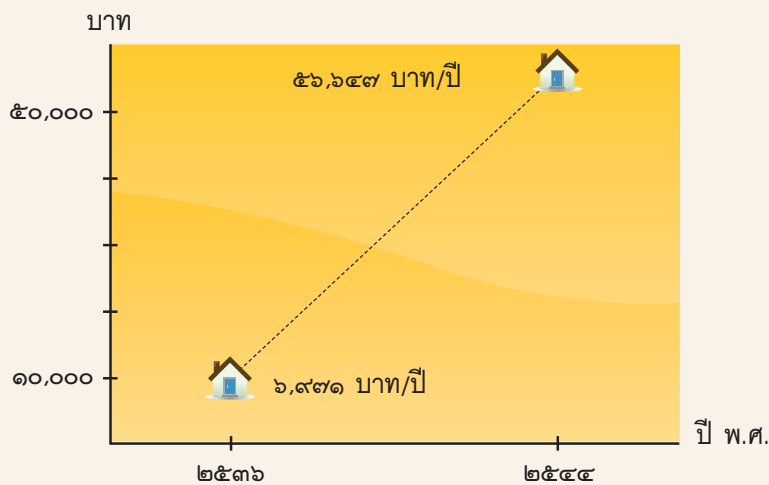
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาฯ โดยความร่วมมือของทั้งฝ่ายไทย และฝ่ายลาว ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม แตกต่าง จากสภาพปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เมื่อครั้งชาวบ้านยังไม่มีไฟฟ้า ถนน สาธารณูปโภคที่ดี ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และขาดการส่งเสริม ด้านวิชาการเกษตร ทำให้ผลผลิตตกต่ำ

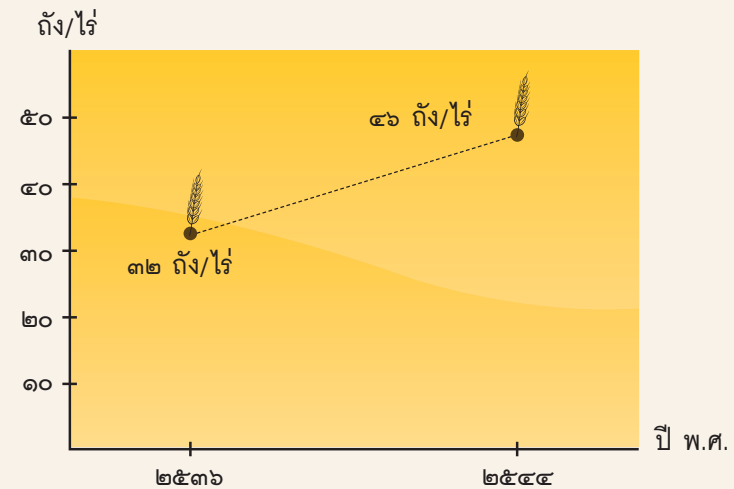
จากการประเมินผลของสำนักงานกปร. เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ พบว่า ชาวบ้านในพื้นที่โครงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีรายได้เพิ่มมากขึ้นถึง ๘ เท่าเปรียบเทียบกับจากปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ก่อให้เกิดการขยายตัวของประชากร และครัวเรือนเพิ่มขึ้น มีการรวมกลุ่มและความร่วมมือทางสังคมมากขึ้น ส่งผลให้สังคมเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ มีการขยายผลการพัฒนาสู่เกษตรกร ภายนอกต่อไป

รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรในโครงการต่อครัวเรือน

ปริมาณผลผลิตข้าวในปี พ.ศ. ๒๕๕๔

“การประชุมสัมมนาขยายผลสำเร็จของโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร
ช่วยสอน-ช่วยซื้อ ไปสู่ภาคปฏิบัติจริง” จำนวน ๕ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ที่แขวงหลวงพระบาง

ครั้งที่ ๒ ที่แขวงสะหวันนะเขต

ครั้งที่ ๓ ที่แขวงบอลิคำไซ

ครั้งที่ ๔ ที่แขวงหลวงน้ำทา

ครั้งที่ ๕ ที่นครหลวงเวียงจันทน์

๗. เปลี่ยนความแห้งแล้งสู่ความอุดม

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยสามพาด จังหวัดอุดรธานี

อ่างเก็บน้ำห้วยสามพาด

อ่างเก็บน้ำห้วยสามพาด

กรมชลประทานเริ่มดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยสามพาด ณ บ้านหนองประเสริฐ ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี พร้อมระบบส่งน้ำในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ กระทั่งแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมระยะเวลาก่อสร้าง ๗ ปี มีขนาดความจุ ๑๕,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยสามพาด จังหวัดอุดรธานี

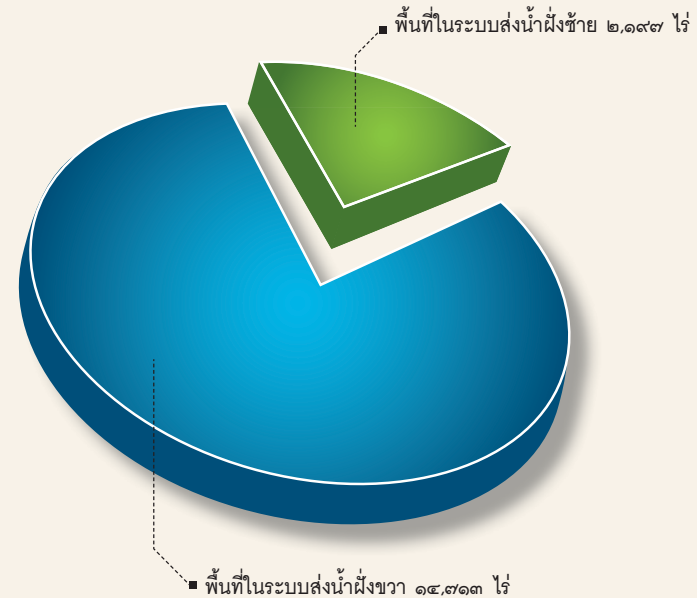

กราฟวงกลมแสดงพื้นที่ชลประทาน อ่างเก็บน้ำห้วยสามพาด

พื้นที่รับประโยชน์จากโครงการ

ครอบคลุมพื้นที่ ๓ อำเภอ ๔ ตำบล รวม ๑๖ หมู่บ้าน รวมพื้นที่
รับประโยชน์ ๑๖,๙๑๐ ไร่ ได้แก่

- ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จำนวน ๕ หมู่บ้าน
- ตำบลโนนสูง อำเภอหนองแสง จำนวน ๖ หมู่บ้าน
- ตำบลหนองแสง อำเภอหนองแสง จำนวน ๑ หมู่บ้าน
- ตำบลเสือเพลิง อำเภอกุมภวาปี จำนวน ๔ หมู่บ้าน

องค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ราษฎรในเขตพื้นที่รับน้ำจากคลองส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยสามพาดได้รวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยสามพาดอุดรธานี จำกัด เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ มีสมาชิกแรกเริ่ม ๑๖๔ คน เพื่อร่วมกันดูแลการส่งน้ำและบำรุงรักษาคูคลอง รวมทั้งวางแผนการเพาะปลูกพืชตามฤดูกาลและความต้องการของตลาด

ผลผลิตในปี พ.ศ. ๒๕๕๒

- ฤดูฝน ข้าวนาปี ๑๕,๗๙๙ ไร่ (ผลผลิตเฉลี่ย ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่) มูลค่า ๗๖ ล้านบาท
- ฤดูแล้ง ข้าวนาปรัง ๑,๒๐๐ ไร่ (ผลผลิตเฉลี่ย ๔๕ กิโลกรัมต่อไร่) มูลค่า ๕ ล้านบาท

(รวมพืชไร่ พืชผัก แตงโมง แตงร้าน ข้าวโพด)

๙. ฎีกาจากหลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ วัดบ้านไร่

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยสามพาด จังหวัดนครราชสีมา

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวบ้าน วัด และหน่วยราชการ ก่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือกันอย่างยิ่งย่น หลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ แห่งวัดบ้านไร่ ได้ขอพระราชทานความช่วยเหลือด้านแหล่งน้ำจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

ที่อุโบสถวัดบ้านไร่ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่อำเภอด้านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา และพื้นที่ใกล้เคียงที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในหน้าแล้ง และน้ำท่วมในฤดูฝน อีกทั้งปัญหาสภาพดินเค็ม ทำให้ราษฎรมีปัญหาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

กรมชลประทานได้ก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในลำน้ำสาขาห้วยสามพาดเพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ที่ตำบลกุดพิमान ตำบลพันชนะ อำเภอด้านขุนทด จำนวน ๑๒ โครงการ ได้แก่

พัฒนาแหล่งน้ำในเขตอำเภอด่านขุนทด ๑๒ โครงการ

๑. อ่างเก็บน้ำบ้านโนนสง่า	๗. ขุดลอกสระวัดบ้านไร่
๒. อ่างเก็บน้ำห้วยสามบาทแง้ซ้าย	๘. ปรับปรุงหนองตองตอด
๓. ฝ่ายห้วยสามบาทแง้ซ้าย	๙. ขุดลอกสระสี่เหลี่ยม
๔. ฝ่ายบ้านใหม่ศรีสุข	๑๐. อ่างเก็บน้ำคลองโพรงตะเข้
๕. ฝ่ายหนองมะขามเฒ่า	๑๑. ท่อระบายน้ำบ้านดอนใหญ่
๖. ขุดลอกคลองท้ายหนองลำมะตี ฝ่ายหนองมะขามเฒ่า	๑๒. อ่างเก็บน้ำบ้านใหม่ศรีสุข

ลำเชียงไกร แหล่งน้ำต้นกุ่มแห่งใหม่

ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘ หลวงพ่อคุณได้มีลิขิตเพื่อขอพระราชทานความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนด้านแหล่งน้ำของพระภิกษุวัดบ้านไร่และราษฎรอำเภอด่านขุนทดเพิ่มเติม เนื่องจากเกิดภาวะแห้งแล้งอย่างหนักในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๘

กรมชลประทานจึงได้จัดทำโครงการผันน้ำจากลำเชียงไกรขึ้นมาสนับสนุนพื้นที่เพาะปลูกของราษฎรในเขตอำเภอด่านขุนทดและอำเภوتهพารักษ์ที่อยู่ใกล้เคียง รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำต้นกุ่มมาเติมลงในสระเก็บน้ำขนาดใหญ่ภายในวัดบ้านไร่ สำหรับให้ภิกษุ สามเณร ผู้มาทำบุญ และราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้กับวัดบ้านไร่ได้ใช้ประโยชน์

โครงการผันน้ำจากลำเชียงไกร บ้านดอน - บึงถนนหักใหญ่ - สระเก็บน้ำวัดบ้านไร่

ผืนน้ำ ผืนความสุขสู่ชาวบ้าน

การดำเนินงานทั้งหมดแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ สามารถกักเก็บน้ำได้รวมประมาณ ๓.๓ ล้านลูกบาศก์เมตร จำนวนพื้นที่ได้รับประโยชน์ ๑๖,๗๐๐ ไร่ในเขต ๕ ตำบลของอำเภอด่านขุนทดและอำเภอเทพารักษ์ มีราษฎรที่ได้รับประโยชน์จากโครงการกว่า ๒,๓๐๐ ครัวเรือน

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยสามบาท จังหวัดนครราชสีมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินเปิดศูนย์ปศุสัตว์ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

สาระสำคัญของโครงการ

๑. ฐานการผลิตปศุสัตว์ เพื่อเป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์ พ่อแม่พันธุ์ไก่ไข่
ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

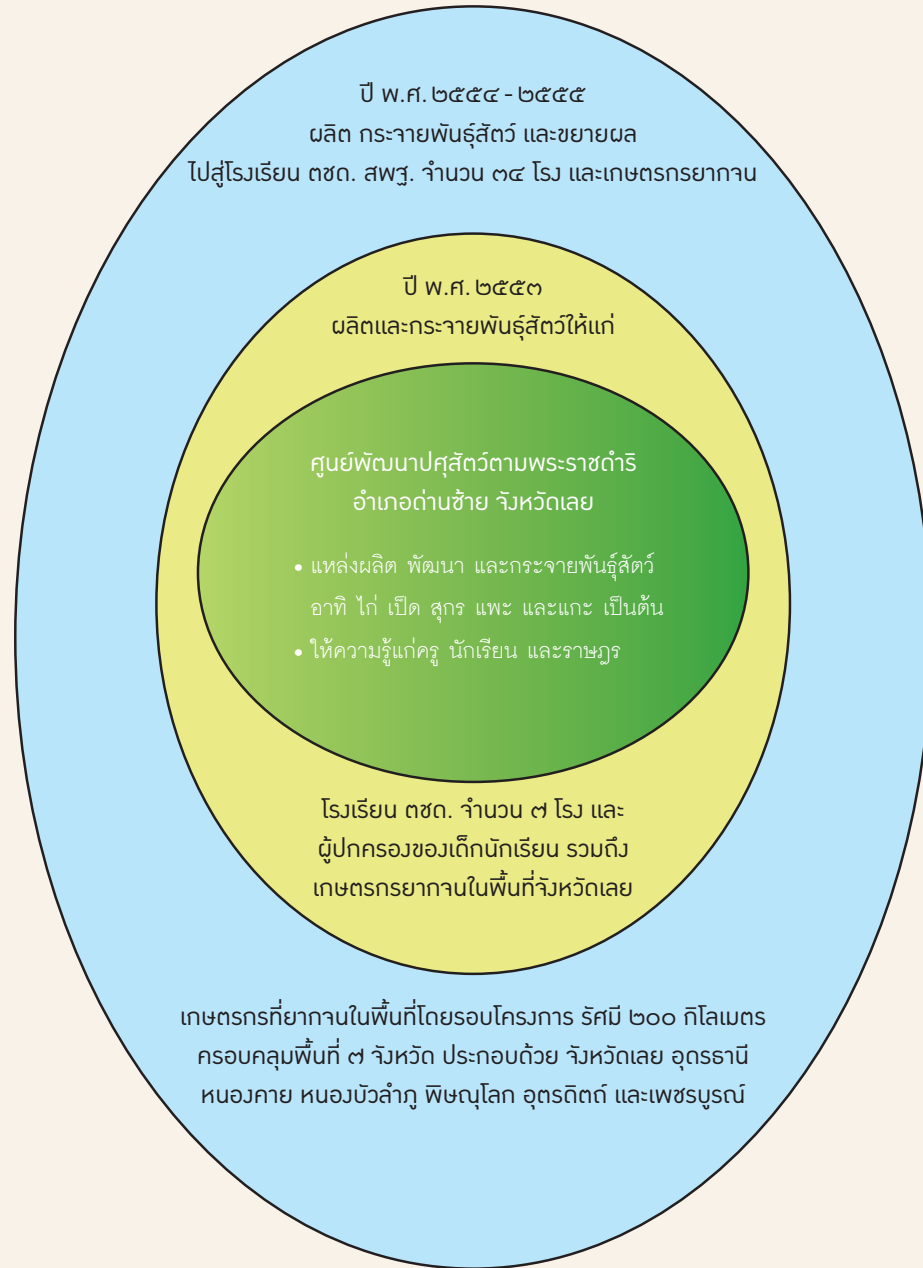

๑๐. ให้ความรู้เพื่อการทำกินอย่างยั่งยืน

โครงการศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ตามพระราชดำริ
อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

โปรดเกล้าฯ พระราชทานศูนย์กลางในการผลิตพันธุ์สัตว์ต่างๆ
ที่จำเป็นและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และส่งเสริมขยายพันธุ์สัตว์ไปยัง
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ขาดแคลน รวมทั้งพิจารณาส่งเสริม
พันธุ์สัตว์ดีให้แก่ราษฎรที่ยากจน

๒. ฐานการเรียนรู้รูปสุสัตว์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การอนุรักษ์สายพันธุ์สัตว์ประจำถิ่น พันธุ์สัตว์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ และสาธิตวิธีการเลี้ยงสัตว์รูปแบบเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกษตรกรเห็นแบบอย่างที่น่าไปปฏิบัติได้

๓. ฐานการเรียนรู้เกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรแบบผสมผสานร่วมกับการเลี้ยงสุสัตว์

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. สนับสนุนไก่ไข่จำนวน ๕๒๐ ตัว ให้แก่โรงเรียน ตชด. จำนวน ๗ โรงเรียน

๒. ผู้ปกครองนักเรียนได้รับไก่ไข่ ๔๒๘ ตัว ไปเลี้ยงที่บ้านเพื่อให้ นักเรียนได้รับอาหารโปรตีนและเกิดทักษะในการเลี้ยงสัตว์ เพื่อใช้ประกอบ อาชีพ

๓. กระจายพันธุ์สัตว์และขยายผลไปสู่เกษตรกรที่ยากจนในพื้นที่ โดยรอบโครงการ ครอบคลุมพื้นที่ ๗ จังหวัด เพื่อส่งเสริมการประกอบ อาชีพเลี้ยงสัตว์และสามารถพึ่งตนเองได้

๒.๓ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เขตพื้นที่ภาคเหนือ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคเหนือตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ทรงศึกษาปัญหาและพระราชทานพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง คำนึงถึงความสอดคล้องเกื้อกูลกันระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัดมาโดยตลอด คือ เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๕๘๘ โครงการ ครอบคลุมทั้ง ๘ ประเภท

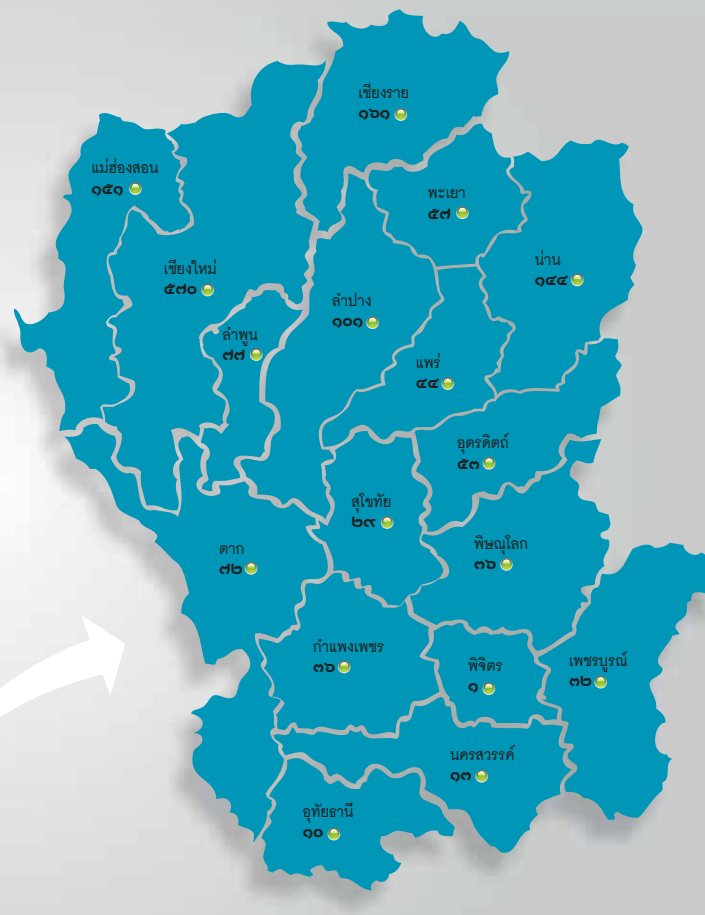
พื้นที่ภาคเหนือมี ๑๗ จังหวัด ปัญหาที่พบบ่อยคือ การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ไร่เลื่อนลอย ทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรม ก่อให้เกิดปัญหาต่อแหล่งน้ำลำธาร น้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก จนเกิดอุทกภัยดินถล่ม อีกทั้งในหน้าแล้งก็ขาดแคลนน้ำ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคเหนือ

ตารางที่ ๑ ประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

ประเภทของโครงการ	จำนวน
ด้านแหล่งน้ำ	๑,๑๓๑
ด้านการเกษตร	๔๖
ด้านสิ่งแวดล้อม	๔๘
ด้านการส่งเสริมอาชีพ	๓๙
ด้านสาธารณสุข	๑๔
ด้านคมนาคม/สื่อสาร	๑๕
ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	๒๐๑
บูรณาการ/อื่นๆ	๙๔
รวม	๑,๕๘๘

รวมโครงการทั้งหมด
ในภาคเหนือ
๑,๕๘๘ โครงการ

ตารางที่ ๒ ประเภทและจำนวนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของแต่ละจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

จังหวัด	ประเภทและจำนวนของโครงการ								รวม
	แหล่งน้ำ	การเกษตร	สิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมอาชีพ	สาธารณสุข	การคมนาคม/สื่อสาร	สวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
กำแพงเพชร	๓๐	๑	๐	๐	๐	๐	๓	๒	๓๖
เชียงใหม่	๙๘	๖	๔	๓	๑	๐	๔๒	๗	๑๖๑
เชียงใหม่	๔๒๕	๑๓	๑๕	๑๕	๑	๑๐	๕๙	๓๒	๕๗๐
ตาก	๓๒	๐	๔	๑	๐	๐	๒๙	๖	๗๒
น่าน	๙๐	๔	๕	๖	๘	๑	๑๙	๑๑	๑๔๔
นครสวรรค์	๗	๑	๑	๐	๐	๐	๒	๒	๑๓
พะเยา	๔๔	๓	๓	๑	๐	๐	๑	๕	๕๗
แพร่	๔๐	๑	๒	๐	๐	๑	๐	๐	๔๔
เพชรบูรณ์	๒๒	๒	๒	๐	๐	๑	๔	๑	๓๒
พิจิตร	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑
พิษณุโลก	๒๐	๔	๒	๑	๐	๐	๗	๒	๓๖
แม่ฮ่องสอน	๑๐๔	๓	๕	๔	๐	๒	๒๔	๙	๑๕๑
ลำปาง	๙๘	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๒	๑๐๑
ลำพูน	๖๓	๕	๒	๐	๒	๐	๐	๕	๗๗
สุโขทัย	๒๘	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๒๙
อุตรดิตถ์	๒๓	๐	๒	๘	๒	๐	๑๐	๙	๕๔
อุทัยธานี	๗	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๑๐
รวม	๑,๑๓๑	๕๖	๔๘	๓๙	๑๔	๑๕	๒๐๑	๙๔	๑,๕๘๘

โครงการสำคัญในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

๑. ป่าฟื้น คืนชีวิต ปลุกจิตสำนึกการพัฒนา

โครงการพัฒนาออยตุงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นต้นมา ด้วยพระราชปณิธานอันแรงกล้าของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในการฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกทำลายให้กลับคืนความสมบูรณ์ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรบนดอยตุง เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยไม่บุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบตัว

เป้าหมายในการพัฒนา

โครงการพัฒนาออยตุง จังหวัดเชียงราย

ดอยตุง ณ ปัจจุบัน

๑. พื้นที่โครงการจำนวน ๙๓,๕๑๕ ไร่ มีการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม พื้นที่เดิมจำนวน ๒๖,๓๗๓ ไร่ เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ไม่ถูกบุกรุกเพิ่มเติม
๒. พื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย มีการปลูกทดแทนจนสภาพป่าคืนความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง จะเห็นได้จากสภาพภูมิอากาศบนดอยตุงที่มีปริมาณน้ำฝนต่อปีเพิ่มขึ้น ความชื้นสัมพัทธ์สูงขึ้น ผืนป่าดังกล่าวยังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของราษฎรในโครงการ
๓. ราษฎรมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และมีส่วนร่วมกับทางราชการในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า

สภาพชีวิตประชากรดีขึ้น

๑. การส่งเสริมอาชีพโครงการเพิ่มรายได้จากการปลูกกาแฟ ปลูกไม้ดอกเมืองหนาว การเพาะพันธุ์หญ้าแฝก และการท่องเที่ยว
๒. สภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของราษฎรมีการเปลี่ยนไปในทางที่ดี ราษฎรประกอบอาชีพสุจริต ไม่กระทำความผิดกฎหมาย สุขอนามัยของราษฎรได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง
๓. ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ลดลง เยาวชนมีโอกาสดำเนินการศึกษาที่ดี ในขณะที่ราษฎรได้มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับพลเมืองไทยโดยทั่วไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงสภาพปัญหาในพื้นที่ และเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้เสด็จฯ ไปทรงเปิดเขื่อนนเรศวร อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาความเหมาะสมในการก่อสร้างเขื่อนป้องกันลำน้ำแควน้อย เพื่อบรรเทาอุทกภัยในเขตลุ่มน้ำแควน้อยตอนล่าง

๒. บำรุงแคว บำรุงชีวิต

โครงการเขื่อนแควน้อยบำรุงแคว จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานให้พิจารณาวางโครงการและก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำแควน้อยโดยเร่งด่วน เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำและเพื่อบรรเทาอุทกภัยในลุ่มน้ำตอนล่าง รวมทั้งจัดหาน้ำสนับสนุนโครงการชลประทานพิษณุโลก และโครงการชลประทานเจ้าพระยาใหญ่ให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์

เขื่อนแควน้อยบำรุงแคว ได้รับพระราชทานชื่อจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่ที่หมู่ ๔ ตำบลคันไ้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

สร้างเสร็จสมบูรณ์เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ประกอบด้วย ๓ เขื่อนหลัก ได้แก่ เขื่อนปิดช่องเขาต่ำ เขื่อนแควน้อย และเขื่อนสันตะเคียน ปริมาณน้ำกักเก็บสูงสุด ๙๓๙ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นเขื่อนที่มีศักยภาพในการติดตั้งเครื่องกังหันน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

สำนักงาน กปร. ได้ประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการในการแก้ปัญหาราษฎรที่ได้รับผลกระทบ โดยให้มีการจ่ายเงินค่าชดเชยให้แก่ราษฎรอย่างคุ้มค่าและเป็นธรรม รวมถึงการส่งเสริมอาชีพให้ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบได้มีอาชีพเสริมและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕ เสด็จฯ ไปทรงปลูกป่าบริเวณแปลงปลูกป่า
อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ
ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดดำเนินการก่อสร้างเขื่อนแควน้อย จังหวัดพิษณุโลก

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. บรรเทาปัญหาอุทกภัยบริเวณพื้นที่เขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก
และพื้นที่ลุ่มน้ำแควน้อยตอนล่าง ในเขตอำเภอวัดโบสถ์ และอำเภอเมือง
จังหวัดพิษณุโลก ประมาณ ๗๕,๐๐๐ ไร่
๒. มีพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นจำนวน ๑๕๕,๑๖๖ ไร่ ในเขตจังหวัด
พิษณุโลกและพิจิตร และสามารถทำการเกษตรได้ ๒ ฤดูกาล/ปี
๓. เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค การอุตสาหกรรม ในเขต
อำเภอวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
๔. เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ และแหล่งประมงแห่งใหม่ของ
จังหวัดพิษณุโลก
๕. เป็นแหล่งพลังงานสะอาด (โรงไฟฟ้าพลังน้ำท้ายเขื่อน) ๑๔๔
ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง/ปี

โรงไฟฟ้าพลังน้ำท้ายเขื่อนแควน้อย

หลักเกณฑ์
ชนิด Vertical Francis (ทรูรอนแท่นตั้ง)
พารามิเตอร์ออกแบบ Design Head 50.14 เมตร
ปริมาณออกหมบต่อเครื่อง 35.67 ลบ.ม./วินาที

กำลังผลิตต่อเครื่อง	30 เมกะวัตต์
กำลังผลิตต่อหมบต่อเครื่อง	15 เมกะวัตต์
จำนวน	2 เครื่อง

รวมรวมไว้ให้แล้วรวมปี 144 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง

สรุปผล

เครื่องผลิตไฟฟ้า
ผลิตต่อหมบ
Vertical Francis
กำลังผลิต
30 เมกะวัตต์
จำนวน 2 เครื่อง

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นายสถาพร ปานมี
บ้านเลขที่ ๑๘๒/๑ หมู่ที่ ๔ บ้าน
ใหม่ใต้ ตำบลท่างาม อำเภอบึง
สามัคคี จังหวัดบึงกาฬ

“เมื่อก่อนนั้น ชาว
อำเภอบึงสามัคคีหรือตำบล
ท่างามเคยทำนาได้ครั้งเดียว
โดยอาศัยน้ำฝนอย่างเดียว
เมื่อเกิดโครงการเขื่อนแควน้อย ทำให้เกษตรกรมีน้ำทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง
ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ปลูกปลั้มดีใจที่ได้รับความกรุณาจาก
พ่อหลวงของแผ่นดินที่พระราชทานโครงการเขื่อนแควน้อยบำรุงแดน
ให้กับเกษตรกรชาวอำเภอบึงสามัคคี ได้มีน้ำใช้ในการประกอบอาชีพเกษตร
ต่างๆ เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และอื่นๆ”

นายอนนท์ แต่งอ่ำ บ้านเลขที่ ๕๙ หมู่ที่ ๔ บ้านใหม่ใต้ ตำบล
ท่างาม อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดบึงกาฬ

“ดีใจที่มีน้ำทำนาตามฤดูกาล มีทางเข้านา ได้ข้าวเพิ่ม ผลผลิตดี
น้ำไม่แล้ง ได้ประโยชน์เยอะ ข้าวได้ราคาดี น้ำพระทัยจากในหลวงที่ช่วย
ดูแลตรงนี้ ประชาชนรู้สึกปลาบปลื้มใจ”

นางแดงไทย จันทรคง บ้านเลขที่ ๖๓ หมู่ที่ ๔ บ้านใหม่ใต้ ตำบล
ท่างาม อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดบึงกาฬ

“ดีใจมากที่ได้มีโครงการเขื่อนแควน้อยบำรุงแดนในเขตพื้นที่ทำกิน
ปัจจุบันได้ทำนาปีละ ๒ ครั้ง รู้สึกดีใจมาก ช่วยให้มีรายได้มากขึ้น และมี
ผลผลิตมาก”

๓. โซนนิ่งเกษตรกรรม

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่

“...จุดประสงค์อย่างหนึ่งก็คือมนุษยธรรม หมายถึง
ให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร สามารถที่จะมีความรู้
และพุงตัวให้มีความเจริญได้...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๗

บ้านยาง ตำบลแม่อง คือจุดเริ่มต้นของกิจการโรงงานหลวง
อาหารสำเร็จรูปแห่งแรก ซึ่งสื่อถึงพระราชวิสัยทัศน์แห่งพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ในการริเริ่มดำเนินกิจการเพื่อชุมชน ด้วยโรงงานผลิตอาหาร
แปรรูปต้นแบบที่มีขนาดเล็ก ใช้เทคโนโลยีเหมาะสมในการเกื้อหนุนชุมชน
โดยเน้นคุณค่าของการผลิตในท้องถิ่น

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี มีพระราชกระแสกับนายสมพล พันธุ์มณี เลขาธิการ
กปร. ในขณะนั้น ถึงการปรับปรุงโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๑ (ฝาง)
และการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำแม่อง โดยพระราชทานแนวทาง
เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ และการจัดที่ทำกินให้แก่ราษฎร โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการจัดโซนนิ่งใหม่ และส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกช่วยอนุรักษ์ดิน
และน้ำ

ต่อมาทรงมีพระราชกระแสกับนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และนายเฉลิมเกียรติ
แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. สรุปความว่า ควรมีการวางแผนเพิ่มวัตถุประสงค์
ป้อนเข้าโรงงานหลวงฯ จัดทำแปลงสาธิตแก่เกษตรกร ใช้หญ้าแฝกและ
เทคนิควิศวกรรมแก้ไขปัญหาดินถล่มและศึกษาการปลูกพืชที่มีเรือนยอด
ต่างกันเป็นแนวคั่นระหว่างพืชสวนเปรียบเทียบการถล่มของดิน

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วง จังหวัดเชียงใหม่

ผลสำเร็จของโครงการ

- ป้องกันและลดผลกระทบจากการเกิดอุทกภัยและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วงอน เนื้อที่ ๖๖,๘๗๕ ไร่ และโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๑ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- สามารถพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในเขตตำบลแม่วงอน และตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๔,๓๕๑ ครัวเรือน จำนวน ๑๖,๘๑๔ คน
- ฟื้นฟูระบบนิเวศ พัฒนาให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- สร้างกลไกและกระบวนการให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

บริเวณที่ตั้งโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ณ สภาพปัจจุบัน

แม่งอน

กระบวนการผลิตแปรรูปวัตถุดิบของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ณ ปัจจุบัน

สร้างป่าเปียก ระบบท่อน้ำ กระจายน้ำ

งานปลูกแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

งานปรับปรุงพื้นที่ดินกรด โดยใส่ปูนโดโลไมท์

ประชาน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นายสมัคร เรือนคำ บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลแม่ฮ่อง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

"ตั้งแต่มีโครงการพระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัวเข้ามา ทำให้ชีวิตของผมและครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี ๒๕๔๙ เมื่อก่อนผมไม่เคยคิดที่จะพอเพียง แต่หลังจากผมได้ไปศึกษาดูงานตามโครงการพระราชดำรินองในหลวง ทำให้ผมคิดที่จะทำการเกษตรแบบพอเพียงและอยากทดแทนบุญคุณของแผ่นดินด้วยการปลูกต้นไม้"

๔. พลิกฟื้นผืนป่า พัฒนาชีวิต

โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริ

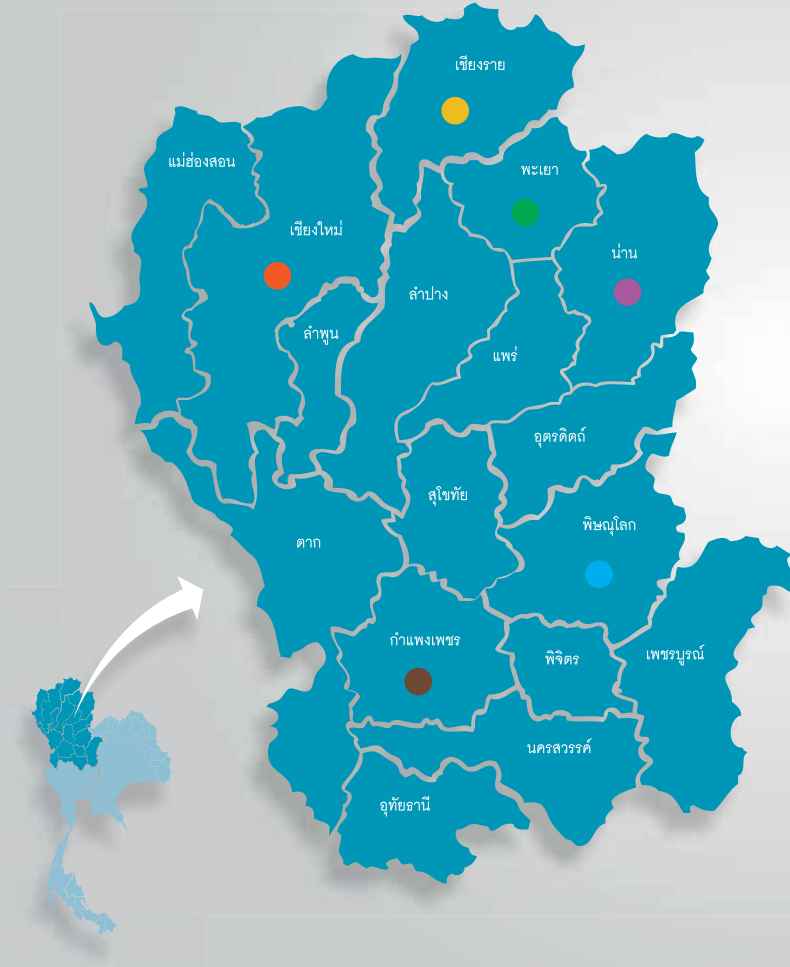
“...ข้าพเจ้าได้ยึดถือแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจัดตั้งโครงการช่วยเหลือชาวไทยภูเขามาเป็นต้นแบบ โดยได้รับความร่วมมือจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุญาตให้ใช้พื้นที่ที่ถูกแผ้วถางจนโล่งเตียนหมดแล้ว จัดตั้งเป็นสถานีเกษตรที่สูง เพื่อช่วยเหลือชาวไทยภูเขาให้หยุดการทำไร่เลื่อนลอย และเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่เคยใช้ปลูกพืชเสพติด มาเป็นแปลงเกษตร ปลูกพืชเมืองหนาว...”

พระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง เริ่มจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ปัจจุบันกระจายอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือรวม ๑๘ สถานี ภายใต้หลักการ “คนอยู่ร่วมกับป่า” โดยการพัฒนาคนให้มีความรู้ จิตสำนึกในการใช้ประโยชน์ ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ อย่างสมดุล และมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการ เป็นแหล่งเรียนรู้และตัวอย่างการทำเกษตร ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และช่วยเหลือให้ราษฎรในพื้นที่สูงดำรงชีพ อยู่ในพื้นที่ทำกินเดิมอย่างมีความสุข ไม่อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค มีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริ

ลำดับโครงการ

๐๑. สถานีพัฒนาการเกษตรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมบ้านแปกแซม อำเภอยาง่าง จังหวัดเชียงใหม่
๐๒. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยแบแล อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
๐๓. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ห้วยแม่เกียง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
๐๔. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยอมพาย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๐๕. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านเสาแดง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๐๖. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยม่อนล้าน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
๐๗. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ห้วยเมืองงาม อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
๐๘. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
๐๙. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ปางขอน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
๑๐. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ธารทอง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
๑๑. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
๑๒. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ห้วยห้วยป่าไซ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
๑๓. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ภูพยัคฆ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน
๑๔. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ สะจุก-สะเกี้ยง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน
๑๕. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านสบซุ่น อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
๑๖. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านสันติสุข อำเภอปง จังหวัดพะเยา
๑๗. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
๑๘. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ผลสำเร็จของโครงการ

ตลอดระยะเวลากว่า ๑๐ ปี การดำเนินงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำรินในพื้นที่ต่างๆ ของภาคเหนือยังผลให้ราษฎรชาวไทยภูเขาจำนวน ๖ เผ่า ได้แก่ ลีซอ ม้ง มูเซอ อาข่า ลัวะ และกะเหรี่ยง ได้รับประโยชน์ทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านคุณภาพชีวิต

ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจการทำเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตน ทำให้มีรายได้ที่มั่นคงและต่อเนื่องตลอดปีและมีรายได้เสริมนอกภาคเกษตร เช่น งานหัตถกรรมเครื่องเงิน งานผ้าทอมือ ราษฎรในพื้นที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น รู้หนังสือภาษาไทยเพิ่มขึ้น และจากความร่วมมือของราษฎรกับเจ้าหน้าที่ในการทำลาย สกัดกั้นยาเสพติด เกิดชุมชนเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาเสพติดซึ่งเคยเป็นปัญหาที่สำคัญให้บรรเทาลงได้

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

จากพื้นที่รับผิดชอบทั้ง ๑๔ สถานีฯ จำนวนกว่า ๒๔๐,๐๐๐ ไร่ มีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่น การปลูกป่า การสร้างฝายต้นน้ำ ส่งผลให้มีพื้นที่ป่ากลับฟื้นคืนกว่า ๔๐,๐๐๐ ไร่ อีกทั้งมีปริมาณน้ำในลำห้วยเพียงพอต่อการอุปโภค-บริโภค และทำการเกษตร อีกทั้งยังพบสัตว์ป่า เช่น ไก่ฟ้า ไก่ป่า ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

ประชาชนน้ำใส เสียสละก่อนจากใจพสกนิกร

ผู้ใหญ่สุริชัย กันทา ผู้ใหญ่บ้านบ้านน้ำรีพัฒนา หมู่ที่ ๑๒ ตำบล
ขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

“เดิมทีทำอะไรทำสวนอยู่บริเวณนี้ก็ไม่ค่อยได้ผล ไม่พอกิน ชาวบ้าน
ในหมู่บ้านก็เช่นเดียวกัน หลังจากพวกผมเข้ามาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย
โครงการพระราชดำริของพระราชินีเข้ามาช่วยเราพัฒนาที่ดินทำกิน ส่งเสริม
ให้ผมปลูกพืชผัก กล้วย กาแฟ หม่อน สมุนไพร ไว้เพื่อกินในครอบครัว
และขาย รวมถึงการทำนาขั้นบันได ผมและชาวบ้านเริ่มมีผักสมุนไพรไว้กิน
และขายเป็นรายได้บ้างแล้ว ไม่ต้องไปซื้อ ทำนาก็เริ่มได้ข้าวไว้กิน ผมก็อยู่ได้
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการทำปุ๋ยใช้เอง ทั้งปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยหมัก โครงการ
ก็เข้ามาสร้างจิตสำนึกให้คนรู้จักรักษาป่า ชาวบ้านเริ่มรักป่า จะเห็นว่า
ป่าตอนนี้ก็เริ่มฟื้นสมบูรณ์ขึ้นอย่างทีเห็น ไม่เหมือนแต่ก่อนเป็นเขาหัวล้าน”

นายจง พรหมพินิจ นายองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลขุนน่าน
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

“ปีที่แล้วโครงการพระราชดำริอุทยานฯเข้ามาส่งเสริมอาชีพให้ผม
และราษฎรบ้านห้วยกานต์ ขณะนี้มี ๑๕ - ๑๖ ราย ปลูกพืชผัก โครงการ
หาแหล่งน้ำ ต่อท่อน้ำเข้ามา ชาวบ้านสามารถปลูกข้าวได้เพิ่มขึ้น ภูษณ์
สนับสนุนให้ปลูกผักไว้กิน และในอนาคตถ้าหากโครงการส่งเสริมสนับสนุน
มากขึ้นต่อไป ผมอยากจะทำหม่อน กาแฟเพิ่มอีก แล้วผมก็จะขยายผล
ให้ชาวบ้านปลูกมากขึ้น เพื่อปลูกผักปลอดสารพิษไว้กินและขาย เพื่อให้
ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ต่อไปชาวบ้านก็จะไม่ต้องไปถางไร่อีก ดูรอบ
สวนผมตอนนี้ก็เริ่มมาอยู่แล้ว”

๕. เกลียวสัมพันธ์ ดิน-น้ำ-ป่า-คน

โครงการพัฒนาพื้นที่อำเภอดอยเต่า
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่

“...พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า
ป่าที่ถวายความจงรักภักดีต่อหน้า...
พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำ ฉันจะสร้างป่า...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
วันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

พื้นที่อำเภอดอยเต่ามีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาเตี้ยและเนินสูงสลับกัน ประกอบด้วยหุบเขาและลำห้วย มีภูเขาสูงโดยรอบ มีรูปทรงคล้ายอ่างเก็บน้ำ เมื่อฝนตกน้ำตามลำห้วยจะไหลลงสู่แม่น้ำปิงอย่างรวดเร็ว และถ้ามีปริมาณน้ำฝนมากจะมีน้ำกักขังเป็นทะเลสาบดอยเต่า โดยเฉพาะภายหลังสร้างเขื่อนภูมิพลเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ อีกทั้งสภาพดินทั่วไปเป็นดินปนทราย ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ราษฎรประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตร และน้ำอุปโภค-บริโภค

เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๙ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านแม่บวนเหนือ บ้านแม่บวนใต้ ตำบลโป่งทุ่ง อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ไขปัญหา

การบุกรุกทำลายป่า และฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ราษฎรดูแลรักษาป่า พร้อมทั้งจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรอำเภอดอยเต่าที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ

ดอยเต่าในอดีต

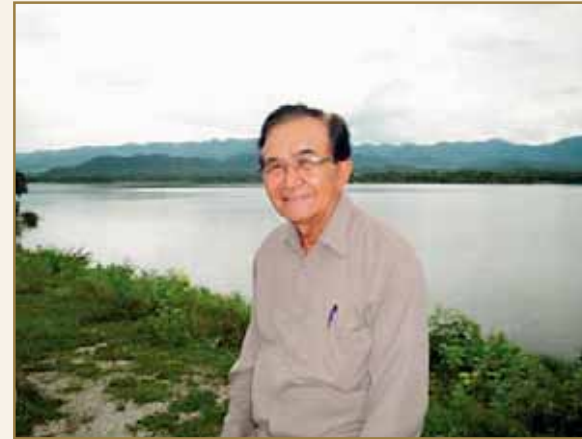
โครงการพัฒนาพื้นที่ถอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

ฝายต้นน้ำแบบผสมผสาน

นายจันทรศรี ทาแดง บ้านเลขที่ ๑๙๐ หมู่ที่ ๓ ตำบลดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

ก่อนมีโครงการพระราชดำริน้ำท่าแห่งแล้ง ฝนตกน้ำมาแป๊บเดียว ก็แห้งหายไป ทำนาบางครั้งก็ไม่ได้ผล ลำบากมาก ไม่มีแหล่งน้ำที่ถาวร ทำให้ข้าวที่ปลูกต้องยืนต้นตายไปก็มี ในบางปี อย่างคำที่ว่า “ตายแดดแปดดิน” คือต้นข้าวที่ยืนต้นแห้งตายไปบนพื้นดินเพราะขาดน้ำ

สมัยก่อนไม่มีโครงการ การใช้น้ำต้องขุดบ่อน้ำลึกลงไปดินแล้ว นำมาใช้กิน อาบ ใช้ทำนา ค่อยพอประทังให้ผลผลิตพอกินในแต่ละปี

หลังมีโครงการแล้วน้ำทำอุดมสมบูรณ์ ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ พอกินพอใช้ มีบางส่วนเหลือขายได้ ทำการเกษตรได้ปีละ ๒ ครั้ง บ้างปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ถั่วเหลือง หอมแดง กระเทียม สวนลำไย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากแต่ก่อนเป็นอย่างมาก

การเพาะกล้าไม้ของกลุ่มเกษตรกร

๖. ป่าเสีย ดินเลว น้ำแล้ง พัฒนาได้ทั้งหมด

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสภาพพื้นที่บริเวณที่สร้างอ่างเก็บน้ำแม่อาวน้อย ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริให้ พิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการจำแนกประเภทป่าเสื่อมโทรม บริเวณที่ราบดินยังมีคุณภาพดี เพื่อจัดสรรให้ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินได้เข้าอยู่เป็นการถาวร จะเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาคาการบุกรุกทำลายป่า ส่วนพื้นที่ดอย พื้นที่เนินสูงหรือภูเขาต่างๆ รวมทั้งพื้นที่ดินคุณภาพไม่ดี และเสียสภาพป่าให้ดำเนินการปลูกป่าทดแทน

สภาพพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำแม่อาวน้อยในอดีต

สภาพพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำแม่อาวน้อยปัจจุบัน

ปัจจุบันลุ่มน้ำแม่อาวมีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นตัวอย่างการจัดการและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า นอกจากนั้นยังยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่โครงการ โดยการพัฒนาอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมถึงการพัฒนาด้านสังคมด้วย

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นายสุพล จันทรอ้วน เกษตรกรชาวสวนลำไยในพื้นที่โครงการ

นายสุพล จันทรอ้วน อายุ ๔๘ ปี ประธานศูนย์ศักยภาพชุมชน ในโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวฯ (องค์ความรู้การปลูกไม้เพื่อการค้า) ปัจจุบันเป็นเกษตรกร พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกลำไย มะม่วง และดำเนินการปลูกไม้เป็นอาชีพเสริม กล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวฯ ว่า รู้สึกปลาบปลื้มมากที่พระมหากษัตริย์เสด็จฯ มายังพื้นที่ และดีใจที่โครงการของพระองค์ท่านสามารถพลิกชีวิตจากการทำเกษตรเพื่อยังชีพ มีรายได้ไม่แน่นอน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดองค์ความรู้ด้านการเกษตร ทั้งด้านการจัดสรรน้ำ การพัฒนาที่ดิน การเกษตรอินทรีย์ ชุมชนร่วมกันมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี

๗. กุ๊กกาชาวบ้าน : รานเพื่อราษฎร ด้บร้อนช่วยฝออนแล้แ

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยไพน้องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ในพื้นที่ตำบลภูซาง จังหวัดพะเยา ประสบกับปัญหาในเรื่องน้ำกิน
น้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตร ช่วงหน้าฝนเกิดน้ำท่วมในที่ลุ่มติดริมน้ำ
และขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง จนเกษตรกรในหมู่บ้านต้องละทิ้งถิ่นฐาน
อพยพไปประกอบอาชีพที่อื่น ต่อมาวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๓
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร
อ่างเก็บน้ำร่องสำน ในการนี้ นายสนธิ คำงาม ผู้ใหญ่บ้านตำบลภูซาง
ได้ถวายหนังสือเพื่อขอพระราชทานอ่างเก็บน้ำ จึงได้พระราชทาน
พระราชดำริความว่า

...ควรพิจารณาวางโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและ
ฝายทดน้ำตามลำน้ำสาขาของแม่ลาว เพื่อจัดหาน้ำให้ราษฎรหมู่บ้านต่าง ๆ
ในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สามารถทำการเพาะปลูกได้ทั้งใน
ฤดูฝนและฤดูแล้ง และมีน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคตลอดปีด้วย...

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยไพน้องมาจากพระราชดำริจึงกำเนิด
ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ราษฎรจาก ๒ ตำบล ได้แก่ ตำบลภูซางและตำบล
ป่าสัก รวม ๘ หมู่บ้าน ๔๐๑ ครัวเรือน มีพื้นที่ทางการเกษตรที่ได้รับ
ประโยชน์จากโครงการรวม ๓,๐๐๐ ไร่

พัฒนาการของกลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ฯ จังหวัดพะเยา เป็นตัวอย่างที่ดีของ
การดำเนินงานที่อยู่ภายใต้สภาวะการจำกัดของทรัพยากรที่มี แต่สามารถ
จัดการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ การให้สมาชิก
ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมกันกำหนดและรับรู้การบริหารจัดการ
ส่งผลให้เกิดประโยชน์ ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๑. การเกษตร ช่วงแรกเป็นการปลูกข้าวนาปี และช่วงที่ ๒ ปลูกพืช
ฤดูแล้ง เช่น กระเทียม หรือถั่วลิสง เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกข้าวโพด
ก่อนฤดูฝนอีกรอบหนึ่ง

๒. การประมง เลี้ยงปลาทับตีบในกระชังภายในอ่างเก็บน้ำ โดยรับ
การสนับสนุนพันธุ์ปลาจากภาคเอกชน และมีการทำประมงเพื่อเป็นอาหาร
กลางวันให้แก่เด็กนักเรียน

๓. การอุปโภค-บริโภค นำน้ำมากักเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก
และจากอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กมาเก็บไว้ที่สระ ใช้ในการบริโภค-อุปโภค
และเพาะปลูก

๔. การเลี้ยงสัตว์ นำน้ำมาใช้ประโยชน์ในการทำคูล์ดริ่ง เช่น
การเลี้ยงโค กระบือ

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากไฟสกนิก

นายคำ บัวผัน

“แต่ก่อนเราไม่มีน้ำเพราะต้นน้ำถูกทำลาย ลำห้วยของห้วยไฟมีลำห้วยสาขาอยู่ ๑๑ สาย ได้ถูกทำลายไป เหลือลำห้วยฝั่งซ้ายอยู่ จึงคิดทดลองทำประปาหมู่บ้าน แต่ติดที่มีชาวบ้านอาศัยอยู่ จึงขอความร่วมมือให้ย้ายออกมาอยู่ที่แห่งใหม่ เพื่อจะได้ทำประปาหมู่บ้าน ทุกครัวเรือน ได้ใช้น้ำประปานี้กันหมด ซึ่งมาจากต้นน้ำ ชาวบ้านเห็นประโยชน์ทุกคนก็เลยช่วยกันดูแลรักษาฝายต้นน้ำเป็นอย่างดี”

นายบุญส่ง วงศ์ใหญ่

“มีความรู้สึกดีใจที่ได้รับพระราชทานอ่างเก็บน้ำพระราชดำริ จึงทำให้การทำ การเกษตรนั้นมีความเจริญมากยิ่งขึ้น มีระบบส่งน้ำที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จึงทำให้ การไหลของน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรได้ง่ายและทั่วถึง จึงทำให้มีผลผลิตที่มีคุณภาพ”

นายบัน เบิกบาล

“ดีใจมาก ๆ ที่มีน้ำใช้ภายในสวน ทำให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม และน้ำ ภายในอ่างเก็บน้ำยังช่วยให้เกษตรกรนั้นมีรายได้เพิ่มให้กับครอบครัวอีกด้วย”

๘. คืบป่า คืบชีวิต

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เกิดอุทกภัยและดินถล่ม จังหวัดอุตรดิตถ์

วันที่ ๒๒-๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้เกิดเหตุอุทกภัยน้ำป่าไหลหลากและดินโคลนถล่มในท้องที่อำเภอท่าปลา อำเภอลับแล อำเภอพิชัย และอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรจำนวนมาก ตลอดจนสภาพพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลาย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมและพระราชทานความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ในวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ และพระราชทานพระราชดำริกับนายสมพล พันธุ์มณี เลขานุการ กปร. ให้พิจารณาสนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำและการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์อุทกภัยและดินถล่มในระยะยาว

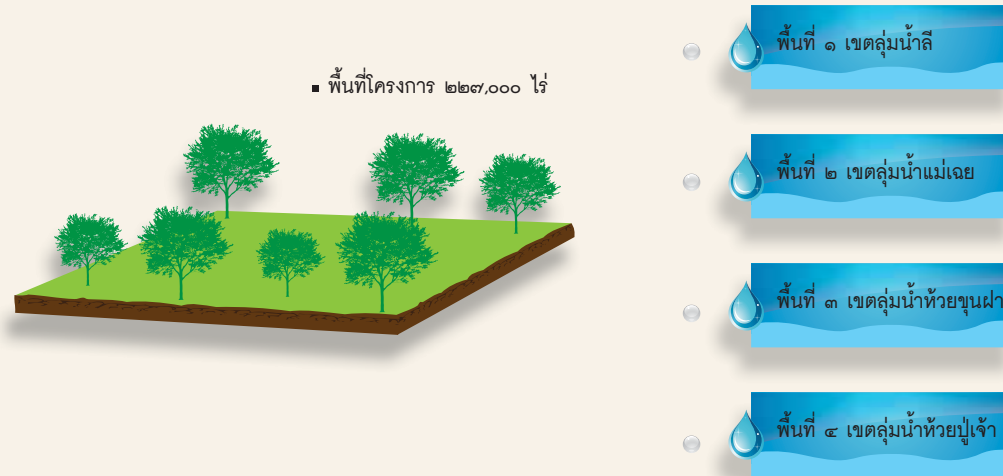

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ได้อนุมัติโครงการงบประมาณให้กรมป่าไม้เริ่มดำเนินงานโครงการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้
ในพื้นที่เกิดอุทกภัยและดินถล่มจังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๑

ขอบเขตโครงการ

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เกิดอุทกภัยและดินถล่ม จังหวัดอุตรดิตถ์

กรอบการดำเนินงานแก้ไขปัญหาและบรรเทาความเดือดร้อนแก่ราษฎรในระยะยาว โดยยึดแนวพระราชดำริเป็นสำคัญ

- ฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญอย่างเร่งด่วน
- มุ่งเน้นการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ
- การจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ปลูกหญ้าแฝกแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดินตามแนวพระราชดำริ
- พัฒนาป่าโดยระบบฝายต้นน้ำลำธารตามภูมิปัญญาชาวบ้าน
- การปลูกไม้ ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง
- สร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เพาะชำหญ้าแฝก

เพาะชำกล้าไม้

ฝายต้นน้ำแบบกิ่งถาวร

ฝายต้นน้ำแบบผสมผสาน

ปลูกป่า ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง

จัดทำแนวกันไฟ

๒.๕ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เขตพื้นที่ภาคใต้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ทรงศึกษาปัญหาและพระราชทานพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินงานภายใต้แนวทางเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เริ่มมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่ภาคใต้แห่งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ จนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น ๘๗๔ โครงการ ครอบคลุม ๘ ประเภท

เขตพื้นที่ภาคใต้มี ๑๔ จังหวัด ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่คือน้ำท่วมเมื่อยามน้ำหลากจะระบายออกไม่ทัน ทั้งยังมีปัญหาดินเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากน้ำทะเลทะลักเข้าท่วมไร่นา ทำให้ในระยะยาวไม่สามารถเพาะปลูกหรือใช้ประโยชน์จากดินได้

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคใต้

ตารางที่ ๑ ประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ในเขตพื้นที่ภาคใต้

ประเภทของโครงการ	จำนวน
ด้านแหล่งน้ำ	๕๔๔
ด้านการเกษตร	๒๘๗
ด้านสิ่งแวดล้อม	๒๘
ด้านการส่งเสริมอาชีพ	๕๘
ด้านสาธารณสุข	๖
ด้านคมนาคม/สื่อสาร	๒๐
ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	๖๓
บูรณาการ/อื่นๆ	๒๘
รวม	๘๘๔

ตารางที่ ๒ แสดงประเภทและจำนวนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของแต่ละจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคใต้

จังหวัด	ประเภทและจำนวนของโครงการ								รวม
	แหล่งน้ำ	การเกษตร	สิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมอาชีพ	สาธารณสุข	คมนาคม/สื่อสาร	สวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
กระบี่	๕	๐	๓	๐	๐	๐	๐	๕	๑๓
ชุมพร	๓๐	๐	๒	๐	๐	๑	๗	๓	๔๓
ตรัง	๑๙	๑	๐	๑	๐	๑	๖	๐	๒๘
นครศรีธรรมราช	๔๙	๐	๔	๐	๐	๐	๔	๓	๖๐
นราธิวาส	๒๖๐	๑๔	๔	๒๕	๑	๗	๑๓	๘	๓๓๒
ปัตตานี	๓๓	๒	๑	๑๘	๑	๒	๔	๔	๖๕
พังงา	๘	๓	๕	๐	๐	๐	๐	๐	๑๖
พัทลุง	๒๑	๑	๐	๒	๐	๐	๑	๒	๒๗
ภูเก็ต	๑	๐	๑	๐	๐	๑	๐	๐	๓
ยะลา	๔๕	๒	๒	๔	๑	๔	๖	๐	๖๔
ระนอง	๘	๒	๐	๐	๓	๐	๑	๐	๑๔
สงขลา	๔๐	๒	๓	๔	๐	๑	๑๒	๒	๖๔
สตูล	๘	๐	๒	๑	๐	๐	๕	๐	๑๖
สุราษฎร์ธานี	๑๗	๐	๑	๓	๐	๓	๔	๑	๒๙
รวม	๕๔๔	๒๗	๒๘	๕๘	๖	๒๐	๖๓	๒๘	๗๗๔

โครงการสำคัญในเขตพื้นที่ภาคใต้

๑. พัฒนาปากพนังเป็นถิ่นน้ำคลึงข้าว

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครศรีธรรมราช

“...ทำประตูที่ปากแม่น้ำ ห่างจากตัวอำเภอปากพนัง
ประมาณ ๓ กิโลเมตร ก็จะพิจารณาเห็นว่า จะแก้ปัญหาทั้งหมด
ซึ่งหมายความว่า เป็นกุญแจสำคัญของโครงการ จะแก้ไขปัญห
ตั้งแต่น้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเค็ม และสามารถที่จะให้ประชาชน
มีน้ำบริโภคและน้ำทำการเกษตร...แม้ว่าประตูน้ำอันเดียวนี้
จะไม่แก้ไขปัญหทั้งหมด ซึ่งจะต้องสร้างหรือทำโครงการต่อเนื่อง
หากแต่ว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหาทั้งหมดจากอันนี้
จะทำอะไร ๆ ได้ทุกอย่าง และแยกออกมาเป็นโครงการ...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

ลุ่มน้ำปากพนังในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญ
ของภาคใต้ แต่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบไม่ระมัดระวัง เป็นผลให้
นิเวศแหล่งน้ำขาดความสมดุล เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำจืด น้ำเค็มรุก
น้ำเปรี้ยวจากป่าพรุแพร่กระจาย น้ำเสียจากพื้นที่ทำนา กุ้ง แปลงเกษตรกรรม
และแหล่งชุมชน และเกิดน้ำท่วมในระดับสูงและยาวนาน

ปากพนังในอดีต

การดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริเพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่
กว่า ๕ แสนคน ครอบคลุมพื้นที่ ๑.๙ ล้านไร่ ได้มีการพัฒนาโครงสร้าง
พื้นฐานด้านชลประทานในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นลำดับแรก เริ่มด้วย
การก่อสร้างระบบส่งน้ำไม่เสียและอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑
ต่อมาได้มีพระราชดำริให้ก่อสร้างโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการในทุกด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน
เริ่มต้นด้วยการก่อสร้างประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์

ปากพนัง ณ ปัจจุบัน

การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบบังเกิดผลให้สามารถป้องกัน
การรุกตัวของน้ำเค็ม มีแหล่งน้ำจืดไว้เพื่อการอุปโภค-บริโภคและการ
เกษตรกรรม สามารถรักษาสิ่งแวดล้อมได้เต็มพื้นที่ อีกทั้งในยามวิกฤติ
น้ำท่วมก็สามารถระบายน้ำออกจากพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

ประตูระบายน้ำอุทกวิภาจประสิทธิ์

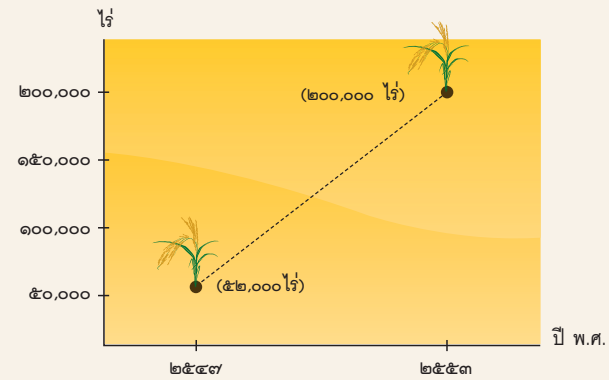

เมื่อมีน้ำเพียงพอต่อการเกษตร ทำให้ผลิตผลทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ราษฎรในพื้นที่มีรายได้เพิ่ม ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าในอดีต

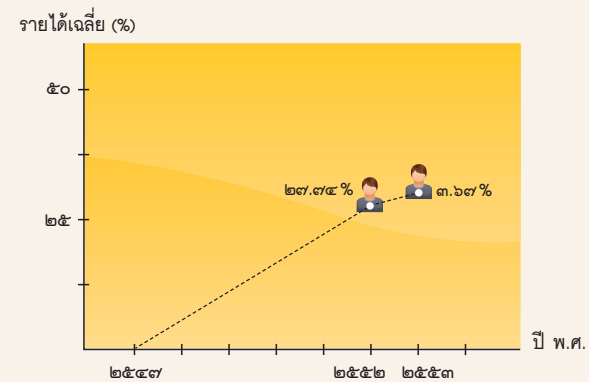
โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เน้นการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วน ทำให้เกิดรูปแบบการพัฒนาในหลายด้าน เช่น เกษตรผสมผสาน ประมง ปศุสัตว์ และอื่นๆ โดยเฉพาะการเพิ่มพื้นที่นาปรัง ซึ่งทำให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

การเพิ่มขึ้นของพื้นที่นาปรัง

รายได้เฉลี่ยของราษฎร ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นางบุญเรือน ทองจำรัส โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
ใช้ประโยชน์ให้เกิดความคุ้มค่า

นางบุญเรือนมีอาชีพทำนา แต่ก่อนปลูกข้าวนาปีครั้งเดียวเพราะ
อยู่ไกลแหล่งน้ำ ต้องอาศัยน้ำฝน ผลผลิตต่อไร่น้อย แทบไม่มีรายได้จาก
การทำนา บางปีประสบปัญหานาล่มทำให้ขาดทุนมีหนี้สิน เมื่อเกิดโครงการ
พัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้สภาพพื้นที่มี
ศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาการปลูกข้าว ด้วยความใฝ่รู้ต่อสู้กับความยากจน
และปลดหนี้ จึงน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเพื่อเป็น
ตัวอย่างให้เห็นประจักษ์ในชุมชนว่า การทำนาสามารถเป็นอาชีพที่มั่นคง
ได้ แม้แต่ลูกของตนก็สอนให้ทำนา ให้อารักขาชีพทำนา ซึ่งปัจจุบันก็หันมา
ประกอบอาชีพทำนาเช่นเดียวกับพ่อแม่

ทุกคนในพื้นที่มีความเห็นร่วมกันว่า เมื่อชุมชนได้รับประโยชน์จาก
โครงการพระราชดำริแล้ว จะใช้ประโยชน์นั้นให้คุ้มค่าตามพระราชประสงค์
ได้อย่างไร จึงได้มีการนำมาปฏิบัติจริง โดยจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชี
ต้นทุนการประกอบอาชีพ ทำให้รู้จักสถานะตนเอง พัฒนาการอย่างเป็น
ระบบค่อยเป็นค่อยไป ที่สำคัญคือ การดำเนินงานผลิตข้าวครบวงจร และ
ช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำไปพร้อมกันด้วย นอกจากแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม
กันเองในชุมชนแล้ว ยังได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ทั้งในระบบการผลิตและระบบ
ธุรกิจของกลุ่มด้วย เป็นการขยายองค์ความรู้การดำเนินงานผลิตข้าวครบ
วงจร เป็นตัวแบบในการพัฒนาในพื้นที่โดยรอบขยายผล พลิกฟื้นความเป็น
อยู่ข้าวผู้นำของปากพนังต่อไป

๒. แก้มลิงเพิ่มประสิทธิภาพพระบายน้ำ โครงการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยเมืองชุมพร ตามแนวพระราชดำริ จังหวัดชุมพร

“...เมื่อสองเดือนมีน้ำท่วมหนักในประเทศในหลายจังหวัด แต่ที่ดูรุนแรงที่สุดคือที่จังหวัดชุมพร โดยที่ยังไม่ถึงเวลาที่จะมีพายุไต้ฝุ่นและไซนร้อนมา ฝนลงจนทำให้น้ำท่วมเอง ชุมพรมีความเสียหายเป็นจำนวนมาก...เห็นว่ามีที่แห่งหนึ่ง ที่ควรทำเป็นแก้มลิงได้โดยธรรมชาติ คือ มีหนองใหญ่... งานจึงเริ่มโดยทำการขุดและทำเป็นท่อ มีประตูน้ำ ที่จะทะลุออกไปในหนองใหญ่ เพื่อที่จะระบายน้ำลงคลอง...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา
วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ตัวเมืองชุมพรนั้นอยู่ในที่ราบลุ่ม มีคลองท่าตะเภาเป็นแม่น้ำสายหลักของเมืองที่มีความลาดชันมาก โดยมีต้นน้ำอยู่ที่ตำบลนากระตาม มีลำน้ำสาขาที่สำคัญ ๒ สาย คือ คลองท่าชะและคลองรับร่อ เมื่อเกิดฝนตกหนักติดต่อกันหลายวัน ปริมาณน้ำที่เกิดขึ้นแบบน้ำป่าไหลลงมาอย่างรวดเร็ว น้ำในคลองท่าตะเภาจะบ่าล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่เมืองชุมพร จากปริมาณน้ำที่ไหลผ่านแม่น้ำท่าตะเภาที่มีปริมาณมากเกินความจุของคลองมาก (คลองท่าตะเภาช่วงบริเวณเมืองชุมพรจุน้ำผ่านได้เพียง ๓๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที) ทำให้น้ำล้นตลิ่ง เกิดสภาวะน้ำท่วมตัวเมืองชุมพรเป็นประจำทุกปี สร้างความเดือดร้อนต่อราษฎรมาโดยตลอด จนกระทั่งเมื่อคราวเกิดอุทกภัยหนัก เนื่องจากพายุไซนร้อนซีต้าในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานทุนทรัพย์จากมูลนิธิชัยพัฒนาจำนวน ๑๘ ล้านบาทให้กรมชลประทานไปดำเนินการขุดคลองหัววัง-พนักตัก และก่อสร้างประตูระบายน้ำ ๓ แห่ง

โครงการป้องกันบรรเทาอุทกภัย จังหวัดชุมพร

การดำเนินการ	ผลสำเร็จ
ขุดคลองระบายน้ำหัววัง-พนักดัก	ระบายน้ำได้ ๕๘๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เพื่อผันน้ำจากคลองท่าตะเภา ออกสู่ทะเลก่อนไหลผ่านตัวเมือง
สร้างประตูระบายน้ำสามแก้วใหม่	ระบายน้ำได้ ๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เพื่อรับน้ำจากคลองท่าตะเภา ออกสู่ทะเลก่อนไหลผ่านตัวเมือง
ขุดลอกคลองท่าตะเภาและคลองสาขาถึงหน้าประตูระบายน้ำสามแก้ว	ความยาว ๒๐ กิโลเมตร ช่วยระบายน้ำให้สะดวกรวดเร็วขึ้น
ขุดคลองระบายน้ำบ้านดอนทรายแก้ว และปรับปรุงคันกันน้ำ	ระบายน้ำได้ ๑๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที จากคลองสามแก้วออกสู่ทะเลได้เร็วขึ้น
ขุดคลองระบายน้ำท่านางสังข์-บ้านบางตุ่ม	ระบายน้ำได้ ๘๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ระบายน้ำบริเวณตัวเมืองที่ไหลลงคลองท่านางสังข์ออกสู่ทะเลเร็วขึ้น
โครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่	เก็บกักน้ำเพิ่มขึ้นจาก ๒,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เป็น ๓,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร
ขุดลอกคลองระมุเชื่อมกับคลองท่าชะ	ระบายน้ำได้ ๖๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ช่วยผันน้ำจากคลองท่าชะลงสู่หนองใหญ่
วางแผนระบบเตือนภัยน้ำท่วมเมืองชุมพร และขยายผลระบบโทรมาตรขนาดเล็กให้ครอบคลุม ๕ ลุ่มน้ำย่อย คือ คลองชุมพร คลองสวี คลองตะโก คลองหลังสวน และคลองละแม	ติดตั้งระบบโทรมาตรเพื่อการพยากรณ์น้ำและเตือนภัยลุ่มน้ำท่าตะเภา และครอบคลุมอีก ๕ ลุ่มน้ำย่อย
ก่อสร้างคันกันน้ำคลองสามแก้วและคลองสาขา	ช่วยระบายน้ำเพิ่มจากเดิม ๓๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เป็น ๔๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที
ขุดลอกคลองชุมพรและคลองสาขา	ขุดลอกคลองระยะทางยาว ๒๙ กิโลเมตร สามารถระบายน้ำได้ ๒๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที
ปรับปรุงคลองระบายน้ำสามแก้ว	ผันน้ำส่วนเกินจากคลองหัววัง-พนักดัก และคลองสามแก้วออกสู่ทะเล ความยาวคลองระบายน้ำเพิ่มเป็น ๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที
ปรับปรุงประตูระบายน้ำพนักดัก	ระบายน้ำเพิ่มจาก ๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เป็น ๕๘๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที
ก่อสร้างประตูระบายน้ำท่าตะเภา	ควบคุมบังคับน้ำช่วงผ่านตัวเมืองไม่ให้เกิน ๓๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที

๓. เพิ่มน้ำ เติบโต กำกนยั่งยืน

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำบางนราอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

“...เพื่อสามารถพัฒนาแหล่งน้ำจัดไว้ใช้เพื่อการชลประทาน การอุปโภค-บริโภค การป้องกันน้ำเค็ม การระบายน้ำ และการควบคุมน้ำในลุ่มน้ำบางนราและพหุโต๊ะแดง ได้สมบูรณ์ จำเป็นจะต้องก่อสร้างประตูบังคับน้ำบางนรา ทั้งตอนบนและตอนล่างโดยเร่งด่วน ทั้งนี้เพื่อให้ราษฎรในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำบางนราได้มีน้ำจัดไว้ใช้ในการอุปโภค-บริโภคและการเกษตรได้ตลอดปี อันจะทำให้ราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”

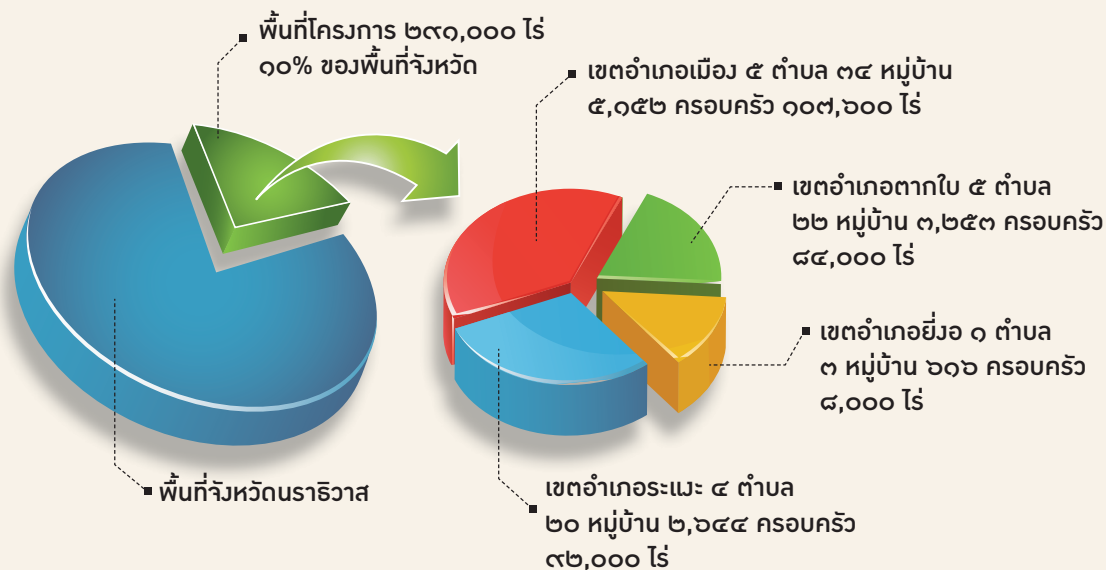
พระราชดำริโดยสรุป เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๓
วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ และวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๖
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำบางนรา
ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๑ รัฐบาลญี่ปุ่นและรัฐบาลไทย ได้ลงนามใน Exchange of Notes ว่าด้วยเรื่องสนับสนุนช่วยเหลือแบบ ให้เปล่าในการก่อสร้างประตูระบายน้ำบางนราตอนบนและตอนล่าง ใช้เวลา ในการก่อสร้าง ๒๐ เดือน แล้วเสร็จเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

พื้นที่รับน้ำของกลุ่มน้ำทั้งหมดประมาณ ๑,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร แยกเป็นแม่น้ำบางนรายาว ๖๐ กิโลเมตร พื้นที่รับน้ำ ๖๘๗ ตารางกิโลเมตร ให้น้ำท่า ๗๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี แม่น้ำยะกังยาว ๗๕ กิโลเมตร พื้นที่รับน้ำเข้ามา ๗๒๔ ตารางกิโลเมตร ให้น้ำท่า ๑,๑๓๔ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

โครงการลุ่มน้ำบางนา จังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ของโครงการ

เมื่อระบบระบายน้ำ ระบบควบคุมน้ำเปรี้ยว ระบบส่งน้ำ และการควบคุมน้ำเปรี้ยวได้ดำเนินการแล้วเสร็จ โครงการจะสามารถอำนวยประโยชน์ในเขตโครงการเนื้อที่ ๒๔,๐๐๐ ไร่ ดังนี้

๑. ป้องกันน้ำเค็มไม่ให้ไหลย้อนเข้าไปในลำน้ำบางนา ทำให้สามารถปรับปรุงพื้นที่เพื่อการเกษตร
๒. ป้องกันน้ำเปรี้ยวจากขอบพรุโต๊ะแดงไหลลงสู่แม่น้ำบางนรา
๓. เพื่อระบายน้ำ บรรเทาอุทกภัย และลดจำนวนวันที่น้ำท่วมขัง
๔. กักเก็บน้ำจืดไว้ในแม่น้ำบางนราและแม่น้ำสาขาเพื่อ
 - การเพาะปลูก การอุปโภค-บริโภคตลอดปี

- ควบคุมระดับน้ำใต้ดินให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ป้องกันการชักนำเกลือและกรดขึ้นสู่ชั้นผิวดิน เป็นขั้นตอนการชะล้างกรดในดินให้น้อยลง

- เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและขยายพันธุ์
- รักษาสมดุลทางสภาพแวดล้อมของพรุโต๊ะแดงพื้นที่ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ บริเวณทางทิศใต้ของโครงการให้คงสภาพพรุเช่นเดิมตามนโยบายอนุรักษ์ป่าพรุ

- ช่วยทำให้ดินมีความชุ่มชื้น ไม่ติดไฟง่าย ป้องกันการเกิดไฟไหม้ป่า

๕. เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของราษฎร

ประชาชนใส่ใจ เสี่ยงสะท้อนจากไฟสกนิก

นายอะแวน มุดอ ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำยะกา ๘

“เดิมนาดรงนี้เป็นนาร้าง เมื่อก่อนทำ แต่ต่อมาหลังๆ ช่วงเวลา ๑๕-๑๖ ปี ไม่ได้ทำ เพราะชาวบ้านประสบปัญหา น้ำท่วมเลยทำไม่ได้ แต่อยู่ๆ มา ชาวบ้านในหมู่ที่ ๑ ตำบลลำภู ไปทำนาที่ทางกลุ่มผู้ใช้น้ำยะกา ๘ แต่ชาวบ้านประมาณ ๑๒ คนที่ยังทำนาอยู่ที่นี่

“อยู่ๆ ได้พูดคุยกับกำนันว่า ถ้าเป็นไปได้อยากขยายเขตการใช้ น้ำมาทางหมู่ที่ ๑ ได้ไหม กำนันก็บอกว่า เดี่ยวจะคุยกับทางชลประทานให้ ถ้าได้เดี๋ยวจะลงมาทำ เขาก็ไปประสานงานกับทางชลประทาน ก็เลยได้โครงการนี้ในตอนปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๒ ก็ได้ทำ ชาวบ้านในหมู่ที่ ๑ ก็ได้เริ่มทำนาปีละ ๒ ครั้ง ได้ทำทั้งนาปีและนาปรัง น้ำของชลประทานมีเครื่องสูบน้ำของยะกา ๘ ที่ตั้งไว้ที่สะพาน สูบส่งและส่งมาตรงนี้ประมาณ ๑ กิโลเมตร เป็นคูคลองน้ำของชลประทาน

“พอมีนํ้าจากตรงนี้ ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง ข้าวไม่ต้องซื้อ เพราะชาวบ้านที่นี่ไม่ได้ปลูกข้าว แต่ปลูกเพื่อ

กินเพียง ๑ - ๒ ไร่ บางคน ๓ - ๔ ไร่ ทำเพื่อกินในครอบครัว ไม่ได้ขาย และชาวบ้านเขามีการตกลงกับเจ้าของที่ดินว่า ถ้าทำนาได้ข้าวแล้วต้องแบ่งข้าวกัน เช่น ที่ทำมาแล้วได้ ๑๐ กระสอบ ก็จะแบ่งให้ ๑ - ๒ กระสอบ ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้รับ และช่วงประมาณเดือนมิถุนายนก็จะมีปลูกพืชหมุนเวียน มีพันธุ์ถั่วเขียว ข้าวโพด ผักบุ้ง และถั่วฝักยาว ซึ่งไม่นานก็จะเก็บเกี่ยวได้ ผลผลิตที่ได้ก็เก็บไว้กินในครอบครัว

“ความรู้ของผมสำหรับโครงการที่เกิดขึ้น ผมในนามประธานของกลุ่มผู้ใช้น้ำยะกา รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานโครงการชลประทานมาให้แก่ราษฎรของหมู่บ้านเรา โดยเฉพาะชาวบ้านหมู่ที่ ๑ ที่นี้ได้ปลูกข้าว ปลูกพืชหลายๆ อย่าง ทั้งข้าวที่ไม่ต้องซื้อจากคนอื่น

“สำหรับการจัดสรรแบ่งพื้นที่ มีการแบ่งแล้วแต่ละพื้นที่ แต่ละคนที่ไปทำก็จะมีพูดคุยกับเจ้าของพื้นที่ เช่น บางคนมี ๒ ไร่ก็ทำ ๒ ไร่ บางคนก็มีพื้นที่เป็นของตัวเอง นอกจากทำนาก็มีอาชีพที่ทำเป็นหลักกสิกรรม เพราะหน้าฝนกสิกรรมไม่ได้ ชาวบ้านก็จะทำนา”

๔. ประมงชายฝั่งกลับมาผูกปลากลับบ้าน

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส

“สมควรที่จะจัดให้มีสถานีวิจัยและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้น
เพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำปล่อยลงสู่ทะเล เพื่อเป็นการฟื้นฟูธรรมชาติ
และเพื่อทำหน้าที่ฝึกอบรมราษฎรซึ่งอยู่ในบริเวณข้างเคียง
ให้มีความรู้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการอนุรักษ์
ทรัพยากรสัตว์น้ำ พร้อมทั้งจัดทำปะการังเทียม”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานคำแนะนำ
ในการประชุมหารือเพื่อร่างโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลปี พ.ศ. ๒๕๔๔

เมื่อราษฎรบ้านละเวง ตำบลดอนทราย อำเภอไม้แก่น จังหวัด
ปัตตานี ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระ
นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพิจารณาช่วยฟื้นฟูความอุดม
สมบูรณ์ของสัตว์น้ำ เนื่องจากปัจจุบันได้ลดลงเป็นอันมาก พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวก็ได้พระราชทานพระราชดำริแนะนำสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ ให้จัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทางด้านต่างๆ
ในการแก้ปัญหาให้แก่ราษฎร

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลมีเป้าหมาย ดังนี้

๑. สร้างรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ครัวเรือน
ประมงทะเลชายฝั่งพื้นบ้านในเขตจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส
๒. ฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในเขตจังหวัดปัตตานี
และนราธิวาส
๓. สร้างแหล่งอาศัยสัตว์น้ำทะเลหรือปะการังเทียม
๔. บริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งทะเล โดยให้
ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม
๕. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งประมง

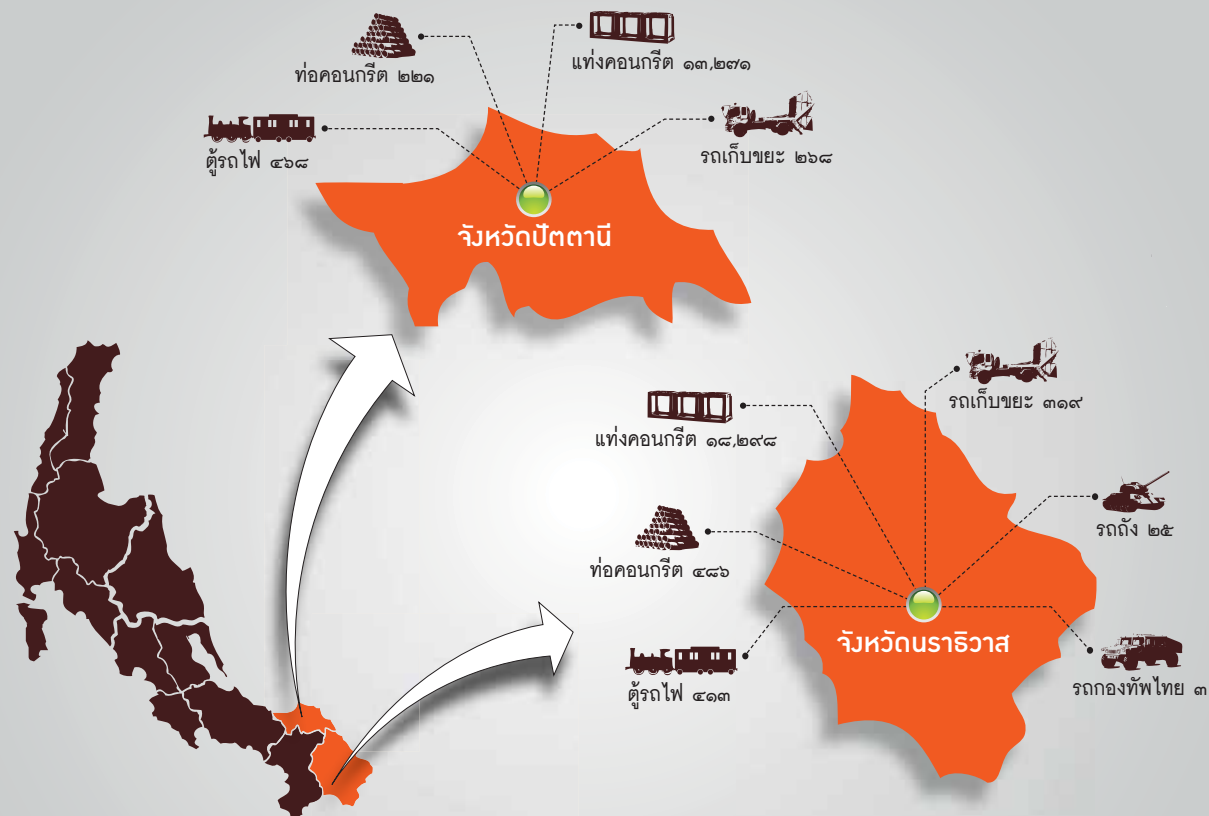

สร้างบ้านให้ปลา

การจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลหรือปะการังเทียม ในโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๔ มีวัสดุที่ใช้ในการจัดทำแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล ๖ ชนิด คือ ท่อคอนกรีต แท่งคอนกรีต ตู้รถไฟ รถเก็บขยะมูลฝอย รถถัง และรถที่ไม่ใช้แล้วของหน่วยงานต่างๆ ที่บริจาคสนับสนุน

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง การจัดสร้างปะการังเทียม พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๔

รวมทั้งสองจังหวัด

ดูรถไฟ	ท่อคอนกรีต	แท่งคอนกรีต	รถเก็บขยะ	รถถัง	รถกองทัพไทย
๘๘๑	๗๐๗	๓๑,๕๖๙	๕๘๗	๒๕	๓

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นายดอรรแม อาแว บ้านเลขที่ ๑๙๒/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลปะนาเระ อำเภอ
ปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

“ก่อนหน้ากับหลังจากมีปะการังเทียมแล้วแตกต่างกันมาก เมื่อก่อน
ปลาหมึกอยู่ที่โล่ง เวลาอวนลากเข้ามา เขาปลาออกไปหมด เมื่อมีปะการัง
เทียม ไข่ปลาหมึกอยู่ที่เดิม อวนลากเข้ามาลากไม่ได้ ปลาหมึกก็ยังอยู่ที่นั่น
รายได้ก่อนที่ปะการังเทียมสมัยก่อน อวนปลาทุได้เงิน ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท
ก็เยอะแล้ว ช่วงนี้ได้เงิน ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท/วันก็มี ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท/วัน
ได้ทุกลำ...เพื่อน ๆ ที่อยู่บางมะรวดตกปลาอินทรีได้เยอะ ได้เป็นหมื่นบาท
ต่อวัน ตกทีเดียวไม่ต้องขยับไปไหน เมื่อก่อนต้องขยับไปเรื่อยๆ ลากสายลวด
ช่วงนี้ไม่ต้องลากแล้ว”

นายดอละ สะอะ บ้านเลขที่ ๒๐๗ หมู่ที่ ๓ ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอ
ยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

“ก่อนที่จะมีการทิ้งปะการังเทียม ชาวบ้านจับสัตว์น้ำไม่ค่อยได้
เพราะมีเรืออวนลากคู่เยอะ ภายหลังจากการจัดสร้างปะการังเทียมตาม
โครงการพระราชดำริแล้ว อวนลากไม่กล้าเข้ามา และพบว่ามีปลาหลาย
ชนิดเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณปะการังเทียม หลายปีแล้วที่ไม่เห็นเต่าทะเล
แต่เมื่อมีปะการังเทียม เต่าทะเลขึ้นมาวางไข่ที่ชายหาดบ้านป่าตามูดี และ
ชาวบ้านสามารถจับปลาอินทรีได้เยอะจากการตกเบ็ดในบริเวณปะการังเทียม
นอกจากนี้ได้ปลาลัง โดยปลาลังที่จับได้มีขนาด ๔-๕ ตัวต่อกิโลกรัม
ในตอนกลางคืนชาวบ้านทำการประมงตกเบ็ดได้ปลาหมึกกล้วยซึ่งเป็น
หมึกสกอก จับได้ประมาณ ๒๐ กิโลกรัม/ลำ ดังนั้นการมีปะการังเทียม
เยอะยิ่งดี เพราะชาวบ้านชอบ เนื่องจากมีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และชาวบ้าน
มีรายได้ดี”

๕. แบ่งน้ำหาดใหญ่สู่อุทกภัย

โครงการป้องกันบรรเทาอุทกภัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

“...การสร้างอ่างเก็บน้ำ...คงไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะไม่มีทำเลที่เหมาะสม...การแก้ไขและบรรเทาน้ำท่วม ที่ควรพิจารณาดำเนินการน่าจะ ได้แก่ การขุดคลองระบายน้ำ ขนาดใหญ่ให้ทำหน้าที่แบ่งน้ำจากคลองอุตะเกาะหรือช่วยรับน้ำ ที่ไหลลงมาท่วมตัวอำเภอหาดใหญ่ให้ระบายลงสู่ทะเลสาบสงขลา โดยเร็ว นอกจากนี้ หากต้องการที่จะป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ชุมชน และพื้นที่ธุรกิจให้ได้ผลโดยสมบูรณ์แล้ว...ควรพิจารณาสร้าง คันกั้นน้ำรอบบริเวณพื้นที่ดังกล่าว พร้อมติดตั้งระบบสูบน้ำ ออกจากพื้นที่ไม่ให้ท่วมขังตามความจำเป็น ทั้งนี้ให้พิจารณา ร่วมกับระบบของผังเมืองให้มีความสอดคล้อง และได้รับประโยชน์ร่วมกันด้วย...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๑

แผนป้องกันอุทกภัยพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเกาะ จังหวัดสงขลา แบบบูรณาการยั่งยืนได้เริ่มต้นขึ้นอย่างจริงจัง ในส่วนของกรมชลประทาน มีแผนดำเนินการในระยะเร่งด่วน (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๘) ประกอบด้วย ๔ งานหลัก ได้แก่

๑. การขุดลอกคลองธรรมชาตินอกตัวเมืองหาดใหญ่ เพื่อให้สามารถระบายน้ำได้มากขึ้น
๒. การจัดหาที่ดินเพื่อการก่อสร้างคลองระบายน้ำสายใหม่
๓. โครงการขุดคลองระบายน้ำสายใหม่ ๕ สาย

คลองระบายน้ำ ร.๑ เป็นคลองระบายน้ำหลักในการผันน้ำจากคลองอู่ตะเภาอ้อมเมืองหาดใหญ่ลงสู่ทะเลสาบสงขลาโดยตรง ความยาว ๒๑.๓๔๓ กิโลเมตร สามารถระบายน้ำได้ ๔๖๕ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที หรือ ๔๐.๑๗๖ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน ช่วงจากทะเลสาบสงขลาถึงเขตทางรถไฟสายหาดใหญ่-กรุงเทพฯ เป็นคลองดิน เขตคลองกว้าง ๑๒๐ เมตร ช่วงจากเขตทางรถไฟถึงคลองอู่ตะเภา เป็นคลองตาดคอนกรีต เขตคลองกว้าง ๙๐ เมตร

คลองระบายน้ำ ร.๓ เป็นคลองแบ่งน้ำเพื่อช่วยระบายน้ำจากคลองอู่ตะเภานอกเมืองหาดใหญ่ ซึ่งจะช่วยบรรเทาอุทกภัยให้กับพื้นที่ริมฝั่งคลองอู่ตะเภาตอนล่าง มีความยาว ๘.๒๐๐ กิโลเมตร สามารถระบายน้ำได้ ๑๙๕ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที หรือ ๑๖.๘๔๘ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน เป็นคลองดิน เขตคลองกว้าง ๙๕ เมตร

คลองระบายน้ำ ร.๔ เป็นคลองแบ่งน้ำคลองเตย ตามเขตทางรถไฟสายสงขลา และรับน้ำจากคลอง ร.๕ ลงสู่ทะเลสาบสงขลาผ่านทางคลอง ร.๓ มีความยาว ๖.๙๒๐ กิโลเมตร สามารถระบายน้ำได้ ๕ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที หรือ ๔.๗๕๒ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน เป็นคลองดิน เขตคลองกว้าง ๗๐ เมตร

คลองระบายน้ำ ร.๕ เป็นคลองระบายน้ำจากบริเวณสามแยกคอกหงส์ออกทะเลสาบสงขลาผ่านทางคลอง ร.๔ และ ร.๓ มีความยาว ๓.๑๑๗ กิโลเมตร สามารถระบายน้ำได้ ๓๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที หรือ ๒.๕๙๒ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน เขตคลองกว้าง ๙๕ เมตร และ ๑๒ เมตรบางช่วง

คลองระบายน้ำ ร.๖ เป็นคลองผันน้ำจากคลองเรียน (แก้มลิงของเทศบาลนครหาดใหญ่) ข้ามสันน้ำไปลงคลองหวัะ ระบายน้ำลงทะเลสาบสงขลาทางคลอง ร.๑ เพื่อช่วยบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ตอนล่างของคลองเรียน มีความยาว ๔.๕๐๐ กิโลเมตร สามารถระบายน้ำได้ ๕๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที หรือ ๔.๓๒ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน

๕. การจัดทำแบบจำลองปริมาณน้ำ การไหล และสภาพน้ำท่วม และการติดตั้งระบบเตือนภัย เป็นการจัดทำแบบจำลองน้ำท่วม จัดหาและติดตั้งระบบโทรมาตรวัดฝนและระดับน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำเพื่อใช้ในการเตือนภัย

ระยะเวลา/บรรเทาความเสียหาย

ก่อนมีโครงการในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เกิดน้ำหลากปริมาณน้ำท่า ๙๗๐.๘๕ ลูกบาศก์เมตร/วินาที น้ำท่วมเมืองหาดใหญ่เป็นเวลา ๑ สัปดาห์ แต่หลังจากมีโครงการแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้เกิดน้ำหลากในช่วงระหว่างวันที่ ๒๐-๒๒ พฤศจิกายน ปริมาณน้ำท่า ๙๗๖.๘๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ไม่เกิดน้ำท่วมเมืองหาดใหญ่ แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้เกิดน้ำหลากขึ้นอีกครั้งระหว่างวันที่ ๓๐ ตุลาคม-๑ พฤศจิกายน ปริมาณน้ำท่า ๑,๖๒๓.๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เกิดน้ำท่วมตัวเมืองหาดใหญ่ แต่สามารถระบายน้ำวนกลับสู่ภาวะปกติภายในเวลา ๒ วัน ซึ่งแตกต่างจากปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่ปริมาณน้ำและเวลาน้ำท่วมขัง (จาก ๗ วัน เหลือ ๒ วัน)

๖. จัดการน้ำเพื่อป่าเพื่อคน

โครงการระบบระบายน้ำพรุโต๊ะแดง อำเภอตากใบ
จังหวัดนราธิวาส

“...ให้บริหารจัดการน้ำในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงโดยเอื้อประโยชน์แก่ป่า
และไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชน...”

พระราชดำริ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ บริเวณแปลงนาชาวบ้านโคกอิฐ-โคกใน
อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

“ป่าพรุโต๊ะแดง” มีชื่ออย่างเป็นทางการคือ *เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี* เป็น
พรุน้ำจืดขนาดใหญ่ของประเทศ สภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์
มีความหลากหลายของสภาพพืชและสัตว์น้ำ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ
๑๒๕,๖๒๕ ไร่ในเขตอำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอตากใบ อำเภอสู่ไหงปาดิ
และอำเภอสู่ไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส แต่ต่อมาต้องเผชิญปัญหา
ความเสื่อมโทรม

สภาพปัญหา

๑. ปัญหานุกรุกที่ดินทำกิน เนื่องจากมีการขยายตัวของชุมชนและความต้องการใช้ประโยชน์ในที่ดินราษฎรที่อยู่โดยรอบขอบพรุโตะแดง จึงได้บุกรุกที่ดินเข้ามาทำกินในพื้นที่ป่าพรุโตะแดง ซึ่งนับวันได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

๒. ปัญหาไฟไหม้ป่าพรุ ซึ่งเคยเกิดขึ้นอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้างในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ และปี พ.ศ. ๒๕๔๔ นอกนั้นเกิดขึ้นอย่างประปราย โดยมีสาเหตุหลักมาจากราษฎรจุดไฟเผาป่าพรุในช่วงฤดูแล้งเมื่อป่าพรุแห้ง เพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าพรุ

งานพัฒนา

สมดุลสิ่งแวดล้อมเพื่อชีวิต

<p>๑. บริหารจัดการน้ำในป่าพรุได้้ะแดง เพื่อป้องกันไฟไหม้ป่า ลดจำนวนต้นไม้ยืนตาย และลดผลกระทบเรื่องน้ำท่วม</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● กำหนดการเก็บกักน้ำในป่าพรุฝั่งตะวันตกที่ระดับ +๑.๕๐๐ ม.รทก. และพรุฝั่งตะวันออกที่ระดับ +๑.๒๐๐ ม.รทก. ตามความลาดเอียง ● ช่วงฤดูแล้ง หากมีน้ำน้อย ให้นำน้ำจากคลองป่าเสม็ดเข้ามาเติมในป่าพรุ ● ช่วงก่อนฤดูฝน ค่อยๆ พร่องน้ำออกจากพรุเดือนละ ๒๐ เซนติเมตร เพื่อให้พรุเป็นแก้มลิงรองรับปริมาณน้ำฝนที่จะตกหนักเดือนพฤศจิกายน
<p>๒. จัดทำขอบเขตการใช้พื้นที่พรุให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์และการตรวจสอบสภาพพื้นที่ เพื่อให้บริหารจัดการป่าพรุได้ตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง
<p>๓. วางแผนการสร้างจิตสำนึกให้แก่ราษฎร</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากไฟไหม้และการบุกรุก

น้ำเพื่อป่าและคน

<p>๑. ดำเนินการเสริมคันกันน้ำ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● เสริมคันกันน้ำชายขอบพรุบริเวณช่วงบ้านโคกอิฐ - โคกโน - โคกกุแหว ตำบลพร่อน ถึงบ้านปลักปลา ตำบลโฆษิต อำเภอตากใบ ความยาว ๗,๕๐๐ เมตร ● ขุดลอกคลองที่ระบายน้ำออกจากพรุ เพื่อให้ระบายน้ำออกได้รวดเร็วขึ้น
<p>๒. ดำเนินการก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ ๓ แห่ง บริเวณคลองโด้แดง คลองม่วงยาง และคลองข้างลวด เพื่อให้สามารถบริหารจัดการน้ำระหว่างพรุตอนบนและตอนล่างซึ่งมีระดับพื้นที่ต่างกันได้อย่างสมบูรณ์
<p>๓. ดำเนินการก่อสร้างทำนบของชั่วคราว และ Check Dam</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ก่อสร้างทำนบของชั่วคราวบริเวณที่ลตอดถนน และก่อสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) เพื่อรักษาความชุ่มชื้นให้มื่ออยู่ตลอดเวลา และเป็นแนวทางป้องกันไฟไหม้ป่าพรุ
<p>๔. ดำเนินการทำแนวเขตป่า</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำแนวเขตป่าด้วยการขุดคูน้ำเป็นแนวขอบป่าหรือปลูกต้นไม้ เพื่อกันเขตป่าไม่ให้ประชาชนบุกรุก และเป็นแนวป้องกันไฟป่า

๗. จัดการน้ำ แล้งดิน พัฒนาอาชีพ

โครงการพัฒนาพื้นที่พรุแฆแฆอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานี

“...ให้พิจารณาวางโครงการก่อสร้าง ขุดคลองระบายน้ำ
และอาคารบังคับน้ำ เพื่อช่วยระบายน้ำที่ท่วมขังออกจากพื้นที่
และเก็บกักน้ำจืดไว้ให้เกษตรกรใช้ทำการเพาะปลูก
และใช้อุปโภค-บริโภคได้ตลอดทั้งปี และเพื่อป้องกันน้ำเค็ม
ไม่ให้ไหลเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูก โดยสามารถเป็นแหล่งขยายพันธุ์
ปลาน้ำจืดอีกทางหนึ่ง...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ บริเวณพรุแฆแฆ (ตะวันตก)
บ้านเจาะใบ ตำบลบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

สภาพพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำคลองน้ำจืด คลองแฆแฆ อำเภอสายบุรี
จังหวัดปัตตานี นั้นเป็นพื้นที่พรุเสื่อมโทรมและมีน้ำท่วมขังเกือบทั้งปี สภาพ
ดินเป็นกรด ไม่สามารถทำการเพาะปลูก ราษฎรไม่สามารถใช้ประโยชน์
จากพื้นที่ได้

พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ดำเนินการรวม ๔๙.๕๑๔ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ ๒
อำเภอ ๔ ตำบล ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่ พื้นที่หมู่ที่ ๔, ๕, ๖ ตำบล
ปะเสยะวอ และหมู่ที่ ๑, ๒, ๔ ตำบลบางเก่า อำเภอสายบุรี และ
ในเขตพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลฟอมีง และหมู่ที่ ๑, ๒, ๔ ตำบลน้ำป่อ
อำเภอบันนาระ

พัฒนาปรับปรุงถิน

ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๓ เมื่องานระบบส่งน้ำได้ก่อสร้างเสร็จ ในบางส่วน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ มีการจัดการทรัพยากรดิน ในบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นดินเสื่อมโทรมมีความเป็นกรดสูง โดยปรับปรุงคุณภาพ ดินด้วยการใช้หินปูนฝุ่นจำนวน ๑ ตันต่อไร่ และเริ่มมีการทดลองปลูกข้าว

ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๓	ทดลองปลูกข้าวในพื้นที่ ๑๕๐ ไร่ เกษตรกรเข้าร่วม ๒๐ ราย	ผลผลิตข้าวพันธุ์แก่นจันทร์และพันธุ์ชัยนาท ๑ ได้ ๓๕ - ๔๐ ถึง ๒๐ ราย
ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๕	กปร. สนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูกและจัดรูปแบบนาเพิ่ม ๓๐๐ ไร่	ผลผลิตข้าว พันธุ์เจ็ยงพัทลุง ๕๗๙.๐๖ กิโลกรัม/ไร่ พันธุ์ชัยนาท ๑ ๕๖๗.๗๒ กิโลกรัม/ไร่ หอมสุพรรณบุรี ๕๖๗.๗๖ กิโลกรัม/ไร่

ผลสำเร็จภายใต้แนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

การทำนาปลูกข้าว	พื้นที่รวม ๕๐๐ ไร่ เกษตรกรเข้าร่วม ๘๐ ราย ผลผลิตข้าวเฉลี่ย ๕๖๐-๕๘๐ กิโลกรัม/ไร่
การปลูกพืชผัก พืชไร่	หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เกษตรกรปลูกพืชไร่และพืชผักตลอดทั้งปี เช่น ผักบุ้ง แตงกวา พริกหยวก บวบเหลี่ยม ถั่วฝักยาว
การประมง	สนับสนุนการเลี้ยงปลากินพืช เช่น ปลานิลดำ ปลานิลแดง สนับสนุนการเลี้ยงปลาในบ่อดิน
การปศุสัตว์	สนับสนุนการเลี้ยงเปิดเทศ ไก่พื้นเมือง แพะนม และการปลูกพืชอาหารสัตว์

๘. บริหารจัดการน้ำและเกษตรกรรม

โครงการชลประทานมูลาโนะอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรที่ ตำบลมูลาโนะ อำเภอสุไหงโก-ลก ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้ทรงทราบถึงความเดือดร้อนของราษฎรในบริเวณพื้นที่ลุ่มชายฝั่งแม่น้ำโก-ลก และชายพรุโต๊ะแดง ซึ่งเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก น้ำในแม่น้ำโก-ลกจะไหลล้นตลิ่งเข้าท่วมไร่นาของราษฎร และน้ำชายพรุโต๊ะแดงก็จะมีระดับสูงขึ้น จนสร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่เพาะปลูกเป็นประจำทุกปี

เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎร จึงทรงพระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานพิจารณาวางโครงการชลประทานมูลาโนะอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ โดยมีพื้นที่รับผิดชอบอยู่ในเขตอำเภอตากใบและอำเภอสุไหงโก-ลก

ระบายน้ำ ป้องกันน้ำเค็ม น้ำท่วม พร้อมส่งน้ำ

โครงการชลประทานมูลาโนะประกอบด้วยงานระบายน้ำ งานป้องกันน้ำเค็ม และงานระบบส่งน้ำ

งานระบบระบายน้ำ

คลองระบายน้ำ รวม ๕๑ สาย รวมความยาวทั้งสิ้น ๑๙๑.๕๗๙ กิโลเมตร แยกเป็น

- คลองระบายน้ำสายใหญ่ ๓ สาย (คลองระบายน้ำมูลาโนะ คลองระบายน้ำโต๊ะแดง คลองระบายน้ำโคกไผ่ - คลองลาน) รวมความยาว ๓๖.๐๙๕ กิโลเมตร

- คลองระบายน้ำสายย่อย ๔๘ สาย รวมความยาว ๑๕๕.๔๘๔ กิโลเมตร

งานระบบป้องกันน้ำเค็ม น้ำท่วม

- คันกั้นน้ำเค็มรอบตำบลเกาะสะท้อน

- คันกั้นน้ำสองฝั่งคลองโต๊ะแดง เชื่อมต่อกับคันกั้นน้ำเค็มทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโก-ลก

- คันป้องกันน้ำท่วม โดยสร้างคันกั้นน้ำด้านฝั่งตรงข้ามกับเกาะสะท้อน คันกั้นน้ำสองฝั่งคลองระบายมูลาโนะ และคันกั้นน้ำสองฝั่งคลองระบายน้ำโต๊ะแดง

งานระบบส่งน้ำ

ประกอบด้วยคลองส่งน้ำสายต่างๆ จำนวน ๑๑ สาย ความยาว ๒๔.๐๔๐ กิโลเมตร ใช้วิธีส่งน้ำ ๒ วิธี ได้แก่

- ระบบส่งน้ำโดยแรงโน้มถ่วงไปยังพื้นที่ในเกาะสะท้อน อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส
- ระบบสูบน้ำ ได้แก่พื้นที่โครงการเกษตรแบบผสมผสาน มูโนะ

ประโยชน์ร่วมกัน

๑. บรรเทาอุทกภัยในบริเวณพื้นที่เพาะปลูก ณ อำเภอดากใบ และอำเภอสู่โขงโก-ลก ประมาณ ๑๑๐,๐๐๐ ไร่
๒. สนับสนุนการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง โดยการเก็บกักน้ำจัดไว้ในคลองระบายน้ำ
๓. ป้องกันน้ำเค็มไม่ให้ไหลเข้าไปทำความเสียหายแก่พื้นที่เพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการ
๔. ส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑๗,๑๕๐ ไร่
๕. เพื่อใช้น้ำจัด สนับสนุนการประปาในบริเวณบ้านตาบาและอำเภอดากใบ
๖. ขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดในบริเวณพื้นที่โครงการ
๗. ปรับปรุงและป้องกันการแพร่กระจายของดินเปรี้ยว
๘. เพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมรักษาระดับน้ำในพรุโต๊ะแดง พื้นที่ประมาณ ๑๒๕,๐๐๐ ไร่ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

๙. จัดตั้งหมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ หมู่ที่ ๔ บ้านโคกมือบา อำเภอดากใบ

หมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ

หมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ ราษฎรจำนวน ๑๐๐ ครอบครัว ในพื้นที่ประมาณ ๑,๕๐๐ ไร่ โดยจัดสรรที่ดินให้สมาชิกครอบครัวละ ๑๕ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ๓ ไร่ ที่เหลือ ๑๒ ไร่ ใช้เป็นทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์ของแต่ละครอบครัว ประมาณ ๑๐ ตัว ซึ่งสมาชิกแต่ละครอบครัวจะมีรายได้หลังจากการเลี้ยงสัตว์ ส่วนรายได้จากการเกษตรเป็นรายได้เสริม สมาชิกของหมู่บ้านไม่มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดิน แต่มีสิทธิ์ทำกินในพื้นที่นี้ตลอดไป

๒.๕ พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมด
ของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกอง ทั้งในด้านการเกษตร
หรือในด้านสังคม ทั้งในด้านท่างาน การส่งเสริมการศึกษา
มาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่า ประโยชน์ซึ่งจะต้องการทั้งหลาย
ก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์
แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกันซึ่งเป็นสองด้าน
ก็หมายความว่าสำคัญปลายทาง คือ ประชาชน
จะได้รับประโยชน์...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ได้จัดตั้งขึ้น
จำนวน ๖ แห่งในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยมีแนวคิดสำคัญคือ

๑. เป็นศูนย์ศึกษาและพัฒนา (Research & Development)

“...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ เป็นสถานที่สำหรับ
ค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่สภาพฝนฟ้าอากาศและประชาชน
ในท้องที่ต่างๆ กันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...”

๒. เป็นพิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต คำนึงถึงภูมิประเทศ ภูมิสังคม

“...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายความว่า ทุกสิ่งทุก
อย่าง ทุกด้านของชีวิตประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร
และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ที่จะสามารถหาวิธีการจะทำมาหากินให้มี
ประสิทธิภาพ...”

“...ศูนย์ศึกษาฯ นี้เป็นคล้ายๆ พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิตที่ใครๆ
จะมาดูว่าทำอะไรกัน...”

๓. ทรงคัดเลือกพื้นที่จัดตั้งศูนย์ฯ ด้วยพระองค์เองเพื่อเป็นตัวแทน ของภูมิภาค

โดยแต่ละจุดที่จัดตั้งนั้นได้กระจายอยู่ในทั่วทุกภูมิภาค เปรียบ
เสมือนพื้นที่ส่วนย่อยที่สอดคล้องและเป็นตัวอย่างที่เกษตรกรสามารถนำไป
ปฏิบัติได้

๔. เป็นตัวอย่างของการบริหารงานในรูปแบบใหม่ เป็นการพัฒนา แบบบูรณาการ (Integrated Development)

โดยรวมเอากิจกรรมและการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน
เข้าไว้ด้วยกันในลักษณะเป็นการจัดรูปแบบการบริหารจัดการแนวใหม่
เพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับประชาชนตามพระราชดำริ ซึ่งไม่เคยปรากฏ
มาก่อนในประวัติศาสตร์การบริหารราชการแผ่นดินไทย

๕. เป็น “ระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One Stop Services for the Farmer)

เกษตรกรหรือผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าไปและขอรับบริการแบบเบ็ดเสร็จ ตั้งแต่การให้ขออนุญาตการใช้ที่ดินการเกษตร ดิน น้ำ เมล็ดพันธุ์ และการตลาด ตลอดจนจัดให้มีการฝึกอบรม ณ สถานที่แห่งเดียว ทำให้ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย

เป็นแหล่งองค์ความรู้ในลักษณะ พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต เพื่อให้ทุกส่วนราชการ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไปได้นำผลสำเร็จไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพบนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดีและมีระบบ เน้นการพัฒนาให้ประชาชนมีความเป็นอยู่แบบพออยู่พอกิน มีรายได้ที่แน่นอน จนในที่สุดสามารถพึ่งตนเองได้บนพื้นฐานแห่งความพอเพียง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่อยู่ในทุกภาคของประเทศไทย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงใหม่
ต้นท้าวเป็นป่าไม้ ปลายท้าวเป็นประม
ระหว่างท้าวเป็นเกษตรกรรม

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สกลนคร
สร้างน้ำ เพิ่มป่า พัฒนาชีวิตที่พอเพียง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เพชรบุรี
พื้นดิน คั้นป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ฉะเชิงเทรา
ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว ก็พัฒนาได้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.นราธิวาส
ป่าพรุเสื่อมโทรม สะสมดินเปรี้ยว
แก่งดินอย่างเดียว พัฒนาได้ยั่งยืน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.จันทบุรี
การพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเล

๒.๕.๑ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

“ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว ก็พัฒนาได้”

“...แล้วก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั่นนะ ถ้าหากไม่สร้างพระตำหนัก
แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตร
จะเอาไหม เขาก็บอกยินดี ก็เลยเริ่มทำในที่นี่...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตั้งอยู่ตำบลเขาคันทรง อำเภอนวมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่
ดำเนินการจำนวน ๑,๘๘๕ ไร่

การดำเนินงาน

เพื่อทำการฟื้นฟูสภาพของดิน โดยเน้นการปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของดินและน้ำให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน

โดยมีการศึกษา ทดลอง วิจัย ทั้งหมด ๕ เรื่อง ได้แก่ การใช้น้ำมันกานพลูในการขนส่งและลำเลียงกบนา ศึกษาประสิทธิภาพของสารสกัดจากพืชสมุนไพร ๕ ชนิด เช่น ขมิ้น ตะไคร้หอม ใพล ยูคาลิปตัส ว่านางคำ ศึกษาปริมาณน้ำมันหอมระเหยของยูคาลิปตัสในสวนป่า ศึกษาเปรียบเทียบการใช้สมุนไพรฟ้าทะลายโจรผง หนุมานประสานกายผง และยาปฏิชีวนะ ในอาหารต่อประสิทธิภาพ การเจริญเติบโตของสุกรอนุบาล ศึกษาการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อปลูกสับปะรดในพื้นที่รายจัด

ผลสำเร็จที่โดดเด่น

งานทดลองวิจัยของศูนย์ฯ รวม ๑๑๓ เรื่อง ได้ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน ๙๙ เรื่อง โดยได้จัดทำบัญชีหลัก งานวิชาการที่ศูนย์วิจัยสำเร็จแล้วมาขยายผลสู่เกษตรกรเป็นผลสำเร็จที่โดดเด่น ได้แก่

งานผลิตข้าวครบวงจร มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ เพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์และแปรรูปเป็นข้าวบรรจุถุงจำหน่าย โดยจัดทำแปลงเรียนรู้ผลิตข้าวพันธุ์หลัก

การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง มีการจัดการดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อการปลูกมันสำปะหลังและเพิ่มผลผลิตของมันสำปะหลัง

หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหญ้าแฝกกับคันดินที่มีผลต่ออัตราการชะล้างพังทลายของดิน

การพัฒนาพันธุ์ข้าวประจำศูนย์ฯ เขาหินซ้อน โดยการรวบรวมพันธุ์ข้าวท้องถิ่น และปลูกประเมินลักษณะพันธุ์ข้าว จำนวน ๘ พันธุ์พบว่าพันธุ์ข้าวหลวงให้ผลผลิตมากที่สุด ๕๕๓ กิโลกรัม/ไร่

การปรับปรุงวัสดุสำหรับเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเพาะเห็ดสกุลนางรม โดยมีการปรับปรุงสูตรอาหาร ๓ สูตรในการเพาะเห็ดให้เกษตรกรได้เลือก ซึ่งทั้ง ๓ สูตรให้ผลผลิตใกล้เคียงกัน

การขยายผลองค์ความรู้

การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ๑,๘๐๐,๐๐๐ กกล้า แบ่งเป็นการผลิตกล้าแฝกเพื่อปลูก จำนวน ๙๐๐,๐๐๐ กกล้า ในพื้นที่สาธิตหมู่บ้านที่ ๑, ๖, ๗, ๘, ๑๐ ตำบลเขาหินซ้อน และหมู่บ้านที่ ๔, ๖, ๘ ตำบลเขาช่องอำเภอพนมสารคาม และผลิตกล้าหญ้าแฝกเพื่อแจกจ่าย จำนวน ๙๐๐,๐๐๐ กกล้า ให้แก่ประชาชนและเกษตรกรนำไปปลูกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร ได้ดำเนินงานขยายผลในการฝึกอบรมให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร ได้แก่

ส่งเสริมการปลูกไม้ผลพันธุ์ดีไม่ใช้สารเคมี โดยจัดทรวัดสวนในการจัดทำ เช่น ต้นตอมะม่วง ปลูกดอก วัสดุการให้น้ำ ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน ๘๓ ราย จำนวนไม้ผล ๙๙๙ ต้น ได้แก่ มะม่วง มะปรางหวาน ขนุน น้อยหน่า ส้มโอ และมะขามเปรี้ยว

ส่งเสริมและพัฒนาพันธุ์บอนสี ได้จัดทรวัดสวนการเกษตร เช่น กระจกพลาสติก ดินปลูก วัสดุเก็บเกสรพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ จำนวน ๕๐ พันธุ์ สำหรับคัดเลือกพันธุ์ใหม่ๆ เพื่อขยายผลสู่เกษตรกรต่อไป

ส่งเสริมการปลูกสับดำในชุมชน ๓๐ ราย พัฒนาจุดเรียนรู้ครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงเชิงบูรณาการ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร ๓๐ ราย ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพกลุ่มผลิตผักปลอดสารพิษ สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้โรงเรียน ๑๐ แห่ง ส่งเสริมและพัฒนาพันธุ์บอนสี ส่งเสริมเกษตรกรเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์พืชสมุนไพรจตุของ เป็นต้น ทำให้ราษฎรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษา จำนวน ๓๓ หมู่บ้าน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากเดิม ๔๐,๐๐๐ บาทเป็น ๖๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี

จากการพัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย จนประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีความพร้อมที่จะนำไปขยายผลสู่ราษฎร ทั้งในด้านการเกษตร การปศุสัตว์ และการพัฒนาอาชีพ ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ทั้งหมด ๒๔ แห่งเพื่อให้เกษตรกรที่ได้รับคัดเลือกเป็นเสมือนตัวแทนของความสำเร็จของงานต่างๆ จากศูนย์ศึกษาฯ และทำหน้าที่เป็นเครือข่ายกระจายในระดับพื้นที่ และมีผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมศึกษาดูงานทั้งสิ้น ๑๕๘,๖๑๙ คน

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นางสมคิด แซ่อึ้ง เกษตรกรบ้านห้วยสาม ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม เข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ตั้งเป็นกลุ่มเพาะเห็ดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ปัจจุบันสมาชิกสามารถผลิตก้อนเชื้อเห็ดและผลิตเห็ดนางฟ้าภูฏาน สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เลี้ยงครอบครัว จนถึงวันนี้มีผู้สนใจเข้าไปเยี่ยมชมดูงานและมีนักศึกษามาขอฝึกงานในช่วงปิดภาคเรียน นับเป็นตัวอย่างเกษตรกรที่นำความรู้ที่ได้จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง

“ชีวิตมีความสุขแล้ว จะยึดมั่นการทำงานตามแนวพระราชดำริต่อไป โดยอยู่อย่างพอเพียง มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพที่ทำอยู่ และพร้อมเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพาะเห็ดให้ผู้สนใจในการทำอาชีพนี้ เพื่อตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณต่อพ่อหลวงของเรา”

เกษตรกรต้นแบบ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

นายเชาว์ อินทศรี

ข้อมูลพื้นฐาน มีพื้นที่ทำกิน ๗ ไร่ ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกผักปลอดสารพิษ ข้าว มะพร้าว ส้มโอ ไม่มีหนี้สิน ว่าจ้างแรงงาน ๒ คน มีรายได้ต่อปี ๑๑๑,๙๙๖ บาท

จุดเด่น ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ผลิตเพื่อบริโภคพอเพียงและเหลือเพื่อจำหน่าย เป็นผู้นำรวมกลุ่มการผลิตได้ดี สามารถกำหนดราคากับผู้รับซื้อ ทำให้มีรายได้ต่อเนื่อง รู้จักการผลิตตามกลไกตลาด ใฝ่หาความรู้ใหม่จากหน่วยงานราชการ และถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นได้

๒.๕.๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

“ป่าพรุเสื่อมโทรม สะสมดินเปรี้ยว แกล้งดินอย่างเดียว
พัฒนาได้ยั่งยืน”

“...โครงการแก้มดินนี้ เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่พูดมา ๓ ปีแล้ว
หรือ ๔ ปีกว่าแล้ว ต้องการน้ำสำหรับมาให้ดินทำงาน
ดินทำงานแล้วดินจะหายโกรธ อันนี้ไม่มีใครเชื่อแล้ว
ก็มาทำที่นี้แล้วมันได้ผล ดั่งนั้นผลงานของเราที่นี้เป็นงาน
สำคัญที่สุด เชื่อว่าชาวต่างประเทศเขามาดูเราทำอย่างนี้แล้ว
เขาพอใจ เขามีปัญหาแล้วเขาก็แก้ไม่ได้ หาดำராไม่ได้...
งานทดลองนี้เหมือนเป็นตำรา ควรทำเป็นตำราที่จะนำไปใช้
ในพื้นที่ดินเปรี้ยวอื่น ๆ...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่
ระหว่างบ้านพิกุลทองและบ้านโคกสยา ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง
จังหวัดนราธิวาส มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑,๙๔๐ ไร่

การดำเนินงาน

เพื่อศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทดลอง และพัฒนาดินอินทรีย์และดินที่มีปัญหาอื่นๆ ในพื้นที่พรุ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร รวมทั้งแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา ทั้งทางการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และการเกษตรอุตสาหกรรมที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ภาคใต้ เพื่อให้เป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จให้กับพื้นที่อื่นๆ ได้ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัยในด้านต่างๆ ทั้งหมด ๒๕๒ เรื่อง ดำเนินการแล้วเสร็จ ๑๘๖ เรื่อง อยู่ระหว่างการดำเนินการ ๖๖ เรื่อง

ผลสำเร็จที่โดดเด่น

การขุดยกร่องเพื่อปลูกพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล ต้องรักษาหน้าดินไว้ให้หนาขึ้น โดยการเปิดหน้าดินออกก่อนแล้วทำการขุดยกร่อง หลังจากนั้นนำหน้าดินเดิมมาเสริมบนร่อง และจะต้องไม่ขุดชั้นดินที่มีสารซึ่งเป็นต้นกำเนิดให้เกิดกรด (ไฟโรต์ : Fes) ขึ้นมา และรักษาระดับน้ำในท้องร่องให้อยู่เหนือพื้นดินที่มีสารซึ่งเป็นต้นกำเนิดให้เกิดกรด

โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวทนเปรี้ยว พันธุ์ข้าวทนดินเปรี้ยว ๑๐ สายพันธุ์ ลูกแดง อัลบั้มตุลละห์ ข้าวเขี้ยวดอนทราย รวงยาง ข้าวขาว ช่อจำปา ช้องนาง ขาวน้อย กระดังกา และสีรวง ซึ่งข้าวสายพันธุ์เหล่านี้จะเป็นข้าวไวแสง เหมาะสำหรับปลูกนาปี เป็นที่นิยมของประชาชนในพื้นที่ โดยสามารถดำเนินการพัฒนาเป็นข้าวสายพันธุ์ประจำถิ่นต่อไปได้

พลังงานทางเลือก (ไบโอดีเซล) โรงงานสกัดและแปรรูปน้ำมันปาล์ม เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ในช่วงแรกใช้วิธีทอดผลปาล์มในกระทะ ใช้เครื่องหินแรงคน ต่อมาพัฒนาเครื่องแยกผลปาล์มทะเลาะและการทอด ผลปาล์มภายใต้ระบบสุญญากาศ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๕ นำน้ำมันปาล์มดิบ มาทดลองผลิตน้ำมันไบโอดีเซลเพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน

การเลี้ยงปลาในกระชัง ปลาที่เลี้ยงต้องทนกรดได้ดี ปลาที่มีความเหมาะสมสำหรับเลี้ยงในกระชัง ได้แก่ ปลาแรด ปลานู และปลามอไทย เป็นต้น การเลือกที่เลี้ยงควรเลือกบริเวณที่มีการไหลเวียนของกระแสน้ำได้ดี และหลีกเลี่ยงบริเวณที่มีการปล่อยของเสีย การเลี้ยงควรจะหลีกเลี่ยงการเลี้ยงในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก โดยเริ่มเลี้ยงหลังจากหมดฤดูฝน เลี้ยงต่อไปจากฤดูร้อนจนเข้าฤดูฝน จึงเริ่มจับปลาจำหน่ายหรือบริโภค

เปิดเทศขันธ์หลังบ้านเสริมรายได้ ศูนย์วิจัยสัตว์และพัฒนาอาหาร นราธิวาสได้นำผลงานวิจัยไปแนะนำให้เกษตรกรผสมอาหารขึ้นใช้เอง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการหาอาหารมีราคาแพง ซึ่งการขุนเปิดเทศจะใช้ อาหาร ๔.๕ กิโลกรัม คิดเป็น ๖๕ บาท/ตัว ค่าพันธุ์เปิดเทศราคา ๑๕ บาท/ตัว ระยะเวลาในการเลี้ยง ๔๐-๕๐ วัน/ตัว เปิดจะมีน้ำหนัก เฉลี่ย ๓.๑ กิโลกรัม/ตัว

การขยายผลองค์ความรู้

● งานพัฒนาที่ดิน ดำเนินการจัดทำโครงการเพื่อเผยแพร่และ ส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ โครงการสนับสนุนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ โครงการส่งเสริมการปลูกมะนาว โครงการส่งเสริมการปลูกข้าว โครงการ ส่งเสริมการปลูกพืชไร่ พืชผัก โครงการจัดฝึกอบรมส่งเสริมและอนุรักษ์ บอนสีในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดน และโรงเรียนประถมศึกษา

● งานปศุสัตว์ ดำเนินการ โดยปรับปรุงอาคารศูนย์เรียนรู้ด้าน ปศุสัตว์ และทำการจัดซื้อโต๊ะพับ อเนกประสงค์และเก้าอี้พลาสติก ใช้ในศูนย์เรียนรู้ และหลังจากการ ปรับปรุงอาคารเรียนรู้แล้ว ได้มีการ ฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ และรับ คณะนักศึกษาดูงาน

- งานวิชาการเกษตร ได้นำผลจากการศึกษาและพัฒนากการปลูกพืชผัก การปลูกยางพารา การเพาะเห็ดฟางกองเตี้ย และการเพาะเห็ดในถุงพลาสติกด้วยวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น มาจัดทำเป็นกิจกรรมในแผนงานขยายผลงานของโครงการ เพื่อไปส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้

- งานประมง ส่งเสริมการเลี้ยงปลาด้วยอาหารพื้นบ้านร่วมกับอาหารเม็ด จำนวน ๒๐๐ ราย เป็นเกษตรกรพื้นที่หมู่บ้านบริเวณรอบศูนย์พื้นที่ศูนย์สาขาและพื้นที่โครงการที่มีพระราชดำริให้ดำเนินการ

เกษตรกรต้นแบบ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

นายดำ หะยะมิน

ข้อมูลพื้นฐาน มีพื้นที่ทำกิน ๑๕ ไร่ ๒ งาน ทำการเกษตรผสมผสาน (นาข้าว ข้าวโพด ไม้ผล พืชผัก) เลี้ยงปลา โคขุน สุกร และผลิตลูกสุกรขาย ว่าจ้างแรงงาน ๑ คน และสร้างรายได้ต่อปี ๒๑๓,๒๕๐ บาท โดยมีหนี้สิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งนำไปใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ

จุดเด่น นำความรู้จากศูนย์ฯ ไปพัฒนาแก้ปัญหาดินเปรี้ยวในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง วางแผนใช้น้ำอย่างประหยัดและเป็นระบบ มีแผนการผลิตเพื่อให้มีรายได้ออกมาอย่างต่อเนื่อง ทำนาผักนึ่ง มีรายได้ดี สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ สร้างเครือข่ายทางการเกษตร เพื่อสร้างผลผลิต

๒.๕.๓ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี

“การพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเล”

พื้นที่ดำเนินการ

หมู่ที่ ๔ ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

“...ให้พิจารณาพื้นที่เหมาะสมจัดทำโครงการพัฒนาอาชีพ
การประมงและการเกษตรในพื้นที่ดินชายฝั่งทะเล
ของจังหวัดจันทบุรี...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

การดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อพัฒนาอาชีพด้านการประมงและการเกษตรในพื้นที่ดินชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรี โดยเป็นศูนย์สาธิต ศึกษา ทดลอง วิจัย พัฒนาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การบำบัดน้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนตามแนวทางการพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเลเพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ

ผลสำเร็จที่โดดเด่น

การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้รณรงค์ให้คนในท้องถิ่นเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และร่วมมือในการอนุรักษ์ฟื้นฟูให้มีสภาพที่สมบูรณ์ ปัจจุบันป่าชายเลนบริเวณอ่าวคุ้งกระเบนมีพื้นที่รวม ๑,๓๐๐ ไร่ และหญ้าทะเลมีพื้นที่รวม ๖๑๗ ไร่ สัตว์น้ำวัยอ่อนจึงมีแหล่งอาหารและที่

หลบภัย มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำชายฝั่งมากกว่าปีละ ๒๐ ล้านตัว การสร้างที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเล (ปะการังเทียม) เพื่อสร้างสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่ง ตลอดจนส่งเสริมให้การอนุรักษ์ปะการังธรรมชาติและหอยมือเสือ มีการเพิ่มประชากรปูม้าโดยจัดทำธนาคารปูม้า และส่งเสริมให้ชาวประมงรวบรวมปูไข่แก่ ปีละ ๑,๕๐๐ ตัว มาฝากไว้ที่ธนาคารเพื่อให้ลูกปูม้าหลายล้านตัวมีชีวิตอยู่ในธรรมชาติ ปัจจุบันศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา ซึ่งมีผู้มาเยี่ยมชมประมาณปีละ ๒๐๐,๐๐๐ - ๖๐๐,๐๐๐ คน

นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ได้ทำการเพาะพันธุ์ปลาการ์ตูนเพื่อจำหน่ายให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตแทนการจับจากธรรมชาติ และส่วนหนึ่งปล่อยคืนสู่ทะเลเพื่อเพิ่มจำนวนปลาการ์ตูนในธรรมชาติด้วย สามารถเพาะพันธุ์ได้แล้ว ๖ ชนิด คือ ปลาการ์ตูนพันธุ์สายปล้อง ปลาการ์ตูนพันธุ์งานม้า ปลาการ์ตูนพันธุ์มะเขือเทศ ปลาการ์ตูนพันธุ์แก้มหนาม ปลาการ์ตูนพันธุ์เบอร์คูล่า และปลาการ์ตูนพันธุ์ดำ

ด้านการจัดการระบบชลประทานน้ำเค็ม

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

อ่าวคุ้งกระเบนมีสภาพเป็นอ่าวปิด ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งได้รับแรงจูงใจในด้านราคา ส่งผลให้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำที่เกิดขึ้นอย่างหนาแน่น ปริมาณน้ำทิ้งซึ่งมีธาตุอาหารปริมาณสูงเจือปนอยู่ จึงถูกระบายออกสู่อ่าวคุ้งกระเบนในปริมาณที่สูงขึ้นตามไปด้วย แต่ธรรมชาติไม่สามารถบำบัดน้ำที่มีการเจือปนสูงได้หมด ทำให้เกิดการสะสมอยู่ในอ่าวคุ้งกระเบน เกิดการระบาดของโรคในสัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยง สร้างความเสียหายให้แก่เกษตรกร ระบบชลประทานน้ำเค็มซึ่งเริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นระบบที่ช่วยในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง ซึ่งจากการตรวจคุณภาพน้ำในอ่าวคุ้งกระเบนเปรียบเทียบกับคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งเดือนละครั้ง พบว่าคุณภาพน้ำทะเลในอ่าวคุ้งกระเบนมีคุณภาพดีและอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

ด้านการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้

ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริในการพัฒนาและฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ โดยการก่อสร้างฝายดินน้ำลำธารจากวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่าย คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จนทำให้ป่าไม้ในพื้นที่กลับคืนสภาพความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ (Bio Diversity) ของสัตว์ป่าและสัตว์น้ำ อีกทั้งชุมชนมีแหล่งน้ำจากการสร้างฝาย

ด้านการส่งเสริม

คณะพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งจัดสรรพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรมรอบอ่าวคุ้งกระเบน จำนวน ๙๒๘ ไร่ พัฒนาเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เพื่อให้มีอาชีพและฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในส่วนของการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งทะเล ได้มีการดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย การเพาะเลี้ยงในรูปแบบที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นด้วยความเรียบง่ายและประหยัด เป็นที่ต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

การขยายผลองค์ความรู้

งานขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ขยายผลการฟื้นฟูอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยระบบชลประทานน้ำเค็มทั้งกุ้งกุลาดำและกุ้งขาวแวนนาไม ส่งเสริมและฟื้นฟูอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการ ได้แก่ การอบรมเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ในพื้นที่ขยายผลโครงการ จำนวน ๒ รุ่น รวม ๑๓๖ คน อบรมการเลี้ยงกุ้งขาวให้แก่เกษตรกรอำเภอท่าใหม่ จำนวน ๒๕ ราย อำเภอแหลมสิงห์ จำนวน ๗๙ ราย ส่งเสริมการจัดกองทุนหมุนเวียนเพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมงในการจัดทำตะแกรงตากอาหารทะเล และจัดซื้อวัตถุดิบ เช่น ปลาหลังเขียว หนุ้ม่า ปูทะเล แมงกะพรุน เครื่องเทศ และเครื่องปรุงรส รวมถึงวัสดุบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

สาธิตการเลี้ยงกุ้งกุลาดำระบบอินทรีย์ ส่งเสริมการใช้ธาตุอาหารหลักพืชแก่เกษตรกร จำนวน ๕๐ ราย ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีและอินทรีย์ตามค่าวิเคราะห์ดินแก่เกษตรกร จำนวน ๑๐๐ ราย ส่งเสริมการตรวจวิเคราะห์ดินและให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินแปลงในพื้นที่การเกษตรแก่เกษตรกร ๒๐๐ ราย และจัดทำแปลงสาธิตตัวอย่างนำร่อง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินแก่เกษตรกร ๕๐ ราย ในพื้นที่ ๒๕๐ ไร่ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีและอินทรีย์ตามค่าวิเคราะห์ดิน อบรมเกษตรกร จำนวน ๑๐๐ ราย ส่งเสริมการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ของเกษตรกร จำนวน ๓๐๐ ราย รวม ๑,๕๐๐ ไร่

ประชาชนน้ำใส เสียสละก่อนจากใจพสกนิกร

นายวีระ ศรีคงรักษ์

เดิมนายวีระประกอบอาชีพทำสวน แต่มักประสบภัยธรรมชาติ ทำให้ขาดทุนและมีหนี้สิน เมื่อได้เข้าอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในปีพ.ศ. ๒๕๔๘ นายวีระจึงเป็นหัวเรือใหญ่ในการจัดตั้งกลุ่มผลิตเห็ดครบวงจรขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนเงินจำนวน ๓๙,๐๐๐ บาทจากสำนักงาน กปร. ปัจจุบันกลุ่มเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจรมีสมาชิก ๒๖ ราย

ในปีพ.ศ. ๒๕๓๓ สมาชิกในกลุ่มสามารถผลิตก้อนเชื้อได้เป็นจำนวน ๑๑๔,๕๐๐ ก้อน โดยเป็นก้อนเห็ดโคนญี่ปุ่น ๔๗,๕๐๐ ก้อน ก้อนเห็ดนางฟ้า ๕๐,๐๐๐ ก้อน และก้อนเห็ดขอนดำ ๑๗,๐๐๐ ก้อน ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เสริมจากการเพาะเห็ดเฉลี่ยประมาณ ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน

ความภูมิใจที่สุดในชีวิตของนายวีระคือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงเยี่ยมชมกิจการของศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงเรื่องการผลิตเห็ด และทรงกำชับว่าให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งในการทำอาชีพการเกษตรเพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน

จากความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและช่วยถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นายวีระได้รับคัดเลือกเป็นเกษตรกรต้นแบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาแห่งนี้ด้วย

ปัจจุบัน นายวีระเพาะเห็ดเศรษฐกิจบนพื้นที่ทำกิน ๑.๕ ไร่ ใช้แรงงานในครัวเรือน ๒ คนและว่าจ้างแรงงาน ๑ คน มีเครื่องจักร/เทคโนโลยีใช้ในการผลิต ได้แก่ เครื่องอัดก้อนเชื้อเห็ดแบบ ๑ ถุงและแบบมากกว่า ๑ ถุง เต่าและหม้อนึ่งฆ่าเชื้อแบบประดิษฐ์เอง เครื่องตีส่วนผสมก้อนเชื้อเห็ด สามารถผลิตเห็ดขอน สร้างรายได้ ๕๘,๗๙๘ บาท/ปี ผลิตเห็ดนางฟ้า สร้างรายได้ ๘๗,๒๐๙ บาท/ปี และเห็ดยานางิ สร้างรายได้ ๓๑,๗๖๖ บาท/ปี นอกจากนี้ยังนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีการวางแผนการจัดการและบริหารจัดการน้ำ มีหนี้สินเพื่อการหมุนเวียนในการผลิต และมีแผนออมเงิน ครอบครัวยังมีอาหารจากการผลิตเองในแปลงเกษตร อีกทั้งมีข้าวบริโภคเพียงพอตลอดปี

๒.๕.๔ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร

“สร้างน้ำ เพิ่มป่า พัฒนาชีวิตที่พอเพียง”

พื้นที่ดำเนินการ

ตั้งอยู่ที่บ้านนาคเค็ด ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
พื้นที่โครงการประมาณ ๒,๓๐๐ ไร่ และพื้นที่เพื่อการพัฒนาป่าไม้ประมาณ
๑๑,๐๐๐ ไร่ รวมพื้นที่ทั้งสิ้น ๑๓,๓๐๐ ไร่

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ นั้น เป็นการดำเนินงาน
ในลักษณะย่อส่วนภูมิประเทศให้เล็กลง เพื่อที่จะ
มีการดำเนินงานในทุกๆ ด้านมาอยู่ในศูนย์ โดยจะมีการศึกษา
ทดลอง เผยแพร่การพัฒนาและเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ
ข้าราชการ ประชาชน สามารถมาดูงาน ศึกษาและพัฒนา
ไปใช้ปฏิบัติได้...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๗

การดำเนินงาน

จากสภาพภูมิประเทศและทรัพยากร ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากภาคอื่น จึงมีการศึกษาถึงปัญหาสภาพท้องถิ่นหรือวิถีชีวิตของราษฎรเพื่อจัดหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับภาคอีสาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย และสาธิตอย่างต่อเนื่อง จวบจนปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ ๓ ทศวรรษ และมีผลการศึกษาทดลองกว่า ๓๐๐ เรื่อง มีผลสำเร็จจากการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่มีความโดดเด่น ๑๔ เรื่อง ซึ่งสามารถนำไปขยายผลเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้

ผลสำเร็จที่โดดเด่น

๑. โคเนื้อภูพาน สืบสายพันธุ์มาจากโคในกลุ่ม Japanese Black ซึ่งเป็น ๑ ใน ๔ สายพันธุ์หลักของโควากิวที่มีการเลี้ยงกันในประเทศญี่ปุ่น และถือได้ว่าเป็นสายพันธุ์ที่มีศักยภาพในการผลิตเนื้อโคขุนที่ดีที่สุด โดยเนื้อโคที่ได้จากการขุนมีความนุ่มเป็นพิเศษมากกว่าโคสายพันธุ์อื่น และพบว่าไขมันที่แทรกเป็นไขมันที่ดีและมีส่วนประกอบของกรดไขมันโอเมก้า ๓ และโอเมก้า ๖ เพื่อผลิตเนื้อคุณภาพสูง ปัจจุบันสามารถขยายพันธุ์ได้ และได้เนื้อโคขุนคุณภาพที่มีเนื้อและไขมันใกล้เคียงกับเนื้อโคจากประเทศญี่ปุ่น

โคเนื้อภูพาน	ขายได้ตัวละ	๖๐,๐๐๐ บาท
โคผสมเชื้อทาจิมาะ	ขายได้ตัวละ	๑๕,๐๐๐ บาท
โคพื้นเมือง	ขายได้ตัวละ	๘,๐๐๐ บาท

๒. ไก่ดำภูพาน มีลักษณะคล้ายไก่พันธุ์พื้นเมือง ขนดำ หนึ่งดำ กระดุกดำ สามารถเลี้ยงภายใต้ระบบการเลี้ยงแบบเดิมๆ ที่สร้างโรงเรือนแบบง่ายๆ หรือปล่อยตามไต้ถุนบ้าน ไม่ต้องเพิ่มต้นทุน สามารถสร้างรายได้มากกว่าการเลี้ยงไก่ทั่วไป ๒-๓ เท่าตัว

ไก่ดำภูพาน	ขายได้ตัวละ	๒๕๐ บาท
ไก่เนื้อ	ขายได้ตัวละ	๘๐ บาท

๓. สุกรภูพาน สุกรสายพันธุ์ "ภูพาน" โดยพัฒนาจากจุดเด่นของ
 สุกร ๓ สายพันธุ์ คือ พันธุ์หมยซาน พันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์คูร์ริกเจอร์ซี่
 มีขนาดกระทัดรัด ให้ลูกตก เลี้ยงง่าย มันน้อยและเนื้อแดงมาก ทนต่อ
 โรค จึงสามารถนำไปเลี้ยงแบบปล่อยหลังบ้าน เปลี่ยนเป็นเนื้อสัตว์หรือ
 เพื่อจำหน่าย เสมือนเป็นคลังออมสินประจำบ้าน ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท
 เลี้ยงเพื่อผลิตลูกหมูเพื่อทำหมูหันที่มีความเหมาะสม ลูกตก เฉลี่ยคอกละ
 ๑๒-๑๕ ตัว

สุกรภูพาน

ขายได้ตัวละ ๖๐๐ - ๗๐๐ บาท

๔. พันธุ์ข้าวปลูกที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
พื้นที่เกษตรกรรมหมู่บ้านรอบศูนย์ที่มีความหลากหลายมาก ทั้งนาดอน
นาดอนสลับลุ่ม และนาลุ่ม การใช้พันธุ์ข้าวย่อมแตกต่างกันตามนิเวศของ
พื้นที่

ข้าวพันธุ์สกลนครเป็นพันธุ์ข้าวเหนียว คุณภาพข้าวสุก เหนียว
นุ่ม และมีกลิ่นหอม เป็นข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง ปลูกได้ทั้งในสภาพนาดอน
นาชลประทาน และสภาพไร่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เหมาะที่จะปลูก
เป็นข้าวไร่ เช่น ปลูกแซมในสวนยางปลูกใหม่ ปลูกร่วมกับพืชอื่นในสภาพ
นาชลประทานได้ดี

ต้นทุนการผลิตข้าวพันธุ์สกลนคร (บาท/ไร่)

ข้าวพันธุ์สกลนคร	นาดำ	นาหว่าน
ต้นทุน	๑,๕๔๔	๓,๐๑๙
กำไร	๒,๖๖๔	๓,๒๓๕

ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ ๑๐๕ เป็นข้าวเจ้า มีกลิ่นหอม ชนิดไวต่อ
ช่วงแสง ทนแล้งได้ดีพอควร ทนต่อสภาพดินเปรี้ยวและดินเค็ม

ต้นทุนการผลิตข้าวพันธุ์ดอกมะลิ ๑๐๕ (บาท/ไร่)

ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ ๑๐๕	นาดำ	นาหว่าน
ต้นทุน	๓,๘๓๔	๓,๒๐๔
กำไร	๓,๑๔๖	๓,๖๗๖

การขยายผลการดำเนินงาน

จากผลสำเร็จที่โดดเด่นทั้ง ๑๙ เรื่อง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ
ได้ขยายผลไปสู่ราษฎร โดยนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม ๓๒
หลักสูตร โดยเริ่มจากพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ ๒๒ หมู่บ้าน แล้วขยายผล
ไปยังพื้นที่อื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๓
มีผู้สนใจที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป และเจ้าหน้าที่ของรัฐ
เข้าเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ รวม ๖๐๗ คนละ ๕๑,๐๐๗ คน
จากการขยายผลดังกล่าวทำให้ราษฎรได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไป
ปรับใช้ในการดำรงชีพ ทำให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เสริม
จากหลักสูตรฝึกอบรมด้านอาชีพเพิ่มมากขึ้น

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

นายละมัย พังแสงสุ

เดินตามเศรษฐกิจพอเพียง หมดหนี้ มีเงินออมราชฎบ้านบอน ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครเล่าว่า เมื่อก่อนเป็นหนี้ ประมาณ ๘๐,๐๐๐-๙๐,๐๐๐ บาทเมื่อศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประกาศหาเกษตรกรเป็นตัวอย่างของชาวบ้านแปลงสาธิตเกษตรพอเพียง จึงตัดสินใจไปสมัคร

“ผมทำเกษตรแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพ่อหลวง โดยทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาฯ ก็เข้ามาแนะนำให้ทำบัญชีครัวเรือน ผมก็มาทำรายรับรายจ่าย รายได้ พอต่อมาเรารู้จักการใช้เงินออม ใช้หนี้ ๘๐,๐๐๐ - ๙๐,๐๐๐ บาท

ไม่เกิน ๓ ปี ผมปลูกผักทุกอย่าง ส่วนมากจะเอาไปขาย แล้วก็แบ่งไว้กินเอง บ้าง ตอนนี้รายได้ต่อปีก็ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท เราไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน มาลงทุนอะไร อยู่อย่างพอเพียง ปลูกผัก เลี้ยงปลา เป็นอาหาร เราก็อิ่มแล้วยังเอาไปขายได้เงินมาก็เก็บออม ผมว่าความสุขไม่ต้องไปหาไกล มันอยู่ตรงนี้แหละ”

เกษตรกรต้นแบบ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร

นายขวัญใจ แก้วหางค์

ข้อมูลพื้นฐาน ทำการเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประมง (เลี้ยงปลา กบ ในบ่อซีเมนต์และกระชัง) ทำปศุสัตว์ (เปิดเทศไก่ดำ ไก่พื้นเมือง) ใช้แรงงานในครัวเรือน ๔ คน และว่าจ้างแรงงาน ๒ คน ไม่มีหนี้สิน และมีรายได้ต่อปี ๑๐๗,๗๐๐ บาท

จุดเด่น ปรับใช้องค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบที่สัมผัสได้ มีความอดทน ขยัน ใฝ่รู้ ผลผลิตมีความหลากหลาย มีรายได้เลี้ยงตัว และสามารถเผื่อแผ่ให้เพื่อนบ้านได้ ในพื้นที่ทำกินมีการจัดโซนนิ่งทางการเกษตรที่น่าสนใจ ใจวัสดุและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำการเกษตร

๒.๕.๕ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่

“ต้นทางเป็นป่าไม้ ปลายทางเป็นประม
ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม”

“...เรื่องเดิม เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕
ไปตรวจเขื่อนห้วยฮ่องไคร้ตอนล่าง ซึ่งสร้างขึ้นสำหรับ
ช่วยราษฎรในบริเวณสหกรณ์สันกำแพง ได้ปรึกษากับ
นายทินกร คมกฤต ผู้เชี่ยวชาญปศุสัตว์ เรื่องลู่ทาง
ที่จะใช้บริเวณเหนือเขื่อนสำหรับการเลี้ยงโคนม เขาบอกว่า
มีแต่หิน อาจเลี้ยงได้สักสองสามตัวเท่านั้น
ไม่คุ้มค่าลงทุน ครั้งนั้นได้คิดว่า ถ้าได้พื้นที่นั้นมา
จะสามารถทำให้คนอีกมากภายในห้าปี...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้พิจารณาจัดตั้งขึ้นบริเวณป่าขุนแม่กวง ขอบเขตพื้นที่โครงการประมาณ ๘,๕๐๐ ไร่

การดำเนินงาน

เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ทดลอง วิจัย เพื่อหารูปแบบการพัฒนา ด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภาคเหนือ และเผยแพร่แก่ราษฎร ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังมีพระราชประสงค์ ให้พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีการ

ตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาพแห้งแล้งและมีไฟป่า จึงได้ดำเนินการหาแนวทางการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ โดยทำการศึกษาพัฒนาป่าไม้ด้วยการปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้เศรษฐกิจ ซึ่งนอกจากจะได้ประโยชน์จากไม้ทั้ง ๓ อย่างนี้แล้ว ยังอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อคงความชุ่มชื้นเอาไว้ อันเป็นประโยชน์อย่าง ที่ ๔ โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์

สภาพพื้นที่ป่าในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ปี พ.ศ. ๒๕๓๒

สภาพพื้นที่ป่าในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ปี พ.ศ. ๒๕๔๔

ผลสำเร็จที่โดดเด่น

การเลี้ยงกบบูลฟร็อกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ

ลักษณะทั่วไปของกบบูลฟร็อก เป็นกบขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีถิ่นกำเนิดในทวีปอเมริกาเหนือทางด้านตะวันออกของประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อยไปจนถึงตอนกลางของประเทศ ต่อมามีการนำไปเลี้ยงแพร่กระจายทางด้านตะวันตกของประเทศ กบชนิดนี้จึงมีชื่อสามัญว่า กบบูลฟร็อก หรือกบกระทิง

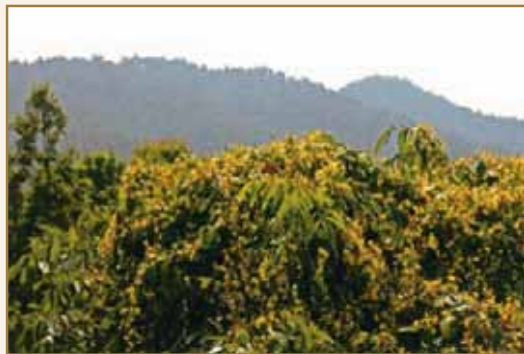
ต้นทุนในการเลี้ยงกบบูลฟร็อก

ระยะเวลาในการเลี้ยง	ต้นทุนการเลี้ยงต่อกบ ๑ ตัว	ราคาที่ขายได้ต่อ ๑ ตัว	น้ำหนักกบโดยเฉลี่ย
๘ เดือน	๑๔.๙๙ บาท	๒๔ บาท	๒๐๐ - ๒๕๐ กรัม
๑๒ เดือน	๓๖.๖๖ บาท	๔๕ - ๕๐ บาท	๓๐๐ - ๓๕๐ กรัม
๑๘ เดือน	๗๗.๒๙ บาท	๓๐๐ - ๕๐๐ บาท	๔๐๐ - ๕๐๐ กรัม

การอนุรักษ์นิเวศลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน

การพัฒนาให้คนอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูล เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เชื่อมโยง “ต้นทางเป็นป่าไม้ ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง” การพัฒนาที่สัมพันธ์เชื่อมโยงบนฐานความอุดมสมบูรณ์ของนิเวศลุ่มน้ำเป็นองค์รวมต่อกัน ความสำคัญขององค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารตามแนวพระราชดำริ คือ การพัฒนาป่า ๓ วิธี คือ ๑. การปลูกไม้ ๓ อย่างได้ประโยชน์ ๔ อย่าง ๒. การปลูกป่าในใจคน และ ๓. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แบบวนเกษตร

การเพิ่มขึ้นของโครงสร้างเรือนยอดไม้ พ.ศ. ๒๕๔๘

ฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำ

“ฝายต้นน้ำลำธาร” ตามแนวพระราชดำริ คือ สิ่งก่อสร้างขึ้นขวางกั้นร่องน้ำร่องห้วยขนาดเล็กบนพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่มีสภาพเสื่อมโทรม เพื่อทำหน้าที่ในการช่วยชะลอการไหลหลากและความรุนแรงในการไหลของน้ำให้ช้าลง และช่วยกักตะกอนหน้าดินไม่ให้สูญหายไปทับถมบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนล่าง ซึ่งความชุ่มชื้นที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ต้นน้ำจะช่วยในการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำ และเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีการหนึ่ง

การเลี้ยงปลาระบบน้ำผ่าน

เป็นการศึกษาวางระเบียบบริหารเกี่ยวกับการจับปลาในอ่างเก็บน้ำ รวมทั้งเทคนิคควบคุมการจับปลา เพื่อให้ราษฎรได้รับประโยชน์จากปลา ในอ่างเก็บน้ำอย่างแท้จริง เพื่อที่จะมีการส่งเสริมการเลี้ยงปลา ทำประมง โดยไม่เอาเปรียบกัน ไม่ทำลายพันธุ์ปลาและทำให้เกิดการสูญพันธุ์ และยังสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับอ่างเก็บน้ำแห่งอื่น ๆ ต่อไป

วิธีการดำเนินการแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ คือ การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ และการเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งพบว่า การเลี้ยงปลากดหลวงในบ่อซีเมนต์กมลระบบน้ำผ่าน จากการดำเนินการเลี้ยงในระยะเวลา ๑๒๘ วัน ทำให้ได้ปลากดหลวงขนาดน้ำหนักเฉลี่ย ๕๒๒.๓๔ กรัม ความยาวเฉลี่ย ๓๕.๗๐ เซนติเมตร อัตราการรอดตายร้อยละ ๙๖.๕ ปลากดหลวงมีอัตราการรอดตายสูง สามารถเลี้ยงในบ่อซีเมนต์กมลระบบน้ำผ่านตลอดได้

การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและต้นทุน

ขั้นตอนการผลิตเห็ดในถุงพลาสติกสามารถทำได้ดังนี้คือ การผลิตเชื้อบริสุทธิ์ (น้ำเชื้อ) การผลิตหัวเชื้อของเมล็ดธัญพืช (หัวเชื้อ) การผลิตก้อนเชื้อและการเปิดดอก (ก้อนเชื้อเห็ด) ซึ่งเป็นการทำแบบครบวงจรในการผลิต เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การผลิตเห็ดในโรงเรือนเปิดดอก ขนาด ๔ x ๖ เมตร มีต้นทุนระหว่าง ๕,๐๐๐ - ๑๒,๐๐๐ บาท แล้วแต่ชนิดของเห็ด เมื่อเก็บผลผลิตขายสู่ตลาดสามารถทำกำไรเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วอยู่ระหว่าง ๔,๐๐๐ - ๘,๕๒๐ บาท

การขยายผลองค์ความรู้

จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน ๓๑ หลักสูตร แบ่งเป็นหลักสูตรหลัก ๑๖ หลักสูตร หลักสูตรเสริม ๗ หลักสูตร และหลักสูตรอื่นๆ ๓ หลักสูตร มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด จำนวน ๗,๘๑๗ ราย ซึ่งหลักสูตรที่ได้รับความนิยมมากที่สุดตามลำดับ ดังนี้

อันดับ ๑ คือ หลักสูตรฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน มีผู้เข้าฝึกอบรมจำนวน ๑,๙๔๔ ราย

อันดับ ๒ คือ หลักสูตรการเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ ๘๖๘ ราย

อันดับ ๓ คือ หลักสูตรการเพาะเลี้ยงกบและขยายพันธุ์กบ ๗ รุ่น จำนวน ๒๑๐ ราย

อันดับ ๔ คือ หลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ จำนวน ๕๖๗ ราย

อันดับ ๕ คือ หลักสูตรการทำและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร มีผู้สนใจเข้าฝึกอบรมจำนวน ๓๙๙ ราย

ประชาชนน้ำใส เสี่ยงสะท้อนจากใจพสกนิกร

ความคิดเปลี่ยน ชีวิตเปลี่ยน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

นายอุ้นเรือน เกิดสุข บ้านเลขที่ ๖ บ้านปางน้ำดู หมู่ที่ ๑ ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอต๋อยสะเท็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตัวอย่างเกษตรกรด้านการผสมผสานการทำเกษตร โดยใช้ความรู้ที่ได้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากเดิมที่ทำอาชีพเกษตรเชิงเดี่ยวโดยทำสวนเมี่ยง ซึ่งให้ผลผลิตและรายได้เพียง ๖ เดือน แต่ครอบครัวมีค่าใช้จ่ายตลอดปี เกิดปัญหารายรับรายจ่ายไม่สมดุล ต้องเป็นหนี้ มีลูก ๒ คนกำลังเติบโต จึงใช้เงินมาก จึงอยากหาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ นายอุ้นเรือนได้รับคำแนะนำจากอาจารย์พิศิษฐ์ วรอุไร จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ให้เข้ามาเรียนรู้เรื่องน้ำ ดิน ป่า และภาคการเกษตร

นายอุ้นเรือนจึงได้นำความรู้ต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากสวนเมี่ยงมาเป็นเกษตรผสมผสาน และได้ນ้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

มาประยุกต์ใช้ในชีวิต โดยคิดก่อนเสมอว่า ตนเองมีความรู้ความสามารถเพียงใด ต้องหาความรู้เพิ่มเติม แต่เป็นความรู้ที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่ทำ เวลาลงมือปฏิบัติต้องพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ กำลังแรงงาน โดยคำนึงถึงแรงงานในครอบครัวก่อน มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน เช่น การเพาะเห็ด จะให้ลูกสาวช่วยหยอดเชื้อลงถุง ช่วยเก็บเห็ดหลังจากเสร็จงานในบ้าน ส่วนการวางแผนเป็นหน้าที่ของนายอุ้นเรือน

“ปัจจุบันครอบครัวผมทำเกษตรหลากหลายมากขึ้น มีรายได้หมุนเวียนตลอดปี หนี้สินลดลง มีเงินออม แม้จะไม่มาก แต่ก็เป็นการเริ่มต้นที่ดี ผมตั้งใจทำความดีตอบแทนคุณพระเจ้าอยู่หัว จะเป็นตัวอย่างให้เยาวชนในหมู่บ้านได้เห็นความตั้งใจ อยากทำให้หมู่บ้านเจริญ ถึงจะอยู่บ้านนอกแต่ก็หาความรู้ได้ ทำเกษตรอย่างมีความรู้ ปลูกพืชที่กินได้ ขายได้ แบ่งปันได้ ไม่ทำให้เพื่อนบ้านเดือดร้อน อยากให้ชุมชนรักที่ถิ่น ไม่ต้องขายที่แล้วไปแออัดในเมือง พัฒนาที่ของเราเพื่อความเจริญของเราและชุมชน ถวายแด่ในหลวง”

เกษตรกรต้นแบบ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่

นายมนูญ เทศนำ

ข้อมูลพื้นฐาน ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ปลูกข้าวเหนียว ไม้ยืนต้น เลี้ยงสุกร ปลา และกบ ว่าจ้างแรงงาน ๒ คน มีรายได้ต่อปี ๑๖๔,๕๗๐ บาท โดยมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ๖๐,๐๐๐ บาท

จุดเด่น มีความคิดพึ่งพาตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้ จัดทำบัญชีครัวเรือน มีการวางแผนการใช้น้ำอย่างเด่นชัด บริหารจัดการดินอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความคิดในการทำแผนพัฒนาการเกษตร พื้นที่ทำกินสามารถขยายผลเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้เกษตรอินทรีย์ออกไปให้แก่เกษตรกรคนอื่นๆ

๒.๕.๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ
จังหวัดเพชรบุรี

“ฟื้นดิน คืนป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต”

“หากปล่อยทิ้งไว้จะกลายเป็นทะเลทรายในที่สุด
...ให้พัฒนาพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ด้านป่าไม้เนกประสงค์ จัดให้ราษฎรที่เข้าทำกินอยู่เดิม
ได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้
ได้ประโยชน์จากป่าไม้ และไม่ทำลายป่าไม้อีกต่อไป
...มุ่งหมายให้ศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรม
ควบคู่ไปกับการปลูกป่า ให้ราษฎรเพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ
ควบคู่ไปด้วย และให้ราษฎรที่เข้าทำกินโดยมิชอบ
เข้าร่วมกิจกรรมการดูแลรักษาป่า ประกอบอาชีพ
โดยใช้ประโยชน์จากป่าไม้ให้ดำเนินการในลักษณะพิพินภัณฑ์
ธรรมชาติที่มีชีวิต นอกจากนี้ยังให้การศึกษา
แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนผู้ยากไร้อยู่รอด
และธรรมชาติอยู่รอดด้วย...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖

พื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

การดำเนินงาน

เป็นศูนย์ศึกษาทดลองและสาธิตเพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกป่าและจัดหาแหล่งน้ำ โดยจัดให้ราษฎรที่ทำกินอยู่เดิมได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ให้ได้ประโยชน์จากป่าไม้ และไม่ทำลายป่าอีกต่อไป การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมสนองพระราชดำริ

มีการศึกษา ทดลอง วิจัย จำนวนทั้งสิ้น ๗๑ เรื่อง และได้นำไปขยายผลสู่ประชาชนโดยจัดทำเป็นเอกสารองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่จำนวน ๓๒ เรื่อง และจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมจำนวน ๘ หลักสูตร นอกจากนี้ยังมีงานศึกษา ทดลอง วิจัยที่ยังดำเนินการต่อเนื่อง เช่น การศึกษาทดลองและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในการปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกพืช การศึกษาเปรียบเทียบพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลูกผสมของกรมวิชาการเกษตรกับพันธุ์ผสมของเอกชน

ผลสำเร็จที่โดดเด่น

- การปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดินเพื่อการปลูกไม้ยืนต้นโดยใช้หญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ

พบว่า การปลูกหญ้าแฝกเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงดินแข็งเป็นดินให้เป็นดินที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตได้ในลักษณะค่อยเป็น-ค่อยไป โดยเฉพาะการขนไถของรากจะทำให้เกิดรูพรุน ช่วยลดความหนาแน่นรวมของดินที่สูงให้ต่ำลงจนพืชต่างๆ สามารถขึ้นอยู่ได้

- การสร้างระบบกระจายความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริ ฝ่ายชะลอความเร็วของน้ำให้ไหลลงไปสู่เบื้องล่าง สังเกตได้จากการกัดเซาะตามร่องน้ำต่างๆ ลดลง นอกจากนี้ยังมีตะกอนดินและเศษกิ่งไม้ที่สะสมเพิ่มขึ้นในแต่ละปีแทรกเข้าไปอยู่ในผนังของฝาย น้ำจะซึมลงไปในดินช้าๆ ทั้งนี้เนื่องจากพื้นดินบริเวณฝายมีความชุ่มชื้นสะสมมากขึ้นในแต่ละปี ซึ่งสังเกตได้จากการที่มีพืชจำพวกหญ้าขึ้นอยู่รอบๆ

- การสร้างคันดินกั้นน้ำ (Terracing) เลือกพื้นที่รับน้ำ จากนั้นทำการขยายให้กว้างและลึกเพื่อเพิ่มปริมาณในการกักเก็บ โดยดินที่ขุดขึ้นจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงหรือไปขวางทางน้ำไหลเข้ามาตามธรรมชาติ

- การสร้างคันดินเบนน้ำ (Division) เป็นการเชื่อมต่อคันดินกั้นน้ำที่สามารถเชื่อมต่อกันได้เป็นแนวขวางทางน้ำในพื้นที่ บริเวณใดเป็นพื้นที่ต่ำก็ใช้ดินถมเสริมขึ้นเป็นคันดิน บริเวณใดเป็นพื้นที่สูงก็ใช้วิธีขุดร่อง ทำการจัดระดับให้น้ำไหลถ่ายเทเข้าหากัน เมื่อมีการจัดสร้างโดยการวางระดับในระยะเวลาที่เหมาะสม ทำให้เกิดความชุ่มชื้นกระจายครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น มีผลเกี่ยวเนื่องกับการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า

● การบริหารจัดการน้ำและการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำตามแนวพระราชดำริ ระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำเป็นการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณมากมาช่วยเหลืออ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณน้อยกว่า จึงเป็นการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยเหลือพื้นที่การเกษตรได้เป็นวงกว้างและทั่วถึง รวมถึงการฟื้นฟูสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ศูนย์

- การฟื้นฟูสภาพป่าไม้บนพื้นที่ภูเขาด้วยระบบป่าเปียก หรือ ป่าภูเขา โดยจัดตั้งสถานีสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ สูบน้ำจากระบบชลประทานของระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำส่งขึ้นไปบนเขาสะดวกะปิในระดับที่สูงที่สุดเท่าที่จะสามารถส่งไปได้ และได้สร้างบ่อพักน้ำไว้ ณ จุดที่สามารถส่งน้ำขึ้นไปพร้อมกับสร้างระบบท่อให้น้ำไหลลงมาทางด้านล่าง มีการติดตั้งหัวจ่ายแบบสปริงเกอร์เป็นระบบกระจายน้ำเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ที่ต้องการ จากความสำเร็จของระบบดังกล่าวได้ขยายออกไปทำการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่บริเวณเขารังแร้งและเขาบ่อชิง โดยทำการติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์และระบบท่อจ่ายน้ำในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งผลจากการดำเนินการทำให้พื้นที่ป่าบริเวณภูเขาทั้งสามแห่งกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ซึ่งระบบ “ป่าเปียก” หรือ “ป่าภูเขา” ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จนถึงปัจจุบัน

การขยายผลองค์ความรู้

ด้านการขยายผลและการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ดำเนินการจัดพื้นที่สาธิตภายในศูนย์ โดยจัดทำเป็นสถานีการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง เช่น งานพัฒนาดินที่แข็งเป็นดาน งานพัฒนาที่ดิน (หญ้าแฝก) งานพืชผักผสมผสาน งานปศุสัตว์ งานเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์สัตว์ป่า (สวนสัตว์)

ดำเนินการปรับปรุงเส้นทางพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต โดยการปลูกพืชสมุนไพรในพื้นที่และปลูกไม้พุ่มบริเวณโคนต้นไม้ใหญ่

ดำเนินการสนับสนุนเกษตรกรที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ให้เป็นเกษตรกรตัวอย่างจำนวน ๓๐ ราย ซึ่งสามารถเป็นเกษตรกรตัวอย่างได้ ๑๔ ราย ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการสนับสนุนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เช่น สนับสนุนพันธุ์ปลาแก่เกษตรกรจำนวน ๖๐ ราย สนับสนุนปลาอุก ๘,๐๐๐ ตัว และไก่พื้นเมือง ๑๕๐ ตัว ให้โรงเรียนนำไปเป็นอาหารกลางวัน เป็นต้น

ประชาชนใส่ใจ เสี่ยงสะท้อนจากใจพลกนิกร

เกษตรกรผู้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลุงสว่าง พันธุ์วัง บ้านป่อหลวง ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ประกอบอาชีพด้านการเกษตรผสมผสาน ทั้งประมง ปศุสัตว์ นาข้าว ข้าวโพด ไม้ผล วัชุน และเลี้ยงไก่ ในพื้นที่ทำกิน ๒๔ ไร่ มีการว่าจ้างแรงงาน ๔ คน

การประกอบอาชีพในช่วงแรกมีภาระหนี้สินมาก เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูง และเจอปัญหาดินฟ้าอากาศบ่อยครั้ง ทำให้ได้ผลผลิตน้อย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้เข้าเป็นสมาชิกศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพดิน ป่า การจัดการน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งยังได้เข้าอบรมอาชีพต่างๆ ด้านการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ และการจัดทำบัญชีครัวเรือน จนสามารถนำมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพ ต้นทุนการผลิตลดลง มีผลผลิตเพิ่มขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ปีละ ๑๔๐,๐๐๐ บาท สามารถปลดหนี้ได้หมดในปี พ.ศ. ๒๕๔๐

ลุงสว่างเป็นเกษตรกรผู้ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ทั้งยังได้ชักชวนเพื่อนสมาชิก ร่วมดำเนินชีวิตตามแนวทางดังกล่าวด้วยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จึงได้รับคัดเลือกให้เป็นเกษตรกรต้นแบบจากหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๖ เศรษฐกิจพอเพียง : ตัวแบบความสำเร็จด้านต่างๆ

“...ในการพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น
เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน
ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระวังรัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา
เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริม
ความเจริญขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไป การถือหลักที่จะส่งเสริม
ความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ...ด้วยความรอบคอบ
ระมัดระวัง และประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว
และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหนึ่งในแนวพระราชดำรินับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานให้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะพอดี มีเหตุมีผล และตั้งมั่นอยู่บนความไม่ประมาท

วิกฤติเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นบทเรียนให้ทุกคนต้องจดจำปัญหาทางเศรษฐกิจของไทยที่อ่อนแอสะสมต่อเนื่องมาหลายปี ความฟุ้งเฟ้อจากภาวะเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นต้นมา ทำให้สังคมไทยขาดจิตสำนึกของความพอดีและพอเพียง จับจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชน การดำเนินงานด้านต่างๆ อยู่บนพื้นฐานของความประมาท

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุปโภคบริโภคให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญอย่างรวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตาม คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นคือแนวคิดสำหรับประชาชนในภาคการเกษตรเท่านั้น แท้ที่จริงแล้วสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตสำหรับคนที่อยู่นอกภาคการเกษตร หรือแม้แต่ภาคธุรกิจขนาดใหญ่และเล็กได้เช่นกัน เพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายถึงเศรษฐกิจระบบปิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก หรือหันหลังให้กระแสโลกาภิวัตน์

หากแต่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ไม่ประมาท และไม่โลภมากเกินไป จนเมื่อแข็งแรงพอสามารถเข้าสู่การแข่งขันในแบบสร้างสรรค์ ใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชาญฉลาด รู้เท่าทัน และสามารถเลือกรับเฉพาะสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาว

เพื่อเป็นการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยตัวอย่างความสำเร็จของบุคคลและองค์กรภาคธุรกิจที่ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและบริหารกิจการจนประสบผลสำเร็จและยั่งยืน สำนักงาน กปร. ได้จัดโครงการเฉลิมพระเกียรติภายใต้ชื่อ “๘๐ พรรษา ปวงประชาเป็นสุขสานต” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยกำหนดให้มีการจัดการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งประเภทการประกวดเป็น ๒ ประเภท ๕ ด้าน มีผู้สนใจส่งผลงานเข้าร่วมประกวดทั้งสิ้นจำนวน ๑,๑๕๖ ราย แยกเป็นด้านประชาชนทั่วไป ๖๗๐ ราย

ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ ๓๕๑ ราย ด้านธุรกิจขนาดใหญ่ ๒๕ ราย ด้านธุรกิจขนาดกลาง ๔๙ ราย และด้านธุรกิจขนาดย่อม ๗๑ ราย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานงบประมาณ กระทรวงมหาดไทย กองทัพอากาศ สำนักงาน กปร. และสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒ การประกวดครั้งนี้แบ่งเป็น ๑๐ ประเภท มีผู้สนใจเข้าร่วมการประกวดทั้งสิ้น ๑,๖๔๔ ผลงาน ได้แก่ ประเภทประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกันดาร ๖๕ ผลงาน ประเภทประชาชนทั่วไป ๕๓๗ ผลงาน ประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ๔๐๗ ผลงาน ประเภทเกษตรทฤษฎีใหม่ ๒๙๗ ผลงาน ประเภทกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ ๖๔ ผลงาน ประเภทหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐในส่วนภูมิภาค ๑๕๒ ผลงาน ประเภทหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐในภาคกลาง ๙ ผลงาน ประเภทธุรกิจขนาดใหญ่ ๑๙ ผลงาน ประเภทธุรกิจขนาดกลาง ๓๒ ผลงาน และประเภทธุรกิจขนาดย่อม ๖๒ ผลงาน

ตัวอย่างความสำเร็จ การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

รางวัลชนะเลิศ ด้านประชาชนทั่วไป ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

นายแสนหมั่น อินทรไชยา

อาชีพเกษตรกรและผู้นำชุมชน

จังหวัดอุดรธานี

วิกฤตชีวิตอันเนื่องมาจากนาล่มจากอุทกภัยสร้างหนี้สินให้กับนายแสนหมั่น จนต้องเข้ากรุงเทพฯ มาทำงานรับจ้างเป็นเวลากว่า ๒ ปี หลังทำงานให้หนี้หมด เขาตัดสินใจกลับบ้านเกิดเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ ด้วยการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอประมาณ ใช้ชีวิตแบบพอมีพอกิน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น มีความสุขกับชีวิตที่เป็นอยู่

ความมีเหตุผล มีปัญญาและใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีน้อยใช้น้อย มีมากใช้น้อย รู้จักแบ่งปันผู้อื่น

มีภูมิคุ้มกัน ใช้ชีวิตไม่ประมาท รอบคอบ รู้จักเก็บออม มีคุณธรรมในการใช้ชีวิต

ความรู้ เป็นผู้ที่ใฝ่รู้และได้รับการอบรมดูงานอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งได้นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้จนเป็นแบบอย่างของคนในชุมชน

คุณธรรม ช่วยเหลือชุมชนในการรวมกลุ่มการเกษตร บริหารจัดการเงินเป็นเครือข่าย มีธนาคารชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ และจัดตั้งป้อมน้ำมันชุมชน

รางวัลชนะเลิศด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

นายจันทร์ที ประทุมภา

จังหวัดนครราชสีมา

เริ่มทำทฤษฎีใหม่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ด้วยเนื้อที่ ๒๒ ไร่

รายได้จากแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ๓๔๓,๕๙๖ บาท ในรอบปีพ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๐

รายจ่ายในแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ๓๐,๓๖๐ บาท ในรอบปีพ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๐

แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ของนายจันทร์ทีนั้น นำเอาหลักการมาประยุกต์ให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โดยได้ทำการขุดสระน้ำ ทั้งสระใหญ่และสระเล็กจำนวนหลายสระ เพื่อกระจายความชุ่มชื้น และเลี้ยงปลา เก็บกักน้ำฝน ทำให้มีปริมาณน้ำสม่ำเสมอตลอดปี

แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ในเนื้อที่ ๒๒ ไร่ แบ่งเป็น

- นาข้าว ๑๐ ไร่ ปลูกข้าวพันธุ์ กข.๖ ผลผลิตเฉลี่ย ๕๔๐ กิโลกรัม/ไร่ ปลูกพืชหลังนา ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเขียว และงา

- แหล่งน้ำ สระน้ำขนาด ๒๐ x ๒๐ x ๓ เมตร จำนวน ๓ บ่อ และสระเล็กอีกจำนวน ๘ บ่อ เพื่อเก็บกักน้ำและเลี้ยงปลา
- ไม้ผล พืชผัก พืชสมุนไพร ใช้ระบบ "วนเกษตร" ปลูกผสมผสานเต็มพื้นที่เหมือนต้นไม้ในป่าธรรมชาติ
- พืชผักสวนครัว จัดสัดส่วนให้เหมาะสมเพื่อรับแสงแดด
- บ้านพักอาศัย โรงเรือน เนื้อที่ ๒ ไร่

การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

ความพอประมาณ ดำรงตนอย่างสมถะ ไม่โลภมาก มีที่ดินผืนเดียว ไม่มีภาระหนี้สิน สร้างอาหารไว้กินเองในครอบครัว และใช้แรงงานภายในครอบครัว ๖ คน ไม่มีการจ้างแรงงานภายนอก

ความมีเหตุผล ใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างหลากหลาย ใช้องค์ความรู้ปลูกพืชหลายชนิดร่วมกัน ทั้งไม้ยืนต้น ไม้ผล ไม้ใช้สอย พืชผัก สมุนไพร

ภูมิคุ้มกัน ผลิตปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชใช้เอง ไม่ใช้สารเคมี ไม่มีภาระหนี้สิน ขณะเดียวกันก็มีเงินออม สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนและแบ่งปันอาหาร

ความรู้ เรียนรู้และพัฒนาตนเองจนสามารถแก้วิกฤติของตนและถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้ และสร้างตัวแบบทฤษฎีใหม่ในเครือข่ายจำนวน ๒๓ คน จนได้รับการยอมรับเป็นปราชญ์ชาวบ้านอีสาน

คุณธรรม นำหลักธรรมมาใช้กับตนเองและครอบครัว สร้างสังคมพอเพียงด้วยการ "เก็บแต่พอดี เหลือไปช่วยผู้อื่น"

รางวัลชนะเลิศด้านธุรกิจขนาดใหญ่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) หรือ SCG เป็นอีกหนึ่งบริษัทที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤติภายหลังการประกาศลอยตัวค่าเงินบาทเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ยอดเงินกู้เพิ่มขึ้นเกือบ ๒ เท่าตัว มาเป็น ๒๔๓,๐๐๐ ล้านบาท ขณะเดียวกันก็เกิดภาวะการณ์ขาดทุนกว่า ๕๒,๐๐๐ ล้านบาท

บทเรียนครั้งนี้ทำให้ SCG ได้ตระหนักว่า การบริหารแบบตะวันตกที่ให้ความสำคัญต่อการเจริญเติบโตโดยปราศจากรากฐานที่เข้มแข็ง หวังผลกำไรในระยะสั้น และใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างฟุ่มเฟือย ทำที่สุดแล้วไม่สามารถปกป้องธุรกิจของตนเองในยามเกิดภาวะวิกฤติได้

วิกฤติเศรษฐกิจครั้งนี้ SCG ได้น้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เบื้องต้นเพื่อปรับระดับประคองให้ธุรกิจอยู่รอด และต่อ ยอดการดำเนินงานมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อ ยอดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

ความพอประมาณ ดำเนินธุรกิจโดยยึดหลักความพอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนผู้อื่น กำหนดมาตรการทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดวิสัยทัศน์การดำเนินธุรกิจอย่างประมาณตน

ความมีเหตุผล มีการตัดสินใจธุรกิจอย่างรอบคอบและเป็นธรรม กลั่นกรองเป็นลำดับขั้นจากคณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญ ใส่ใจผลประโยชน์ ผลกระทบ และความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การมีภูมิคุ้มกัน มีการบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจน มีการพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนกำหนดนโยบายจัดสรรกำไรเพื่อใช้ประโยชน์ในการเติบโตร่วมกันขององค์กรและสังคมอย่างยั่งยืน

ความรู้รอบรู้ ส่งเสริมการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างพนักงานสาขาต่างๆ ตลอดจนดำเนินการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่พนักงานทุกระดับ

คุณธรรม ดำเนินธุรกิจด้วยความเป็นธรรม ให้ความสำคัญต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเสมอมา มุ่งเน้นการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ในราคายุติธรรม ตลอดจนคำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม

คุณธรรม มีการเปิดเผยข้อมูลทางธุรกิจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม และสร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เช่น กลุ่มนักเรียนชนบทและผู้พิการ ให้ได้เข้าศึกษาต่อและทำงาน

รางวัลชนะเลิศด้านธุรกิจขนาดกลาง ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

บริษัทหุ้มนพรคานาน้ำรีสอร์ท และศูนย์กีฬาตาน้ำ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เกิดเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจ บริษัทหุ้มนพรคานาน้ำรีสอร์ทขาดเงินทุนในการขยายธุรกิจโรงแรมซึ่งได้ดำเนินการสร้างไปแล้วกว่า ๘๐% และหนี้สินก็เพิ่มขึ้น ๓๐-๔๐% จากการลดค่าเงินบาท กิจการขาดสภาพคล่อง ธนาคารหยุดให้การช่วยเหลือ นอกจากนี้ในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกันยังเกิดอุทกภัยใหญ่ในจังหวัดหุ้มนพร อันเป็นการซ้ำเติมบริษัทมากขึ้นไปอีก

ภายใต้วิธีการบริหารงานที่ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จึงทำให้บริษัทสามารถผ่านวิกฤตการณ์นั้นมาได้อย่างประสบความสำเร็จ สามารถลดต้นทุน และยังสามารถพัฒนาการให้บริการที่แตกต่างจากที่อื่น ๆ โดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความพอประมาณ พึ่งพาตนเองด้วยการคิดค้นผลิตสิ่งของบางอย่างขึ้นใช้เอง และยังมีกรพึ่งพิงกันระหว่างรีสอร์ทและชุมชน บริษัทสร้างความสำเร็จเติบโตอย่างพอเพียงโดยคำนึงถึงศักยภาพของตัวเอง ประกอบธุรกิจเฉพาะด้านที่ชำนาญ

ความมีเหตุมีผล สร้างระบบการดำเนินงานภายในองค์กรโดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับภูมิสังคม ด้วยการใช้พฤติกรรมของพนักงานส่วนใหญ่เป็นแนวทางในการออกแบบระบบงาน อีกทั้งจัดโครงสร้างองค์กรใหม่ให้เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เน้นพนักงานที่เป็นคนในพื้นที่ อีกทั้งประหยัดทรัพยากรเพื่อลดต้นทุน และใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น

ภูมิคุ้มกันที่ดี มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์นวัตกรรมกรให้บริการ เพื่อให้ลูกค้าได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตชนบทและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริษัทยังได้สร้างเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อสร้างความเข้มแข็งและต่อยอดธุรกิจจากการร่วมมือกัน

ความรู้ เปิดโอกาสให้พนักงานได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาปรับใช้ ตลอดจนอบรมความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่พนักงาน

คุณธรรม ให้อิสระพนักงานในการเลือกทำหน้าที่และร่วมกิจกรรมตลอดจนให้การดูแลสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างใกล้ชิด รักษาสภาพแวดล้อมให้คงสภาพเดิม และให้การสนับสนุนแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ

รางวัลชนะเลิศด้านธุรกิจขนาดย่อม ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

บริษัท นิธิฟู้ดส์ จำกัด

บริษัท นิธิฟู้ดส์ จำกัด ผลิตสินค้าแปรรูปทางการเกษตร เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ด้วยทุนจดทะเบียน ๔๗.๕ ล้านบาท การดำเนินธุรกิจตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้บริษัทมีการพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่องและมั่นคง ทั้งด้านยอดขาย การพัฒนาบุคลากร ระบบการทำงานที่ดีขึ้น รวมทั้งมีการช่วยเหลือสังคม ทั้งด้านการศึกษา งานประเพณีท้องถิ่น และสาธารณประโยชน์

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารธุรกิจ

ความพอประมาณ มุ่งเน้นการใช้เงินทุนภายใน และขยายกิจการอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังทุนและความสามารถที่มีอยู่ และบริหารจัดการด้านการตลาดโดยให้มียอดขายเพิ่มขึ้นในอัตราที่เหมาะสมและต่อเนื่อง

ความมีเหตุผล ใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างประหยัดและได้ประโยชน์คุ้มค่า เน้นการดำเนินงานด้วยนโยบายคุณภาพ โดยมีการบริหารการผลิตที่ได้มาตรฐานสากล มีแผนวิจัยและพัฒนาสินค้า ตลอดจนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ภูมิคุ้มกันที่ดี ปรับปรุงและพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง กระจายความเสี่ยงเพื่อบรรเทาปัญหาที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งมีการวางแผนการตลาด การผลิตทุก ๓ เดือน

ความรู้ สร้างและพัฒนาเครื่องมือการผลิตสินค้าด้วยตนเอง ซึ่งเครื่องมือเครื่องจักรในโรงงานร้อยละ ๘๕ บริษัทออกแบบเอง ซึ่งเป็นองค์ความรู้เฉพาะของกิจการ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า และพัฒนาบุคลากรทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

คุณธรรม ดำเนินธุรกิจด้วยคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบเปรียบผู้เกี่ยวข้องกับธุรกิจ และดำเนินการแก้ปัญหาในทันทีที่เกิดการร้องเรียนจากลูกค้า อีกทั้งดำเนินธุรกิจโดยไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓

รางวัลชนะเลิศประเภทประชาชนในพื้นที่ทางไกลและกันดาร

นางคอสหะ แลแม่แน

อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส

นางคอสหะ แลแม่แน มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีและมีการศึกษาสูง แต่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยใจรัก และดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักความพอดี (พออยู่ พอกิน พอใช้) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ความพอประมาณ มีการทำบัญชีครัวเรือน และถ่ายทอดความรู้ด้านบัญชีให้กลุ่มสมาชิกปักจักรผ้าไททศิระชะและกลุ่มแม่บ้านทำขนม

ความมีเหตุผล เป็นผู้นำการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในด้านความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน และการประกอบธุรกิจ โดยมีการศึกษาความต้องการของตลาดเพื่อใช้วางแผนในการทำธุรกิจ

มีภูมิคุ้มกัน ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย อีกทั้งริเริ่มการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ความรู้ ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอด้วยการเข้ารับการศึกษาอบรมหลักสูตรต่างๆ แล้วนำมาขยายผลให้แก่เพื่อนบ้าน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่ม

คุณธรรม มีเมตตาและคุณธรรม เช่น อาสาสมัครดูแลคนป่วยและผู้สูงอายุ ตลอดจนรับเป็นวิทยากรบรรยายและถ่ายทอดความรู้ให้การทำอาชีพเสริมโดยไม่รับผลตอบแทนใดๆ

รางวัลชนะเลิศประเภทบุคคลทั่วไป

นายสมพงษ์ พรผล

อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา

นายสมพงษ์ พรผล ยึดอาชีพทำนา สวนยางพารา ไม้ผลและพืชหมุนเวียน ได้ทำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ดังนี้

ความพอประมาณ ขยันอดทน ทำงานให้มีรายได้พอเลี้ยงตัวเองและครอบครัว คำนึงถึงความพอประมาณในการบริโภค มีบัญชีครัวเรือน ส่วนที่เกินพอกก็เอื้อเพื่อแบ่งปันให้แก่สังคม

ความมีเหตุผล มีความคิดอย่างเป็นระบบ วางแผนในทุกเรื่อง จัดสรรเงินไว้สำหรับการลงทุน ส่วนเงินรายรับที่หักค่าใช้จ่ายแล้วคงเหลือเป็นเงินออมสำหรับครอบครัว

ภูมิคุ้มกัน ทำบัญชีครัวเรือนควบคุมรายจ่าย เป็นผู้นำชุมชนรวมกลุ่มเกษตรกรทำสวนยางทำอยู่ เป็นผู้นำในการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านเพื่อระดมเงินทุนและฝึกการออมเงินให้คนในชุมชน

ความรู้ แสวงหาความรู้ด้วยการเข้าอบรม อ่านหนังสืออยู่เสมอ ใช้ความสังเกตในการพัฒนาการทำสวนยางให้ได้ผลผลิตที่ดี และขยายผลถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่น

คุณธรรม เป็นผู้นำในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ในการประกอบอาชีพ เปิดร้านค้าสวัสดิการให้สมาชิกได้ซื้อสินค้าในราคาถูกกว่าท้องตลาด และอุทิศตนช่วยเหลือสังคม

รางวัลชนะเลิศประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนบ้านดอกบัว

อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

อาชีพหลักของชุมชนบ้านดอกบัวคือการทำนา เมื่อถึงนอกฤดูการทำนา ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันทำจักสานแข่ง ซึ่งช่วยสร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชนมาเป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว โดยมีตลาดรองรับแน่นอน ชุมชนบ้านดอกบัวนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ดังนี้

ความพอประมาณ มีการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของชุมชนและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อนำมาพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักความพอดี ไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจสังคมและทรัพยากรของชุมชนด้วยเหตุผลและความรู้ความเข้าใจ ก่อนนำไปใช้ในการทำแผนพัฒนาชุมชน

ภูมิคุ้มกัน ทุกครัวเรือนมีการวางแผนการใช้จ่าย จัดทำบัญชีครัวเรือน ประหยัดและเก็บออม ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยการรวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรช่วยเหลือคนในชุมชนยามเดือดร้อน

ความรู้ นำหลักวิชาการมาใช้ในการวางแผนประกอบอาชีพ ดำเนินกิจการของชุมชน ผู้นำชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้ต่างๆ และถ่ายทอดให้แก่สมาชิก โดยมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงานของคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

คุณธรรม มีความร่วมมือและช่วยเหลือกันภายในชุมชน อาสาสมัครทำงานช่วยเหลือส่วนรวมโดยไม่หวังค่าตอบแทน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อสม. ขรบ. สทบ. อลพร. เป็นต้น

รางวัลชนะเลิศประเภทเกษตรทฤษฎีใหม่

นางเปรี๊ยะจันทร์ ต๊ะตันยาง

อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

นางเปรี๊ยะจันทร์ ต๊ะตันยาง เคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยวมาหลายอย่าง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปรับใช้ในการทำงาน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และเทคนิคทางการเกษตรในรูปแบบต่างๆ มาผสมผสานกันอย่างลงตัว

ความพอประมาณ ทำเกษตรทฤษฎีใหม่บนพื้นที่ ๒๓ ไร่ที่เป็นมรดกจากบิดา ใช้แรงงานจากครอบครัวเพียง ๕ คน ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เพิ่มรายได้จากการขายผัก ฟังตนเองให้มากที่สุด

ความมีเหตุผล ตระหนักว่า เกษตรกรหากเดินทางวิถีแห่งความพอเพียงแล้วจะอยู่รอดได้ เรียนรู้จากประสบการณ์ของตัวเอง แล้วรู้ว่าตอนนี้พออยู่พอกิน สามารถอยู่ได้ยั่งยืน

ภูมิคุ้มกัน ลดค่าใช้จ่ายจากปัจจัยภายนอก ออมเงินไว้ใช้ในยามแก่ ปลูกผักพื้นบ้านที่สามารถบริโภคเองและขายได้ในท้องถิ่น มีแหล่งน้ำสำรองตลอดเวลา

ความรู้ ศึกษาหาความรู้จากภายนอก และยึดหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คุณธรรม ครองตนและครอบครัวอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และมีศูนย์เรียนรู้เพื่อสนับสนุนชุมชน

รางวัลชนะเลิศประเภทกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่

กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านถ้ำ

อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านถ้ำมีสมาชิก ๑๓๙ ราย ทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรแบบผสมผสาน มีอาคารสำนักงานและที่ดินเป็นของกลุ่มรวมตัวกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ขี้วาล้องอินทรีย์ ปล๋อยสินเชื่อให้สมาชิกกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือกันในหมู่สมาชิก และพึ่งตนเองได้

ความพอประมาณ ดำเนินธุรกิจตามศักยภาพของกลุ่ม มีการตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิก และควบคุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ความมีเหตุผล มีการวางแผนการดำเนินงานที่ดี ประเมินการรายรับรายจ่ายอย่างมีเหตุผล แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ เพื่อกระจายอำนาจและความโปร่งใส

ภูมิคุ้มกัน การถือหุ้นเพิ่มรายปีของสมาชิก เพื่อเพิ่มทุน มีการระดมเงินฝากและจัดสรรกำไรสุทธิเป็นเงินสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐

ความรู้ มีการฝึกอบรมแก่สมาชิกเป็นประจำ

คุณธรรม มีกองทุนสงเคราะห์ช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัว กรณีเสียชีวิต และมีกองทุนช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน เช่น วัด โรงเรียน

รางวัลชนะเลิศประเภทหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐในส่วนภูมิภาค

สำนักงานเทศบาลตำบลปลายพระยา

อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

เทศบาลตำบลปลายพระยานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มากำหนดเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารงานภายในองค์กร และขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน

ด้านนโยบายและการจัดการองค์กร ได้นำแนวพระราชดำริมาใช้ ในการบริหารและการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ด้านงบประมาณและการบริหารเงิน มีการจัดทำแผนงบประมาณ แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มชุมชนทุกชุมชน โดยการจัดลำดับตามความ เด็ดร้อนจำเป็นของแต่ละชุมชน และใช้หลักธรรมาภิบาลที่ประหยัด สุจริต และโปร่งใส มีระบบการควบคุมและการตรวจสอบที่ดี

ด้านพัฒนาบุคลากร จัดทำแผนอัตรากำลัง ๓ ปีของเจ้าหน้าที่ให้ สอดคล้องกับภารกิจของเทศบาล สร้างความรู้แก่เจ้าหน้าที่และประชาชน ที่ขาดโอกาส มีโครงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตพอเพียงแก่เจ้าหน้าที่ ทั้งด้าน สุขภาพและจิตใจ และจัดโครงการร่วมกับชุมชนในการทำประโยชน์ สาธารณะ

ด้านผลสัมฤทธิ์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบ แห่งองค์กรพอเพียงได้ ทั้งในเชิงการบริหารงาน การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนการพัฒนาชุมชน สร้างความพึงพอใจให้แก่ ประชาชน

รางวัลชนะเลิศประเภทหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐในส่วนกลาง

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

เขตดุสิต กรุงเทพฯ

ธ.ก.ส. เป็นรัฐวิสาหกิจที่ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปขับเคลื่อนทางนโยบายภายในองค์กร และขับเคลื่อนทางธุรกิจที่ไม่มุ่งหวังผลกำไรสูงสุด

ด้านนโยบายและการจัดการองค์กร ระดมเงินฝากจากลูกค้า (เกษตรกรและประชาชนทั่วไป) เพื่อลดภาระเงินงบประมาณแผ่นดินและภาระเงินกู้จากต่างประเทศ อีกทั้งดำเนินงานอยู่ภายใต้กรอบการบริหาร และการกำกับดูแลองค์กรด้วยหลัก ๘ ประการ ได้แก่ สร้างสรรค์คุณภาพ ประหยัดคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อม ร่วมคิดร่วมทำ เปิดเผยโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต เสมอภาคเป็นธรรม สำเนียงรับผิดชอบ และสนับสนุนการเรียนรู้

ด้านงบประมาณและการบริหารเงิน บริหารงบประมาณตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในทุกส่วนงานอย่างสุจริตโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีเหตุผล และพอประมาณ ส่วนเงินนอกเหนือจากงบประมาณจะมีการส่งเสริมเรื่องการออมของพนักงาน มีสหกรณ์ออมทรัพย์ จัดตั้งมูลนิธิ อาจารย์จำเนียรสาระนาคเพื่อช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่บุตรพนักงาน และพนักงาน

ด้านการพัฒนาบุคลากร ฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ด้านการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ และนำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรลูกค้า นำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนา จัดทำเอกสารเรื่องจรรยาบรรณของพนักงานและผู้บริหาร

ด้านผลสัมฤทธิ์ การดำเนินงานได้รับผลสำเร็จ โดยองค์กรสามารถอยู่รอดแข่งขันได้ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการขับเคลื่อนความยั่งยืนของธนาคาร

รางวัลชนะเลิศประเภทธุรกิจขนาดใหญ่

บริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)

เขตพระโขนง กรุงเทพฯ

บริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ดำเนินธุรกิจในการผลิตและบริการปิโตรเลียมครบวงจร ตั้งแต่การจัดหาน้ำมันดิบ ผลิตจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคผ่านตัวแทนจำหน่าย เครือข่ายสถานีบริการมาตรฐาน ๕๑๕ แห่ง และสถานีบริการชุมชน ๕๕๐ แห่ง

ความพอประมาณ มูลค่าการลงทุนพอดีกับภารกิจของบริษัท และพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนไปกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรณรงค์ปลูกจิตสำนึกด้านการประหยัดพลังงาน

ความมีเหตุผล ออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ ราคาสมเหตุสมผล สร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ขยายกลุ่มลูกค้าใหม่ๆ

ภูมิคุ้มกัน มีคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจ คณะกรรมการเครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคม เครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ดี เช่น ชุมชน การพัฒนากำลังคน การดำรงชีวิตของผู้เกี่ยวข้องกับทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

มีความรู้ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งสร้างคนดี มีแผนปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ และประยุกต์ภูมิปัญญาไทยแทรกกลงไปในแผนการดำเนินงานในระดับต่างๆ

คุณธรรม กำหนดและใช้การกำกับดูแลกิจการที่ดี (CG: Corporate Governance) และจรรยาบรรณของพนักงาน ได้แก่ “เป็นคนดี มีความรู้ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น” และเลือกใช้เทคโนโลยีสะอาดสำหรับกระบวนการผลิต

รางวัลชนะเลิศประเภทธุรกิจขนาดกลาง

บริษัทบารูม ดีไซน์ จำกัด

เขตยานนาวา กรุงเทพฯ

บริษัทบารูม ดีไซน์ จำกัด ดำเนินธุรกิจโดยเริ่มต้นจากการนำเข้าสินค้าต่างประเทศ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เกิดภาวะเศรษฐกิจ บริษัทประสบปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้นเท่าตัว จึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในกิจการของตนเอง ทำให้สามารถผ่านวิกฤติมาได้

ความพอประมาณ มุ่งดำเนินธุรกิจที่ชำนาญ ขยายกิจการอย่างระมัดระวัง โดยใช้เงินกำไรสะสมและเงินกู้ในประเทศบางส่วน

ความมีเหตุผล คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกส่วนอย่างเป็นธรรม พิจารณาดำเนินงานด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุผลและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด

มีภูมิคุ้มกัน มีการดำเนินงานอย่างบูรณาการ จนเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่สามารถป้องกันผลกระทบจากภายนอกในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านวัตถุดิบ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม มีระบบการตรวจสอบการทำงานทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนเลือกตลาดเป้าหมาย โดยกำหนดเป็นระดับกลางถึงระดับบน

ความรู้ พัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมความรู้และทักษะต่างๆ สร้างหน่วยงานวิจัยและพัฒนาของตนเอง เปิดโอกาสให้คนภายนอกเข้ามาเรียนรู้

คุณธรรม จัดทำคู่มือจรรยาบรรณของบริษัท จัดทำโครงการส่งเสริมให้พนักงานเป็นคนดี มีการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล

รางวัลชนะเลิศประเภทธุรกิจขนาดย่อม

บริษัทพรทิพย์ (ภูเก็ต) จำกัด

อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

บริษัทพรทิพย์ (ภูเก็ต) จำกัด เป็นบริษัทแปรรูปอาหารทะเล ผลิตภัณฑ์มีชื่อได้แก่ น้ำพริกกุ้งเสียบ และโตปลา โดยใช้ปลาซึ่งเป็นวัตถุดิบในท้องถิ่น มีพนักงาน ๔๙ คน นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

ความพอประมาณ มีขนาดการลงทุนที่เหมาะสม ไม่เน้นการทำธุรกิจเพื่อกำไรเพียงอย่างเดียว ดำเนินธุรกิจอย่างเป็นขั้นตอน และขยายการลงทุนจากเงินภายใน

ความมีเหตุผล เน้นนโยบายคุณภาพการผลิตและการให้บริการ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อลดค่าใช้จ่าย

มีภูมิคุ้มกัน กระจายความเสี่ยงโดยมีผลิตภัณฑ์หลากหลาย รักษาฐานลูกค้าเดิม มีช่องทางการจำหน่ายหลายทาง เน้นการพึ่งพาตนเอง ทั้งวัตถุดิบ การผลิต การจำหน่าย และการให้บริการ

ความรู้ แสวงหาความรู้ในการทำธุรกิจ ติดตามสถานการณ์ทุกระยะ มีโครงการฝึกอบรมแก่พนักงาน

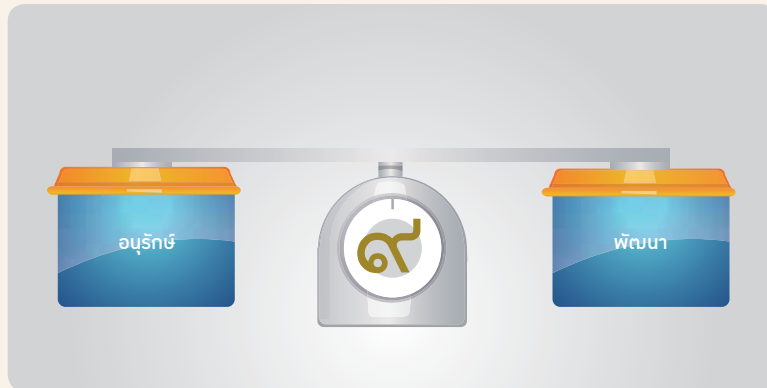
คุณธรรม ทำธุรกิจด้วยความอดทนมุ่งมั่น เน้นความซื่อสัตย์สุจริต ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ทำประโยชน์ต่อสังคม

บทที่ ๓

สมดุลแห่งการพัฒนา

การพัฒนาในบริบทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้ความสำคัญของผลลัพธ์ปลายทางที่มุ่งสู่ประโยชน์สุขของคนและความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อมเป็นประการสำคัญ ด้วยการใช้และบริหารจัดการให้เกิดรากฐานที่เพิ่มพูนของทรัพยากรอย่างยั่งยืนเป็นเงื่อนไขสำคัญ ซึ่งหนทางที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้นั้น พิจารณาได้ว่าการพัฒนาต้องอยู่บนรากฐานของการอนุรักษ์และพัฒนาที่สมดุลกัน โดยผสมผสานวิธีการที่หลากหลายรูปแบบ แต่สัมพันธ์กันในมิติของจุดหมายปลายทาง ทั้งแบบที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม ภูมิปัญญาดั้งเดิมก็นำมาใช้ได้ รวมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยก็นำมาใช้ได้ โดยมีฐานของคุณธรรมเป็นตัวกำกับ มุ่งสู่ผลประโยชน์ที่ยั่งยืน จุดเน้นสำคัญอยู่ที่การเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมนำไปใช้ตามความแตกต่างหลากหลายทางสภาพภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม

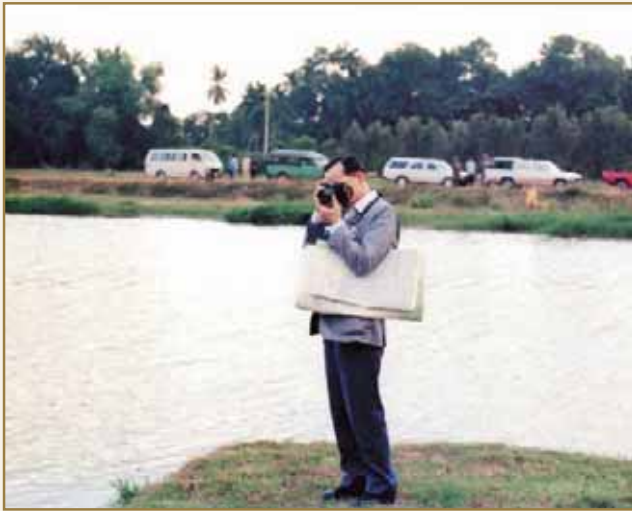

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบริหารจัดการระบบนิเวศที่อยู่แวดล้อมตัวของมนุษย์ ให้สามารถนำประโยชน์สุขมาสู่สังคมโดยรวม โดยมีการบริหารจัดการที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของความเรียบง่าย คำนึงถึงหลักการใหญ่ของธรรมชาติที่จะต้องพึ่งพิงกันและกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ หากจะต้องใช้เทคโนโลยีก็ปรับใช้ให้อยู่บนรากฐานของความเรียบง่าย ดัดแปลงให้สอดคล้องกับธรรมชาติ และเป็นรูปแบบที่ประชาชนส่วนใหญ่เข้าถึงได้ และนำไปปรับใช้ได้เอง โดยปัญหาที่มนุษย์สร้างให้แก่ธรรมชาติก็พิจารณาเลือกใช้วิธีการที่คิดได้จากการมองเห็นความเป็นไปของธรรมชาติรอบตัว มาแก้ไขให้เป็นระบบนิเวศที่สมดุล อันจะเป็นจุดที่พอดีในการสร้างประโยชน์สุขยั่งยืนคืนสู่ส่วนรวม ดังหลักคิดที่ว่า

“เริ่มต้นที่น้ำ
แล้วตามด้วยดิน
พื้นป่าคืนถิ่น
คนพออยู่พอกิน
สู่สมดุลพัฒนา”

เริ่มต้นที่น้ำ

“น้ำคือชีวิต” → “สมดุลน้ำ = สมดุลชีวิต”

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๒,๙๐๐ โครงการ

- ช่วยเพิ่มพูนน้ำ
- ประชาชนมีชีวิตที่มั่นคง
- พื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนกว่า ๒๑,๖๕๖,๐๐๐ ไร่มีน้ำใช้พอเพียง

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ

แล้วตามด้วยดิน

“สร้างของดีซ้อนบนของเลว ให้ดินทำหน้าที่ได้”

โครงการพัฒนาที่ดินอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั่วประเทศ

- ทำให้ดินได้ทำหน้าที่ที่อุดมเกษตรกร

เกษตรกรเรียนรู้ เข้าใจวิธีการอนุรักษ์ดิน

● แกล้งดิน ทำให้ดินเปรี้ยว สามารถปลูกพืชได้

● ปลูกหญ้าแฝก ป้องกัน การพังทลายดิน

● ดินเสื่อม แห้งแล้ง ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ปลูกพืชไม่ได้

● การยกแปลงที่ดิน เตรียมดิน เพื่อเพาะปลูก

● เกษตรกรยิ้มแย้ม

● ปลูกพืชหมุนเวียน

● ปลูกพืชตระกูลถั่ว ปรับแร่ธาตุให้ดิน

● จัดสรรที่ดินทำกินและนำทฤษฎีใหม่ มาปรับใช้เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ฟื้นป่าคืนถิ่น

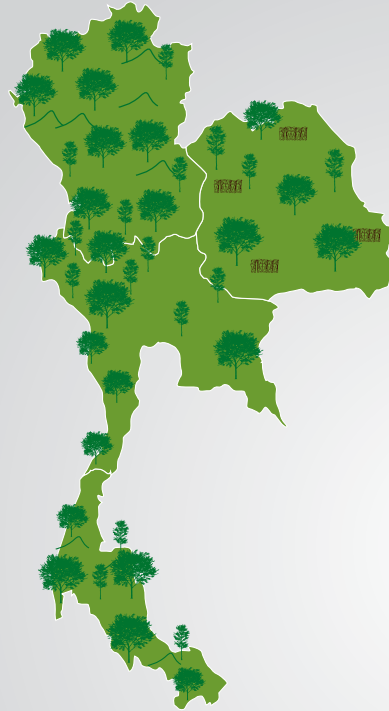

โครงการพัฒนาป่าไม้และสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- พื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น
- คืนสมดุลแก่ระบบนิเวศ

ฟื้นป่าคืนถิ่น

- ตัดไม้ทำลายป่า
- การเผาป่า
- การปลูกป่าเห็นต้นไม้ขึ้นประปราย
- ฝายดินน้ำลำธาร สร้างความเขียวให้ป่า
- คนอยู่ในป่าอย่างร่มครึ้ม มีความสุข
- สัตว์ป่าคืนถิ่น เช่น ไก่ป่า กวาง
- เกษตรกรยิ้มแย้ม

■ พื้นที่ป่าพรุใต้แดงกว่า ๑ แสนไร่
คืนความหลากหลายทางชีวภาพ

นกและสัตว์ปีกนานาพันธุ์

ปลาหายาก

คืนถิ่นสัตว์ป่า
กว่า ๒๐๐ ชนิด

อนุรักษ์พันธุ์ไม้ป่าพรุ
กว่า ๔๐๐ ชนิด

คนพ่อยู่พอกิน

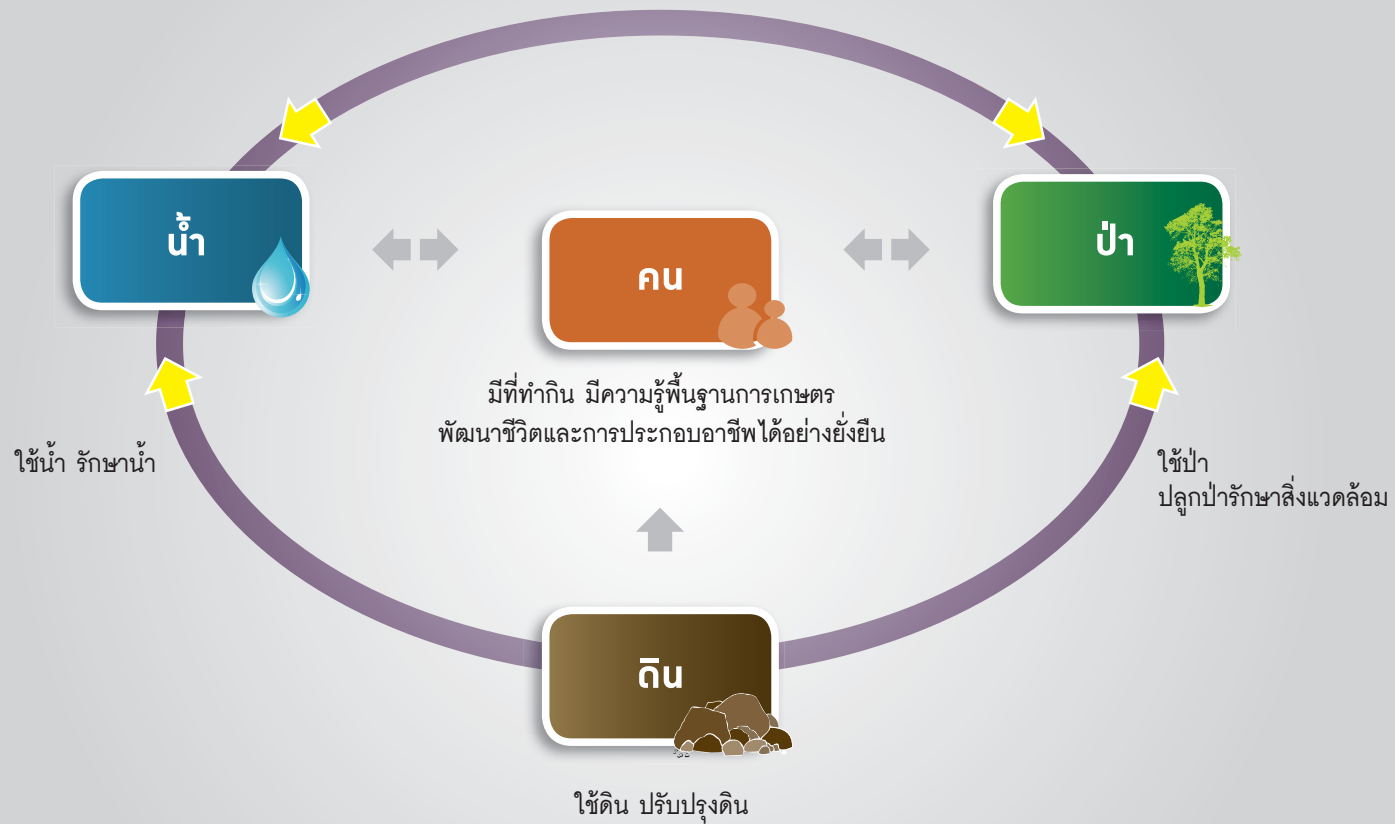

โครงการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต และการเกษตรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- ช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- ฟังพาดตนเองได้

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สร้างสมดุลการพัฒนาคนและธรรมชาติ

สู่สมดุลพัฒนา

การบริหารจัดการดิน-น้ำ-ป่า-คน อย่างสมดุล ด้วยกระบวนการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้น ล้วนเอื้อให้เกิดผลดีต่อระบบนิเวศ ซึ่งเมื่อเรามีระบบนิเวศที่ดี ผลพวงที่ตามมาก็คือ ระบบนิเวศหรือธรรมชาตินั้นก็ให้ผลผลิตบางอย่างออกมาที่เอื้อต่อความพอเพียงในการใช้ชีวิตของปัจเจกชนในสภาพแวดล้อม โดยที่สังคมส่วนรวมมีภาระต้นทุนแบกรับต่ำมากหรือแทบไม่ต้องแบกรับภาระอะไรเลย โดยอธิบายให้เห็นภาพรวมได้ว่า

กรรพัทธนาดิน เพื่อสร้างพื้นที่ทำกิน

กรรพัทธนาป่า เพื่อสร้างน้ำ

กรรพัทธนาข้าว เพื่อสร้างธัญญาหาร

กรรพัทธนาข้าวปลาอาหาร เพื่อสร้างความมั่นคงของชีวิต

กรรสอนให้รู้จักชีวิตพอเพียง เพื่อประโยชน์สุขของแผ่นดิน

คณะผู้ดำเนินงานจัดทำหนังสือ

คณะอำนวยการ

นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ
นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์
นายโกวิทย์ เฟ่งวานิชย์
หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์

เลขาธิการ กปร.
รองเลขาธิการ กปร.
รองเลขาธิการ กปร.
รองเลขาธิการ กปร.

คณะผู้จัดทำ

นายชัชชัย ภูวิชัยสัมฤทธิ์
นายสมบุญ วงศ์กาด
นายปวิตร์ นวะมะรัตน
นายสิงพงษ์ รัชนิพนธ์

นายปริญญาวัฒน์ วัชรอากาศ
นางสาวนงพงา เล็กภู่
นางวิไล หมอกอรุณ
นายอิทธิพล วรรณุช

ภาพประกอบ

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงาน กปร.
กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กรมชลประทาน

แยกสีและพิมพ์ที่ สายธุรกิจโรงพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖
ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐ โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๓
www.rdpb.go.th